Adevĕrul Literar şi Artistic

MURAŞ 10 933
ul ADEVL ... dv. expiră
tor. Biblioteca Palatul C
51

ANUL XII — SERIA II-A Nr 661
DUMINICA 6 AUGUST 1933

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL IN STRĂINĂTATE

Moliere, în româneşte

Fostul Director General al Teatrelor, Dl. Liviu Rebreanu, datora locului pe care l-a ocupat şi calităţii d-sale de literat, pe lângă supravegherea tecnică şi artistică a programului Naţionalului, o concepţie activă. Dorinţele pure şi simple au vizitat pe mai mulţi din foştii directori, evaziv şi tangent, împiedicate în realizările lor, nesimţit de încete şi posibile în orice împrejurare, de chestiuni de buget.

Pe măsură cu punerea în spectacol a literaturii dramatice, străină şi originală, pentru întreţinerea cotidiană a publicului, artiştilor, a criticei şi reţetei, directorul are datorii, adjectivate în ultimii ani de zile cu termenul, niţel cam lăbărţat, de „culturale". Din dosul rechizitei şi garderobei, dincolo de peruchieri, croitorese, puitori în scenă, tâmplari şi regisori, care lucrează la înzestrarea magaziei şi scenei, Directorul are de dus acţiunea paralelă de înavuţirea arhivei.

De câteori era nevoie de o piesă care ţinea o bucată de timp afişul într'o capitală de republică sau de imperiu, necesităţile urgente ale publicităţii însărcinau cu o traducere instantanee cunoştinţele şi dibăciile literare ale dactilografei. Hibridul apărea pe scenă, într'o imagine estropiată a figurii cu care ieşise pentru întâia oară în lume şi dacă ceeace se numeşte acţiune într'o piesă de teatru, biruia şi în original condiţiile literaturii, traducerea nu lăsa spectatorului timpul să-şi puie urechea în serviciul binoclului şi aplauzele, înăbuşind textul şi câteodată însăş nulitatea nativă a piesei, făceau să treacă satisfăcător corcitura. La Operă cel puţin, sistemul transpunerii în româneşte înlătură sistematic colaborarea scriitorului şi limba rămâne o chestiune de resortul contabilităţii, complicată uneori cu necesităţile de perfectă cadenţă ale executantului, care de multe ori străin de mămăligăreasca subtilitate a limbii noastre, este în stare să masacreze o întreagă bucată de text pentru o silabă absentă sau de prisos. Problemele de această natură sunt atât de inexistente şi de ridicule pentru gravităţile ministeriale, în genere „culturale", încât niciuneia niciodată nu i-a trecut prin cap să oblige în contractele de exploatări, pe arendaşi, ca paralel cu spectacolul să contribuiască la sporirea repertoriului clasic românesc.

Căci afară de producţia dela zi la zi a scenei, biblioteca manuscriselor unui teatru naţional, mai concludent şi mai viu decât o academie de solemnităţi ale enciclopediei, trebuie să cucerească pas cu pas literatura dramatică universală şi să-şi asimileze onoarea de-a naţionaliza altoaiele străine. Limbile germană, rusă şi ungară au transpus tot ce s'a scris cu o tendinţă de durată, din toate literaturile străine şi clasicii, aşa numiţi, nu lipsesc din nicio limbă mare. Pentru 18 milioane de locuitori, care într'o sută de ani vor fi 50 de milioane şi pentru valoarea intelectuală şi artistică sigură a poporului românesc, limba noastră nu poate fi scoborîtă de reprezintanţii momentani, timoraţi şi zgarciţi ai Statului, printre dialecte între limbile mici.

D. Rebreanu avea toate calificările, ca să ia iniţiativa de front a localizării literaturilor dramatice străine, în condiţii bine înţeles adecuate, chemând scriitorii şi nu telefonistele la încercarea penibilei sforţări. Deja Dl. Gala Galaction, pus la rigorile unui regim contractual derizoriu şi forţamente incompatibil cu răgazul intelectual, pe care îl implică un travaliu de albină, vârîtă cu aripi şi cu abdomen cu tot în pulberea astrală a polenului şi în parfumele din împărăţia florilor, fusese orientat de mai de mult către muntele Măslinilor, a căruia fantomă trebuia strămutată în limpezimile penibil căutate ale limbii româneşti.

Un scriitor a primit din partea D-lui Rebreanu, care îşi întocmise o întreagă listă de nume de colegi şi de autori străini, după sensibilităţile comparate, însărcinarea de a copia cu negreală din funinginile noastre textul întreg al francezului Molière. Mainainte de-a fi apucat să realizeze nici a suta parte din programul de naţionalizare dramatică Direcţia Teatrului Naţional rămase însă vacantă.

Dl. Alexandru Mavrodi, actualul director, avu bizareria să-şi aducă aminte într'o vreme când oamenii se gândesc la congrese şi valute de Jean-Baptiste Poquelin, care născut la 15 Ianuarie 1622 la Paris, avea destinul să dea limbii franţuzeşti şi lumii întregi subt numele de Molière, un scriitor fără nici precedent nici succesor. *Mizantropul*, scris cu 1796 de versuri, repartizate în cinci acte, Dl. Mavrodi a voit să-l aibă gata după o primă încercare sterilă din anul trecut, pe ziua de 1 August 1933.

Se poate zice că transcrierea e gata, atât cât poate să fie gata un lucru literar de scăderile şi neroziile căruia un copist lipsit de infatuarea impecabilităţii îşi dă seama treptat.

Peste câteva zile, Mizantropul va fi copiat pe curat şi intercalat în dulapul Naţionalului.

Am fi voit să împărtăşim cititorului observaţiile asupra muncii, ingrată şi pasionantă a unui grădinar de cuvinte, asigurat că dafina şi năramzul pot creşte, încăpăţânat gunoite şi la noi...

T. ARGHEZI



Pe marginea unui manifest

Intr'unul din numerele trecute ale „Adevĕrului Literar", subtilul şi tăiosul nostru ironist, D. Paul Zarifopol, a dat un manifest, precum ca să se ştie că Domnia-sa va renunţa de azi înainte la sacrificiul uman pe altarul criticii. Apoi că, nefiind în moravurile blândului nostru popor „harakiri", renunţă şi la intenţia de a se strânge de gât ca piţigoiul, când va fi silit să înghită literatură care nu-i place. Deci bunăvoinţă, numai bunăvoinţă peste tot.

Işi poate cineva uşor închipui, ce lâncezeală ar fi în lumea literelor şi ce pierdere pentru vioiciunea presei noastre literare, dacă ar fi lipsită de dintele polemicii şi mai ales de dintele ascuţit şi cu o picătură de venin al d-lui Paul Zarifopol.

De sigur şi lauda e necesară. ea „exercită şi turbură senzibilitatea", zice Valéry, care cred că poate fi luat ca expert pe acest teren. Dar ce reactiv nepreţuit e critica! Cel ars în punctul sensibil, sare în sus, se frământă, îşi află calităţi nebănuite până atunci. Şerpi se trezesc în jungla interioară, vipere redutabile şueră şi se reped asupra celui ce a încercat a deprecia prin cuvinte opera unui scriitor... E luptă, viaţă, încordare.... Fără să mai vorbim de voluptatea cu care un esseist, ca d. Zarifopol, procede la săvârşirea sacrificiului uman, delectându-se cu fiecare svâcnire a subiectului de operaţie, sorbind, cu patimă, fiecare picătură de sânge a victimei.... „Când zeilor le e sete" *Quand les Dieux ont soif!*... Ce înseamnă un Georges Ohnet, ideile abstracte şi cadavrele răposaţilor!.... Deci să nu avem nici o teamă, „blândeţa totală" este şi rămâne un mit. „Zeilor le va fi în totdeauna sete" şi... criticilor poftă de carne vie...

Socot însă că e prea simplu a împărţi criticii în lupi şi oi — chiar la stână mai sunt şi câni, care latră cel puţin...

In adevăr cel ce scrie nu poate să ofere de cât o operă săvârşită, un eveniment pentru simţuri. Ideile şi emoţiile, interpretările pe care le sugerează opera sa, sunt consecinţele puterii cu care această modifică spiritele cu care ia contact şi deşteaptă în ele toate combinaţiile care se găsesc în posibilitatea fiecăruia dintre ele. De sigur textul rămâne acelaş neatins — ceiace variază sunt reacţiunile, combinaţiile posibile la infinit pe care geniul şi talentul care le sugerează, la diferiţi indivizi sau la acelaş în diferite momente. Execuţia sau lauda operei este deci un efect imediat, ele pot fi sau un auto da fé sau o proslăvire a autorului, însă numai în efigie. Trebuie să înţelegem bine acest lucru dacă nu voim să ne angajăm în confuzia judecăţilor şi perspectivelor care se bat cap în cap, în încercările critice, fie în ce priveşte intenţiunea sau felul de a fi al autorului, fie în ceiace priveşte opera sa, fie în ce priveşte sufletul celui care primeşte influenţa acestei opere. Unii critici vor fi impresionaţi şi vor admira pe Guy de Maupassant, sau pe Proust, alţii îi vor sfâşia şi masacra pe altarul de sacrificiu şi în sfârşit unii îi vor admira sau sfâşia, ori vice versa, în decursul timpului. Căci nu numai instinctul de unde izvorăsc emoţiile şi sugestiile, provocate de opera de artă, variază, dar şi noţiunile artistice şi concepţiile estetice.

Nu va fi deci niciodată posibil să stabilim un criterium al calităţii operei de artă pentru că nu putem nici odată găsi necunoscuta, care să reprezinte seria infinită a combinaţiilor posibile provocate de ea... E mai greu deci de condamnat la sacrificiu un om, fie el chiar G. Ohnet, de cât ne-am fi gândit... Criticul judecător este cu totul perimat... Iar criticul sacrificator... pur şi simplu anachronic. Domnul Paul Zarifopol are perfectă dreptate.

Atunci ce să facem în faţa unei opere care se expune sau se va expune şi ne este prezintată spre a fi judecată?

Critica poate urmări prin analiză progresele creaţiunii, integrarea conţinutului în formă, natura, gradul de maturitate, progresul acestei integrări. Ea poate să expună interesante *reprezentări* ale ideilor pe care i le provoacă opera de artă. De pildă pentru marea majoritate a cititorilor Othello este chipul, imaginea unui anume fel de gelozie. Un critic observă însă cu multă fineţe că e vorba mai mult de credulitate de cât de gelozie, citează, compară, analizează şi deduce. Dacă ştie să-şi conducă analiza criticul este foarte îndrituit să-şi traducă noi puncte de vedere, în considerarea actului creator.

De sigur reprezentările autorului nu corespund, în genere, cu acele ale criticului şi atunci se nasc polemici şi discuţii. Una recentă a fost acea în jurul cărţii lui Martin du Gard, care povesteşte faptele şi peripeţiile familiilor Thibault şi Fonlain. Vrut-a el să opună într'o paralelă, cum se pretinde, o familie catolică şi una protestantă?

„Versurile mele au înţelesul care li să dă!" zice Paul Valéry. „Ele nu se ajustează de cât mie".

Interesul este în jocul variat la infinit pe care opera de artă îl provoacă în inteligenţele subtile şi bogate ale criticilor şi esseiştilor.

Criteriul calităţii rămâne cu atât mai relativ cu cât el îşi are izvorul numai în emoţii...

Cum s'ar putea deci trage în ţeapă un scriitor care n'ar avea norocul să fie în tonalitatea emotivă a criticului?... Am face pur şi simplu hitlerism sau fascism în literatură, ceiace ar fi cel puţin indezirabil!...

IZABELA SADOVEANU

La ţară

A înserat. Pe rîmnic nici un val
Pe luciul apelor nu mai aleargă
Pe nesimţite prinde să se şteargă
Conturul sălciilor de pe mal.

Prin ceaţa ce se lasă ca un fum
Un dangăt de tălăngi prelung tresare
Vin vitele dela păscut pe zare,
Şi-abia se văd pe panglica de drum.

In sat, luminile se sting pe rând
Şi chiotele se fac tot mai rare,
Doar un lătrat de câine 'n depărtare
De mai străbate, rar, din când în când

A înoptat. Un liliac a prins
Din zbor tot întunericul să'l soarbă,
Un licuriciu de veghe şi-a aprins
Felinăraşul lâng'un fir de iarbă.

GEORGE PALADY

Luminişuri triste

Luminişuri triste lâncezesc senine,
doarme'n sânge tânăr somn bolit de graur.
Un erete mare a 'noptat în mine,
sângeră în gânduri ciutele de aur.

Un cobuz silvestru se topeşte ca un
fum de prepeliţă cu argint închis,
când cu flori în coarne cel din urmă faun
moare în paragini vinete de vis.

Tot pietrişul serii-mi intră în sandale.
Mlaştinile morţii buhăe cocleală.
Soarele ce'n vremuri m'a spoit cu zale
de pe trup îmi cade ca o tencuială...

Dar mă văd în urmă iederă şi plută,
ca să mă sărute zările şi prunii,
călcâiul cu àripi, umărul lăută,
tras, subţire, şoldul prin inelul lunii,

şi m'aud, cu trupul cimbru şi ţintaur,
fremătând sub arcuri de măslini subţiri
şi strivind în goană de tânăr centaur
coaste de luceferi. glezne de zefiri.

RADU GYR

Simplon - Orient - Express

— Fragment de călătorie —

II

Nopţi timişorene

In umbra peronului, ce mi se pare, în noapte, nemăsurat de lung, port paşi osteniţi şi, în privire, resturi din orgia de lumină a amurgului în care ne-am scăldat ca într'o mare liniştită de aur vechi şi de purpură regească, rătăcind călări, până când s'a stins cea din urmă licărire, pe câmpia ce se aşterne până în fundul zărilor, în jurul Timişoarei. Imi va rămâne pururi neştearsă imaginea întinderii aceleia nesfârşite, de mirişti blonde, întretăiate, ca pentru înviorarea ochiului, de făşii late de arături proaspete şi de păduri ruginite, sub un cer blând de sfârşit de Octombrie, fără un nor, fără o geană de ceaţă.

O zi de vară, nu de toamnă târzie.

Am pornit îndată după masă, în tovărăşia, mai mult decât agreabilă, a căpitanului Zănoagă — călăreţ desăvârşit, autor al unui interesant tratat de hipologie — şi a unei prietene din copilărie, întâlnită întâmplător aci. Am plecat din curtea cu arbori seculari a străvechii Stabsgebaüde ale cărei ziduri de fortăreaţă amintesc de epoca huzarilor de operetă. Am parcurs un bulevard larg, apoi, prin străzi întortochiate cu reminiscenţe ale dominaţiei otomane, am eşit, trecând pe sub linia ferată, la câmp.

Funigei se depănau pe fond de nedefinit.

Chiar pentru mine, care veneam de la ţară, după amiaza aceea cu zări limpezi, cu adieri anormal de calde ce au umplut curând caii de spumă, avea o vraje învăluitoare a cărei culoare nu o voi putea niciodată reda aevea. După ce am mers o vreme, la pas, pe un drum de care şi am trecut de gara Fabrik, caii au pornit singuri în galop, purtându-ne spre Pădurea Verde. Pădurea regală, cu fazani şi căprioare ce sbucnesc din tufişuri pe neaşteptate, înspăimântând caii ce cabrează brusc, ameninţând, de fiecare dată şi pe rând, să ne scoată din şea când freamătul pădurii sau impresiile şi amintirile împărtăşite ne furau atenţia.

Ne-am oprit într'o poiană unde am lăsat caii să răsufle o clipă. După ce ţigaretele s'au consumat, căpitanul Zănoagă, la insistenţele noastre şi profitând de obstacolele pe care le oferea o fântână de piatră cu jghiaburi săpate din trunchiuri uriaşe, a făcut câteva salturi impresionante, arătându-ne apoi şcoala înaltă a „Naiadei"...

Şi am pornit iarăşi pe cărări năpădite de frunze deja moarte. Printre frunzişuri se strecurau raze de soare oblice. Din nou pe câmpie, ne-a robit feeria înserării. Am mers la Casa Verde unde nu era nimeni şi am revenit încet dealungul liniei ferate.

In oraş ne-am despărţit pentru a ne regăsi la un ceai. Seara am luat masa cu alţi prieteni, la Palace, de unde mai târziu ne-am strămutat la Tavernă — cabaretul şic al Timişoarei — apoi la o şedinţă monstră de bridge şi poker dintr'o simpatică locuinţă particulară în care, pe de lături, se dansa cu frenezie. Şi de acolo aproape direct, fără să mă mai culc deloc, la gară. După încă o noapte nedormită. Căci în ajun, când debarcasem la verii — sau unchii mei, nu prea ştiu bine — am căzut în plină sindrofie. Adică, trei mese de bridge, două de poker, plus o duzină de chibiţi şi o alta de dansatori. La ziuă, după plecarea mosafirilor, am dat şuetă cu gazdele până la răsăritul soarelui. Abia aţipisem, şi am fost trezit de un prieten care aflase între timp de venirea mea. Omul cel mai boem din lume. Şi printr'un concurs complicat de împrejurări, magistrat. După altă şuetă. Am pornit cu el în oraş: bilete, schimb de lei în pengoe, schilingi şi franci, o vizită făcută în pripă într'o simandicoasă şi plicticoasă casă, un porto şi un dram de bârfeală la Boncescu.

Ora unu. La trei, am plecat călări. Şi acum pe peron. Singur. Findcă am oroare să fiu condus la gară. Tocmai pentru că eu însumi am condus de atâtea ori şi atâta lume. Şi ştiu cât de greu îi vine, nemărturisit, acelui ce rămâne. Căci cei ce vin să-ţi strângă mâna în ultimul moment, vin, mai ales, pentru atmosfera de tren, de plecare. Şi tocmai ei rămân pe când tu, care dintr'odată începi să regreţi prietenia lor caldă şi societatea lor, pleci.

Am refuzat cu îndârjire stăruinţele de a se merge în bandă la Domniţa Elena. Am preferat să spun, în parte, cuvinte care nu le-aş fi putut spune în pragul vagonului. Mai ales să păstrez unele imagini care să nu fie scrijelite de semnale de plecare şi întunecate de fum. Şi să am timp, în liniştea nopţii şi în alunecarea lină a automobilului pe drumul cel mai lung până la gară, să las să se limpezească bazarul de impresii şi icoane, plutind încă confuz în valul de lumină de aur vechi ce scălda câmpia timişoreană.

Un rest de lună obeză şi congestionată, înfăşurată în trei cearcăne, cernea o împânzire argintie peste pacea adâncă a oraşului. Am trecut Bega şi am spus şoferului să treacă prin Josephine. M'a fermecat înfăţişarea medievală a cartierului, a faţadelor cufundate în umbră în marginea străzii largi, pavată numai pe mijloc şi a acoperişurilor siluetate arhaic. Nici un felinar aprins. Findcă era lună? Erau de abia orele patru şi ceva. Trenul meu pleca doar la cinci dimineaţa.

Trăiască Tăticu' Sărăţeanu

— Cel puţin dacă aş putea să dorm până la Arad. Două ore de somn îmi vor alunga orice rest de oboseală. Voi aranja cu conductorul să nu mă deranjeze nimeni...

Trenul — un tren mizer cu patru vagoane de marfă, trei de clasa a treia şi unul minuscul de a doua, căci de întâia nici pomeneală — este tras la peron, când tocmai încep să simt că pleoapele refuză să mai stea deschise. Imaginile ultimelor două nopţi, în loc să se limpezească, deveneau tot mai confuze.

Refrenuri de jazz se împleteau în auz. Şi, ciudat, în loc să se destrame, aceste refrenuri dimpotrivă se întăresc, când dau să mă urc în vagon. Nu cumva este o farsă şi banda a venit totuşi la gară? Acompaniată de un banjo şi de un acordeon, o voce caldă de bariton cântă tangoul atunci la modă:

Pardon, pardon, senora...

Deschid uşa compartimentului de unde vine melodia. Nici un loc liber şi nici o figură cunoscută. Acordeonistul face un semn vag:

— Alături, alături, locuri cât pofteşti...

Aşa dar au fost alţii mai practici decât mine, care în loc să aştepte garnitura pe peron, au dibuit-o pe linia de garaj.

Alături, mă opreşte în prag o scenă cel puţin neaşteptată. In compartiment patru persoane. Lângă uşe, jumătate întors cu spatele spre culoar, un domn corpolent, aparent mai în vârstă. Urcat pe masă, un tânăr svelt şi elegant — a cărui figură nu o disting bine la lumina palidă a opaiţului cu ulei, dar care îmi e vag cunoscută—toarnă vin dintr'un fel de damigeană asemănătoare sticlelor de Chianti. Pe canapele, în dreapta şi stânga ferestrei, alţi doi necunoscuţi. Toată lumea suficient „dans les vignes du seigneur" judecând după cele ce urmează.

Domnul de lângă uşe ridică paharul şi cu o voce domoală, puţin răguşită:

— Trăiască tăticu' Sărăţeanu!

Tânărul cu damigeana prinde paharul între genunchi şi cu mâna rămasă liberă face un gest de întrunire caragialescă şi de despicare cu o sabie invizibilă, urlând:

— Jos cu el!

Vocea domoală ia dintr'odată amploare de Niagară:

— Jos cu... (urmează ceva imposibil de reprodus, aidoma, dar pe care îl voi desemna, pentru cei ce nu ar înţelege, cu iniţialele, inversate, ale lui... Marco Polo).

— Ura, ura! zbiară cei doi figuranţi.

Paharele se golesc pentru a fi reumplute instantaneu.

— Trăiască tăticu Sărăţeanu!

— Jos cu el!

— Jos cu... Marco Polo.

— Uraaa, uraaa...

Bănuind că scena se va repeta la infinit, deschid uşa compartimentului şi sunt primit cu exclamaţia veselă a tânărului în care, aiurit, recunosc pe unul din cei mai simpatici autori de reviste din Capitală.

— Ehei! Dar de unde răsărişi şi tu?

Apoi bătând autoritar cu pumnul în peretele compartimentului:

— Costică, fă rost la moment de încă un pahar.

Acordeonul amuţeşte.

— S'a făcut.

Din nou refrenul lasciv:

Pardon, pardon, senora...

— Ştii, am făcut-o lată. Ar fi trebuit să dormim acum buştean în vagonul special. Dar după reprezentaţie ne-am încurcat şi, parte din noi, am pierdut trenul. Aşa că trebue să-i ajungem pe ceilalţi cu mizeria asta. Dar tu unde mergi? Dă drumul hamalului şi ia loc. Dar mai întâi, dă-mi voe să-ţi prezint pe cel mai înfocat admirator de pe glob al exregentului; regisorul, suflerul, managerul şi ministrul nostru de finanţe.

Domnul dela uşe se înclină ceremonios. E un bătrân evreu de vre-o cincizeci de ani, extrem de simpatic, vizibil om de inimă şi de duh. După ce m'am instalat, se grăbeşte să mă domirească:

— Ai să mă întrebi pentru ce sunt sărăţenist. Fiindcă în vremea de azi nu se mai poate să nu fii un... an sau un... ist oarecare. Ai putea deasemenea să mă întrebi: dar ce ai avut d-ta de împărţit tocmai cu Sărăţeanu? Şi aş putea să-ţi răspund: tocmai fiindcă nu am avut încă de împărţit nimic. Adevărul este însă altul. Ţin la Sărăţeanu fiindcă este singurul despre care pot spune fără teamă că e cel mai mare om de stat şi că el singur ar putea să îndrepte totul în ţară.

(Continuare în pag. II-a)

— De unde această siguranță?

— Pentru simplul motiv că nu o să mai aibă niciodată ocazia să mă desmintă.

— Păi bine, ramolitule — îl apostrofează autorul — atunci dece bei în sănătatea lui?

— I..., asta e acum? Par'că d-ta nu știi că dacă mai trăește sau nu, deacum înainte tot una va fi...

— Atunci, hai să trăiască.

— Să trăiască!

Paharele se umplu.

— Trăiască tăticu' Sărățeanu!

— Jos cu el!

— Jos cu... Marco Polo.

— Uraaaa!

Altă serie de ex-uri.

— Trăiască tăticu' Sărățeanu!

— Jos cu...

Autorul a încremenit. Dar după o scurtă ezitare, urlă mai tare:

— Jos cu el!

Vocea domoală a încremenit și ea. Dar în locul ei, o voce suavă se aude din prag:

— Jos cu... Marco Polo (en toutes lettres).

Este una din cele mai drăgălașe vedete ale trupei, care pierduse primul tren și era pe punctul de a-l pierde și pe acesta din urmă.

— Tiens, quelle surprise! — îmi întinde ea o mână fierbinte, ușor moleșită. — Mais d'où sortez-vous?

— Ce serait plutôt à nous de nous le demander à ton sujet! pufnește autorul.

— Na-na-na-na-na! se tânguie bătrânul, adulmecând adieri de furtună.

— Hm! En voilà une question superflue! se miră ea.

Și întorcându-se spre mine:

— C'est effarant, mon cher, à quel point ces jeunes auteurs manquent d'imagination!

— Mêle-toi de tes affaires ! pufnește iarăș autorul.

— Mais pardon, c'est toi qui te mêles des miennes.

— Voyons, les gosses! geme bătrânul care în timp ce vedeta se instalează cât mai confortabil posibil, se apleacă și îmi șoptește:

— Regisor, sufleur, manager, ministru de finanțe și, în orele libere ale domnilor artiști, cântăreț la violoncel, ca Aristide Briand la Geneva, pentru a reaminti fiarelor că nu mai sunt în junglă. Ah, ce viață! Am cincizeci de ani și doi copii. Dacă ai ști ce dulci sunt. Uite-i...

Din portofel răsare carnetul de identitate între filele căruia sunt așezate cu grije fotografiile unui băețel cu ochi nemăsurat de mari și a unei fetițe cu surâs trist.

— Băiatul are zece ani și fetița șase.

Privirea bătrânului s'a umplut de o mișcătoare duioșie. Cu latul palmei netezește fotografiile și cu atâta evlavie încât mă simt îndemnat să arăt interes.

— Sunt la școală?

— Nu. Pentru fetiță mai e timp. Pe băiat îl prepar în particular.

— Nu e bine, pentru mai târziu.

— Știu. Dar gândește-te cât ar avea de suferit acum la școală.

O tăcere. Apoi privindu-mă cu ochi ce ar voi să spună multe:

— Gândește-te...

— Da, m'am gândit.

— Știi ce m'a întrebat fetița într'o zi? Tăticule, dacă Dumnezeu e așa de bun dece lasă moartea să ia copiii pe care îi aduce barza... La ce îi mai aduce atunci?

— Literatură proastă! înalță din umeri autorul.

— Chiar dacă ar fi literatură, proastă sau bună, nu are importanță. O fac pentru mine nu ca d-ta, pentru alții.

— Atunci de ce nu o păstrezi pentru d-ta?

— Fiindcă îmi iubesc copiii și nu pot face altfel. D-ta dece îmi povestești în fiecare noapte, isprăvile fostei d-tale metrese?

— Cum, ce? se agită vedeta.

— Ne vous en faites pas, chère amie, — o calmează regisorul — il s'agit de la toute dernière.

— E într'adevăr „touchantă" povestea d-tale! recunoaște frumoasa artistă. Să vă spun și eu un savuros „mot d'enfant", riguros autentic.

— Nu ne îndoim — mormăe autorul.

— Băiatul meu...

— Cum, d-ta ai un copil? se minunează regisorul.

— Desigur. Și încă unul delicios. Tot ce poate fi mai copil teribil. Inainte de a pleca în turneu, trebuia să mă duc la o nuntă — care, între paranteze fie zis, mă plictisea groasnic — In timp ce mă îmbrăcam, micul Johny, zor nevoe să meargă și el. Guvernanta îi spune: copiii nu merg la nuntă, ce o să faci tu acolo? Lasă că am văzut eu — replică el prompt — în cartea cu poze, cum copiii țin rochia miresei când intră în biserică. Bine —răspunde bona— dar mireasa a găsit din vreme alți copii; tu nu mai ai ce să ții. Ei bine, atunci o să țin mireasa de picioare!

— Asta-i pornografie! pufnește autorul.

— Dimpotrivă, dragul meu, e inocență.

— O fi, dar povestită de tine devine pornografie !

Nori groși s'au acumulat în compartiment.

Un trăsnet o să-i plesnească brusc? Nu; un vânt generos îi împrăștie. Vedeta se uită peste umăr și murmură din vârful buzelor fragede:

— Ce que tu peux être grossier...

Bătrânul se apleacă spre mine și profitând de sgomotul trenului care a pornit de vre-o câteva minute, mă lămurește:

— In traducere liberă asta se numește tentativă avortată de a reîncălzi o supă veche de vre-o doi trei ani și descoperită, cu prilejul turneului, râncedă într'un colț de cămară. Fapt divers. Dar ascultă ce mi-a mai spus fetița în altă zi...

Vine conductorul.

La lumina indiscretă a lanternei, unul din figuranți se deșteaptă și, într'un sughiț, întreabă prin semn:

— Dar bine, frate, ce făcurăm cu tăticu' Sărățeanu?

— Taci din gură, bețivule ! se răstește regisorul.

Un sforăit placid îi răspunde.

— Biletele vă rog...

Vocea nasală se pierde pe culoar în huruitul de fierărie veche.

— Ascultă povestea, care jur că nu-i poveste. Aveam de scris într'o zi niște scrisori egal de urgente și de penibile. Și cu toată dorința mea de a-i împărți bucuria, a trebuit să las fetița să se distreze singură, în camera de alături și cât mai discret posibil. Pentru a nu mă turbura, a luat de pe birou câteva coale de hârtie și un creion. Din când în când îmi cerea, prin ușile deschise, cu glăscior timid, lămuriri la care răspundeam distrat. Dintr'odată, îmi anunță triumfătoare:

— Tăticule, am desenat o pisică.

— Bine... bravo.

— Știi, o pisică întreagă; i-am făcut și urechi și coadă.

— Sigur.

— Și ochi.

— M... da.

— I-am făcut și suflet.

— Suflet? Cum i l-ai făcut?

— Rotund.

— Și ce ai pus în el ?

— Până acum nimic; fiindcă nu știu dacă nu ar fi mai bine să nu mai pun nimic.

Bătrânul se oprește și mă privește întrebător. Dau din cap surâzând. Radios, se adresează apoi tânărului revuist:

— Ei, autorule, nu mai zici nimic? Și asta tot literatură proastă e ? Să dea dracului să apară povestea asta într'o gazetă sau revistă că te denunț pentru plagiat. Uite că am aici martori !

Autorul nu răspunde. Poate fiindcă socotește inutil, poate fiindcă este fără să vrea înduioșat sau poate, mai simplu, fiindcă a adormit.

Bătrânul înalță din umeri și se cuibărește în colțul lui, încrucișând brațele pe piept și închizând ochii...

Este momentul care nu întârzie să vie niciodată în asemenea împrejurări, toropeala în care se topesc ori ce veleități de exteriorizare, când totul se împletește vag și curge la întâmplare din negură în negură de subconștient. In vagon a început să se strecoare un frig igrasios care te face, în acelaș timp, să-ți dai seama de căldura animalică de respirație care se statornicește pe nesimțite la adăpostul geamurilor ușor aburite. Un auit prelung, depănat de loviturile roților, cotropește, ca o mare lentă și adormitoare auzul și, pe încetul, întreaga ființă. Pe peronul pustiu al unei gări pierdute în câmp și în ploae, zăresc ca prin vis, fantoma nevoiașă a unui subșef de stație cu gulerul ridicat, sgribulit, nenorocit în noaptea mucedă. Un felinar verzui îngălbenește ceața. Și în timp ce totul rămâne în urmă și se topește în auitul molcom, realizez dintr'odată, mai adânc chiar decât în momentul când citeam cartea, tragedia Theresei Desqueyroux — personagiul poate cel mai atașant și patetic al lui Mauriac. Am impresia aproape halucinantă că trăesc aevea acele trei ore destrămate în trenul lăturalnic ce se târăște printre nisipurile landei — trei ore în cursul cărora întreaga-i viață inutilă și pierdută îi revine în minte — apoi, prin ricochet, ceasurile grele în care am citit acele pagini ce mi-au fost de nesfârșită mângâere. Curând însă totul se îndepărtează, se șterge...

I. IGIROȘIANU

Mărunte

A apărut:

„Calculator de dobânzi" de M. Drimer, contabil autorizat, cu o prefață scrisă de d. prof. Trancu-Iași.

Se găsește de vânzare la toate librăriile din țară, precum și la autor, în București, str. Mitropolitul Daniil No. 5.

Cu prețul de lei 140.

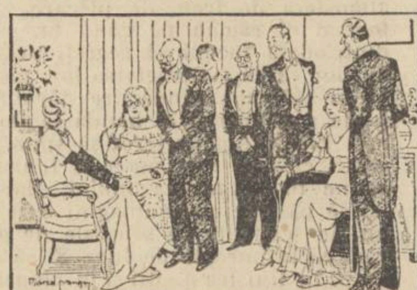
AMATOR DE ARTĂ



— De ce-ți însemni numele artistului? Vrei să cumperi tabloul?

— Nu, vreau să-l întreb pe ce plajă și-a petrecut vacanța.

CONSULTAȚIE GRATUITĂ



— Pentrucă tot ești aici, doctore, am să-ți cer o părere. Sufăr de ficat. Ce să fac?

— Am să vă spun imediat, doamnă. Desbrăcați-vă.



PORTRETE

Buțu

Pretutindeni unde mai mulți oameni sunt adunați sub rigoarea unei discipline comune societatea se organizează pe treptele unei ierarhii imediate, cuprinsă între două personalități bine definite: șeful și țapul ispășitor.

Pe veranda sanatoriului nostru șeful este Monciu și țapul ispășitor Buțu.

Intre „șef" și „țap" conflictul domnește acut ziulica întreagă și par'că și noaptea când „șeful" bolborosește prin somn înjurături și amenințări.

Monciu țipă, Buțu tace.

Poziția socială a lui Buțu este aceia a victimei la îndemână: Buțule, nu fă zgomot! Buțule, nu păta cuvertura! Buțu a stins lumina! De ce, mă? Buțu, a aprins lumina! De ce, mă Buțu, mă, că intru în tine!"

Buțu reacționează prin imperturbabil calm și prin viață interioară. El s'a retras în el însuși, îndărătul unui surâs enigmatic și teribil de trist.

— Monciu, dă-mi te rog cartea.

— Care carte, bă?

— Cartea mea, care mi-ai luat-o.

— N'o am eu (logic)... e pe masă.

— (nu mai puțin logic) Păi ia și dă-mi-o.

— Da' ce, mă, eu's *poștarul* tău?

— Bine, atunci bagă de seamă să nu puie femeia farfuria de mâncare pe ea.

— Da' ce, mă, eu's magazionerul tău? (sic)

— Monciule, dă cartea!

— Ce vrei, mă? Ce mă bați la cap, mă? Ce dai ordine, mă? Unde te trezești, mă? Ce ești tu, mă? Suveran? Rege? Împărat?

Ochii lui Monciu sticlesc aprinși de mânie și pumnii stau strânși, gata de atac. Buțu pleacă privirea și tace; știe el că nu-i suveran (nici rege, nici împărat).

O singură consolare la atâtea nenorociri: guvernanta. Dar și tandrețea aceasta este amestecată cu sucul amar al reproșului. Este adevărat că din sfert în sfert de ceas Buțu primește câte o mângâiere, dar tot atât de adevărat este că din alt sfert în alt sfert de ceas, Buțu primește câte o palmă.

Buțu nu-i revoltat, nici resemnat.

Profesiunea lui de om matur se desenează de pe acum precisă și sigură: Buțu va fi în viață factor responsabil.

Jenică

Vecinul meu, pe patul din stânga, este Oltean și poet. Sub pernă el ține ascuns un briceag și un caet de versuri. Doctorul i-a făgăduit că în ziua când va avea doisprezece ani îl va ridica să umble. Jenică și-a notat cu grijă în „Agendă" data exactă și imobilizat în ghips, ca o pasăre mică strânsă în pumn, așteaptă....

...Ține capul puțin aplecat, sprijinit în palmă și privește încruntat marea.... El știe numărul vapoarelor care trec spre Constanța zilnic și acel al vapoarelor care se îndreaptă spre Constantinopol; cunoaște pe „ăla americanu de-i iese fumu' prin toate coșurile" și anunță savant pe vecini când trece un vapor de război — pe care îl și clasifică după tunuri și turele în crucișător, torpilor, distrugător sau canonieră.

— Ai vrea să călătorești pe mare, Jenică?

—Ași vrea, cum nu...

— Cu vaporul „ăla americanu"?

— Nu, singur într'o corabie ca Alain Gerbault.

— Cum ai zis?

— Ca Alain Gerbault.

— De unde o mai știi și pe asta?

— „Dăn" ziare.

Tot „dăn" ziare știe că în Havana a fost revoluție și că în insula Majorca se instalează un post de radiofonie.

Curiozitatea lui este vădit estetică și exotică: el se interesează numai de evenimentele petrecute în insulele depărtate și cu nume sonor.

M'a întrebat dacă în insula Haiti este sanatoriu pentru tuberculoză osoasă și de nu este „unde merg să se vindece copiii papuași?"

Intrebarea e cu tâlc; Jenică ar da și briceagul de sub pernă cui i-ar aduce vecin de cură un Papuas mic cu șorț pe burtă, păr cârlionțat și inel de aur în nas.

Caetul de poeme nu mi l'a încredințat decât după ce ne-am împrietenit mai bine, dar „în secret" și numai după promisiunea mea de a nu spune ce este scris în el „nimănui, nici vântului".

N'o să vă transcriu deci poeziile lui Jenică; asta este „secret"; vă pot însă spune că subiectele lui sunt simple, colorate și parfumate. Jenică descrie cerul, marea și ghiocelul.

Sentimentul intim al poetului față de floarea gingașă se exprimă curat și cinstit cam astfel: *„Mai mare dragul să-l privești"* iar constatarea peisagiului marin atinge limitele evidentului:

„Pe mare este liniște deplină
Doar norii de-orizont se anină".

Dar caetul mai conține și neliniștitoare tendinți moderniste. Jenică este dadaist însă fără s'o știe; dadaismul lui ține de diversitatea subtilă și admirabilă a visului. Una din povestirile halucinante este întitulată „Calul albastru și transatlanticul elvețian".

Vă citez doar episodul întâlnirii:

„Calul conducea o barcă cu motor, dar văzând că merge prea încet, sări și o luă la goană pe suprafața apei, apucând cu dinții vârful catargului de-i rămase elicea vaporului în gură".

și acel al miracolului:

„Când se uită în jos văzu că își făcuse capul patru picioare, două aripi și o coadă și zbura acum singur prin aer".

Mai frumoase viziuni nici profetul Ezechiel n'a avut!

Nu vă spun însă nimic mai mult. Jenică scrie în fiecare zi o pagină care este o capo d'operă și dacă află editorii dau năvală să-i cumpere manuscrisul, oferindu-i bani și glorie.

Jenică n'are nevoie de acestea, lui îi trebuie odihnă și aerul pur al mării. Ca să se vindece și să plece în Polinezia singur într'o corabie cu pânze imense.

M. B.

Cu 20 Lei
cea mai deplină desfătare sufletească
Citiți romanul
„Pui de Lup"
de JAK LONDON
De vânzare a toate librăriile din țară

A APARUT
CRIMA
PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ȘI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA
RAMNICEANU

Cel mai mare succes al teatrului românesc
TITANIC VALS
Comedie în 3 acte de Tudor Mușatescu, a apărut într'un elegant volum cu fotografiile tuturor interpreților și a diverselor scene din piesă.
— Editura „Adevărul".

JACQUES CHARDONNE

Barbezieux

Răsfoind niște numere mai vechi din excelenta Nouvelle Revue Française, *am găsit aceste adevărate pagini de antologie pe care ne facem o deosebită plăcere să le oferim și cetitorilor noștri. Ele înfățișează, prin excelență, arta magistrală a acestui mare scriitor, de a reda prin notații scurte și lipsite de artificiu, o întreagă atmosferă și viață. Este deosebit de regretabil că editorii noștri nu s'au gândit încă să traducă nimic din operele aceluia care astăzi, continuă în Franța linia marilor moraliști dela Montaigne, la La Bruyère și La Rochefoucauld.*

M'am întors prima dată, după trei zeci de ani, la Barbezieux, micul oraș din Charente unde am trăit până la vârsta de șaptesprezece ani.

Poate că am voit să revăd locurile unde se petrece romanul pe care îl scriu. Cunosc bine aceste meleaguri, dar nu le-am mai regăsit. Treizeci de ani schimbă un orășel de provincie mai mult decât o capitală mai ales când acel orășel este acela al copilăriei noastre.

Odinioară, aveam la Barbezieux, prietene, optsprezece fete. Se întruneau în fiecare Sâmbătă într'un salon negru și verde și lucrau pentru săraci; într'altă zi, în bluze cenușii, instalate în fața unui vas cu flori, învățau să picteze sau veneau să danseze la părinții mei, în timp ce o cucoană bătrână se agita la pian cântând cadriluri; alteori culegeau flori pentru procesiune. Toate au dispărut de acum treizeci de ani; niciodată nu o să se mai vadă optsprezece adolescente la Barbezieux. Fiecare oraș mic are, din întâmplare, un moment de strălucire: fata subprefectului e frumoasă, procurorul e bun actor, profesorul de filosofie are voce de tenor; se recită versuri la negustorii de frunte, se organizează serbări, baluri mascate, se înfiripează iubiri și mascarade. Și în urmă, generația aceea se duce fără să mai poată fi înlocuită. Calmul provinciei nu împiedica nici odinioară schimbările continue ale burgheziei franceze, capriciile acelea ale destinului care ridică pe sărac datorită unui fiu și doboară pe cel cu vază. Nimeni nu păstra multă vreme proprietățile frumoase și echipagiile cu vizitiu care purta joben.

Nu știu pentru ce provincia este întotdeauna înfățișată ca somnolentă sau tragică. Eu am păstrat despre orășelul meu din Charente, o amintire atât de bună. Numai acolo am găsit o adevărată viață de societate, ființe de care te puteai apropia, case deschise, sentimente adevărate.

Imi place *„strada mare"*, prost pavată, a unui oraș mic. Aceste străzi principale sunt aceleași în întreaga Franță, cu magazinele lor cafenii, puțin prăfuite, ajungând până la jumătate înălțime a caselor împodobite cu firme și vitrine și animate de câțiva trecători. Afară de această singură arteră comercială, străinul nu vede decât străzi pustii, câte o tufă de liliac deasupra unui zid.

La Barbezieux întâlnesc ființe invizibile cărora le revăd aventurile trecute, caracterele ciudate și destinele lor nemaiauzite. Peste tot numai morți. Câte mânii stinse, câte sbuciumări dispărute, câte chipuri, frumoase, uitate! Și cât de curând sunt deslegați de păcate.

Nu pot să cred că oamenii aceia de altădată sunt înlocuiți și că merg încă la școală, copii asemănători lui Henri Faucaunier și mie. Dacă aș concepe tot ceeace acest orășel menține veșnic tânăr și renăscător, aș fi mântuit de perspectivele umane și m'aș putea lipsi de restul lumii. Aci se află, pentru mine, un trecut de care îmi amintesc și un prezent pe care nu știu să-l înțeleg.

Altă dată cunoșteam aici pe toată lumea. Am avut de colegi și pe cei mai săraci și am intrat astfel în toate casele. Oamenii aceia erau fericiți. Cei ce vor să aducă omenirii fericirea, sosesc prea târziu. Căci fericirea aceasta a existat și nimeni nu și-a dat seama de ea. Acum treizeci de ani, într'un oraș mic din Charente, toată lumea era fericită— atât cât e cu putință pe acest pământ. Dar nimeni nu știa lucrul acesta și nici nu erau curioși să-l afle.

Nu mai regăsesc, pe bulevardul Chanzy, ulmii uriași — atât de majestuoși și de bătrâni că aproape nu mai aveau frunze — care alcătuiau pe alee o boltă de ramuri înalte, de unde cădea o cenușe neagră de vreascuri ce păreau arse. Sunt nerăbdător să urc străzile cu piatră trandafirie care duc spre partea cea mai înaltă a orașului. Acolo sus e un castel, o piață și casa unde am trăit un timp nemărginit.

Nu vreau să intru în casă. Aplecat peste un parapet de piatră, privesc doar grădina încercuită de ziduri, la picioarele castelului. Din cazanul acesta clocotitor, se înalță efluvii care mă ametesc. Nu știam că există un colț de pământ unde am lăsat atâta viață. Să fi fost copil și să fi îmbătrânit: ce poveste extraordinară! Intrucâtva, eu o uitasem. Și iată că dintr'odată îmi năvălește în suflet. Dacă aș trăi aici, ar fi ștearsă. Emoțiile noastre sunt trecătoare, viața stinge totul. Pentruce să vrei și prezența și posesia? Astăzi mi-e dat să revăd cu frenezie această grădină feerică, fiindcă am părăsit-o vreme îndelungată.

Grădina era destul de mare, însă întotdeauna în umbră și fără flori. Avea desișuri de arbori, povârnișuri și ierburi unde bondari mari și catifelați se înfundau în ascunzișuri și un bazin întunecat, între sfărâmături de stânci. Zidul enorm al castelului închidea grădina pe o latură și, câte odată, zăream prin ferestrele mici ale zidului, corneta unei surori de caritate. Castelul era transformat într'un fel de spital care adăpostea cinci moșnegi: când timpul era frumos, eșeau să mature frunzele sau să aștearnă nisip pe piața din fața castelului. Nu pot să-mi reamintesc de acești bătrâni fără să revăd, în acelaș timp, un cer albastru și o zi aurită! Atunci tatăl meu eșea și el din casă și strănuta, uitându-se la soare. Astăzi, stând așa și privind în grădina înegrită, mi se pare că-l aud cântând în salon. Avea o voce frumoasă și cânta în toate diminețile când se deștepta. Cânta și seara, la pian, arii din opere, cu figura luminată de flacăra lumânărilor. Tatăl meu era un poet. Scrisese multe versuri pe care nimeni nu le-a citit și într'aceasta era așișderea tuturor poeților: autorul este singur să știe cât suflet a pus în cărțile lui. El era foarte vesel, sau mai curând îi plăcea să distreze pe ceilalți cu povestiri hazlii și serbări improvizate de el. Intr'o zi m'a luat cu dânsul la gară să așteptăm pe Pierre Loti care venea la un bal; l-am zărit în compartimentul lui de clasa a treia, stând la taifas cu tovarășii de drum, căci iubea mult poporul. Seara nu a vorbit cu nimeni. A stat în picioare sub un palmier din salon, bombându-și pieptul plin de docorații. A doua zi, a dispărut în zorii zilei și patul lui a fost găsit presărat cu violete.

Tata a fost chinuit toată viața de suferințe fizice înspăimântătoare. In clipele când boala îi dădea răgaz, stând în fotoliul său, frământându-și mâinile, cu ochii albaștri scânteetori de visuri, sau când se plimba, cu o umbrelă în mână, prin piața din fața castelului, albă de soare, se gândea la moarte. Frica morții îl urmărea ca o nevralgie. Totuși ea a venit târziu și l-a adormit lin în fotoliul unde deseori o evocase cu spaimă.

Tata se credea fericit în orășelul său pe care-l iubea. Cred, însă, că suferințele lui, au venit, în mod inconștient, din cauza acestei vieți prea calme, prea înguste; viață în care nu te puteai măcar întoarce de pe o parte, pe cealaltă. Noi suntem prea săraciți sufletește astăzi, ca să putem locui într'un oraș mic. I s'au sustras omului vrăjitoriile, idolii și recompensele de altădată. Astăzi avem deci nevoe de un „aproape" necunoscut și de misterioasa atracție a mulțimilor.

Nu aș fi crezut să mă satur așa de repede de priveliștea unei grădini a trecutului. Or, iată că deja nu mai are, pentru mine, arome îmbătătoare și, fără a mă îndepărta de rampa pe care stau rezemat, privesc câmpiile Charente-ei care se întind până în depărtare, cenușii și albastre, dincolo de coama arborilor și de pantele acoperișurilor de țiglă. Imi dau seama că orășelul meu e frumos. Inainte nu aș fi bănuit-o. In grădina de umbră, frumusețea nu exista pentru copilul pasionat care simțea prea mult și nu putea zări nimic dincolo de ziduri. De abia în urmă am învățat să cunosc tot ce e frumos. A fost surpriza vârstei mele de om matur: frumusețe am găsit pretutindeni. Mai mult: știu că viața e frumoasă și aș vrea să o simt.

Piața din fața castelului — atât de vastă încât nu am putut niciodată să-i cercetez în întregime marginile ierboase — unde dăinuesc încă ruinele unui zid de împrejmuire, o fântână și turnul — închisoarea bețivilor —, se acoperea, într'o zi, cu edificii de pânză. Bâlciul acesta ce se ținea în fiecare an, de Paști, nu aș putea să-l descriu. Dacă aș vrea să povestesc, acum, ceva despre el, ar trebui să rectific o mulțime de icoane din copilărie, sau, cel puțin, să le evoc cu puțină ironie. Dar când mi-l reamintesc, îl evoc cu gravitate și cu aceeaș credincioasă emoție.

Cetatea aceea de spectacole, durată de nomazi, cu ulițele ei scăpărătoare, cu zăpușala voluptuoasă a mulțimii, esența aceia de gloric: teatrul și comediana, muzicile de cucerire, răgetele fiarelor sălbatice și acea ambiguitate de feerie care întrunea, în persoana mea, pe actor și pe spectator, toate acestea și încă alte emoții, chiar astăzi, nu cred să fi fost simple miragii. Dacă aș surâde de amintirile frumoase ale copilăriei, ar însemna să-mi bat joc de viață.

Târziu, după mulți ani, când un vapor mă ducea spre țări exotice sau atunci când am început să scriu, uneori chiar în dragoste, am regăsit reminiscențe din senzațiile acelea de Paști dar foarte atenuate. Nu pot să cred că acele adevărate îmbătări să fie într'adevăr absente din viață, că au fost numai o amăgire, o creație evaporată a vârstei fragede; fără îndoială ele s'au transformat în alte sentimente pe care nu mai am putința să le simt cu aceeaș tărie. Dar ele pot mereu să se redeștepte prin accident sub formele lor primitive.

In românește de
MIMI GOLDENBERG

Rubrica grafologică

Vagabond. — Frumoasă dezvoltare intelectuală; inteligență, cultură, claritate; dar gândire nu îndeajuns de simplificată. Moralitatea influențată de superioritatea gândirii, dar cu reminiscențe de egoism și vanitate. Tenacitate, însă voința cam ezitantă.

Maria Walewska. — Simplitate. Sensibilitate. Capacitate de entuziasmare. Generozitate conștientă. Sensualitate originală și ciudată, în stare de continuă refulare.

Charlie Chaplin-G. — Descurajare reprimată, poate grație unei firi foarte tenace. Intuiție puternică. Logică. Spirit căruia îi place să sondeze în toate direcțiile. Inclinații spre științele exacte. Misticism.

Marghita-Galați. — Multă șiretenie, cel puțin în intenții, dar de cele mai multe ori anihilată de o naivitate congenitală. Malițiozitate. Orgoliu. Exuberanță juvenilă.

Dov-Andreșești. — Remarcabilă inteligență naturală. Gândire de o limpezime rară. Bun simț. Ezitare în voință, din care cauză există momente când întregul ansamblu intelectual pierde din consistență. Hotărîre. Sinceritate și bunătate. Multă largheță.

Pimperlic. — Intelect frumos, simț estetic. Devotament. Scrisoarea datează dintr'o epocă de deprimare, tenacitate. Voință. Nu încă complect debarasat de complicații inutile. Oarecare egocentrism.

I. D. 1495. — Inteligent, dar personalitate încă nedezvoltată. Perseverență. Sensualitate. Formalism. Politeță.

Three Castle. — Personalitate foarte originală. Vanitate pronunțată. Inteligență. Simțire puternică și intuiție remarcabilă, ca instrument aproape exclusiv de cunoaștere. Idealism. Misticism. Lipsă de concentrare.

Alice 24. — Bonomie și bunătate. Sensualitate. Alternanță între stări sufletești opuse; capricii. Imaginație morbidă.

M. A. R. — Instabilitate. Materialism. Egocentric, fără a fi egoist. Om de voință. Modestie.

Lică G. — Sincer, franc, afectiv, până la complect abandon. Inteligență naturală. Expansivitate tinerească. Ingenuitate.

E. S. 1906. — Multă simțire, afectivitate delicată, impresionabilitate. Gândire clară, sensibilizată de ansamblu. Vedere largă a lucrurilor. Voință inegală, ce tinde mai mult să domine decât să sistematizeze acțiunile; uneori deficientă. Generozitate, uneori; alteori, dimpotrivă, reținere, inhibiție.

Spiridon C. Georgescu. — Preocupări intelectuale. Franchetă. Indârjire, în realizarea intențiilor, mai cu seamă din cauza unei voinți slabe ce se cere înlocuită. Egoism. Malițiozitate ascunsă.

L. B. Student-Buzău. — Nervozitate. Intuiție facilă. Posibilități de luciditate, psihometrice. Impresionabilitate. Multă finețe, abilitate și siretenie. Ironie.

Ioan Rigotravi 3 K. — Inteligență. Sensualitate dominantă. Formalism. Foarte combativ. Simplitate. Expansivitate.

N. K. — Sensibilitate maladivă. Imaginație. Sensualitate. Incredere în sine. Oboseală psihică. Bizarerii mărunte. Orgoliu.

I om trist. — Eșiri de entuziasm explodant. Veselie (în ciuda pseudonimului). Imaginație. Gesturi largi (la propriu și la figurat). Vanitate. Hotărâre. Sinceritate.

M. Manu. — Personalitate superioară, dar nu lipsită de vanitate. Inteligență, cultură, logică. Voință. Oarecare mizantropie. Simțul frumosului. Idealism. Veți avea în curând bibliografia cerută.

Margueritte. — Reținere, disimulare. Imaginație bizară. Combativitate incorigibilă. Oarecare ipocrizie și prefăcătorie.

„Eu" Pih-hip. — Finețe și delicatețe. Caracter hotărât. Modestie. Voință. Echilibru psihic.

Mircea H. — Gândire profundă, dar cam plată. Perseverență. Spirit de acaparare, însă nici o tendință spre avariție; dimpotrivă, oarecare risipă. Sensibilitate ascuțită. Imaginație de estet. Spirit protector.

Costa. — Multă originalitate. Cap limpede. Bizarerie, în personalitate și manifestările ei. Greutăți în respirație (obezitate? sau astmă?) Sensualitate. Intuiție.

Jacques. — Materialism și sensualism pronunțate. Simț estetic, dar tot în acelaș sens (preferă frumusețea și plăcerea trupească, celor spirituale). Incredere în sine foarte mare. Intuiție. Sadism. Grație voinței, reținere, la nevoie și adaptare la situație. Șiretenie.

Al. Vau. — Asemănare cu precedentul (rudenie? sau afinitate sufletească?); dar mult mai dezlănțuite materialismul și sensualismul. Imaginație puternică, ce merge până la fantastic. Temperament bizar, violent și indomptabil. Totuși, frică.

Luana cu ochi verzi. — Inconstanță, mobilitate, nesiguranță. Șiretenie primejdioasă și tendință spre minciună. Spirit de contrazicere. Multă feminitate. Morbiditate.

Mello. — Intelect în frumoasă dezvoltare. Eșiri sensuale dese și violente. Mult bun gust. Fire extrem de hotărîtă. Incă nu îndeajuns de debarasat de oarecari asperități psihice. Gândire adâncă.

Roca Lintea. — Ansamblu sufletesc simpatic. Franchetă. Perseverență și hotărîre. Frumos echilibru între simțimânt și rațiune.

Téka. — Oarecare încâlcire în idei. Sensualitate. Egoism. Lipsă de convingere, în multe ocazii. Incăpățânare.

Rezeda. — Abilitate naturală, covârșită însă de naivitatea, tot naturală. Descurajare. Imperiul simțurilor. Egocentrism.

Dandy. — Comunicați-ne adresa dv., pentru răspuns prin poștă.

MIHAIL MAN



O mare îndrăgostită

Fată fără părinți, soție fără bărbat legitim, ființă omenească fără nume, Aïssé a fost cumpărată, când avea trei ani, de la un negustor de carne vie din Stambul, și adusă în Franța, de către un om de viață, marchizul de Ferriol. Inainte de a fi adusă în capitală, tutorele acesta, trimis de destin, a botezat pe mica circaziană și i-a dat numele de Charlotte-Elisabeth.



Un portret al d-rei Aïssé

Dar ea n'a fost pentru nimeni de cât Aïssé, *nume derivat din Aicha, care va fi fost poate numele ei de origină.*

Jucăria adusă de veselul marchiz între bagajele sale din Orient, a devenit cu vremea, nu numai o frumuseță seducătoare, dar și o femee fină, de o cultură rafinată, plină de spirit, capabilă de a scrie acele minunate opere de stil și limbaj frumos, care sunt scrisorile sale. D-na de Ferriol, cumnata tutorelui său, femeie ușoară și fără scrupule, dar adevărat juvaer al curții celei mai rafinate de pe acele vremuri, i-a dat educația „femeii de calitate", cerută de societatea înaltă: Bonton, gust desăvârșit în costum, podoabă, ținută, maniere elegante.

In acelaș timp tânăra asiatică primea în aristocratica mănăstire a „noilor tinere catolice", o aleasă și curată formare creștină.

Sălbatica și sperioasa deveni astfel o fată tânără foarte ispititoare, într'o lume în care toate doamnele cele mai renumite, de la d-na Ferriol, trecând pe la d-na Tencin și la prea frumoasele sale prietene, d-nele de Parabère și du Deffand, toate aveau aventuri răsunătoare, care cu toată candoarea sufletească a tinerei Aïssé, nu puteau să-i rămână necunoscute.

Ea trecu totuși prin locașul acela, plin de stricăciune și nerușinare, ca un înger prin Infern. Philippe de Orleans, seducătorul îndemânatic ce nu cunoscuse împotrivire din partea vreunei femei, încercă în zadar să câștige favorurile domnișoarei Aïssé. Este poate singura femee care a trecut mândră, și cu capul sus prin saloanele regentului. Nici noroiul bârfelii unei lumi, pe cât de perversă pe atât de limbă rea, n'au putut-o atinge.

Dar întâlnind în saloanele d-nei Deffand pe acel ce trebuia să fie stăpânul și pasiunea unică a vieții sale, iubirea căzu ca o lovitură de trăsnet în sufletele amândurora. Aïssé se îndrăgosti de Blaise cavaler d'Aydé, cu toată ființa ei fermecătoare și îl iubi toată viața, fără nici un compromis, fără nici un fel de interes material sau egoist. Cavalerul d'Aydé răspunse cu aceiași măsură dragostei tinerii circaziene. Nu cunoscuse nici o altă iubire feminină cât trăi Aïssé și stărui din toate puterile să se căsătorească împreună. Dar Aïssé, știindu-se fără nume, fără situație, se împotrivi cu aceiași tărie, socotindu-se nedemnă de a intra într'una din cele mai de frunte familii din Franța. Trăi modest din mica rentă lăsată de marchizul Ferriol, tutorele ei și căută să-și crească din modestele-i mijloace pe Céline, copila dragostei lor. Cu timpul greutățile crescură. D-na Ferriol fiind în lipsă, fu ajutată de Aïssé din puținul pe care-l avea.

Făcu datorii, se lipsi de cele trebuincioase, rări până și vizitela la Sens, unde creștea Céline într'un pension. Sănătatea i se ruină, patima și greutățile cu care avea de luptat o mistuiră. Se îmbolnăzi de tuberculoză.

Din această vreme datează admirabila ei corespondență în care se răsfrânge, veridică și plină de perspicacitate, viața ei proprie cu diferitele ei schimbări, precum și evenimentele din acea epocă, pentru care această corespondență este un prețios document.

Indrăgostită cu aceiași patimă arzătoare de cavalerul său, ea îi cere totuși cu mult înaintea morții să rămână între ei numai dragostea sufletească. Blaise d'Aydé consimte și stă la căpătâiul ei, zi și noapte, până ce nobila ființă se stinge încet, încet, ca o candelă, și moare, cu mâna ei, uscată și descarnată de boală, între ale lui, în 1733.

Familia Ferriol a primit-o printre ai săi, căci au îngropat-o în cavoul lor de familie din parochia St. Roch.

Pioasa amintire a cărturarilor francezi n'a lăsat să se ștează figura cea mai înduioșătoare, mai nobilă și mai pură, din epoca unor vremuri de desfrâu și senzulitate escesivă.

Deși n'a făcut parte din zgomotoasa falangă a femeilor din vremea regenții, Aïssé și-a avut pomenirea ei cu prilejul celui de al doilea centenar de la moarte.

IS. SD.

Cel mai puternic roman al revoluției rusești

„Copii Flămânzi"

de ALEXANDRU NIEVEROW
Romanul complect numai cu
20 LEI
De vânzare la toate librăriile din țară

ALTE POVEȘTI
snoave și anecdote de **Ion Creangă** sub îngrijirea d-lui Paul I. Papadopol. Biblioteca „Dimineața".
No. 164. Lei 10

A apărut Nr. 2 din biblioteca

REBUS

CU URMĂTORUL CUPRINS

AVENTURA LUI TOM
nuvelă mots-croisistă de AL. HABER-IAȘI

VANATORUL DE CARABUȘI
adaptare de POPESCU-REBUS

Premiații concursului din Nr. 1

32 Pagini — Copertă în colori

Prețul 5 Lei — Premii în numerar, în valoare de 1000 lei

Studenta Alexianu Olga

Ca de obiceiu, după ieșirea dela birou, în seara aceia venisem să petrec un ceas în aerul parfumat din Cișmigiu. Mă învârteam prin fața scaunelor din marginea lacului, cu speranța că voi găsi un loc liber, — comparând scena aceasta cu întocmirea societății: cei care stau comod privesc ironic la cei care invidioși, se învârtesc în juru-le. Cum îmbulzeala era prea mare, m'am resemnat, mulțumindu-mă cu o bancă retrasă care, — pentrucă nu avea lacul și muzica în față, — nu era ocupată, decât de un moșneguț, pierdut în visuri. Abea mă așezasem, când cineva mă strigă familiar, din grupul ce trecea prin fața mea. Era o fostă colegă pe care n'o mai văzusem de câțiva ani, decând fusese numită doctor la un sanatoriu din Ardeal. Ne-am așezat pe banca retrasă și mână în mână, am depănat firul amintirilor. Petrecuserăm ultimul an de facultate, în acelaș cămin și, cu toate că nu fusesem prea intime, acum cu acelaș drag ne priveam, căutând fiecare în ochii celeilalte, icoana noastră de atunci, cu câțiva ani mai tânără, mai bogată în iluzii și entuziasm. „Știi, — îmi spuse între altele, Felicia, — când am sosit în sanatoriu, printre pensionari am găsit-o și pe Alexianu. A murit toamna trecută. Nici acolo — ca și la cămin, — nu întreba nimeni despre ea. Tot așa de rezervată și de îngândurată era și acum. A murit într'o noapte. Nu eram lângă ea, deși o vizitam peste orele reglementare. Sub pernă i-am găsit un pachet de scrisori, datate din vremea, când a început facultatea, — o dragoste nenorocită, se pare. Mai era și diploma ei în litere și filosofie, cu mențiunea „Magna cum laude". Și prietena mea trecu la alt subiect, fără să observe că mie îmi pierise zâmbetul depe față. Un grup zgomotos a chemat-o în curând. Eu am rămas încă mult timp, îngândurată, alături de moșneguțul visător. Vestea acelei morți îmi trezise în suflet, o părere de rău, care m'a chinuit altădată, mult.

*

...In ultimul an de facultate, părinții mei au hotărât că, pentru a-mi prepara licența, era mai potrivită atmosfera „serioasă" a unui cămin, decât camera mobilată, din oraș. Cu câteva certificate de paupertate și recomandații dela persoane sus puse, am obținut un loc în căminul rectoratului, depe strada Romană. Era o clădire cam neîncăpătoare, cu un singur etaj. Sus erau cinci camere transformate în dormitoare, iar jos camera directoarei, parloarul și o altă cameră, nu tocmai mare, în care erau înghesuite zece paturi. Aci mi se hotărîse și mie locul. Deseori îmi amintesc odaia aceasta, unde se adunase un grup de fete, din cele patru colțuri ale țării și dela toate facultățile Capitalei. Vecina mea de pat, din dreapta, era ardeleancă; cea din stânga dela Hotin, iar cea dela picioare din Silistra. Cum eram cam de aceiași vârstă totuși ne înțelegeam. Dealtfel domnea în dormitorul nostru, cel mai desăvârșit dispreț pentru proverbul „Ce ție nu-ți place...." Ziua, fiecare își vedea de ocupațiile sau distracțiile ei, — seara la ora zece, toată lumea era la locul său. După ce directoarea deschidea ușa și printr'o privire circulară, se asigura că nu lipsește nimeni apoi urându-ne „somn ușor" se depărta, — fiecare, împinsă parcă de un resort, sărea din loc. Incepeam interminabile conversații, cu jumătate voce,— care, de cele mai multe ori, nu erau de loc științifice, — se spuneau glume și întâmplări autentice, picante, care aduceau sclipiri în ochii auditorului; se cânta și mima cuplete prinse dela revistele de vară; se dansa, sau, în fața oglinzii, fiecare își analiza anatomia, cerând părerea publicului asistent. Dar armonia dormitorului nostru era stricată de studenta Alexianu Olga, care nu lua niciodată parte la viața lui. Din fericire ea lipsea toată ziua, iar seara se întorcea cea din urmă. Parcă o văd și acum intrând pe ușă: slabă, palidă, cu ochii încercuiți, ruptă de oboseală. Se așeza pe marginea patului, cu capul în jos, cu mâinile căzute dealungul trupului. Sta câteva clipe așa, așteptând parcă, să-i vină forța necesară ca să-și desbrace haina și să-și facă patul. Se ghemuia apoi tăcută sub pled, fără un cuvânt pentru noi. Intrarea ei aducea jenă generală. Glumele și gesturile mai pipărate încetau. Cu mutra ei serioasă și întunecată, ne încurca. In schimb, sgomotul urma cu mai multă intensitate. Uneori ea își ridica capul enervată și ne privea lung, dar noi ne urmam mai departe hohotul de râs. Târziu, când se făcea liniște și celelalte dormeau fără griji, pe ea tot o mai auzeam întorcându-se în pat și gemând înăbușit.

Dimineața, la primul sunet de clopot, ea era în picioare, când noi nici nu ne mișcam. Se îmbrăca fără sgomot și pleca. Duminica o petrecea în cămin. Sta tot timpul în pat cu o carte în mână. Uneori cartea îi aluneca dintre degete și rămânea cu ochii în gol, urmărind o lume nevăzută. Nu primea, ca toate celelalte, nici o vizită în orele reglementare, de Duminică. N'a întrebat, niciodată, nimeni de ea. Intr'o seară, după ce ne împărțise corespondența și fiecare își desfăcea cu grabă plicul primit, directoarea i-a zis: „Părinții d-tale nu-ți scriu des, Alexianu?" Ea, ridică ochii și răspunse înăbușit: „N'am părinți, d-nă". „Dar nici rude, prietene?" — „Nu, n'am pe nimeni" — răspunse ea repede, plecându-și insistent obrazul pe carte. Am privit-o lung, fără voia mea cu milă. Sub privirile mele și-a ridicat ochii, parcă înduioșată o clipă, dar repede s'a încruntat și s'a întors.

La cursuri, — căci urma ca și mine filosofia și literatura, — venea târziu și rămânea în picioare. De obiceiu, studențimea vine în grupuri și cei dintâi sosiți au grijă să împartă peste toată banca liberă, mici obiecte, care înseamnă că locurile sunt ocupate, deși titularii lor n'au sosit încă. Cei care vin singurateci rămân,—prin acest sistem— în picioare, mai ales la cursurile de filosofie și literatură, când amfiteatrul devine neîncăpător. Numai la profesorul Iorga nimeni nu rămânea fără loc. In timpul orei lui de curs, — pe atunci suplinea catedra de literatură română — oră petrecută cu ochii în ochii noștri, fără să stea o clipă jos, în mijlocul unei fraze largi, — în care se găseau noțiunile unui sfert de bibliotecă, — pe când studenții îl urmăreau obosiți, parcă ar fi ridicat un munte, — el se oprea deodată și întorcându-se spre studentul întârziat, lipit sfios de ușă: „E un loc în banca aceia" — apoi continua cu aceiași ușurință, imensa-i frază pe când în banca arătată, coatele se strângeau, studenții se subțiau — ca prin minune — și cel întârziat găsea loc. Numai la aceste cursuri stătea și Alexianu jos. Imi amintesc de o scenă, la cursul unui tânăr profesor, — care la 30 ani e posesorul titular al unei catedre însemnate și al unui început de burtă. — Alexianu venise cam târziu și sta lipită sfios lângă ușă. Marele savant, — trecut prin viață fără lupte și suferințe, — s'a oprit și privind-o prin ochelari, cu acelaș glas monoton și rece, — cu care-și cetea notele de curs, — i-a zis: „Dece te-ai mai obosit, d-ră? Puteam continua și fără d-ta!" — „Mă ertați, d-le profesor, sunt funcționară și..." — „Imi pare bine, d-ră. Dar, facultatea noastră nu are nici o legătură cu slujba d-tale. Functionarii să-și vadă de biroul lor; facultatea are studenții ei. Nu văd amestecul necesar!" Am privit-o: mâna-i care ținea servieta tremura, dar întâlnind privirea mea și a celorlalți, și-a mușcat buzele, s'a încruntat și fața i-a devenit mândră și aspră, ca deobiceiu. Altădată eram, câteva studente, în parloar, unde ne luam ceaiul de dimineață. Directoarea tocmai ne făcea observație că venim întotdeauna prea târziu, la ceai. In tot căminul, numai Alexianu e corectă. Ștefănescu, — o studentă înaltă și grasă, care nu avea deloc mutra unei intelectuale,— dealtfel fată de oameni bogați (venise la cămin cu un vraf de geamantane pline de lingerie scumpă și rochii de bal) — ridicându-și gulerul îndantelat al peignoirului (deși regulamentul căminului interzicea costume intime, în parloar) a răspuns batjocoritor: „Cred și eu! E datoare să fie corectă! A primit-o rectorul din milă, în cămin. Nu plătește nimic. O biată nenorocită, care nu se poate compara cu celelalte!" Prin ușa deschisă, în camera noastră am văzut-o pe Alexianu, care tocmai își îmbrăca haina. A rămas cu mâna întinsă, lovită parcă în cap, dar, ca și alte dăți, întâlnindu-mi privirea, compătimitoare, s'a încruntat, și-a încheiat repede haina și a trecut pe lângă noi, cu capul sus, fără să ne privească.

Uneori însă, masca aceasta îi aluneca depe față.

Intr'un amurg de iarnă, eram toate în dormitor. Afară viscolea. Valuri de zăpadă loveau geamurile. Vorbiserăm până atunci, dar pe nesimțite, odată cu noaptea ce pătrundea în cameră, amuțiserăm. Doar focul pâlpâia în sobă, aruncând o pată roșie, pe masa din fața lui. Paturile noastre dispăreau în umbră. Cu capul în pernă, fiecare cu gândurile ei, parcă se așternuse o mare depărtare între noi. Deodată una a început să cânte, în surdină, o romanță veche și banală: „Ai plecat, am zâmbit; dar ce mult te-am iubit, n'ai să știi niciodată"... care pornită așa din întuneric, avea ceva impresionant. Din patul dela ușă a pornit un geamăt înăbușit, un hohot de plâns întrerupt. Cântăreața a tăcut. Prin întuneric, ochii noștri s'au îndreptat spre locul lui Alexianu.

Odată cu sosirea examenului de licență, luată de propriile mele griji, Alexianu mi-a devenit și mai indiferentă. Intr-o zi o mătușă a mea, la care luasem masa în ziua aceia, m'a rugat s'o însoțesc la proba unei rochii. Croitoreasa, o fostă doamnă din lumea bună, sărăcită în urma războiului, ținea acum un atelier drăguț în centru și-și asigurase o clientelă, din vechile-i prietene de petreceri. Pe când, în fața oglinzii, mătușa mea își scotea rochia de stradă, patroana s'a întors spre fundul atelierului unde, după un paravan, se auzia țăcănitul mașinii de cusut: — „D-ra Olga, vino de fă proba rochiei d-nei Teianu. E rândul dumitale azi, nu-i așa?" Am auzit o mișcare de scaune și de după paravan a apărut colega mea Alexianu Olga. Când a dat cu ochii de mine, a rămas încremenită, cu centimetrul în mână. „Vino, odată, d-ră"! i-a strigat enervată d-na Martin, care nu reușea să prindă cuta rochiei probate.

Alexianu însă, fără să se miște, mă privea mereu și cum eu am schițat un gest, ea s'a întunecat și mânile au început să-i tremure. — „Haide, mișcă-te, dudue, cât am să mai aștept"! i-a strigat patroana și a vrut să mai adauge ceva, dar Alexianu a svârlit șorțul de lucru și centimetrul pe masă: „Nu pot, d-nă, nu mi-e bine; dați-mi voe să plec!" — „Ce însemnează asta? am nevoe acum de d-ta. Ce ți-a venit? O să pleci pe urmă!" Dar cu ochii la mine, fără să răspundă, halucinată parcă, ea își așeza pălăria. Furioasă, d-na Martin i-a strigat: — „Bine, du-te, dar n'o să mai vii înapoi" — pe când, cu fruntea sus, cu ochii întunecați, Alexianu eșea. Patroana ni s'a plâns că a primit-o de milă, nici nu știa să țină acul, când a venit, iar acum, când a prins meseria, pleacă, ingrata, — și-a continuat d-na Martin necazul.

Seara, la cămin, Alexianu a venit și mai târziu decât de obiceiu și fără să se uite împrejur, s'a ghemuit sub pled. Toată noaptea am auzit-o învârtindu-se și oftând. Câteva zile mai târziu, eu am părăsit căminul. In acest timp aproape n'am mai văzut-o. Când dădea cu ochii de mine, dispărea imediat. N'a fost chip să-i vorbesc. La d-na Martin nu s'a mai întors. După plecarea mea, am aflat că a părăsit și ea căminul, care s'a închis pe timpul vacanței. Eu am plecat, cu ai mei, la mare. Totuși n'am uitat-o curând.

Dar în seara aceia de primăvară, pe banca retrasă îmi năvălea iarăși în suflet aceiași neputincioasă milă, pe când în minte îmi sunau încă cuvintele Feliciei: — „A murit într'o noapte, — probabil că nu era nimeni lângă ea.

LUCREȚIA DASCALESCU



Un scriitor uitat: Ion Adam

Un grup de intelectuali constănțeni a avut recent o inițiativă pioasă: aceea de a se fi gândit să preamărească — cu prilejul *„zilei apelor"* — amintirea scriitorilor cari au cântat natura maritimă.

Ar fi fost însă și mai completă această pomenire, dacă, odată cu slăvirea lui Jean Bart, ei și-ar fi oprit gândul și asupra figurii unui alt literat și cărturar, căruia Constanța îi datorește atât de mult: *Ion Adam.*

*

Ion Adam, moldovean de origină, ca și Eugen Botez, a trăit aproape zece ani la Constanța, unde a funcționat ca profesor de limba franceză și istorie.

In această situație, el a fost dascălul prețuit al câtorva generații de elevi, dintre care unii, înălțați prin studii și cultură, ocupă azi locuri de frunte în viața publică a orașului lor de origină.

Dar pe lângă calitatea de profesor distins și cărturar de elită, el mai întrunea și pe aceea de literat cu faimă: publicase cu puțin înainte de a veni la Constanța, romanul său intitulat „Sybaris", care a făcut mult sgomot la apariție

In scurt timp după stabilirea lui în vechea ctitorie depe marginea mării, el a început să publice în ziarele și în revistele din capitală,



Ion Adam 1876-1911

(în „Adevărul Literar", în „Pagini Literare" și în „Floare Albastră"), articole sugestive cu caracter istoric, ori inspirate schițe literare privitoare la pitorescul Constanței și la trecutul ei de mărire, contribuind astfel într'o bună măsură la propagarea dragostei și interesului pentru un ținut care, cu 30 de ani în urmă, era mult neștiut sau fals cunoscut.

Ion Adam, care a fost un om cult, un suflet înzestrat cu o mare sensibilitate și un caracter de elită, a suferit mult din cauza opiniilor lui înaintate (își făcuse studiile la universitatea din Bruxelles), și a unor moravuri politice, cari nu s'au schimbat prea mult nici acum, după 22 de ani dela moartea lui tragică. Respins dela examenele de capacitate, suspendat fără motive serioase din funcțiune, Adam a fost în cele din urmă scos definitiv dela catedra de profesor pe care o cinstise cu munca și talentul lui.

Fiind nevoit din cauza aceasta să părăsească Constanța și să peregrineze pentru un timp prin redacțiile câtorva gazete din București,— el a revenit după o vreme lângă marea lui dragă, adus de data aceasta, de către un fost primar depe vremuri al Constanței, în slujba de secretar al primăriei.

Dinpreună cu Ion Adam a elaborat Bănescu (acest ctitor al reînvierii și modernizării Constanței), cele mai multe dintre lucrările cari înfrumusețează azi capitala Dobrogei: cartierul cel nou al orașului, cazinoul și bulevardul depe marginea mării, menit în planul inițial să alcătuiască un fel de centură a orașului în partea lui nordică și băile dela Mamaia cu plaja lor mult însorită și cu instalațiile lor atât de frumoase de dinaintea răsboiului, original concepute după modelul celor dela Ostenda.

In această situație de secretar al primăriei a scris Adam frumoasa lui carte „CONSTANȚA PITOREASCĂ", operă sugestivă și de mare valoare literară, care oglindește în ea nu numai alesele daruri ale unui suflet simțitor și cult, dar și o bogăție de material istoric și archeologic care trădează cunoștințe rare în specialitate.

Datorită lui, Constanța, se face cunoscută marelui public din cealaltă parte a țării, grație inspirației și cunoștințelor acestui trubadur, vechea așezare din Scytia Minor se încetățenește în dorul de fiecare an mai nestăvilit al atâtor intelectuali și iubitori de frumos, cari prin el și dela el încep să cunoască ținuturile dobrogene și să se înfrățească cu marea...

*

Intr'o vreme când la noi drumeția marină era cu totul necunoscută și când un voiaj la Constantinopol cu albele vapoare ale Serviciului Maritim Român („lebedele Mării Negre" cum le-a spus el cel dintâiu), nu constituia un îndemn nici chiar pentru cei mai mulți intelectuali; într'un timp când farmecul și noutatea unor ținuturi pe jumătate orientale nu fuseseră încă evidențiate cu partea lor întreagă de pitoresc și originalitate, pe cari și azi le oferă din plin Constanța și împrejurimile ei călătorului de dincolo de Dunăre; de mult, cu aproape 30 de ani în urmă, Ion Adam, tânăr profesor la liceul „Mircea cel Bătrân" a fost printre cei dintâi publiciști cari au început să scrie despre Dobrogea în presa capitalei și în revistele literare ale vremii, atrăgând atenția asupra originalității, bogăției și farmecului ținuturilor dintre străvechiul Istru și Pontul Euxin, pentru cunoașterea cărora chema pe intelectuali și iubitorii de frumos la călătoria pe Dunăre până la mare către Constanța și mai departe spre cetatea cu albe minarete de pe malurile Bosforului.

Citiți *„Constanța Pitorească"*, chiar și în a doua a ei ediție, atât de prost imprimată în ceeace privește technica tipografică execrabilă, care a masacrat cu lipsa-i de grijă toate artisticele reproduceri depe natură, ce constituiau farmecul primei tipărituri.

Veți găsi acolo chemarea cea mai inspirată pentru priceperea și înțelegerea tainelor mării și a neasemuitelor ei daruri.

In pagini calde și sugestiv colorate, — căci Ion Adam a fost unul dintre literații cari au scris o limbă frumoasă și bogat nuanțată, de-o corectitudine care se evidențiază mai ales în sintaxa lui ireproșabilă, — el ne-a înfățișat toată poezia Constanței, toată noutatea și originalitatea peisagiului maritim, întreaga mărețe și civilizație cari dorm sub valurile de pământ ce acoperă vechiul Tomis.

El, cel dintâiu, a evocat într'o lucrare de proporții farmecul pe nedrept hulitei mări românești, soarele afectuos al Constanței, albastrul de safir al cerului ei, nisipul cald și prietenos al plajelor, [și ce mișcător începe legenda Mamaei:

„Aglà ciogiuc, aglà[1])
Aglà Mamaià !"]

simfonia valurilor lovindu-se de stânci, mozaicul populației dobrogene, curiosul amestec sufletesc de bunătate și sălbătecie la somnolenții purtători de turban, mișcarea și viața portului, poezia plecărilor cu vaporul, farmecul nopților cu lună pe ape și dulcea melancolie a toamnelor pe litoralul mării Negre...

*

Constanța datorește profesorului literat Ion Adam, — mort acum aproape 23 de ani, — o pioasă recunoștință: pentru entusiasmul cu care a evidențiat frumusețile ei naturale, pentru sinceritatea și talentul cu care i-a închinat cartea frumos inspirată și sugestiv numită „Constanța Pitorească", această fericită cântare a cântărilor celui dintâiu al nostru oraș maritim, punct de plecare în drumeția plutitoare către orientul mistic și cale larg deschisă spre apele oceanelor depărtate...

CONST. BASARAB
Castelul *„Turnul Roșu"*.

[1]) „Plângi copilă, plângi,
Plângi pe Mamaia!"

Alceu

Sus, fraților, paharul,
Că-i gata de 'noptat,
Stă ziua 'n scăpătat:
Beți, să gonim amarul!...
Aduceți-mi cupa cu vinul spumos,
Ce grijile-alungă, te face voios.
Aduceți vin
Și-mi puneți din plin,
Să bem cu suflet senin!

*

De Bacchus spre-alinare
Ni-i vinul dăruit.
Din traiu-ne trudit
In el găsim scăpare.
Aduceți-mi cupa cu vinul spumos
Ce grijile-alungă, te face voios.
Aduceți vin
Și-mi puneți din plin
Mereu nectarul divin!...

I. M. MARINESCU

Paulografia:

Un omagiu adus unei femei

Cartea despre care ne vom ocupa acuma aci, este fără îndoială unica în genul său şi una din curiozităţile veacului lui Rabelais. Este un omagiu unic pe care l-a putut aduce vreodată un bărbat unei femei (un bărbat care însă a rămas toată viaţa numai în postura de supirant) unei femei frumoase, sau mai de grabă care fusese odată frumoasă.

Este vorba de frumoasa Paula de Viguier, născută la Toulouse în 1518, fiica lui Antoine de Viguier, care a jertfit mult pe altarele lui Ercs, căsătorindu-se de trei ori, ultima dată la 65 de ani cu Jacquette Lancefoc! Nume pare că predestinat!

Paula se căsători prima dată cu d-l de Baynaguet, consilier la Parlament; şi acesta probabil că făcu o deosebită plăcere soţiei sale prin decesul său, care îi favoriză căsătoria cu Baronul Philippe dela Roche de Fontenilles, iubit mai de mult.

Principalul este că nimeni n'a reuşit să vorbească de rău pe baroana de Fontenilles.

Era de o virtute feroce şi toţi contimporanii sunt de acord de a-i recunoaşte meritele de cea mai castă soţie a secolului. Tocmai pentru aceasta mişunau adoratorii în jurul ei; iar unul din ei i-a adus şi celebritatea posterităţii. Incă odată se adevereşte aforismul lui J. de Gourmont: că multe femei nu capătă vre o importanţă de cât după amanţii pe care i-au avut.

Datorită unui amant pur platonic, seniorul Gabriel de Minuit, mai aflăm de existenţa frumoasei Paula, şi nu mai puţin datorită ei pomenim după peste trei secole de gentilomul de mai sus.

In cursul unei vieţi de om, seniorul Gabriel de Minuit, seneşal de Rovergue, a fost devorat de cea mai incandescentă dragoste, rămasă platonică, însă, faţă de baroana de Fontenille şi rezultatul acestei dragoste pe lângă care supliciul lui Montausier, aşteptând pe delicioasa Julie d'Angennes, a fost floare la ureche, fu curioasa carte de care ne ocupăm aci. Surprinzător este faptul că fiecare din ei aveau, când a fost scrisă cartea, cam câte 70 de ani, iar eternul îndrăgostit, adevărat erou burlesc scos din vre-un „Chanson de geste" îi dedică o ciudată carte omagială, unde se vorbeşte fără nici o reticenţă de cele mai ascunse farmece corporale ale frumoasei tuluzane. Este vorba de „La Paulo-graphie, ou description des beautez d'une dame tholosaine nommé la Belle Paule". Totul este de o indiscreţie sentimentalo-anatomică formidabilă însă întinsă pe o candoare nu mai puţin surprinzătoare. Teza lui G. de Minuit era faptul că într'un corp minunat, Dumnezeu aşează şi un suflet curat, astfel că orice ideie de pornografie sau lascivitate este exclusă. Cu 15 zile înainte de a muri, perseverentul bătrân şi credincios etern al unei imagine din tinereţe, trimise chipului lui care s'a dovedit atât de rece pentru el totdeauna, următoarele versuri, sperând într'o întâlnire în lumea umbrelor:

Adieu, de Languedoc, la dame
mieu famée,
Que sur toutes je puis chaste el
belle nommer;
Certes, je te puis bien dire adieu
désormais,
Car je suis en danger de ne te
voir jamais
Adieu, Paule la belle, en eternel
adieu:
Le seul espoir que jay de te voir
est qu'un jour,
Ayant quitté du tout ce terrestre
sejour,
Nous nous recontrerons là-haut
avecque Dieu.

Dar Paula nu s'a grăbit de loc să se întâlnească cu nefericitul ei curtezan. Muri în etate de 82 de ani şi fu înmormântată în biserica Augustinilor din Toulouse.

Manuscrisul nu fu publicat deci în viaţa autorului; şi ar fi rămas necunoscut lumii. Ar fi fost un mare păcat pentru literatura iubirii, dacă n'ar fi dat peste el soră-sa, prea cuvioasa Stareţă a Sf. Mânăstiri Sfânta Clara din Toulouse. Stareţa Carolina, fără să se sperie de minuţioasele descripţii intime ale Paulei, s'a gândit că din cele 32 capitole ale manuscrisului, meritul cel mare al autorului este că nu s'a condus decât după imaginaţia sa idealizată şi totul nu era decât un elogiu adus castităţii şi naturii zidite de Dumnezeu. Stareţa tipări manuscrisul, puţin timp după moartea fratelui său, şi atât de în serios luă această lucrare încât o dedică „prea înaltei şi prea ilustrei principese Catherine de Médicis, Regină, mama Regelui".

Dar familia eroinei şi ea însăşi, nu au fost deloc încântate de acest omagiu. Incă odată bietul seneşal Gabriel de Minuit, deveni plictisitor şi din mormânt. Luară toate măsurile astfel că ediţia aproape fu distrusă.

Cartea este un adevărat tratat despre frumuseţe, având drept axă frumuseţea Paulei. Modul său de a privi femeia este caracteristic Renaşterii; iar concepţiunea sa este pur creştină. Numai creştinismul poate acorda perfecţiunea, şi Paula de Fontenille, dacă s'a bucurat de o frumuseţe atingând perfecţiunea. este numai pentru că a fost o creştină fervent. Autorul are o deosebită grijă să nu care cumva să compromită pe Paula, declarând la începutul cărţii că ea nu iubeşte decât pe soţul respectiv, iar splendorile anatomice pe care le descrie, le-a zugrăvit numai prin deducţie şi după descripţiile soţului, precum şi a unor femei care s'au bucurat de intimitatea ei. Vanitos trebue să mai fi fost cucernicul baron de Fontenille, mai ales că această carte apăru când frumoasa atinsese etatea de 70 ani, dar nu mai puţin detracat ajunsese şi idolatrul Gabriel de Minuit, care în ceiace a scris ni se pare că şi-a exteriorizat pe hârtie, toate halucinaţiile pe care i-le oferea trupul de femee.

Citind cele 32 de capitole dintre care cele mai multe sunt elogiul poetic al frumuseţilor naturale ale Paulei, vom fi mult mai indulgenţi pentru ansamblul din romanul lui Lawrence, Amantul lui Lady Chatterley, mai ales că acesta n'a găsit nici o stareţă care să-l prezinte...

Aceste capitole atât de bogate în surprize şi în candoare sunt: Părul, Fruntea, Ochii, Sprâncenele, Nasul, Gura, Obrajii, Urechea, Bărbia şi gâtul, sânii, braţele, mânile, pântecele, coapsele, spatele, etc. Descripţiile şi comentariile sunt extrem de interesante şi anumite consideraţiuni ne fac de a frunzări prin text, dintre cele mai... puţin senzaţionale.

Vorbind despre părul Paulei, el spune că este atât de bogat încât îi îmbracă tot trupul ca într'o îmbrăcăminte. Graţie acestei mantii naturale, ea s'ar putea oricând prezinta în faţa oricui fără nici o haină.

In cap. X este extrem de evocativ, cântând sânii ei. Vorbeşte ca un cunoscător abil al acestor accesorii, dar după mărturiile competinte ale unor femei care au avut fericirea să le vadă. Nici un bărbat nu s'a bucurat de această favoare afară de baronul, soţul şi primul bărbat, D-l de Baynaguet.

Trecând la capitolul despre braţe, este aproape ingenios. Braţele baroanei nu sunt făcute pentru alt-ceva decât păzitorii castităţii sale, pentru a-i proteja bustul. „C'est un noli me tangere, qui va encore plus bas que de cela et qui sert pour tenir advisé un chacun que les pièces qui sont constituées en tels endroits sont pièces secrettes qui ne se communiquent point aux parties".

In acele „părţi secrete" numai soţul are drepturi, după cum rezultă din text: „Il n'y a que le seul commissaire qui en a, en vertu de sa commission qu'il tient nommement de Dieu, fait secrettement l'enqueste, sans toutefois s'estre servi ny d'ajoint ny de cler qui en prenne cognoissance".

Cu capitolul dedicat pântecelui adoratei, halucinaţiile lui Gabriel de Minuit, devin din ce în ce mai indiscrete. Prin analogie cu bustul, cavalerul supirant întrevede prin ceaţă pântecele: „Blanc et petit, rondelet et ferme, n'estant ny plyé, ny frezé, ny godronné, et ayant, au lieu de cette susditte petite freze (qui donne à la vérité un grand lustre au tetin, mesme quand le voisinage est sans aucune marqueterie de bleu, gris et tanné) un petit nombril, qui se tient d'une fort bonne grâce, à la forme d'un jeusne petit limasson en temps d'hyver, caché dans le centre, c'est à dire au milieu de ce joly petit ventre, comme s'il avait peur qu'en le voyant si gentil et si beau l'on en devînt en quelque façon amoureux"...

Capitolul al XIV este cel mai important pentru prea mărirea castităţii Paulei de Fontenilles. Citâm din el un pasaj.

„Cette region n'est pas seulement inhabitable, dit-il, mais aussi inaccessible à tous, horsmis un. Je ne dis pas que la volonté d'y aborder ne se soit quelque fois emparée de quelques presomptueux temeraires esprits, et ne fust que pour en porter les nouvelles, à leur mere grand".

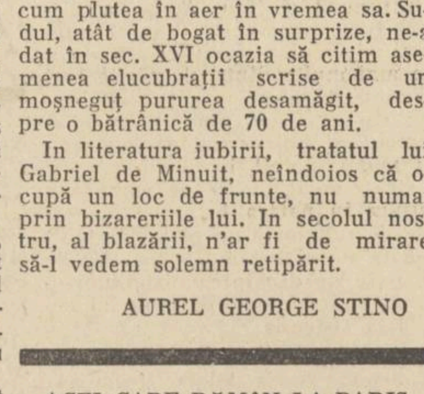
Mai departe, tot în acest capitol deducem uşor că printre acele câteva spirite temerare care au încercat să abordeze templul, a fost şi bietul seneşal Gabriel, iar urmările învingerii sale se văd limpede în această carte paradoxală, omagiu erotic adus unei femei caste, opera unui om aproape alienat. Aceste convingeri ni-le îndreptăţesc pe deplin cap. XV şi XVI tratând despre coapse şi spate.

Din toată cartea, care n'a scandalizat pe nici un Episcop al vremurilor, care să ordone arderea tipăriturii de către călău, afurisenia sărmanului amorez etc., rezultă că nici decum Gabriel de Minuit nu s'a gândit la pornografie, care oarecum plutea în aer în vremea sa. Sudul, atât de bogat în surprize, ne-a dat în sec. XVI ocazia să citim asemenea elucubraţii scrise de un moşneguţ pururea desamăgit, despre o bătrânică de 70 de ani.

In literatura iubirii, tratatul lui Gabriel de Minuit, neîndoios că ocupă un loc de frunte, nu numai prin bizareriile lui. In secolul nostru, al blazării, n'ar fi de mirare să-l vedem solemn retipărit.

AUREL GEORGE STINO

ACEI CARE RAMAN LA PARIS



— Draga mea, sunt la Juan-les-Pins şi sunt atât de arsă de soare încât n'ai să mă mai recunoşti

PRIMII PAŞI

Cântec de ploaie

pentru Gusty

Plouă,
Ca prin sită nouă,
Albe picături de rouă.

Cad şuvoaiele convoi,
Vin să scormone noroiu.
Strada geme greu sub apă
Cerul, — e stricată vre-o supapă?
Svârle picurii cu ciudă
Ca să vadă lumea udă.

Pomii încărcaţi de ploaie
Se frământă şi se'ndoaie...
Şi pe sub potop de apă
Trece un student c'o mapă.

Intr'un colţ aşteaptă-o fată
Incruntată şi plouată,
Şi se supără'n surdină
Pe cel ce-a uitat să vină.
...Şi-arătând spre cer cu mâna:
— Mână mică şi felină —
— „Numai ploaia e de vină!..."

* * *

Şi iar plouă,
Plouă, ca prin sită nouă.
Şi-au rămas singuri pe stradă,
Adierea cea nomadă,
Ploaia, ploaia şi o fată
Ce aşteaptă încruntată:
Sau să termine odată
Picurii 'ncheind şiragul,
Sau să vină — poate — dragul.

OVIDIU SECAREANU

In pădurea cu sitari

In ultimile pâlpâiri ale zorilor, porni dinspre pădure un vânt uşor, printre frunzele veştede, solzi arămii, fâşâind alene. Cei cinci vânători, înşiraţi în linie pe drumeagul din margină, ascunşi după un ciot, după o tufă, priveau în neclintiri de statue antică, răsufletul greu al pământului; monstru trezit din hibernare, în aburii calzi şi grei.

O frunză se desprinse din înălţimea unui ulm şi lovind ramurile uscate cu un sunet sec, sonor în liniştea profundă, crispă nervos o mână pe patul unei puşti.

Un gândăcel cu reflexe de safir, pitit pe vârful tulpinei unui toporaş, privea pământul ca din înălţimi fabuloase.

Vântul se opri.

— Moş Ghiţă, nu-i mai dă drumul odată?

— Las' coane, că diacum a noştri's „tâştarii". Şi din luleaua apocaliptică a lui Moş Ghiţă, strecurat printre firele sure şi ţepene ale mustăţii, un fir de fum albăstrui se ridica spre zări, spânzurând în aer ca o aţă de paianjen.

— De unde ai luleaua asta. moş Ghiţă.

— Hapoi, coane, mi-o hărăzit-o tătâni-miu ăl mare, care cică o luase dela un Bulgar pripăşit prin satul nostru. Da' lulea ca asta nu mai găseşti nici la Ieşi nici la Vena nici la Parisu. Luleaua asta, coane, şi cu puşca asta — moş Ghiţă o mângâe cu duioşie — care cică Don judicător îi zâce tun, nu li dau ferita sfântu, nici pintru zăce mii di franci.

Apoi, moş Ghiţă se sprijini şi mai greu pe singura ţavă a puştii seculare, îngropându-i patul de brad ros de veacuri în pământul jilav.

De peste deal, din vâlceaua ascunsă în hliza deasă, porni peste vârfurile copacilor în salturi, limpede sunet de corn. Ii răspunse rupând brusc tăcerea, un cor de chiote lungi, ce venea în huet surd de valuri din depărtări nebănuite.

Răsunară pe drumeagul ascuns sub şirul de paltini, ţăcănituri cristaline — piedici trase, cocoaşe ridicate.

Moş Ghiţă îşi scutură luleaua cu luare aminte în podul palmei, o băgă în chimirul lat de unde scoase un săcuşor cârpit cu arnici roş şi'n care turnă cu aceiaşi luare aminte cenuşa amestecată cu tutunul rămas. După ce dădu drumul şi săculeţului strâns într'un şiret, lângă lulea, cu mişcări încete şterse ţeava aburită a puştei cu mâneca sumanului, o cumpăni în mâna dreaptă şi rămase apoi cu privirile aţintite peste înălţimile pădurii.

Vântul o porni iar uşurel, aducând mai limpede din adâncuri umede cascadele chiotelor şi îndată scăpără de după culme o suliţă din soare.

Sub o tufă deasă, într'o margină de băltoacă clipi speriat din pleoape sitarul şi'n penele catifelate luciau boabe de rouă. O creangă uscată trosni aproape. In fâlfâit repezit de aripi se înălţă într'o clipă săgetând văzduhul în unghiuri dese. O armă fulgeră în soare, aprinse scântei şi pocnetul răscoli ecoul din văi, iar pasărea cu aripele strânse se ridică drept în ultima opintire, se întoarse pe o parte deşirându-şi coada şi în cădere perpendiculară izbi greu pământul. In aer rămaseră trei pene argintii planând în zigzag.

Harmalaia de fluerături şi chiote se simţea din ce în ce mai aproape şi mai ridicată sub presiunea bufniturilor la intervale scurte. Stoluri de alice împânzeau sitarii, însângerându-le ciocul demăsurat.

De patru ori mi se zmunci puşca în umăr, de patru ori sitarii în curbe line, în căderi repezi, în rostogoliri inerte, mânjiră iarba de abia răsărită cu sânge cald. De patru ori bufni înfundat ca dintr'un fund de râpă, tunul lui moş Ghiţă, de patru ori hârburile de ceaun incrustară coaja ulmilor. De fiecare descărcătură îşi privea flinta cu nedumerire, zburlindu-şi cele câteva fire de mustaţă, ca şi cum n'ar mai fi recunoscut-o.

Intorsei capul şi mă silii să tuşesc.

Dintr'un tufiş de mărăcini zbucni un sitar sfârtecând aerul şi brusc în cădere de piatră ateriză pe o movilă la doi paşi de moşul încruntat. Tunul bubui năpraznic.

Prin fumul des, pasărea se zbătu dureros şi într'o ultimă crispaţie, ghiara piciorului stâng lăsă o urmă adâncă în mâna avidă cu pielea uscată şi galbenă de mort.

— Hei! Ai fi hoţ, dar tot eu ţi's tata.

Gonaşii se apropiaseră şi nu mai izbucneau decât arare ori, ici, colo. Puştile tăcuseră de mult şi vânătorii dealungul drumeagului îşi aprindeau ţigări groase.

Moş Ghiţă scoase luleaua şi sacul cârpit cu arnici roş, scăpără din amnar şi după ce firul de fum se înălţă din nou prin ţepii mustăţii revenită în poziţia naturală, se lăsă domol la rădăcina unui măr pădureţ.

Imi aruncă o privire dispreţuitoare scoţând sitarul din sân, unde lăsase pete arămii de sânge închegat şi-l întinse de aripi suflând peste penele pieptului ca să-i găsească stratul de grăsime. Rămase apoi mult timp privindu-l, cu un ochi închis, prin norii din hogeacul bulgarului.

Pe vârful ciocului se prelungeau picurând boabe de rubin însângerând o lăcrămioară.

Un bondar bâzâia într'o scorbură în jurul căreia forfoteau lanţuri de furnici.

Tăcerea intrase iarăşi în adâncurile pădurii. ION-EG.

Debut la Radio

Mare lucru-i şi Radio ăsta, dom'le, la viaţa omului!

Auzi dumneata: prin cutia pătrată sau dreptunghiulară, neagră sau marron, pe care stă scris: Atwater-Kent sau Philipps, să-l auzi pe Kiepura dela Varşovia, pe Enescu dela Paris, sau pe dl. profesor N. Iorga dela Bucureşti.

Fenomenal!

Dar să cânţi în faţa microfonului?!

Să te audă universul întreg?!

Formidabil!

Deaceia tânărul şi talentatul absolvent de conservator Mircea Vasiliu, eminentul pianist dela clasa doamnei Aglae Costovici, depunea toate stăruinţele pe la sfinţii radiofoniei, ca să facă şi el cunoştinţă cu tainele camerei blindate, cu ceiace se numeşte în limbagiul tehnic „studio".

După o lungă adăstare, în care timp preparase bine câteva bucăţi din marele repertoriu, fu invitat oficial de societatea de Radio-difuziune.

Toţi cunoscuţii erau în picioare:

— Cântă Mircea la Radio!

— Se lansează!

—Ei, dacă are talent!

— Avea proptea, dragă, ce crezi?!

In seara hotărîtă debutului, Mircea avea un trac teribil.

Nu mâncase nimic şi o luase razna pe străzi cu vre-o două ceasuri înainte de ora fixată în program.

In mintea lui se perindau tot felul de scene, se vedea felicitat, asaltat de complimente, invitat din nou....

Apoi, toţi care îl vor asculta acasă, prietenii, rudele, ba chiar şi duşmanii...

Toate acestea i se încrucişau în cap, treceau cu iuţeală de fulger prin creerul lui înfierbântat de emoţie şi de bucurie.

Pe măsură ce se apropia de post, inima îi bătea mai cu putere.

Era abia opt.

In faţa porţii mari, de fier Mircea se opri un moment.

Apoi, luându-şi o poză gravă, intră ţanţoş.

Portarul galonat se înclină respectuos:

— Să trăiţi!

—Bună seara! şi trecu înainte.

Abia acum îşi dădu seama că mai era o oră până să-i vie lui rândul.

— Dv. ce doriţi, întrebă un al doilea portar.

— Eu sunt....

— Sunteţi conferenţiarul de la.....

— Nu, dom'le, eu sunt pianist !

— A! Păi abia la nouă!

— Ştiu, dar am treabă cu domnul... şi Mircea spuse numele unui înalt personaj al instituţiei.

— Poftiţi sus, la I-ul.

— Ştiu, mulţumesc! făcu el competent.

Intră înăuntru: pustiu.

Deodată, ieşind dintr'un birou, domnul director muzical îşi făcu apariţia.

— Domnul?

— Vasiliu, pianistul de la ora 9.

— Aha! Poftiţi la domnul Georgescu, mecanicul nostru!, şi plecă.

In timp ce domnul Georgescu îi explică debutantului o sumă de chestiuni tehnice în studio, vorbea un conferenţiar care trecuse de mult peste sfertul de oră reglementar.

Agitat, Mircea se plimba în sus şi în jos prin hall.

Conferenţiarul continua.

Ceasul arăta zece minute după nouă.

Familia Vasiliu, strânsă în faţa microfonului, aştepta nerăbdătoare.

— A terminat !

— In sfârşit!

Şi prin cutia miraculoasă, glasul crainicului răsună sonor:

— Atenţiune: urmează domnul Mircea Vasiliu care va executa la piano, „Rapsodia No. 2" de Franz Liszt.

— Sssst! Sssst!

In casa Vasiliu se făcu tăcere.

Primele note sunară grave, în haut-parleurul electrodinamic.

— Minunat! îndrăzni cineva să rupă tăcerea.

— Sssst! izbucniră celelalte voci, revoltate.

Prima bucată se termină cu bine.

Incepură comentariile.

— Vai, dragă, şi dac' aţi şti ce răcit e Mircică săracu', are un guturai teribil, făcu d-na Vasiliu.

— Urmează: „Sonatina" de Marţian Negrea.

Infierbântat, radiind de bucurie, Mircea Vasiliu îşi punea tot elanul şi toată arta sa în execuţie.

Dar deodată, simţi în nara dreaptă ceva lichid care cobora încet, încet.

Degetele fugeau pe clape, nervoase.

Mircea fu cuprins de o panică grozavă.

— Straşnic cântă, remarcă domnul Vasiliu.

Mircea simţea că i se face rău.

Lichidului ce acum se instalase pe clape, pe pantaloni, pe degete, îi urmă o gâdilitură violentă în nara opusă.

Ingrozit, Mircea grăbea execuţia, dar zadarnic: în mijlocul entuziasmului general, prin gura larg deschisă a haut-parleurului, universul întreg auzi în seara acea finalul sonatinei lui Marţian Negrea, întovărăşită de un:

— Hapciu!

S. TERNEA

Vrajă

Nici azi n'a venit nimeni să mă vadă. Desigur că nici mâne... Cât de trist e să ştii că nu însemni nimic pentru nimeni... In jurul meu aceeaşi singurătate lentă, monotonă, ucigătoare. De câteva zile. De când m'am îmbolnăvit.

Cu ochii deschişi în gol, priveam şi-mi fixam fără să vreau în subconştient, toate detaliile odăiţii mele.

Tapetul colorat vioriu, purtând pe un perete un peisaj veneţian, neînramat, cumpărat încă pe vremea când eram în şcoală. Dedesubt, o măsuţă cu picioare fragile, purtând un album gros de fotografii, cu scoarţele roase de vreme şi de neastâmpărul copiilor, o scrumieră veritabil turcească, constând dintr'o farfurioară de alamă şi o cămilă bleagă cu mărgică albastră la gât. (De ce atâta inestetică?) Pe un cuier din dosul uşii, o haină spânzurată îşi plânge inutilitatea, aşteptându-şi stăpâna. Deasupra patului, un tablou bătrân ca mine. îşi etalează câteva pansele inexpresive, de când mă ţin minte. la fel de viu colorate.

Şi alăturea de patul meu, pe mescioara care de câtva timp mi-e prieten drag, domneşte printre medicamente, pahare cu limonadă şi sticluţe cu miros de spital, într'un vas ce poartă scris cu emfază, în litere de aur „Suvenir din Constanţa", bucuria mea de azi: un ram vânăt de liliac parfumat.

Nu ştiu cine mi l-a dat. Dormeam când mi-a fost pus pe pat. M'a trezit parfumul primăvăratec şi am râs sărutând floarea. Mi-am adus aminte că afară-i primăvară, soare, cald. Luna Mai îşi trimitea în odăiţa unei bolnave, odată cu razele calde, mesagerul îmbătător.

N'am întrebat cine mi l-a trimis. Era atâta vrajă în necunoscutul aceluia care-a făcut ca dintr'un pom de liliac, o floare să fie şi pentru mine.

Poate că n'am întrebat, ca să nu încerc o deziluzie, aflând că fata din casă, sau un vecin înduioşat de primăvara de-afară şi bolnava din casă, mi-au trimis ramul de liliac.

Am închis ochii, lăsând să zboare imaginaţia. Şi lumea mea de gânduri a închipuit un om, un singur om în toată imensitatea omenirii, pentru care însemn ceva. Cineva, care mă urmăreşte din umbră, îmi cunoaşte viaţa, şi lasă ca vremea să aducă deslegarea unui roman început poate azi, poate de mult. Şi figura acelui necunoscut luă dintr'odată o înfăţişare clară, precizându-se aproape palpabil în amurgul odăiţii, de unde soarele plecase pe nesimţite.

Atrasă de o putere inexplicabilă, dornică de-a cuprinde visul cu braţele, m'am ridicat dintre perne, şi-am întins mânile spre dânsul.

Şi ca jocul spumos al unui balon de săpun, totul dispăru într'o clipă... Ficţiunea imaginată de-un bolnav, lăsă locul singurei realităţi, al unui ram vânăt de liliac, printre medicamente şi sticluţe.

ERNA SEGAL

Nebunul

A fost un ţipăt subţire de copil:

— Nebunul, măi! Uite Ciotea nebunul.

Pe urmă un ropot de paşi speriaţi, pe stradă. Cei mici au căutat adăpost în dosul gardurilor, în fundul curţilor. Cei mari s'au încurajat reciproc:

— Pe el, mă. Daţi-i, mă.

— Uoo, nebunul.

— Ciotea, Ciotea nebunul.

Nebunul s'a oprit în colţ şi n'a mai îndrăznit pas înainte.

Ceata măruntă a prins curaj. I-au ţipat numele. L'au huiduit.

—Ciotea nebunul.

— Huoo! Ciotea!

Nebunul n'a mişcat. Numele nu şi-l cunoaşte. Poate n'are nume, cum n'are nici adăpost. Cum nu-l cunoaşte nimeni. Aşa l-au pomenit. „Ciotea" i-a spus cândva un copil şi aşa a rămas. Nebunul nu s'a împotrivit. Nebunul nu ştie vorbi.

La câtiva paşi, ceata s'a oprit, iscoditoare. Au tăcut toţi. Dar e o tăcere de înainte de furtună, rău prevestitoare. Tac. Aşteaptă un semn. Nebunul a rotit ochiul teafăr şi speriat peste capetele din jur. In găvanul celălalt, ochiul scurs a însoţit alb ca o pieliţă de bojoc, mişcările celui sănătos. Nebunul tace şi nu înţelege. Nu înţelege ce vor cu el vietăţile acestea mici ale căror priviri îl sfredelesc. Işi plimbă într'una ochiul speriat şi singur în lături. O teamă neînţeleasă îl cuprinde. Ar vrea să fugă.

Dar nu se arată nici un drum liber. Inţelege şi-şi pleacă resemnat capul. Din gura care nu ştie să vorbească, a răzbit un scâncet ca de copil.

Aceasta a fost deajuns. Ca la un semn, au izbucnit strigătele.

— Plânge, mă, nebunu.

— Daţi-i mă. Iote-l cum scânceşte.

Pe lângă capul nebunului a fluerat o piatră. Apoi alta. Şi alta.

Din obrazul sângerat una s'a rostogolit umedă. Printre perii sălbateci din obraz a picurat spre bărbie sângele negru ca şi ţepii părului. Nebunul nu se apără. A înţeles de mult că două mâni uscate şi subţiri ca vreascurile nu slujesc la nimic. Abia a scos un sunet ca un grohăit. In cercul din jur s'a născut o cărare. Nebunul s'a repezit pe acolo, cu capul plecat în piept şi scuturând pământul din părul negru vâlvoi. A cotit o stradă. Apoi alta. Ceata în urma sa a fost tot mai mică. Fără să privească în urmă nebunul fuge. Unde, nu ştie nimeni.

Uneori se întoarce noaptea. Vine furişat în umbra opacă a zidurilor să-şi ia în dinţi din locuri ştiute, un colţ de pâne, pus acolo de o inimă bună. Atunci cânii urlă şi se zbat în lanţ.

Alteori nebunul stă culcat în câmp între ierburi. Priveşte florile, păsările. Faţa ciopârţită şi diformă capătă atunci ceva omenesc.

Singur între ierburi, nebunul zâmbeşte cerului, fluturilor, păsărilor. Iar de te apropii, nebunul grohăe speriat. Se ridică în piept ca dobitoacele şi-şi pleacă resemnat capul, aşteptând lovitura. Aşteaptă ca un câne vinovat, pedeapsa. Şi el e vinovat. Nebunul o ştie aceasta. El n'are drept să zâmbească.

SORIN T.



Intre sport și cultură

Pe lângă revistele exclusiv sportive care abundă ca tiraj și nomenclatură, nu este ziar sau revistă, de orice natură, care să nu consacre, cel puțin o pagină pentru pasionanta îndeletnicire a sportului. Sălile de conferințe și mai ales, cele de teatru și-au împuținat cu mult numărul frecuentatorilor, dar terenurile sportive, în schimb, au câștigat și câștigă din ce în ce mai mult public. Cine a avut prilejul să asiste la un match de foot-ball, de rugby sau la o gală de box, poate să-și dea seama ce delir senzațional cuprinde pe numeroșii spectatori ai acestei manifestații. In plus, vom înțelege dece a luat naștere și comercializarea respectivă.

Astfel stând lucrurile, nu se putea ca mijlocul să nu devină scop, ca sportul să nu devină preocupare de prim ordin, o meteahnă prin abuzul practicării lui. Faptul acesta ne face să înțelegem și motivul pentru care multe minți luminate s'au ridicat contra acestui flagel.

Pentrucă prea puțini au fost aceia care au protestat ca atare, și fără continuitate, aceste proteste n'au fost luate destul în seamă de cei vizați și în deosebi de școală. Zic „în deosebi de școală" pentrucă scriitorul acestor rânduri fiind dascăl de meserie a putut observa cum, an de an, seriile de elevi devin mai slabe ca pregătire intelectuală — motivul acestei slăbiri având, dacă nu în întregime, în cea mai mare parte, explicația în abuzul sportiv.

Trebuie să lămuresc dela început: nu sunt adversarul *educației fizice*, ci prietenul ei; mai ales al gimnasticei libere. Lucrul acesta mă dispensează de orice subiectivitate.

Foot-ball-ul, *Rugby*-ul, *Box*-ul, etc., fiind sporturi de împrumut, e de prisos să mai demonstrez aici câtă importanță presupune faptul acesta pentru punctul nostru de vedere, câtă vreme fiecare manifestație, fie ea fizică sau intelectuală, este expresia necesității mediului care a produs-o. Dar trecând și peste aceste considerații, importul, cosmopolitismul fiind a doua noastră natură, vom găsi material documentar tot din Occident, unde reacțiunea a apărut odată cu abuzul sportiv. Deaceea argumentele pe care le voi aduce pentru elucidarea tezei noastre le voi lăsa mai mult pe seama autorității citatelor.

„Ceiace alcătuiește o sănătate robustă e vigoarea organelor respiratoare, circulatoare și digestive. Nu numai că nu trebuie să căutăm forța atletică, dar trebuie să fugim de ea, deoarece aceasta nu se întărește decât prin exerciții violente și, pe lângă că atari exerciții împiedică jocul regulat al respirației și provoacă o aprindere vădită în vinele gâtului și ale frunții, apoi ele sunt istovitoare. Englejii luminați nu privesc de loc cu plăcere această exagerare a exercițiilor fizice în școalele englezești.

Wilkie Collinis * constată o desvoltare supărătoare de brutalitate și grosolănie în societatea britanică, și abuzul exercițiilor fizice, zice el, a contribuit, în cea mai mare parte la aceasta

Mathero Arnold spune că adevărații muncitori cu inteligență sunt tot atât de morali ca și atleții. Tot ce cheltuim cu exercițiile violente e pierdut pentru educația voinții.

Marile victorii ale omenirii nu se câștigă nicăeri cu mușchii ci cu descoperirile, sentimentele mari și cu ideile rodnice. Noi am da mușchii a 500 de lucrători, din cei mai voinici, împreună cu mușchii cu desăvârșire nefolositori ai tuturor atleților și oamenilor de sport pe inteligența puternică a unui Pasteur, Ampère sau Malebranche. Dealtfel omul cel mai bine exercitat tot nu învinge niciodată la alergări pe un câne sau pe un cal și un goril în luptă nu se teme nici de un Hercule. Superioritatea noastră nu stă nici în greutatea nici în mărimea mușchilor, dovadă e că omul a domesticit animalele cele mai puternice și a băgat în cușcă tigrii și leii. Trebuie să imităm Suedia care a renunțat în școlile ei pentru elevii ei, la sforțările fizice ruinătoare". * *

Tot în Franța, lui *J. Payot*, printre alții i se alătură și *Gabriel Boissy:*

„Astăzi, toți părinții știu, sau pot pricepe, cât este de primejdios a lăsa să se desvolte gustul excesiv pentru sporturi — gust curat spectaculos, compromis prin excesul specialiștilor — în loc de-a cultiva armonic facultățile corpului și starea lui generală, întregul corp al copiilor noștri.

Ce paradox e să vezi aceastâ însuflețire pentru sporturi și, paralel, această dezordine, sau, mai bine, acest neant pentru formarea fizică".

Nici Polonia nu a rămas mai prejos. Facem un citat din *Educația fizică* (1930) a d-lui C. Kirițescu, care ne încredințează că „Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice a interzis tinerimii școlare înscrierea în societăți gimnastice și sportive". „Motivul acestei interdicții a fost constatarea influenței vătămătoare a acestui fel de concursuri asupra sănătății precum și asupra rezultatului studiului tinerimii". (Pag. 94).

Asemenea constatări s'ar putea cita din abundență, din mai toate țările europene. N'am făcut însă decât o simplă semnalare spre a reliefa că astfel înțeleasă Educația fizică nu mai poate fi luată ca un complement al Culturii ci ca un dușman al acesteia.

ST. CONST. —STELIAN

* Prefața la *Bărbat și femeie*.
** *Educația voinții* de I. Payot, Trad. N. Pandele.

JULES RENARD

C h e i a

Bătrâna este bătrână și sgârcită; bătrânul este mai bătrân și mai sgârcit. Amândorora le e însă teamă de hoți. In fiecare clipă a zilei se întreabă:

— Ai cheia dulapului?

— Da, răspunde cellalt.

Aceasta îi liniștește puțin. Ei păstrează cheia cu rândul și ajung să se bănuiască unul pe cellalt. Bătrâna o ascunde mai cu seamă la piept, între cămașă și piele. O pune între pungile sânilor ei nefolositori.

Bătrânul o înghemuește când în buzunarele încheiate ale nădragilor, când în acele pe jumătate cusute ale vestei, pipăind-o mereu. Dar la urmă aceste ascunzișuri, mereu aceleași, i-au părut din ce în ce mai puțin sigure, și într'o bună zi a mai găsit unul, de care e mulțumit.

Or, bătrâna îl întreabă după obicei:

— Ai cheia dulapului?

Bătrânul nu răspunde.

— Ești surd?

Bătrânul face semn că nu-i surd.

— Ți-a pierit graiul? zice bătrâna.

Ea îl privește neliniștită. Ține gura închisă, obrajii umflați. Totuși înfățișarea lui nu este a unui om amuțit deodată iar ochii săi exprimă mai de grabă șiretenie decât spaimă.

— Unde-i cheia? întreabă bătrâna; e rândul meu s'o păzesc.

Bătrânul continuă să dea din cap cu un aer satisfăcut, cu obrajii gata să plesnească.

Și bătrâna înțelege. Se repede, sprintenă, ciupește de nasul bătrânului, deschide cu putere, chiar de ar trebui s'o muște, toată gura, în care înfige cele cinci degete ale mânii drepte și scoate cheia dulapului.

Traducere de L. Tb.

REPORTAJ BURLESC

Vacanța celor care n'au vacanță...

Snobii au dezertat din București. Străzile sunt goale. Și e așa de cald! Orașul, încălzit la alb, nu tolerează nici o ființă omenească. Automobilele par'că și ele și-au încetinit mersul. Numai un Torpedo care sboară în plină viteză, cu patru tineri în cămașă și părul în vânt, cu valizele agățate la spate, amintește de cuceririle vitezei.

Acum câteva săptămâni, toate gările au fremătat de exodul bucureștenilor. A fost domnia agențiilor de bilete și a C. F. R.-ului.

Și totuși abea acum, Bucureștiul e București și își are farmecul lui, cu parfumul lui de asfalt încins, de benzină și de praf.

Inainte, în toiul verei, nu puteai să ieși pe stradă, fără să te întâlnești cu cineva, care să nu te întrebe:

— Unde pleci vara asta? La Constanța? La Sinaia?

Și cine ar fi fost nebunul care să fi îndrăznit să răspundă:

— Nu, rămân la București!

Pentru un asemenea răspuns, acum câțiva ani, erai pentru totdeauna dezonorat. Portăreasa nu-ți mai aducea curierul — e prea cald, s'ar fi plâns ea cu o obrăznicie crudă,— furnizorii te-ar fi arătat cu degetul, erai neglijat de prietenii plecați în vilegiatură, sau dacă te întâlneai întâmplător cu ei, te ocoleau sau treceau pe celalt trotuar. Cunoaștem cu toții nenorocirile familiei care rămânea vara în București. Trăia în dosul ferestrelor, — chiar dacă erau onorabile, — pe care avea grija să le tapeteze cu hârtie albastră, și găsea fel de fel de combinații drăcești ca să trimeată dela Căciulata sau Sinaia, cărți poștale ilustrate celor care se aflau în aceeași nenorocită situație, ca să-i facă să turbeze de necaz. Nu de altceva, dar așa-i făcut românul. Azi, faptul de a rămâne în București, te face să treci drept un adevărat om; asta dovedește că biroul unde lucrezi are nevoe de sprijinul inteligenții și experienții tale, desigur, foarte prețioase.

De sigur că se spune despre un asemenea individ, cu admirație, pe plaje:

— Cine? Cutare? E de o energie grozavă. Nu l-au lăsat să plece dela birou. Au nevoe de el... E o capacitate... Și să muncești pe o căldură de 50 de grade...

Și admiratorii zelului tău, desigur cei mai buni prieteni, îți vor trimite afectuoase ilustrate:

„Aici e un timp superb. Facem plaje gândindu-ne la tine, care lucrezi în cuptorul Bucureștiului. Intr'adevăr, pe căldurile astea, ești un erou, căci numai când ne gândim cum trebue să te coci acolo, ne apucă groaza. Nu-i așa că-i plăcut?"

AVANTAGIUL CELOR CARE RAMAN

De altfel, nu puțini sunt aceia care își fac concediul, urmând o cură la.... București, sau, dacă vreți, la *„Bukarest bleib-hier Bad"*. Să nu vă închipuiți că glumesc sau că autorul acestor rânduri ar fi un adept al autosugestiei, un elev de-al lui Coué și că afirmațiile mele sunt de domeniul fanteziei.

Ca să vă convingeți ieșiți pe Calea Victoriei, la ora obișnuită a plimbării, sau intrați la strand, în Cișmigiu: lume peste tot.

Deci, consolați-vă; nu toată lumea a plecat! De altfel, faptul de a rămâne în București, îți oferă nenumărate avantagii:

1) Acela de a nu pleca, fiindcă toată lumea știe că poetul francez Edmond Haraucourt a spus: *„Partir, c'est mourir un peu"*.

2) Dacă n'ai gustul aventurii, îți înlături multe neplăceri, în tren și la hotel.

3) Dacă ai gustul aventurii, poți găsi nenumărate, și încă fermecătoare, pe calea Victoriei, în Cișmigiu sau la Șosea.

4) Fiindcă din clipa când bucureștenii au părăsit Bucureștiul, ei bine! Bucureștiul redevine bucureștean. Căci atunci masca Bucureștiului cade și apare adevărata lui față, un chip necunoscut, variat, plăcut — un chip nou, plin de farmec și tăcere. De altfel, când sunt tăcute, o femee și un oraș, sfârșesc totdeauna prin a-și destăinui secretele. Și-apoi mai e ceva de care nu trebue să ne plângem: nimeni nu vine să-ți bată la ușă; telefonul nu te mai cheamă, nu ți se mai aduc jurnale, nici poșta, și, o, mai ales, nu există nici umbra unei facturi sau polițe protestate. (Mulțumesc lui Dumnezeu, creditorii mei își au vacanța lor).

Acum poți gusta cu adevărat bucuria, plăcerea de a trăi.

Ca să iubești viața, trebue să fii bolnav. Și apoi sunt atât de minunat de îngrijit, de căutat! Gândiți-vă numai că nu-i nici un medic în București!

Și mai ales niciun prieten și niciun creditor! Iar cât privește aventura, gustul noutății, o putem afla și aici, cu atât mai mult, cât, după cum spune Pierre Mac Orlan în *„Le petit manuel du parfait aventurier"*: sunt aventurieri pasivi și aventurieri activi.

Contrariu celor ce credeți, aventurierii activi sunt pentru umoristul francez, oameni care, bine instalați în fotolii, fabrică aventuri, le visează și care, ca să le facă mai emoționante, le fac să fie realizate de către aventurierii pasivi. Asta înseamnă că adevăratul aventurier, pentru Mac Orlan, este acela care nu se mișcă din colțul odăii lui. Să fim deci aventurieri activi! Să lăsăm pasivilor, să îndure soarele Movilei și nota de plată a hotelurilor, sărată, ca și apa mării.

Și apoi, orice plecare, își are întoarcerea ei! Care sunt triste, triste...

INTOARCERI

Plouă. Dealungul tuturor străzilor, mașini încărcate de valize cu înfățișări variate, aduc acasă pe bucureșteni. Valizele sunt din toate colțurile țării, și chiar, cu toată criza, și din străinătate. Etichetele care le pătează, spun de locuri încântătoare. Și această îngrămădeală de localități, are ceva melancolic.

Toate cartierele orașului, toate clasele societății au furnizat contingentul lor de călători. Geamantanul ăsta vechi, strâns cu o frânghie, vorbește de micul funcționar, care se întoarce într'un apartament întunecos, într'o stradă fără aer. Eticheta sa e a unei localități necunoscute aproape. Vorbește de viața economică și muncitoare.

Valizele acestea roșcate, lungi, pline de alămuri semețe și obraznice ca slugile unei case mari, vorbesc de vilegiatura la modă. Vor fi descărcate în Parcul Ioanid.

Și iată altele și altele. Sunt negre, brune, galbene. Sunt coșuri, valize, saci, de toate formele, de toate mărimile, de toate culorile Fiecare își are fizionomia sa. Fiecare povestea sa.

MELANCOLIA CELOR CARE VIN...

Dar dacă aspectul valizelor e variat, uniformă e înfățișarea călătorilor, al căror chip prăfuit apare la ferestrele mașinilor. Au cu toții un aer morocănos, ursuz.

...Desigur că era urât și plictisitor acolo, la mare, sau în fundul munților unde și-a petrecut vacanța. Și totuși asta nu împiedică ca plecarea să nu fie posacă. Cum! Să-ți închizi valizele? Dar mai e timp! Iluzii.

Din valize, iată că, murdare și mototolite, apar hainele, care fuseseră imaculate înainte. Și s'au umplut de toate amintirile aduse din atâtea escursiuni. Nici nu vor putea fi luate. Cu toate lacrimile fetiții, doi saci cu scoici sunt părăsiți.

Cu ajutorul curelelor și al frânghiilor, și abuzând de legea compresibilității corpurilor, se leagă și restul.

La gară, îmbulzeală. Sunt greutăți până ce scoți biletul. Domnul se înfurie. Asaltul trenului dă naștere la lupte cumplite. Noaptea albă, o petreci într'un vagon care plânge pe linie. Deodată, doamna își amintește că și-a uitat cheile. Le regăsește apoi în poșetă.

Copiii sunt exasperați. Băiatul bate din picioare; pe fetiță o doare capul. Un răsărit foarte palid și spălăcit slăbește și temperamentele cele mai robuste. De altfel trebuia să sosească. Dar, ah! trenul are o oră întârziere.... Și la eșire, plouă. Nu sunt nici mașini. Cele puține, câte sunt, sunt luate cu asalt...

Pe pavajul unsuros, mașina alunecă prin Bucureștiul umed și posomorât.

„VA VENI DIN NOU AMINTIREA"...

Și lâncezeala aceasta durează câteva zile. Acolo, aveam în față infinitul cerului sau al mării. Contrastul e crud. Apartamentul e ridicol de sărăcăcios și întunecos. Și desigur, slujnica n'a scuturat deloc. Pretutindeni miroase a praf, a naftalină și a mucegai.

Despachetarea valizelor e grea. Cum să rânduești toate lucrurile! Trebue să faci ecatombe și minuni de ingeniozitate. Toate nimicurile și amintirile, aduse cu atâta grije, au devenit supărătoare, piedici hidoase. Sunt aruncate deci cu dispreț.

Și totul merge deandoaselea. Bucătăreasa cea nouă arde fripturile. Servitoarea, care era harnică, lenevește. Doamnei i se pare c'a răcit. La birou, domnul a rămas în urmă cu lucrările și zilele i se par prea lungi. Totul e grozav! Prezentul e lamentabil, viitorul plin de amenințări. Seara, domnul și doamna schimbă deabea câteva monosilabe, pline de melancolie și amărăciune. Intoarcerea asta le amintește altele la fel. Si apare în minte, scurgerea anilor. Viața e grea și anevoioasă. Un popor de fantome negre întunecă odaia... Un suspin mut: poate, o batistă, usucă chiar o lacrimă....

PAUL B. MARIAN



VILEGIATURA

Predealul plânge...

Le-am păstrat cu răbdare, pe toate: a opta filă ruptă din calendar de când plouă cu o dărnicie, pe care pământenii nu ar putea să o ajungă.

Ploae măruntă... îmbâcsită... îndesată.

Potecile ce urcă și coboară neregulat, șoseaua principală străjuită de căsuțe scunde și anemice s'au metamorfozat în albii ad-hoc, pe unde se scurg, rebele, apele de ploaie.

In băltoacele de toate mărimile nu vezi formându-se nici cerculetele cu existență efemeră, ce se prăpădesc la prima întâlnire cu viața, nici pălăriuțele moțate, provenite din stropii căzuți, care încearcă cu o ultimă sforțare, să se ridice din nou, la locul de unde s'au prăbușit, prostește, fără intenție.

Ploaia nu se vede... dar se simte!

Deasupra capului o massă cenușie, nemișcată de o săptămână, de o indolență enervantă e, cu siguranță, fabrica de apă care nu se mai îndură să-și oprească o clipă producțiunea și să-și trimită, acasă la odihnă, lucrătorii istoviți, livizi, storși de vlagă, dar înzestrați cu încăpățânare neîntâlnită.

Dacă n'ar fi perdeaua asta invizibilă care schimbă nuanta de verde a brazilor, dacă botul ghetei nu s'ar picta la fiecare mușcătură de pământ terciuit și dacă la nivelul cuștii coastelor n'ai simți o greutate obositoare, nu ai putea crede nici un moment că plouă.

Din odaia din care privesc, altădată aveam o bogăție și o variație numeroasă de perspective. Acum, stratul de nouri a acoperit, ca un capac, toată lungimea ochiului. In fund nu se vede decât un paravan întreg la bază, ciuntit și dințat la marginea superioară. Sunt brazii de acum opt zile transformați, de pătura lunguiață de apă, într'un bloc uniform.

Câte unul din ei, mai șugubăț, râzându-și de ceilalți, își înalță creasta țuguiată mai sus decât nivelul comun.

...Acolo, sus, în stânga lipsește ceva.

...Era mai plin și mai gătit locul odinioară.

La orizont, în dosul decorului dantelat de brazi, se desena pe cer o linie plină, când curbă, când frântă, mereu șovăelnică, asemănătoare unui desen de țânc ce ia pentru prima oară condeiul între degețele.

Altcineva, poate că a văzut acolo o pată zvârlită la îngânarea cerului cu ciucurii brazilor. Altuia, poate i s'a părut că vede un spate de uriaș cu vegetație liliputană pe el.

Astăzi unde e?

De când am venit, l-am văzut o singură dată. De atunci îl caut, zadarnic, în fiecare zi... L-am zărit, cândva, apoi a dispărut. Niște limbi negricioase, hâde și nemâncate l-au cuprins din toate părțile. S'au repezit sălbatece și pofticioase asupra lui. L-au descompus cu veninul lor cenușiu și l-au înghițit.

Nici un răcnet... Nici o împotrivire... Din clipa în care a dispărut complet, plouă într'una.

E ploae, sau sunt lacrimile, pe care cineva nevăzut, le varsă pentru uriașul munte, înghițit de nouri, ca cea din urmă vietate?

...Vizitatorul a părăsit Bucureștiul, Craiova, Severinul, Iașul sau Ismailul și a venit în vilegiatură, în munți. Ca să fie mai aproape de A-Tot-Știutorul și-a luat cameră la mansardă. A sosit, pe o zi frumoasă, cu gulerul cămășii dat în afară, cu bocanca colțoasă în picioare și cu bățul ascuțit de înfipt în roca prăpăstioasă a muntelui, în mână.

La gândul că o să stea mai mult pe afară, s'asculte, în pădure, valsurile și horele cântăreților minusculi, zburători din creastă în creastă, clientul, la închirierea camerei, a preferat-o pe cea mai puțin luxoasă, pe cea mai mică și mai dosnică.

Acum, stă în pat, sau se plimbă prin cameră, cu toiagul de munte. In loc de soare, privește razele anemice ale firului arzător, din para cocoțată, în tavan. In locul orchestrei de păsărici, se mulțumește cu scârțâitul de vioară neacordată, a neghiobului viorist din legendă, pitit undeva, în dosul pervazului, între gândaci morți și moloz năbușitor.

Imbrăcat în cauciuc, sau înarmat cu ciuperca îndoliată, vizitatorul de abia poate ajunge, — trecând pe cărări răvășite și înfundate, peste dealuri și văi, — la restaurant...

. . . .

Cât timp va mai auzi, bietul vilegiaturist, picuratul streșinii, în locul gângăvelii plăcute și drăgăstoase a pârâului, fugar și neastâmpărat?

Câtă vreme toată lumea din Predeal va mai merge, amețită, cu capul dat pe ceafă, doar, doar se vor zări zorii unui timp frumos?

Numai dacă ploaia asta, blestemată, care pare că ignorează cele mai elementare noțiuni, și-ar aduce aminte de un singur lucru:... Când o să piară și răbdarea vilegiaturistului ce o să se facă bietul proprietar de camere mobilate... restauratorul burtos... cofetarul zaharisit?

Băncile din parc vor rămâne văduve în vara aceasta noembrică, nisipul afon, iar șeful muzicii militare, scutind de infern, lumea dornică de liniște, își va distra acasă, la tobă sau clarinet, copilul și consoarta.

Gara nudă nu va privi decât prin ceasornic, cântarul automat, chipiurile ceferiștilor și ochii vii și sclipitori de inteligență ai lui Gheorghiță, băețașul dolofan, vânzător de ziare, capetele spânzurate la ferestrele numeroaselor trenuri ce trec pe aici.

Decât să te descompue ploaia la munte, înduri mai bucuros *„arșița Capitalei"*... mai ales când această caracteristică pare că a intrat pe făgașul istoriei.

LIVIU FLODA

Iulie 1933.



PROVINCIA

M o m e n t   d i u r n

Clopotul Bărăției bate rar. Unsprezece.

Un scrâșnet de mașină cu motorul bătând în surdină, o portieră trântită cu sgomot de tablă lovită și un grup de patru-cinci țigănuși, îmbrăcați dubios, năvălește pe bulevard.

— Ziareeeeee!

Strigăt stereotip și obicinuit la fiecare unsprezece, când ziarele Capitalei se revarsă prin brațele țigănușilor asupra Câmpulungului.

Din bodegi, cafenea, cofetăriiberării, cetățenii vin să-și cumpere ziarele. O clipă freamătul dimineții pare că reînvie. Dar, ca și cum ziarul dobândit ar fi un calmant, liniștea se reașterne, fiecare ducându-se să-și continue ocupația întreruptă o clipă, până la unu — ora mesei.

In preajma sosirii trenului, bodegile sunt pline de câmpulungeni, care își așteaptă jurnalul. Nu pentrucă dorul parcurgerii coloanelor îi imboldește sau există o chestiune, care îi preocupă, ci numai pentrucă au senzația că săvârșesc un act măreț cumpărând ziarul. Sunt unii dintre pensionarii bătrâni, care îl cumpără pentru a citi necroloagele.

Urmează convoiul trăsurilor dela gară. Fiecare este cercetată de ochiul curios al câmpulungeanului. Cine vine, străin sau băștinaș. Cu cine vine în trăsură și cu câte bagaje. Dacă i s'ar permite, ar cerceta și conținutul geamantanelor.

Și evenimentele acestea repetate și de minimă importanță sunt reținute de memoria lor, uneori luni de zile. Câmpulungeanul adevărat n'are voe să uite asemenea amănunte.

— Cum, frate? Nu-ți aduci aminte, că în ziua când ne-am întâlnit, trecuse dela gară Popescu și nevastă-sa, cu două pachete, în trăsura lui Tonghioiu?

Surprins de strigătele țigănușilor, un domn, ce privea o vitrină, întoarse capul. Un zâmbet îi lumină fața. Putea, în sfârșit, găsi o întrebuințare timpului.

— Miron!

— Ei?

— Te fac un carambolaș?

— Gata!

In fiecare zi, cam în jurul aceleiași ore, îi găseai jucându-și partida sau partidele de carambolaș, după dispoziție.

— Mergem la Dâmboviceanu, ori dincolo?

— Hai la Dâmboviceanu, e mai bun biliardul!

Subit însuflețiți de luptă, tae cu pașii colțul de bulevard și pătrund în cofetăria-berărie însoțiți de scârțâitul ascuțit și familiar al ușii, de mârâitul javrei albe Bubi a patronului și de un „salut" prelung și cântat al chelnerului.

Bilele stau deja pe biliard. Alături, pe margine, o hârtie împăturită în șase și un creion microscopic și fără vârf. De câte ori îi vede la ora asta împreună chelnerul, avertizat, le pregătește terenul de luptă.

Partida începe cu sorți neprecișî. Bilele aleargă — gonite — pe postavul verde și se ciocnesc cu sgomot sec.

— Pe ce jucăm, Dinule?

— Un sirop și trei țuici!

— Vineeeeee!

Deabia începu partida și intră în local, oprindu-se, calculat, la un pas de biliard, salutând cu o reverență stângace și glumeață, Coman Corbu.

— Pe ce jucați, mă? Pe țuică? întrebă Coman Corbu, pe care nu-l atrăgea niciodată siropul. A mea care e? îndrăsni.

— Nici una. Ai să aștepți până la partida următoare — îi răspunse Dinu Mareș.

— De ce sunt atunci trei țuici?

— Pentrucă le beau eu!

— Mă' fir'ai al dracului de bețiv!

— Tu ce cusur ai, conașule?

Miron intrase în serie. Bilele alergau pe postavul verde, la porunca tacului. Țăcănite ușor între ele se risipeau, pentru a reveni adunate în colț.

— Șaptesprezece! Dă-i mă' și lui Coman o țuică!

— Lasă-l să rabde! Ăsta e în stare să mai bea trei pe deasupra!

Și totuși, Dinu Mareș întinse lui Coman Corbu un țoi plin ochi.

Partida se termină.

Adversari și chibiț porniră pe bulevard.

Douăsprezece. Ies funcționarii și funcționarele dela birouri. Elevii și mai ales elevele de școală. Croitoriile înțesate cu midinete specific câmpulungene își dau și ele obolul. Orașul suportă a treia forfoteală a zilei. Numai o jumătate de oră. Uniformele kaki ale elevilor de liceu se întâlnesc cu șorțurile negre ale elevelor. Și între Biserica Domnească și capătul bulevardului este o întrepătrundere de uniforme pe amândouă trotuarele.

Mergând agale pe bulevard, cei trei lasă în urma lor miros de tutun. In străveziul aerului curat și în razele mângâetoare ale soarelui primăvăratec, tutunul nu se simte bine decât cu mirosul.

In fața primăriei se opresc. Locul de despărțire.

— La revedere, mă'! Mă duc la masă!

— Poftă mare — îi răspund lui Coman Corbu, ceilalți doi.

Iși strâng mânile și se înapoiază. La jumătatea bulevardului se despart și ei.

— Dinule, vin după amiază la tine.

— Vino! Te aștept!

CARAIMAN GANJU

Nocturnă

Pentru Mădălina

Mi-e gândul spre tine de veghe în noapte
Și orice cădere de frunză pe apă
Răstoarnă tăcerea și-auzul mi-l sapă
Cu frica de foșnet și dorul de șoapte.

Nălucă, ispită, ori diavol, ori fată,
Zadarnic pe-aproape acum te-ai ivit
Chemarea mi-e mută și dorul rănit.
Prezența nu'nvie și visul nu'mbată.

Aevea eu nu știu conturul de-l porți
In parcul tăcerii, pe când melodii
De frunze în susur se sting și tu vii
Din basme, din vise, din umbre, din morți.

Dar lenta lumină a lunii ce sue
Cuprinde'n văl palid tăcerea grădinii
Și'n urma ei gândul fantasmelor nu e:
Ci doară din besnă dorința luminii.

DINU VOINESCU

Din literatura țigănească

Viața în șatră

La șatră n'au mai rămas decât femeile cu dănciucii și șase bărbați. Ceilalți țigani au plecat prin mahala ca să strângă oase, cârpe, hârtii, sfărâmături de sticle și cutii goale.

Incă de dimineață se lăsase o zăpușală ca de cuptor încins. Cânii, cu limba scoasă, se odihneau la umbra căruțelor și se scărpinau scheuind. Numai caii, obișnuiți fără adăposturi smulgeau firele rare de iarbă, dând ocol șatrei și răspunzând la nechezatul altor cai de prin zăvoi.

Vătaful nu era nici el la șatră. Plecase de dimineață la prefectură ca să obțină o autorizație de staționare pe încă cinci zile. In lipsa lui țiganii își făcuseră de cap. S'au certat cu furie, a urmat o mică păruială apoi s'au liniștit.

Un țigan tânăr, înalt și puternic ca un uriaș, cânta plângător sub un cort, cu gândul la Marinca, țiganca godană cu ochii de peruzea și cu cozile împletite în nenumărate jurubițe:

Foàe verde mamuhà
Màì màr dèvla balvalea
Te suchiol ăl dromarà!
Ni mardèm, ni phandadèm,
Nici chàl droma ni beșhlèm
Nici cherà,ni pharadèm
Mai màr dèvla balvaleà,
The suchiol al dromarà
Chàste-avel o Pharuleà
Chàste dichel pe romneà
Hai pè ceà la Luceà..."

. . . .

Intinși pe rogojini la umbra gardului viu de mărăcini, țiganii visează, vorbind în somn. Se văd umblând cu cobraua de căruțe pe drumuri ascunse și șerpuitoare, care duc spre alte limanuri. In drumul lor întâlnesc pajiști cu flori, fânețe din belșug pentru cai, iar departe se zărește o pădure deasă și lungă, nesfârșit de lungă. Acolo poposesc ei ca într'o grădină de Rai, cu izvoare limpezi și reci, cu iaz plin de pești săltăreți, gata să fie prinși cu undița și cu arbori plini de roade zemoase și sățioase. Pe o cărărue, doi păuni se plimbă mândri cu cozile învoltate iar sus, deasupra celui mai înalt stejar, un cocoș sălbatec țipă puternic, chemându-și soața care sosește în salturi din adâncul pădurii. Și cântă privighetoarea, zumzuesc albinele grăbite spre stupii încărcați cu miere, iar vânatul cere să fie săgetat pentru frigare...

Țiganii zâmbesc în somn și mestecă din gură ca și când s'ar ospăta boerește, cu pește în sos de untdelemn, cu fripturi de pasăre și cu fructe savuroase.

Sunt fericiți. Nu-i supără nimeni și au acum hrană din belșug. Jandarmii și comisarii nu le mai cer socoteală de unde vin și unde pleacă. N'au decât un stăpân: pe vătaful.

Dar visul lor frumos nu va ține mult. Deasupra, nourii se întunecă acoperind soarele cu un lințoliu cernit. Furtuna se apropie și aduce ploaia cu bubuituri stridente.

Țiganii se deșteaptă bulmăciți și clipind des, zăresc împrejurul lor aceleaș maldăre de gunoae care împrăștie miasme rău mirositoare, acelaș câmp sterp și ars de soare. Și goniți de ploae, care răpăe cu putere, ei fug sub corturi și sub coviltirele căruțelor, aprinzându-și lulelele. Numai danciucii au rămas afară, lăsând ploaia să le spele trupurile goale și arămii, săltând în dansul paparudelor și certându-se apoi pentru câteva cotoare de varză găsite în gunoi.

In cel din urmă cort, Baicu, țiganul îndrăgostit, cu trup de uriaș s'a strecurat lângă Marinca, șoptindu-i:

— Marinco, să nu-l primești poimâne pe Lascu de bărbat că se întâmplă o mare nenorocire...

— Dar ce pot să fac eu, Baicule, când taica vrea să mă dea lui?

— Nu știu, Marinco! Eu știu că va muri și Lascu, vei muri și tu. Și pentrucă fără tine nu pot trăi, voiu muri și eu.

Marinca își reazămă capul de umărul lui Baicu și plânge înfundat.

— Te iubesc și eu, Baicule, dar taica e de vină.

Baicu o mângâie pe păr, o sărută pe frunte și, luând-o în brațe, o leagănă ca pe un copil.

— Nu mai plânge, Marinco, că eu voi vorbi cu vătaful și cu taică-tău, iar pe urmă te fur și plecăm departe în Ungaria.

Strecurându-se pe furiș, Baicu a plecat spre căruța sa.

Alți țigani sosesc cu sacii încărcați de marfa strânsă de prin gunoaie, înghesuindu-se prin corturi și ferindu-se de picăturile de ploae, care se strecurau prin spărturi și găuri.

In penumbra corturilor, scrumul lulelelor licărește ca mici luminițe de candelă. Și un țigan năzdrăvan, le stinge pe derând. Ascuns într'un colț își țuguie buzele și prin strungăreață zvârle scuipatul ca un proectil, care se sparge tocmai pe gaura lulelei țintite.

Țiganii înjurau furios.

— Mustea, scuipare-ai otravă, nu te astâmperi?

— Dar ce-am făcut eu?

Pâșșș! Un nou scuipat pornea în traiectorie, stingând o altă lulea.

— Fir'ai al dracului, Musteo, cu sufletul din tine! Stai că-ți arăt eu scuipat...

Dar Mustea, strecurându-se printr'o crăpătură a cortului, a șters-o căzăcește.

A sosit și vătaful. Intreaga șatră a amuțit. Vătaful nu a putut obține autorizație de staționare decât pentru încă trei zile și este supărat foc. Dar mai supărat este tatăl Marincăi, pentrucă nunta acesteia cu Lascu va fi chiar în ziua de plecare. Dar ori cum, el s'a pregătit pentru această nuntă. Lascu îi va plăti pentru Marinca douăzeci de galbeni și va primi un chimir ghintuit cu ținte de alamă, o lulea nouă și o pungă cu mahorcă.

Pregătirile de nuntă încep. Țigăncile își cârpesc fustele zdrențuite, bărbații lor își vopsesc cismele cu păcură, iar fetele își împletesc părul în cozi nenumărate, împodobindu-le cu panglici.

Marinca a primit dela taică-său o cămașă nouă și un brâu. Un butur de rachiu, un teasc de jumări, două spete de pastramă crudă și mai multe snopuri de ceapă verde vor forma ospățul. Și a treia zi nunta a început. O nuntă fără preot și fără lăutari.

In zorii zilei, Baicu s'a prezentat în cortul vătafului.

— Vătafule, nunta Marincăi va fi un ospăț de înmormântare. Tu știi că am cerut-o pe Marinca dela taică-său înaintea lui Lascu. Ea mă iubește și pentru dragostea ei voi face moarte de om...

— Dar ce puteai să dai tu, Baicule? Tu n'ai nici cai, nici căruță și nici bani. Lascu îi dă douăzeci de galbeni și taica Marincăi îl vrea pe el. Ce pot să fac eu?

— Să se tragă la sorți, sau Lascu să se bată cu mine cu ciomagul sau cu cuțitul și Marinca să fie a aceluia care va birui.

— Nu, Baicule, nu se cade cu puterea și cu nelegiuirea.

— Bine, vătafule, mă supun voinței tale.

Baicu a plecat în mahala, colindând cârciumile iar în lipsa lui nuntașii petrec.

Un grup bâzâe din dinți și bat din palme, fluerând din când în când haiducește, iar ceilalți joacă o bătută năbădăioasă, bătătorind pământul, plesnind cu palmele peste cisme, sărind înlături, înainte și înapoi. Ei joacă până obosesc și cântăreții le iau locul, pornind o horă, — cea mai frumoasă horă de pe pământ.

Ploscile umblă din mână în mână. Țiganii, înădușiți, sorb rachiul cu sete. Toți sunt veseli. Numai Vătaful este îngrijorat. Baicu va veni beat și Baicu la beție este un taur furios, un lup turbat care sfâșie. Marinca, cu ochii roșii, joacă forțat. Indemnată de Lascu, bea și ea rachiu, bea nebunește. Amețită joacă de unul singur, un dans cabalistic, frământându-și trupul, săltându-și sânii, întinzând mânile ca o rugă, apoi lacrimi îi brăzdează obrajii bucălați.

— Lascule, te iau pentrucă vrea tata; dar tu, Lascule, nu ești decât un vierme față de Baicu.

— Ce vorbă e asta, Marinco?

— Te urăsc, Lascule, și deseară mă voi da ție în silă, cu scârbă, plângându-mi soarta mea blestemată.

Lascu a și plesnit-o peste gură, umplând-o de sânge.

Și tatăl Marincăi în loc să mustre pe Lascu, plesnește și el mireasa, îi cară la ghionți, o înjură și o blestemă.

Dar iată că vine Baicu clătinându-se. El vede cum Lascu râde satisfăcut, iar Marinca plânge, ștergându-se de sânge care gâlgâe cu putere din nas și gură.

— Cine te-a bătut, Marinco?

— Lascu și cu taica!

Răcnind ca un nebun, Baicu face un salt, întinde mâna și mai înainte ca să fie oprit de cineva apucă pe Lascu de ceafă, îl prinde în ambele mâni și ridicându-l în sus ca pe un pachet, îl izbește de genunchi. S'a auzit numai o pârâitură și Lascu, azvârlit jos, cu șira spinării ruptă, a mai putut să strige:

— M'a ucis!

Și-a sbârcit odată picioarele apoi și le-a întins, rămânând țeapăn, cu ochii deschiși și sticloși.

Douăzeci de țigani au tăbărât pe Baicu. Dar Baicu a dat buzna printre ei, sfărâmând fălci, rupând dinți, zmulgând smocuri de păr, zdrelind trupuri. El țipa mereu:

— Pe mine nu mă judecă decât Vătaful.

Vătaful, pe un ton poruncitor, a impus tăcere.

— Fraților, nenorocirea pe care o prevedeam s'a întâmplat. Ce vreți acum? Pe Baicu îl judec și-l pedepsesc eu după obiceiul nostru țigănesc. Prefectura și jandarmii nu trebue să afle nimic de acest omor. S'a înțeles?

— S'a înțeles!

— Ascundeți mortul în fânul din căruța lui și pregătiți-vă de ridicați șatra.

Intr'o jumătate de oră, șatra a pornit spre soare-apune, ducând un mort. Și la distanță de o poștă, pe înoptat, coloana căruțelor s'a oprit pe marginea unei gârle.

La lumina lunei, Lascu a fost îngropat sub o salcie pletoasă, fără preot, așa cum petrecuse și la nunta sa de peste zi. Nici un bocet. Lascu va fi răzbunat mai târziu de frații săi. Până atunci, Vătaful își face datoria de șef suprem, cu depline puteri de judecător, polițai și executor. El a condamnat pe Baicu să sufere cincizeci de lovituri de gârbaci, să nu i se dea apă și mâncare trei zile și să fie legat în lanțuri tot pe atâtea zile, în coviltirul căruței.

Baicu a primit pedeapsa, îndurând loviturile, setea, foamea și rușinea lanțului, cea mai mare rușine pentru un țigan zlătar când este condamnat de ai săi. Nu s'a opus, n'a scrâșnit din dinți și nici nu s'a plâns. Numai că la fiecare lovitură, se uita în ochii Marincăi și spunea:

— Marinco, loviturile astea nu sunt mai dureroase decât palmele lui Lascu și ale lui taică-tău date pe obrajii tăi!...

G. A. LAZURICA



ALEXANDER PETERDI

La marginea apei

Era o seară întunecoasă, fără stele pe cer. Femeia ședea la marginea apei, asemeni desnădejdei întruchipate. Privea țintă valurile, care veneau spre dânsa și asculta rostogolirea lor învrăjbită. Privirea ei părea că sfredelește râul. Copilul, pe care-l ținea în poală, începu să se miște. Pe femeie o străbătu un fior; ea închise ochii, strânse sugaciul la piept și începu să suspine adânc. Deodată desprinse sgomotul ușor al unor pași. Tresări. Lângă ea se afla un bărbat. Acum o observă și el. Două perechi de ochi spânzurau speriați unii de ceilalți.

Bărbatul rupse cel dintâi tăcerea:

— Ce cauți aici la ora asta târzie? De ce nu te duci acasă?

Femeia nu răspunse. Bărbatul se încovoiă mai aproape de dânsa.

— Dar ce-i asta? Un copil? Hm, nu trebue să-ți fie teamă, draga mea; din parte-mi poți fi oricât de frumoasă și de atrăgătoare, tot nepăsător rămân. Sunt sătul de voi femeile până'n gât!

El clătină din cap și se așeză pe treapta de piatră.

— Ai vorbit poate și d-ta cu ăsta de colea, cum? — și arătă spre râu. Și ce ți-a răspuns? — isbucni el într'un râs aspru. Nu v'ați înțeles? Dar ce are aface. Cum? Ai plâns? Ce 'ntrebare. Du-te mai bine acasă. De bună seamă că acasă ești așteptată cu inima neliniștită.

Femeia isbucni în plâns.

— Ei, ei... Care va-să-zică nu te-așteaptă? — întrebă bărbatul murmurând. Sau poate te-au alungat? Glasul lui deveni tot mai vioiu. Te-au alungat ca pe un câne râios? Sau te-au expediat poate cu un gest nobil? Căci se poate și așa, numai că așa-i mai rău, mai umilitor, decât dacă i-ai pocni cuiva o sută de pumni în obraz sau i-ai trânti o sută de picioare. Pe mine m'au asvârlit afară cu hohote de râs și cu muzică! — isbucni el într'un râs horcăit.

— Era o scenă frumoasă!

Dădu din cap în semn de confirmare și repetă:

— O scenă foarte frumoasă.

Amândoi tăcură. Gândurile lor dădeau rotocol apei.

— Ai bărbat? — întrebă deodată străinul.

— Da, — răspunse femeia. E bolnav. E bolnav de ani de zile. Il macină o boală năprasnică. Nu poate munci. Ar putea să se ducă la părinții lui bogați și de neam mare; dar cu mine nu se poate duce la ei, și fără mine nu vrea.

Suferim groaznic din pricina foamei. Trebue să fac ceva. Așa n'o mai putem duce.

— Ințeleg... Glasul bărbatului se mai potoli. Sărmană femeie. Trebue să suferi mult.

— Suferim mult. Scumpul și bunul meu soț suferă tot atât de mult cât și mine.

— De ce e scump? De ce e bun? Ce ți-a dăruit? Lipsuri, mizerie și mâhniri; iar acum te mai și îmbrâncește în această apă murdară.

— Nu-l insulta! — strigă femeia. D-ta nu-l cunoști.

— Crezi oare că și el și-ar apăra femeia la fel, ia spune?

— De bună seamă! — răspunse ea iluminată.

Din nou se făcu liniște. Bărbatul își apăsă amândoi pumnii pe frunte.

— Auzi, tu, cea de colo dintre perinile dantelate, cu rochia de mătasă, prin care se străvede trupu-ți îngrijit și trândav! Auzi? Ție nu-ți era de-ajuns ceiace îți ofeream eu pe talgerul de aur al iubirii mele. Tu doreai mai mult; și m'ai alungat din pricina celuilalt, care era mai bogat. Femeie păcătoasă și josnică!

El urlă ca o fiară rănită.

— Și totuși... totuși te iubesc!

Femeia i se adresă cu inima străbătută de emoție.

— Nu dispera. Lucrurile se mai pot schimba în bine.

— Da, dacă ar fi o femeie cuminte și bună ca d-ta, — răspunse el. Dacă ar avea inimă. Și se aplecă și-i sărută mâna.

— Nu, nu! — strigă femeia retrăgând mâna. Mai bine du-te acolo la ea și sărută-i ei mâna. Desigur că te așteaptă.

— Nu mă așteaptă pe mine! Sunt sigur că dacă m'ași duce la dânsa ași găsi-o în brațele celuilalt și ași ucide-o! De asta mă tem, deaceia am fugit, — gâfâi el, având fruntea plină de broboane de sudoare. Ași ucide-o... și apoi ași putrezi în temniță.. Iată de ce mă tem.

Tremura, dinții îi clănțăneau.

— Privește cum mi s'au sgârcit degetele mânilor, numai pentrucă vorbim despre ea. Privește, femeie bună și de treabă. Cași când ar fi două cârlige de fier, două fiare înfometate, care, setoase de sânge, așteaptă să sfâșie victima cu colții.... Nu trebue s'o văd, nu trebue s'o întâlnesc, altfel s'a sfârșit cu ea, căci devin ucigaș, un ucigaș ordinar.

El se cutremură înfiorat. Copilul începu să plângă. Femeii i se frângea inima de disperare.

— Ești flămând, îngerașul mamei; dar n'am ce-ți face, n'am ce-ți face, n'am nici un ban...

— Cum, nici un ban! — strigă bărbatul venindu-și în fire. El scotoci prin buzunare. Iată, femeie bună. Iată un lanț de aur. Cumpără-i bărbatului d-tale o doctorie. Iată și un colier de perle. Cumpără-i copilului d-tale îmbrăcăminte și de-ale mâncării. Iată și un inel... și încă unul... Toate astea i-au aparținut ei; mi le-a asvârlit în obraz... Ți le dăruesc d-tale.. și brățara asta cu briliante... păstreaz-o... D-ta îți iubești bărbatul. D-ta poți suferi și pătimi pentru el...

— Dar, domnule...

— Sst! Nici un cuvânt! Imi fac testamentul! Dumnezeu mi-e martor! Bâjbâia după cuvinte. Ce mai am... da... am și bani la mine... nu destui pentru un palat... dar d-tale îți vor fi de folos.. ia-i, ia-i și dute... Nu trebue să mori... d-ta mai poți trăi..

— Nu mă duc! Trebue să vii și D-ta. Vino, sau strig după ajutor.

— Ar fi o copilărie. Ți-ar lua tot ce ți-am dat. Și apoi, ar fi toate în zadar. Spune, cum te chiamă? Mie îmi poți spune.

— Clara Segner.

— Bine, Clara Segner.

El scoase un creion, o bucată de hârtie și scrise câteva rânduri, repetate cu glasul stins:

— Eu personal i-am dat d-nei Clara Segner toate obiectele aflate asupra ei, de bună voie, în ceasul morții mele. Mie nu-mi trebue nimic, eu n'am pe nimeni.

Biletul îl aruncă în poala femeii. In clipa următoare un corp lovi apa. Femeia întinse o mână, apoi căzu în nesimțire.

Scâncetul copilului o trezi din nou.

Ea privi în jurul ei. Era liniște. N'auzea nimic. Nu vedea pe nimeni. Doar departe, la pod, părea că valurile se joacă cu un hoit nemișcat și negru.

In românește de AD. B.

Recensământul

După numărătoarea vitelor, din care o parte a fost confiscată, au venit din oraș niște oameni.

Ei convocară o adunare generală și hotărâră să facă recensământul copiilor de vârstă preșcolară.

Țăranii, adunați în școala întunecoasă și afumată, se uitară unul la altul.

— Cum asta ?... Să ne ia copiii ?

— Nu se iau, ci se fac liste, răspunseră cei veniți.

— Tot un drac.

— Basme... — spune cineva din spate.

Toți se uitară îngrijorați înapoi.

— Ne-au luat vitele, acum vor să ne ia și copiii.

— Ei, ce ne luați copiii ? întrebă o voce batjocoritoare din spate.

Cei veniți, ocupați cu hârtiile lor, nu răspunseră nimic.

— Listele să le faceți așa... zise unul din ei, luând o coală de hârtie de pe masă și uitându-se la ea.

Toți, tăcând, se strânseră mai spre masă, de frică să nu piardă nimic din explicație.

— ...Până la vârsta de cinci ani separat. Iar până la șapte ani tot separat. Restul nu-i nevoe. Ați înțeles?

Toți stăteau tăcuți.

— Sau mai bine, să mergem prin case și să notăm pe loc; căci altfel o să iasă încurcătură. Declar adunarea închisă.

— Dați-mi voie să vă întreb la ce vă va folosi aceasta? întrebă băcanul, membru în consiliul de săteni.

— Pentru informarea în privința asigurării, pentru statistică și scopuri pedagogice. Vor urma apoi și alte instrucțiuni, — zise omul cu foaia de hârtie în mână, ne uitându-se la băcan.

Strânse apoi hârtiile de pe masă, cum le-ar strânge un judecător, care pronunțase verdictul, fără apel, fără recurs.

— Iarăși se ia... Când o să se termine cu aceasta?

— Puteți să mergeți. Să pregătiți copiii îndată.

Nevestele ieșiră ca nebune din școală, încât țăranii care treceau se uitară să vadă ce nenorocire s'a întâmplat.

— Ah! m'am zăpăcit și nu știu unde să-l bag!... se auzi o voce de femeie dintr'o curte.

— Nici nu poți să știi, unde te paște năpasta.

Nu trecură nici cinci minute și țărancele cu basmalele pe o parte, alergând și gâfâind, se repeziră în case, târând de acolo ceva în brațe, ca și cum ar scoate bunuri din foc. Iar din cânepă se auzea un vuet și plâns de copii.

Vin!....

Nevestele ieșiră gâfâind din cânepă și stând pe prispa caselor, așteptau comisiunea.

Când aceasta, însoțită de băcan, sosi, și vru să scrie, se află că în acea casă nu sunt copii.

La fel și'n celelalte case nu erau copii.

Rareori se găsea câte un copil, dar și acesta mai mare de 12—13 ani.

— Ei ce, n'are nimeni copii?

— Când era să naștem? Ba război, ba...

— Dar cine țipă acolo?

— La vecină.

— Dracu știe, în tot satul nu-s copii, dar de unde vine vuetul?

— Poate se aude din cătunul apropiat.

Când comisiunea se apropie de o colibă la marginea satului, găsi o femeie speriată șezând pe prispă și bodogănind:

— Nu e bun de nimic, de nimic... Nu mișcă nici mânile, nici picioarele.

— Cine nu e bun de nimic? La ce nu e bun de nimic?

— Acum e bolnav, pe urmă se face mai bine.

— Aștia, frate, n'o să se uite la asta, — zise o voce din mulțimea care urma tăcută comisiunea.

Numai la fierăreasă au găsit cinci copii.

Când comisiunea intră, ea ședea pe jos și căuta în capul copilului cel mare de vreo șapte ani.

— Ai pățit-o, femeie... zise încet cineva.

Au fost înscriși toți cinci. Vârsta o spunea o vecină tânără, căci sărmana mamă nu era în stare să mai zică o vorbă.

— Dar copiii tăi unde-s? întrebă cu nedumerire băcanul pe o vecină.

Aceasta îi aruncă o privire furioasă, îl amenință cu pumnul și zise repede:

— Eu n'am avut. Au fost ai sorei mele.

— Dracul le știe.... zise băcanul, dând din umeri.

— Aici nici nu făcea să-ți pierzi timpul, zise unul din comisiune, uitându-se la coala albă.

Când comisiunea plecă la băcan, să bea ceai, în cânepă începu iarăși tumultul. Unele trăgeau leagăne înapoi în case, altele alergau distrate prin cânepă, iar altele țipau:

— Ce cauți prin cânepă străină?

— Am pierdut mititelul. O, Doamne, l-am pus aici pe cărare.

— Trebuia să-i adunați în grămadă, dar cum i-ați împrăștiat în diferite părți, nu-i găsiți.

— Câtă cânepă or să strice...

— Uite un copilaș!... se auzi dintr'o parte.

Țărancele se repeziau într'acolo, dar se întorceau disperate. — Nu-i al meu... al meu are o scufie roșie.

— Se împrăștiară toți prin cânepă. Hei, o pacoste curată !...

— Unde l-a dus necuratul? L-am pus, i-am băgat biberonul în gură și tot lipsește.. O, diavole!...

— Și tu ce vrei? Am să-ți trag una... și ai să știi, zicea alta, ducând la braț un copilaș de trei ani.

Numai mamele sugacilor își duceau povara lor liniștite, uitându-se cu nemulțumire la vecinele speriate.

— Nu-i viață, ci ocnă: ba adună vitele, ba ascunde copiii, spunea o vecină cu un sugaciu în brațe.

— La tine ce-i: ai luat leagănul subsoară și aida cu el. Dar uite-te la mine: doi în brațe, doi se țin de fustă și unul pierdut.

— Am fost pricepute de data asta. Numărătoarea vitelor ne-a învățat minte. In cinci minute am fost gata.

Toate erau mulțumite. Numai fierăreasa stătea pe iarbă și se văita: câți copii a avut, pe toți i-a înscris.

In jurul ei stăteau țărancele, uitându-se la ea.

— Ai pățit-o femeie, zise cineva.

— Altă dată să te ferești. Ai născut o grămadă de copii și crezi că așa trebue să fie. Nu, frate, au trecut timpurile acelea.

— Să-ți spun cinstit, cu copiii e mai ușor, decât cu vitele. Copiii se împrăștie, și apoi îi aduni, când tragi însă un vițel de sfoară și îți dă una cu copita, îți sar ochii din cap.

— Cu copiii e mult mai ușor.

— Totuși ne-au luat vitele.

— Ne ia la repezeală, par'că deodată poți înțelege ce vor.

Băcanul apăru în stradă.

— Toți care și-au înscris copiii, să meargă Sâmbătă în oraș.

Țăranii se uitară la fierăreasă.

— Și ce o să fie acolo ?

— O să primească... îmbrăcăminte, încălțăminte...

Câtva timp toți tăcură. Insfârșit cineva scuipă pe jos și zise enervat:

— Oh, ce viață păcătoasă, niciodată nu poți să nimerești!

Fierăreasa însă fu înconjurată de toată lumea, toți o invidiau: singură ea din tot satul, nu s'a înșelat.

PANTELEIMON ROMANOV

Intr'o gară pustie...

Aștept. Am rămas singur pe peronul pustiu și înzăpezit, luminat de două globuri electrice care își leagănă razele anemice dintr'un colț în altul. In ceața care învăluie gara, am impresia că totul se diformează încetul cu încetul, desfăcându-se în linii frânte, ca un peisagiu de vis într'un tablou modernist. Tăcere și nemișcare. N'aș putea spune de ce am venit astăseară aci, de ce stau imobilizat lângă placatul reclamelor, privind cu ochii în gol. Aștept....

Dinspre ateliere, se aud câteva voci răzlețe și haotice. O poartă de lumină se cască brusc în noapte, lăsând loc unei locomotive care alunecă greoi pe rulajul mecanic, ca un gigant dus în brațe de un pigmeu. Trei vibrații sonore taie imaterial tăcerea și se repercutează în depărtări...

După câteva minute, un sgomot venit par'că de undeva din pământ, inundă stația. Ca împins de un torent, un tren vâjâie năpraznic înaintea mea, aruncând fulgere de lumină și se oprește brusc, pufăind și scuipând aburi.

2 minute oprire. O doamnă ținând un copil de mână, coboară precautã. Nu se mai dă jos nimeni. Mă apropii de un vagon și privesc prin fereastră. O siluetă feminină trage perdeaua și se mistuie în compartiment. Rămân umilit și singur, singur cu mine. Aș vrea ca sufletul meu să se desfacă de mine, să plutească aerian în trenul acesta de necunoscuți și să se reîntoarcă nou și proaspăt. Aș vrea să-mi mistui viața în lumea aceasta mereu infuzată de sevă nouă, de viață tânără.

In mintea mea defilează imagini rapide și luminoase. Metropole strălucitoare și sgomotoase, umile gări de provincie, fertile câmpuri de țară, toate acestea se întretaie, se desfac și se întâlnesc cu gândul în drumul trenului. Una după alta, trec prin fața mea amintirile locurilor văzute din tren. Retrăesc par'că singur, în gara aceasta pustie, viețile tuturor călătorilor, gândurile tuturor îndrăgostiților de depărtări...

Plecarea... Un uruit de roți care se îndepărtează din ce în ce. Rămân singur cu gândurile și aștept, aștept, aștept...

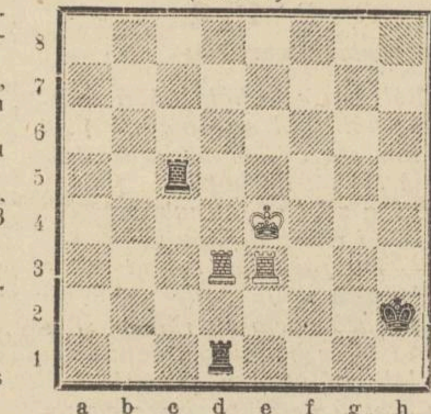
M. MAUR

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 615

de W. Pauly, București

(inedită)



3 + 3 = 6

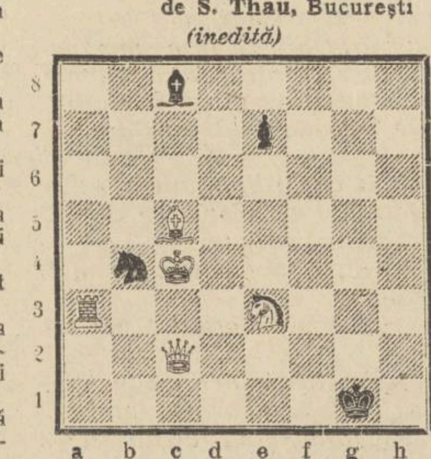
Mat ajutor invers în 2 mutări

Hilfszüger. Selbstmatt in 2 Zügen.

PROBLEMA No. 616

de S. Thau, București

(inedită)



5 + 4 = 9

Mat ajutor invers în 3 mutări

Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen

PARTIDA No. 151

Jucată de curând în Danemarca, prin corespondență.

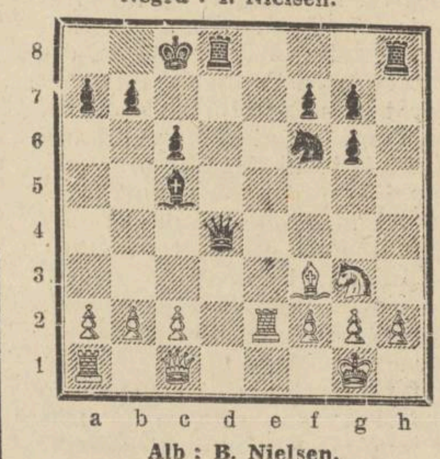
ALB: B. Nielsen. NEGRU: I. Nielsen.

Apărarea Caro-Kann.

1. é2—é4. c7—c6; 2. d2—d4, d7—d5; 3. Cb1—c3, d5×é4; 4. Cc3×é4, Nc8—f5; 5. Cé4—g3 Nf5—g6; 6. Cg1—é2, Cc8—d7 - 7. Cé2—f4? mai bine ar fi fost h4; prin mutarea din text negru obține o poziție superioară, 7..., é7—é5; 8. Cf4×g6, h7×g6; 9. d4×é5, Dd8—h5+; 10. Nc1—d2, Dc5×é5+; 11. Nf1—é2, mai bine ar fi fost Dé2. 11..., Nf8—c5; 12. 0—0, Cg8—f6; 13. Dd1—c1, 0—0—0; 14. Nd2—f4, Dé5—é7; 15. Né2—f3, Cd7—é5; 16. Nf4×é5, Dé7×é5; 17. Tf1—é1, Dé5 d4; 18. Té1—é2? o greșeală fa-

Situația partidei după a 18-a mutare a albului.

Negru : I. Nielsen.



Alb : B. Nielsen.

tală, mai bine ar fi fost să caute intrarea în finală prin Dé3. 18..., Th8×h2!; 19. Rg1×h2, Dd4—h4+; 20. Rh2—g1; Dh4×g3; 21. Té2—d2, Td8—h8; 22. b2—b4, Dg3—h4; 23. Rg1—f1, Cg6—é4!; 24. g2—g4, la N×é4, ar fi urmat D×é4 cu amenințarea de Th1 mat. Dacă alb ar fi jucat apoi Rg1, continuarea ar fi fost: Dh4; Rf1, Dg4; Rg1, Dh5; Rf1, Dé5!; Rg1, Dh2+; Rf1, Té8 cu mat inevitabil. 24..., Cé4—g3+!; 25. f2×g3, Dh4×g3; 26. Nf3—g2, Th8—h1+!; 27. Ng2×h1, Dg3—g1+ urmat de mat în 3 mutări: Rd2, Df2+; Rd3. Dé3±; Rc4, b5≠.

P. NEGREANU
S. THAU

Şaptezeci de ani dela naşterea lui

Hermann Bahr

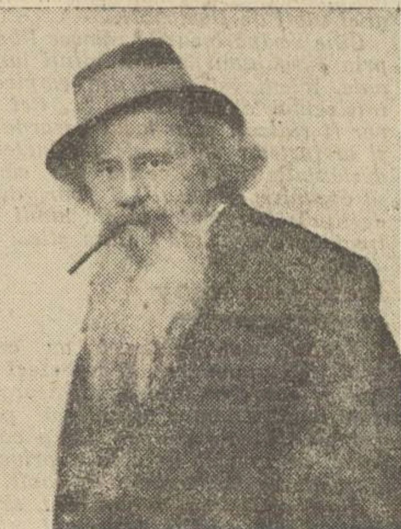
La 19 Iulie s'au împlinit 70 de ani dela naşterea celui mai îndemânatic şi mai variat talent literar pe care l-a cunoscut literatura austriacă în ultimele decenii. Herman Bahr este o fire receptivă de o nebănuită elasticitate şi vioiciune, un artist transformator al tuturor sensibilităţilor, şi un actor literar în senzul bun al cuvântului, care a putut să întrupeze toate caracterele străine, dar care după o scurtă reţinere a ştiut să le şi părăsească. Bahr e personificarea inconsecvenţei, e o veşnică metamorfoză. Vorbind odată despre anii lui de şcoală, el spunea: „Puteam să dovedesc toate şi de fapt nu credeam absolut nimic". Iar într'altă parte: „Să fim cinstiţi: cine în vremurile noastre, numai dacă nu-i escroc, mai nutreşte încă „intenţiuni". cine are „caracter", cine îşi mai rămâne, aşa cum spuneau liberalii, cine îşi mai rămâne „credincios?" Acel „mori şi renaşti" al lui Goethe... a devenit atât de curent, încât oricare din noi ar privi cu zece ani în urmă, abia şi-ar mai putea aduce aminte cum a fost atunci. Suntem cu toţii nişte actori, ne deszicem şi ne transformăn în aşa fel încât adesea ne înfricoşăm noi înşine de noi".

La Bahr, eul este numai o iluzie. Eul se transformă necontenit, fără a putea preciza când sfârşeşte unul şi când începe celalt. Sunt oameni care au trei sau patru euri. „Primul dispare, al doilea se pierde după el, ca să apară un al treilea sau un al patrulea; atunci revine primul şi niciunul nu-şi aminteşte de celălalt, niciunul nu ştie despre celălalt nimic. De fapt par a fi trei sau patru oameni, care se servesc numai de acelaş corp, ca să apară pe rând, succesiv, şi ca apoi să se spulbere din nou în gol".

Bahr a înbrăţişat mai întâi cu toată pasiunea naturalismul. Din iarna anului 1887 când a pornit în pelerinaj la Arno Holz în Niederschönhausen, a cunoscut multe euri: Zila, Taine, Manet, Ibsen, Strindberg, Marx, Huysmans, Maupassant, Maeterlinck; Baudelaire, Verlaine, Puvis de Chavannes; Nietzsche, Mach, Raimund şi Duse; Stifter, Stelghammer, Sada Vacco, Japonezii în special, Klimt şi Goethe. Aceştia sunt câteva euri prin care a trecut Bahr până atunci. Vecinic voia să fie printre iniţiatori, vecinic citise cărţile, care au făcut senzaţie în literaturile europene, cu „o jumătate de zi" înaintea celorlalţi.

Când I. K. Huysmanns, Maupassant şi alţii s'au despărţit de Zola şi de naturalism, Bahr a trecut şi el la noua religie a simbolismului. Dar acest fapt nu l-a împiedicat ca opt luni după aceia să vorbească despre o înfrângere a lui Maeterlinck. Şi aşa la infinit.

„Niciodată acelaş şi totdeauna acelaş", Hermann Bahr era necontenit stimulat de alţii; fie de un actor, fie de o apariţie pe piaţa literară. „Pe mine mă urmăreşte o neînţelegere. In timp ce eu intenţionez să intuiesc, să exprim şi să reprezint numai ceiace este şi devine în jurul meu, se crede că vreau să dau verdicte. Dacă apare cineva sau ceva nou într'un domeniu artistic oarecare, vreau să ştiu cine



Hermann Bahr

este acela şi despre ce este vorba; şi nu pricep cum din pricina asta, din pricină că intenţionez să descopăr ceva, sunt făcut răspunzător şi complice".

Să nu se creadă însă că Bahr e un mistificator. El e orgolios de bună seamă, dar nu e mai puţin un entuziast. Atunci când intervine pentru o cauză e în acel moment convins de însemnătatea ei; atât timp cât scrie, crede în scrisul lui; el e extraordinar de fecund şi îndemânatec, dar totodată maliţios şi plin de graţie.

In ultima pagină a acestui număr publicăm o schiţă autobiografică de Herman Bahr.

Citām din operile lui dramatice: *Die neuen Menschen; Die Mutter; Der Star; Der Athlet; Wienerinnen; Der Apostel; Die gelbe Nachtigall; Das Konzert; Das Prinzip; Das Phantom; Der arme Narr; Ehelei.* Romanele: *Die gute Schule; Fin de Siècle; Neben der Liebe; Theater; Die Rahl; Drut; O Mensch; Himmelfahrt.* Opere critice: *Zur Kritik der Moderne; Die Uberwindung des Naturalismus; Wiener Theater; Renaissance, neue Studien zur Kritik der Moderne; Dialog über das Tragische; Dialog von Marsias; Essayes; Expresionismus; Burgtheater,* Şi însfârşit minunatele confesiuni din: *Das Buch der Jugend; Tagebuch; Dalmatinische Reise; Inventuren; Vernunft und Wissenschaft*

Ad. B.



Cărţi şi reviste

Pisica în literatură

Alfred Kerr, a doua zi după instalarea în noul său exil, la Paris, observă, printre alte caracteristice ale oraşului, răsfăţul fără margini al pisicilor.

De altfel şi Paul Morand, mare iubitor de pisici şi el, căci se pare a fi avut vreo sută până acum, în noua şi densa lui carte asupra Londrei, deşi menţionează la Londra cel puţin 14 cluburi ale amatorilor de pisici, recunoaşte că Parisul este oraşul care onorează cu adevărat pisica.

„Această rasă felină, cea mai nervoasă de pe glob, atât de puternică în vitalitate, electrică, inspirată şi capricioasă, organizată să se bucure şi să sufere până la paroxism, feminină mai presus de toate, având graţia femeilor, resortul lor formidabil, neînchipuita lor rezistenţă la moarte, merită, mai mult de cât galera ce nu poate fi înecată, să incarneze, în tainica şi totala sa cugetare, Parisul"...

Mai mult de cât atât... Paul Morand dovedeşte cu fapte şi citate într'un articol de revistă, legătura seculară dintre artişti şi pisici. El citează o listă lungă de nume ilustre, la care s'ar mai putea adăugi şi altele la infinit, care s'au consacrat cultului pisicilor: Tasso, Bernardin de St. Pierre, Petrarca, Montaigne, Colbert, Locke, Swinburne, Jean Jacques Rousseau, Samuel Buttler, Theophile Gautier, Chateaubriand, Mérimée, Flaubert, Taine, Loti, Clémenceau... Şi ca să răsuflăm pomenim şi de iubitul nostru Moş Ion Creangă cu cele 27 de „mâţe" ale sale!

In literatura franceză multe capitole şi cărţi întregi, au fost consacrate animalului favorit. Acum câtva timp o minunată scriere a lui Maurice Genevoix *„Rrrou"*, iar acum proaspăt puse în librărie, un album cu admirabile desene de *Steinlein „Chats et autres bêtes"* şi un roman în care darul de a înţelege şi reda sufletul animalelor al d-nei Colette se manifestă în toată strălucita lui desăvârşire.

Steinlein a făcut epocă şi reprezintă generaţia plină de verve dintre 1880 şi 1900, pe care o evocă atât de viu şi amuzant



Paul Morand şi pe care o pomeneşte George Lecomte, în textul, în care evocând un şir de croquiuri şi portrete literare, întovărăşeşte albumul lui Steinlein şi pisicile sale. Paginile lui G. Lecomte îşi vor avea locul lor meritat în „Antologia literaturii pisicii", dacă aceasta se va publica într'o zi, alături de desenele lui Steinlein şi atâtea alte pagini de o frumuseţă nepieritoare, pe această temă.

Dar, deşi cunoaştem capo d'opere în ceiace priveşte viaţa şi sufletul animalului şi legăturile lui cu omul, în marii scriitori de limbă engleză, nu cred să existe nicăieri pagini închinate pisicii mai desăvârşite ca acele ale Colettei, din ultimul său roman *„La Chatte"*.

Un tânăr bogat şi modern, prea puţin ocupat în biroul de direcţie al fabricii de mătăsărie moştenită de la tatăl său se logodeşte, se însoară şi apoi divorţează de o mică snoabă tot atât de modernă şi *„à la page"* ca şi dânsul. Conflictul e determinat, se desfăşoară şi se desnoadă pe tema geloziei dintre pisică şi femee. Alain, eroul, are o pisică, Saha, care este iubirea cea mai adevărată şi mai reală, în viaţa plină de banalitate şi deşărtăciune, preocupată numai de confort şi plăcerile materiale ale burgheziei bogate, pe care Colette o redă admirabil în tot golul şi plictiseala anostă cu care ea învăluește logodna şi căsătoria celor doi eroi ai cărţii, Alain şi Camille.

Gelozia pisicii se arată foarte limpede prin atitudinea ei. Mai întâi, nemulţumită de toate schimbările şi răsturnările pe care le produce logodna în viaţa ei tihnită şi fericită lângă Alain, Saha se ţine de o parte. Din grădină caută să-şi comunice sentimentul său printr'un miorlăit.

„Camille o strigă: Saha! Saha! la vocea ei pisica tăcu. Camille ca să facă plăcere lui Alain zise în treacăt: O fi făcând vânătoare.

— Vânătoare?! protestă Alain. Nu e vremea acum. Şi apoi a zis *„Mer-rruin"*.

— Şi asta însemnează ce?

— Nu-i ăsta strigătul ei de vânătoare.

Ce zice ea prin acest miorlăit — şi asta-mi pare foarte ciudat — e un fel de alarmă şi aproape o chemare, pe care nu o face decât atunci când vrea să-şi strângă pisicii lângă ea".

Se 'nţelege că o asemenea intimitate între Alain şi Saha, va provoca, în curând, gelozia tinerei femei, în noua căsnicie. Gelozia creşte, se agravează, ajunge la paroxism, până ce într'o zi Camille, într'un acces de nestăpânită ură, aruncă pe Saha de la etajul al IX-lea unde locuiau. Printr'un noroc neprevăzut pisica scapă. Dar Alain nu poate ierta gestul acesta al nevestei lui, îşi ia pe Saha într'un coş şi pleacă la casa părintească.

Critica a găsit conflictul prea neînsemnat spre a duce la un asemenea sfârşit. Dar Colette este prea fină psiholoagă, prea conştientă de complexitatea sufletului omenesc, spre a reduce conflictul dintre cei doi tineri la o simplă gelozie pentru legătura sufletească dintre Saha şi Alain. Pisica şi iubirea lui Alain pentru ea, este imaginea concretă a unei stări de suflet nelămurită, dar care face fondul existenţii lui Alain în tot timpul aventurii care a fost logodna şi căsătoria sa. Fără să-şi formuleze clar întrebarea dacă o iubeşte cu adevărat pe Camille sau nu, nedumerirea rămâne permanentă în desfăşurarea evenimentelor:

— Incă şapte zile, Saha... oftă el.

Peste şapte zile şi şapte nopţi o viaţă nouă, într'un nou adăpost, cu o fată tânără, îndrăgostită şi neîmblânzită...

El netezi blana pisicii, caldă şi dulce, mirosind a tufiş tăiat, a thuya şi a iarbă bine hrănită"...

Saha îi aduce deci un suflu de viaţă bogată, primitivă şi naturală. Pe când Camille ştie să conducă iute la volan şi să danseze bine şi i-a dat toate dovezile de dragoste pe care le îngăduie lumea şi buna cuviinţă unor logodnici ca ei... Când se gândeşte la ea îşi aminteşte că are „de très belles jambes". In căsnicie le rămâne prea puţină experienţă amoroasă. Pisica este un simbol şi gelozia femeii se explică prin o surdă divinaţiune a stărilor de suflet ce sunt îndărătul faptelor. Indignarea şi hotărîrea lui Alain faţă de o manifestare crudă şi egoistă a tinerii femei, provoacă în el hotărîrea de a pleca, pentru că este termenul unui surd şi lent proces tainic al vieţii sale interioare. Gestul acesta sălbatec, neuman, în potriva nevinovatului animal, provoacă năvălirea unei lumini bruşte în conştiinţa, care refuzase să primească adevărul în decursul marilor evenimente prin care a trecut viaţa sa de burghez tihnit.

Sentimentul cu care rămâi după citirea cărţii este acela al unei dragoste ce nu s'a putut închega, a unei intimităţi care a dat greş. Saha e semnul sub care omul a luat cunoştinţă de sufletul său adânc, îngropat în pătura de banalitate goală a vieţii sale absurde şi complect materială. Saha e simbolul naturii, care dă de ştire omului, că a apucat pe drum greşit — în pustiu şi artificial. Alain îşi refugiase în dragostea lui pentru pisică acea chemare a naturii, care se păstrase fără ştirea lui în el, picătura de viaţă adevărată şi veşnic vie, în inima cristalului artificial care era viaţa lui de burghez mecanizat şi banalizat.

De aceia romanul Colettei se citeşte cu pasiune, ca un roman cu conflict dramatic, de către cei ce înţeleg limbajul splendid, de o artă atât de desăvârşită, a acestei mari scriitoare, care, într'o viaţă supracivilizată, a rămas totuşi o ţărancă, o fermieră în mijlocul Parisului.

IS. SAD.



CITITI TOŢI AZI EMOŢIONANTUL ROMAN

AZAZEL

DE

PIERRE FRONDAIE

Un tânăr diplomat în drum spre Bucureşti e victima unei vrăji demonice, care-l duce la o aventură amoroasă bizară şi sinistră, menită a da vieţii lui o încheiere din cele mai dramatice.

în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —

Lei 4, Romanul complect — La chioşcari şi librari

A APARUT EDITIA III-A

Camere Mobilate

roman de DAMIAN STANOIU

Ed. „Adeverul" PREŢUL LEI 60

BIBLIOTECA „DIMINEAŢA"
No. 163 PUBLICĂ
„CELE 5 NUVELE RUSEŞTI"
într'o traducere excelentă
a d-lui Ştefan Baljalarski
O nuvelă din literatura rusă clasică **(Cehov)**, două nuvele moderniste **(Kuprin)**, una... sovietică **(Voljenin)**, şi una scrisă de emigranţii ruşi **(Lew Maxim)**.

Cronica literară

Izabela Sadoveanu, Const. I. Angelescu:

Psihologia copilului

Lucrarea pe care d-na Izabela Sadoveanu (în colaborare cu d. Angelescu) ne-o înfăţişează sub acest titlu este de bună seamă un manual didactic, destinat viitorilor educatori. *Exerciţiile* şi *Discuţiile* ce urmează după fiece capitol întăresc această opiniune. Aşa fiind, nu ne aflăm în faţa unei opere originale sub raportul conţinutului, ci a unei, cum e obiceiul a se spune, compilaţii. Cu vorba compilaţie n'am spus însă nimic, şi nicidecum nu trebuie să se creadă cum că ideia de compilaţie cuprinde neapărat nota: calitate secundară. „Logica" lui Titu Maiorescu este şi ea o compilaţie după John Stuart Mill şi Trendelenburg şi nici nu putea fi altfel, căci ce putea să născocească nou în Logică, din punct de vedere al materialului, Maiorescu? Acuzarea pe care i-a adus-o un oarecare Zotu cade dela sine în faţa originalităţii formale, a acelei puteri de sinteză care face legile gândirii mai semnificative şi mai adânci.

Prin faptul că este un manual şi că nu aduce cercetări noui, lucrarea d-nei Sadoveanu nu merită mai puţin interesul nostru, fiindcă în lărgimea informaţiei, în adâncimea atitudinei critice, în formularea mai adevată a legilor respectivei ştiinţe, o asemenea carte poate fi de mare folos şi progresului disciplinii şi promovării culturii. Şi într'adevăr „Psihologia copilului" este dotată cu toate însuşirile enumerate mai sus şi mai prezintă pe deasupra una capitală. Ea pune la îndemâna tuturor, într'o formă cultă şi clară, progresele ştiinţei în domeniul psihologiei infantile şi e de natură să devină astfel un admirabil îndreptar pentru părinţii inteligenţi, care nu înţeleg să-şi cunoască odraslele numai din superficialele lor observaţii. Şi cum după fiece capitol urmează concluziile pedagogice — aci stă meritul cel mare al cărţii, care e un adevărat tratat de pedagogie ştiinţifică — adultul are prilejul să mediteze cu multă utilitate asupra gravelor probleme ale educaţiunii.

Seriozitatea unei cărţi de natura aceasta se dovedeşte în informaţie. Cartea d-nei Sadoveanu şi a d-lui Angelescu se vede a fi fondată pe cele mai de seamă lucrări de psihologie infantilă, cele mai multe de limbă engleză, ceeace nu poate fi, aşadar, la îndemâna oricui. Iată numai câteva:

W. James, Principes de Psychologie;

E. L. Thorndicke, Educational Psychology;

Kirkpatrik, Fondamentals of Child Study;

Moll, Sexual Life of the Child;

John Watson, Psychology;

Bayley, The educative Process;

Walter B. Pillsburg, Atention;

Gandiford, The mental and physical of School Children;

Calvin, The Lerning Process;

Bonser, The Reasoning Ability of Children;

Sully, Studies of Childrood;

G. A. Coe, Education in Religion and Morals;

G. Hodge, The Training of Children in Religion;

Therman, The Hygiene of the Scool Child;

Hoog, The Health index of Children;

precum şi o mulţime de alţi autori, unii clasici alţii mai puţin cunoscuţi, în majoritate englezi, precum: *Mac Dongall, Nadna Norswortty, Swift, Griffing, Dewey, Whipple, Mc. Dougal, Miss Appleton, etc.*, dintre care foarte puţini pot fi consultaţi şi în traducere franceză.

Să facem o recensiune amănunţită fiecărui capitol în parte *(Scopul şi desvoltarea studiului psihologic al copilului, Metodele în psihologia copilului, Natura înăscută a copilului: Influenţa mediului şi a educaţiei, Instinctele, Stările afective care întovărăşesc tendinţele, Atenţia, Percepţiunea, Memoria, Imaginaţia, Gândirea, Obiceiul şi învăţătura, Jocul, Tendinţele morale, Desvoltarea fizică a copilului, Copiii excepţionali)*. Este credem un lucru nepotrivit, într'o revistă ce nu este de specialitate. Problemele pe care le deşteaptă lectura acestei opere, chiar persoanelor care nu se pregătesc anume pentru cariera pedagogică, sunt aşa de importante că şi noi, ca literaţi, putem găsi în ea puncte ce pot să ne dea de gândit.

Nu e un fapt pe care să-l putem ascunde, că atât individul cât şi societatea noastră se caracterizează printr'o lipsă evidentă de educaţiune, în sensul cel mai larg cu putinţă al cuvântului. N'am ajuns încă la acea maturitate ce-ţi dă nevoia să te întorci asupra ta însuţi spre a te cunoaşte, nu avem până acum, prin urmare, interes pentru studiile de psihologie individuală şi socială, şi nu avem nici mediul necesar, capabil de a corecta creşterea spontană şi dezordonată a individualităţii noastre. Lipsa de creştere se poate descoperi mai mult decât oriunde în societatea noastră literară.

Bunioară d-na Sadoveanu zice:

„Din studiile făcute de F. Galton asupra „Geniului în legătură cu moştenirea" s'a constatat că pictorii mari sau muzicanţii celebri au avut mai întotdeauna în familiile lor oameni de talent, pictori sau muzicanţi. Astfel Tiziano a avut nouă pictori, printre ascendenţii săi. Rafael, Van Dick, Murillo se coborau cu toţii din familii renumite prin geniul artistic. Printre muzicanţi, Bach a avut un şir neîntrerupt de strămoşi, muzicanţi celebri, timp de 200 ani şi tot asemenea Beethoven, Mendelsohn, Mozart şi Haydn".

Foarte frumos! Dar e în stare cultura românească să realizeze aşa ceva? Nu prea! Pentrucă nu există continuitatea socială între generaţii, care este condiţia esenţială a funcţionării legii eredităţii. Părintele împiegat, care ar putea transmite fiului deprinderea unui bun administrator sau funcţionar de stat, îşi dă odrasla la Belle-Arte. Cutare tânăr, pe care evoluţia socială l-ar indica să fie un admirabil meseriaş, trece brusc în casta oamenilor de condei şi scrie „Madona cu trandafiri". Doctorul nu-şi face copilul doctor, ofiţerul nu şi-l face militar, marinarul nu marinar, profesorul nu profesor, aşa încât abia prinde sufletul să se închege în unele deprinderi şi pojghiţa e ruptă cu violenţă. Dar nici măcar şcoala, care e până la un punct un succedaneu al eredităţii, nu e folosită. Foarte mulţi din tinerii noştri scriitori abia au patru clase primare şi asta se evidenţiază în întortochierea silnică a frazei lor. Să nu mi se spună cum că au luat singuri din mediu, ceea ce n'au avut prilejul să capete la şcoală, fiindcă acest mediu noi nu-l avem şi literatura, bunăoară, nu reprezintă la noi cea mai înaltă formă de cultură. Sforţarea pe care o face un astfel de scriitor este vrednică de admiraţie şi este asemănătoare cu silabisirea trudnică a adulţilor la cursuri serale.

Tot autorii „Psihologiei copilului" vorbind despre instinctul de vânătoare, arătând folosul exercitării lui în copilărie şi convertirii în dispoziţiuni mai înalte, la maturitate spun:

„La adult (instinctul de vânătoare) rămâne sub formă de sport, atât la bărbat cât şi la femeie. Il vedem apoi în pogromurile împotriva evreilor în Europa, a Chinezilor, a Negrilor, a aboliţioniştilor şi antiaboliţioniştilor din America, a antimilitariştilor, etc. Aci este vorba de o tendinţă moştenită, nu numai nesocială, dar chiar antisocială.

Rolul educatorului este să-i dea prilejul să se manifeste numai în jocuri şi să canalizeze fondul de energie înăscută pe care el îl aduce, astfel încât atunci când copilul va fi adult să-l pună în apărarea causelor drepte şi în folosul comunităţii"

Cum se converteşte „fondul de energie" al literaţilor noştri? El ar trebui să dea naştere unei combativităţi cu totul ideale, unei polemici (adică război) de idei. La noi spiritul de vânătoare a rămas în faza lui primară şi tânărul „vânează" pe capete pe bătrâni, fără niciun criteriu, numai din bucuria de a-şi exercita ceiace în psihologie se chiamă „cruzime". Acest instinct antisocial desparte şi mai mult generaţiile între ele şi face cu neputinţă funcţionarea eredităţii care în societatea culturală se chiamă tradiţie.

Intr'un loc autorii vorbesc de instinctul întrecerii:

„Rivalitatea apare în orice carieră, în artă, în literatură, în politică şi chiar în biserică".

Bun! Când acest instinct lucrează „sub formă de emulaţie"!

In literatura şi în genere în cultura noastră, n'am ajuns încă la acest stadiu creator al emulaţiei. Suntem la acela negativ al invidiei. Activitatea altuia nu stimulează pe nimeni, nu îndeamnă pe nimeni să facă mai mult. Trezeşte însă ura şi unii merg până acolo încât îşi organizează satisfacţiuni publice gratuite, fără să aibă opera care să le justifice. Când succesul acţiunii cuiva te îndeamnă să întreprinzi şi tu ceva în acea direcţiune, şi de e posibil, mai bine, atunci este emulaţiune. Când însă efectul este o paralizie a voinţii şi un spirit de negaţie, ca în cazul culturii noastre, atunci e un semn că suntem rămaşi în stadiul primitiv al instinctelor.

Acestea şi multe alte consideraţiuni utile pot fi întemeiate pe lectura lucrării d-nei I. Sadoveanu şi a d-lui Angelescu, operă în chip egal folositoare profesionistului şi omului de

Cronica mizantropului

Băi de nomol la Tekirghiol

Pe marginea întinsului lac de saramură, în apa căruia nu pot trăi decât nişte mormoloci roşii într'aripaţi ca balaurii şi burghezii din diferite colţuri ale ţării, veniţi să-şi săreze organismul, se pot vedea din loc în loc nişte şandramale de scânduri putrede, văruite în alb, care, printr'un gard cu multe interstiţii, taie ţărmul în două părţi egale, corespunzătoare celor două sexe. Sunt „Băile reci cu nomol”, pentru folosirea cărora se percep de persoană lei 20. Pentru cititorii care n'au avut până acum prilejul să se ungă cu nomol şi să se săreze în apele vindecătoare ale ghiolului, ne îngăduim să expunem în câteva cuvinte technica, binefacerile şi deliciile curei de noroi.

Pacienţii îşi petrec de obiceiu dimineaţa la mare, unde „fac plaje”. Aceasta constă, după cum am văzut, în prăjirea pielei până ce, devenită de culoarea tutunului uscat, se desface în scame subţiri şi transparente. In grija de sănătatea viitoare, unii merg cu răbdarea până la a-şi provoca pe trup nişte răni întinse şi vinete, asemeni unor grave arsuri cu păcură fierbinte. Psihologia individului pe plajă e foarte înrudită cu aceea a bolnavilor care îşi închipuesc că bând toată sticla cu doctorie se vor face bine subit. Se întâmplă, nu rareori, ca vreun mistic al curei de soare să cadă trăznit de insolaţie sau să zacă luni întregi în grele arsuri, la spital, în tratament cu iaurt, dar asta nu descurajează pe nimeni, tot aşa după cum înnecurile destul de frecvente nu scot din capul amatorilor de înnot principiul că „imposibil, te ţine apa!”

Câţi scapă vii dela plajă, se îndreaptă în corpore spre lac, la orele 12 meridiane, când suliţele lui Helios sunt mai fierbinţi. Aci toată lumea se desbracă integral şi aşteaptă pe omul cu găleata miraculoasă, în mâlul căreia vede ţâşniri de raze radio-active şi efluvii medicamentoase. In realitate „nomolul” e o murdărie neagră, rău mirositoare, băhnită într'o ladă mare de scânduri, în duhoarea căreia un nas exercitat poate distinge emanaţia fetidă a excrementelor, putrefacţia a mii de broaşte şi gângănii şi o nuanţă de amoniac, explicabilă prin activitatea urică a atâtor generaţii de vizitatori. Impărţitorul de nomol ia cu mânile din găleată acea cremă neagră şi o întinde pe trupul pacienţilor, transformându-i în numizi unşi cu ulei sau în bivoli înpotmoliţi, după dimensiuni. Câte unul mai grijuliv îşi unge şi capul ras ca o bilă sau îşi introduce păcura în nas şi urechi. Toată lumea însă, fără deosebire, înnoroiază abundent părţile procreatoare ale trupului, pentrucă există credinţa fermă cum că nomolul are o mare virtute afrodisiacă. Unele persoane de sex feminin m'au asigurat că au născut fără păcat, sau, mai bine zis, păcătuind numai cu nomolul. După ce pasta se usucă bine pe trupuri şi se cojeşte pacientul intră în apă. De departe ai impresia unei cirezi de bivoli negri adăpându-se, şi mai departe, a unor hoituri duse de apă.

Despărţirea prin gard a sexelor n'a fost făcută, de bună seamă, pentru satisfacerea simţului de pudoare, ci pentru a stimula şi mai mult curiozitatea, anulată de nudismul liber de pe plajă. Una din atracţiile de căpetenie ale băii de nomol este privirea prin crăpăturile gardului în îngrădirea sexului opus. De sus, privitorul, nevăzând ulucile, are iluzia că se află în faţa a două fronturi de persoane (unul bărbătesc şi altul feminin) sprijinindu-se reciproc în mâni şi contemplându-se. Trei metri mai spre adâncul apei, reconcilierea între sexe este desăvârşită şi de aşa natură încât tabăra masculină poate vedea aci ori de câte ori vrea ornamentele taberei feminine şi viceversa.

Abundenţa organelor de reproducere în libertate, de ambele sexe, este aici aşa de mare, că se produce o silă sexuală acută şi primejdioasă pentru promovarea naţiei, o aspiraţie către alte forme ale naturii. La Tekirghiol toate minciunile pe care le adaogă veşmântul sunt înlăturate în paguba simţului estetic şi de aceea domnişoarele nobile, care nu se bucură de desăvârşirea trupească a Venerii antice, sunt sfătuite să nu înfrunte oroarea locală de goliciune.

ARISTARC

Cronica gastronomică

PILAF ARABESC

Pui orezul într'o oală încăpătoare şi torni peste el apă clocotită în cantitate mare. Il laşi în apă până se umflă bine (fără să-l pui la foc). Scurgi apa clocotită şi torni peste el apă rece. După asta întinzi orezul pe o sită de păr (nu de fier) şi-l pui la căldură (nu la foc), ca să se evaporeze apa şi să se usuce (altfel se lipeşte). După ce s'a uscat pui unt proaspăt într'o tigae la foc, până clocoteşte untul. Torni orezul peste unt şi-l amesteci până ce prinde puţin a se rumeni. Adaugi zeamă de carne, învârtind neîntrerupt cu o lingură de lemn (fără să-l terciueşti), până ce nu mai opune rezistenţă la învârtit. Il pui să fiarbă cu untul şi zeama de carne. In acest moment se adaugă condimentaţia care poate fi: inema de palmier tăiată ca zarurile (asta pun Arabii), sau ciuperci mari (agaricus campestris), *prăjite în unt separat, sau ficaţi de pasăre. Il aşezi în formă şi-l faci colac. Il răstorni apoi pe farfurie. Poţi să-i pui în mijloc orice fel de peşte fără oase în zeamă de* currey. *Dacă preferi, poţi înlocui peştele, aşezând în gaura dela mijloc* du veau en dés, *cu un sos de ceapă. Poţi pune de asemeni pasăre cu zeamă de lămâie (eingemacht), sau ochiuri pe crutoane cu sos de bulion, în care caz se presară pe pilaf parmezan ras.*

PILAF DE RACI

Fierbi racii, după o bună formulă de raci rasol. Ii desfaci apoi, cozile curăţate deoparte şi labele dacă sunt îndeajuns de mari, iar din interiorul lor scoţi cu o linguriţă toată carnea şi grăsimea pe care le aşezi pe-o farfurie.

Pui unt la foc în cantitate suficientă în raport cu orezul (cam un sfert de chilogram unt la patru ceşcuţe de cafea, cu orez). Intr'o tigae cu coadă se pune puţin unt la foc tare. In această tigae se rumeneşte orezul. Il torni apoi în vasul cu unt unde îi adaogi în loc de zeamă de carne, ca la cel arăbesc, o supă de legume în care să predomine ceapa. Supa trebue să fie limpezită, căci altfel murdăreşte orezul.

Adaugi supă până ce orezul nu mai opune rezistenţă la învârtitul cu lingura (dacă pui prea mult, fierbe excesiv şi scade până se face terci, dacă pui prea puţin nu fierbe şi trebue să-i adaugi supă, nu iese fiert uniform şi iar se lipesc boabele). După ce-ai adăugit supa, introduci grăsimea şi carnea racilor trecută prin sită, amestecată cu vopsea de ardei graşi (vopseaua parfumată, însă nu iute), în cantitate suficientă, ca să coloreze pilaful în roşu. După ce se fierbe, cozile se aşează în pilaf, în momentul în care pui pilaful în formă, în aşa fel ca toate cozile să fie la suprafaţă. Labele se introduc în pilaful în formă (să nu se vadă, că sunt urâte). Acest pilaf se serveşte numai cald altfel s'ar slei untul).

Acelaşi pilaf tratat cu untdelemn, se poate servi rece.

OREZ A LA CRÉOLE

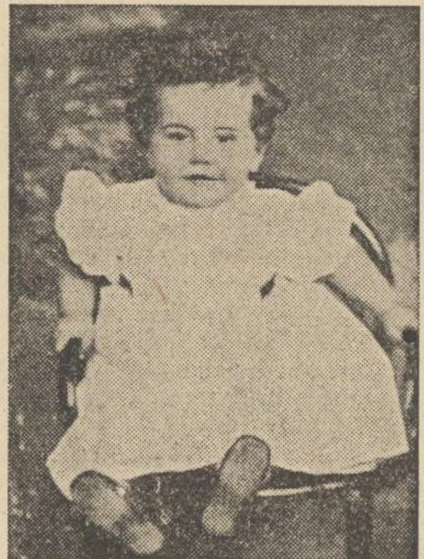
Pui orezul în sită, şi-l opăreşti cu apă fiartă până când devine translucid şi nu mai conţine pic de amidon (puncte albe). Pe urmă îl pui să fiarbă în zeamă de carne multă, în clocote. In acea zeamă, storci după cantitate, una sau două lămâi. După ce a fiert orezul, strecori zeama în care a fiert, torni peste el apă rece, îl pui într'o cratiţă cu o bucată mare de unt proaspăt, scuturi cratiţa până se topeşte untul şi serveşti (cu bulion sau cu altceva).

PĂSTOREL



Hermann Bahr: Schiţă autobiografică

M'am născut la 19 Iulie 1863 în oraşul Linz, pe Dunăre, ca prim fiu al notarului dr. Alois Bahr şi al soţiei sale Minna, fiica unui consilier de stat silezian. Linz era pe vremea aceia un oraşel liniştit prin uliţele căruia Adalbert Stifter colinda îngândurat. Are o poziţie minunată: la nord e înconjurat de munţi, pe care pădurea Boemă îi trimite de vale spre fluviu; în colo e liber, cu câmpii şi ţarini binecuvântate, întinse până la orizont, unde munţii amurgesc albastru, iar ziua sclipesc nămeţii veşnici de zăpadă.



Hermann Bahr
la vârsta de un an

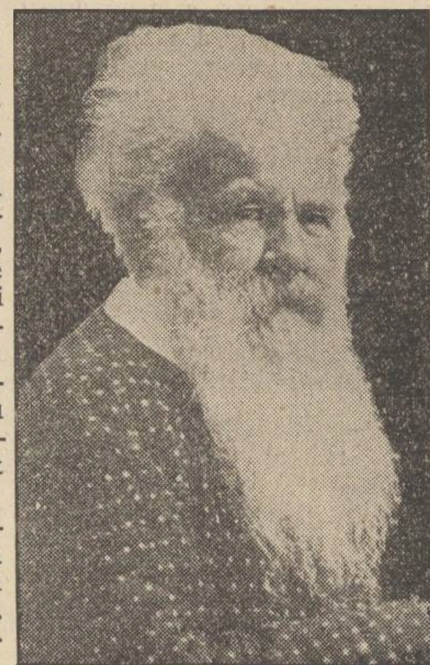
Tatăl meu, un om care lua parte activă la treburile obşteşti, membru tânăr în consiliul municipal, mai târziu în Landtag (Dietă) mergea zilnic cu copiii pe Freinberg, o colină împădurită, de unde, dela Mânăstirea Iezuiţilor, ţi se oferă priveliştea întregii văi până la şirul de munţi. Această privire peste întinsuri şi peste nenumăratele tărâmuri de muncă omenească, această privire spre înălţimi, spre adâncuri şi spre depărtări mi-a rămas de atunci o necontenită nevoie în viaţă. Iar atunci, când am ajuns la mijlocul anilor ce ne sunt hărăziţi nouă oamenilor, şi m'am hotărât să-mi zidesc o casă proprie, m'am suit din oraşul Viena pe colina Sankt Veit, de unde poţi privi din nou în vale şi în depărtări, pe întinsul ţării, prin negura oraşului, până spre câmpiile ungureşti. Raportul meu fundamental faţă de viaţă trebue să conţină într'un anumit fel această necesitate.

La 14 ani am sosit la Salzburg. Acolo s'a născut bunica mea. Nu m'am putut sătura niciodată privind acest oraş. Caracterul greoi german în felul celui bavarez are aci o însorire sudică; iar atunci când vântul bate dinspre munţii Tauer, ai prevestirea iubitei Italii, a cărei adiere pluteşte peste toate acoperişurile şi turnurile; nostalgia germană e strânsă aci toată laolaltă. Aci mi-am găsit forma interioară. Mai târziu am trebuit să râd adesea pe înfundate, când, din pricina stilului meu sau a ţinutei exterioare a pieselor mele, eram acuzat de franţuzomanie. Eu ştiam însă mai bine de unde veneau toate astea: de vină erau bisericile barocului oraş Salzburg şi casele vechi cu acoperişurile netede, balustradele bisericii de studiu a d-lui Fischer von Erlach, şi fastuoasa scară a lui Raffael Donner din castelul Mirabel.

La 18 ani m'am dus la Viena, la Universitate. Mă gândeam să studiez dreptul, să devin şi eu notar onest. Dar s'a întâmplat ca în semestrul al şaselea să moară Richard Wagner. Tineretul universitar a ţinut să-l cinstească pe marele dispărut; oratorul am fost eu. Dar inima mi-a bătut prea tare, şi pe vremea aceia nu-ţi era îngăduit să-ţi manifeşti sentimentele, aşa încât am fost surghiunit. Altminteri aşi fi fost acum un notar onest la Linz pe Dunăre.

Am plecat la Berlin. Treistchke, Scherer, Adolf Wagner şi Schmoller mi-au devenit profesori, Wolfgang Heine, prieten. L-am văzut pe Bebel şi pe Vollmar, l-am cunoscut pe Max Kretzer şi pe tânărul Arno Holz, l-am cetit pe Kant, pe Lassalle şi pe Marx. Şi azi mai am impresia că aceşti trei ani petrecuţi la Berlin, dela 1884 până la 1887, au făcut din mine tot ceiace sunt astăzi. Pe vremea aceia m'am eliberat, acolo m'am regăsit şi de atunci ştiu ceiace mi-a hărăzit soarta: să contribui la formarea noii omeniri, dela locul meu, atât pe cât mă ajută puterile.

Apoi am fost un an la Paris, de unde am trecut în Spania şi în Marocco, m'am înapoiat la Berlin, în plină desvoltare a naturalismului, am pornit la Petersburg şi m'am pomenit deodată în 1892 în Viena renăscută. Revista mea săptămânală „Die Zeit” lucra cu zel, şi am avut norocul să stau alături de Albrich, Klimt şi Mahler. Puţini m'au înţeles. Vreau anume ca austriacul să participe prin felul specific la concertul european, deoarece acela care se simte aci austriac se teme de Europa, iar cine are o mentalitate europeană neagă Austria; îi am deci pe toţi împotriva mea, cu visul meu despre o Austrie nouă, pe care o va realiza abia proletariatul nostru. De aceia trebue, pentru a putea susţine forţele mele interioare, să părăsesc din când în când Austria. In 1899 am fost la Roma şi Neapole, în 1900 din nou la Paris, în 1904 şi 1905 la Atena, în 1907 şi 1908 din nou la Berlin, ca regisor la teatrul lui Reinhardt; apoi cinci ani în şir câte o lună la Veneţia, iar în 1909 două luni la Beyreuth; în 1910 am stat iarna la Londra, primăvara la Paris şi toamna din nou la Londra.



Hermann Bahr
după o fotografie recentă

In străinătate mi se fortifică mereu convingerea, că toate naţiunile sunt pe drumul de a se transforma într'o singură naţiune nouă, şi astfel pot suporta din nou câtva timp Viena şi am din nou curajul să-mi îndeplinesc aci datoria.



Insemnări

Pe drumul exilului...

„Un spirit care caută libertatea şi expresia, într'o limbă frumoasă sub forma aforistică”, iată cum este înfăţişat Alfred Kerr *în mişcarea literară actuală. Celebritatea sa durează din timpul naturalismului german, căci eminentul scriitor este în vârstă de 66 ani. Cultura sa cosmopolită, gustul sigur, vigoarea discernământului, au făcut din el criticul şi esseistul cel mai de valoare al mişcării expresioniste şi i-au dăruit o glorie durabilă şi o autoritate recunoscută în decurs de mai multe generaţii. Şi acum iată-l pe drumul exilului, în pragul bătrâneţii... El, care în 1816 a scos, dimpreună cu Heinrich Mann „Dass Ziel” căutând să îndrumeze literatura germană spre viaţa publică, pentru a pregăti poporul pentru autonomie!... Căci el a fost acela care a luptat pentru „activism”, adică pentru a face să pătrundă politica în viaţa intelectuală şi să se pătrundă această politică de intelectualitate.*

„Expresionismul” german a fost o revoluţie în stare endemică încă din 1911, cu reacţiunea grupului „Charon”. Această mişcare nu era revolta tinerilor împotriva bătrânilor, cum a devenit apoi, căci printre ei erau oameni de 40 de ani, ca Alfred Kerr, H. Mann, Döbling, Franz Werfel şi Kasimir Edschmid. Tinereţa mişcării se manifesta prin energia cu care grupul întreg reacţiona împotriva impresionismului şi a oricărei morale sau estetici rutinare, impuse, cu formule înţepenite.

„Das Ziel” deveni sub direcţia lui Kurt Wolff „Iahrbücher für geistige Politik”. *Colecţii de antologii au apărut în diferite edituri, la această epocă, precedate de manifeste, ca acel al lui Kurt Pinthus, în fruntea publicaţiei* „Menschheits Dämmerung” *care făcu mare zgomot exprimând mai ales dorinţa unui maximum de independenţă faţă de trecut.*

Culegerea de versuri lirice a lui Franz Werfel: „Wir sind!”, exprima sentimentul unui tineret care reclama viaţa pentru el şi pentru alţii, pentru toţi cei care au dor de viaţă şi vor s'o trăiască. Era un fel de pedagogie şi estetică, în care iubirea de oameni, „frăţia” fără de margini a unui San Francisco, stătea alături de cea mai crudă pornire de distrugere. „Mecanica Eului social” trebuia înlocuită cu dinamica acelui „Dunkler Drang” al forţelor subconştiente, care alcătuesc eul instinctiv. Principiile şi valorile care au făcut crezul atâtor înaintaşi trebuiau dărimate şi răsturnate. Generaţiile de azi, mulţumită acestui zel destructiv, au găsit drumul liber. Dar fierberea şi înflăcărarea în care au trăit generaţiile de după războiu, acest fenomen de febră colectivă la temperatură înaltă, n'a adus după sine decât preludiul acţiunii, nu a fost şi nu a condus decât la ceea ce au numit ei „Aufakt”.

E drept, generaţiile de azi nu mai cred în progres, ci numai în mişcarea tumultoasă a vieţii. Pentru ele nu mai există „justiţie”, ci dreptul celui mai capabil. In locul egalităţii de drepturi, între state se erijă enigma egalităţii dintre rase...

Iar între acestea experienţa economică a ucis credinţa în libertatea individuală şi proprietatea individuală. Şomajul creşte covârşitor, comuniştii împing din stânga, reacţionarii din dreapta, lupta de clasă este sângeroasă. Descurajarea cea mai neagră pătrunde în suflete, zi cu zi, dovadă numărul îngrozitor de sinucideri.

O elită din tineretul german, e drept, pare a avea o sensibilitate mai intelectualizată decât generaţiile de eri şi aceştia dădeau nădejdea că forţele dezlănţuite şi haotice îşi vor găsi îndrumătorii în sufletele cele mai libere. Ea însă era o infimă minoritate, care n'a ştiut la vreme să pună mâna pe cârmă şi să conducă majorităţile care nu sunt decât „masse de manevră”.

Popoarele, ca şi generaţiile, au nevoe să creadă în ceva. „Mythul” creat de sufletul simplist, dar înflăcărat, vag şi mistic, al unui profet, a găsit ecourile vechi ale unui pangermanism ce părea perimat. Prin hitlerism, poporul german îşi afirmă credinţa în sine şi în viitorul său... A cui este vina dacă nu a generaţiilor de intelectuali, care au dărâmat, cu vehemenţă şi înfrigurare, dar n'au asigurat cârma în mâna cui trebuia să încerce a clădi printre ruine. „Die neue Sachlichkeit”, aşteptată ca o mântuire ce avea să iasă în mod spontan din violenţă şi răsturnarea a tot ce a creat ordinea şi conştiinţa clară a predecesorilor, s'a arătat sub chipul hirsut şi sălbatic al teutonului primitiv, care-şi cere dreptul la viaţă şi la stăpânirea bogăţiilor lumii pe deasupra tuturor finelor înlănţuiri ale unei civilizaţii atât de sigură de sine şi de complicată ca aceea din vremurile noastre...

Cei care au fost sacrificaţi mai întâi pe altarul idolului reintronat, au fost acei asupra cărora se revarsă de veacuri descărcările mulţimilor înebunite...

O nouă formă de pogrom, pogromul secolului al XX-lea, s'a deslănţuit. Şase sute de mii de familii au rămas de azi pe mâne fără putinţa de a-şi agonisi viaţa.

Printre atâţi alţi intelectuali, făuritori ai culturii şi strălucirii intelectuale a Germaniei de azi, Alfred Kerr a fost nevoit să-şi ia toiagul pribegiei. Zmuls ca de o furtună năpraznică din solul din care s'a născut, unde a trăit în mod firesc ca la el în patrie, el se vede lipsit de cea mai preţioasă putere, aceea de a scrie în limba lui. Naţiştii i-au interzis să scrie în vreo foaie, oricare ar fi ea, în limba germană.

Cât a contribuit Alfred Kerr cu puterea talentului său la crearea acestei limbi germane, purificată şi simplificată de după război, se poate convinge oricine ar deschide vreuna din cărţile sale. Volumul subţirel din editura Fischer Verlag, „Eine Insel heisst Korsika” *apărut de curând, este în special o minune de stil, în care sarcasmul cel mai tăios alternează cu cea mai fermecătoare fantezie. Criticul se simte mereu, stăpâneşte, amuză prin trăsături de spirit neaşteptate, chiar când pare mai transportat de frumuseţa naturii sau mai încântat de pitorescul moravurilor.*

Paginile cele mai subtile şi mai captivante din această carte sunt acele scrise asupra lui Napoleon, cu pasiune şi deosebită putere de colorit şi redare, într'un ciudat amestec de ură şi de simpatie. Se poate oare concepe că scrisul german va consimţi să fie lipsit de polemistul cu limba aceasta pură şi strălucitoare, ascuţită şi mlădioasă ca lama unei săbii de Damasc?!...

Cine va lua locurile rămase libere prin surghiunul atâtor minţi luminate, talente şi genii din empireul intelectual al Germaniei?... Cei ce vor fi ridicaţi prin jocul hazardului şi al forţelor oarbe ale instinctelor dezlănţuite?! — Aceştia vor căuta să organizeze haosul şi vor duce destinele Germaniei şi ale lumii întregi spre ce ţintă? Cine ştie...

Ivan Gheorgov

Vecinii noştri, Bulgarii, au celebrat în toamna trecută şaptezeci de ani ai profesorului Ivan Gheorgov, cunoscut în lumea ştiinţifică prin cercetările sale în psihologia copilului, în special în ceiace priveşte dezvoltarea limbagiului la copil.

Dacă ar fi trăit în altă ţară, excelentele sale calităţi de savant, puterea de muncă şi perseverenţă, l'ar fi pus de sigur printre specialiştii cei mai de frunte ai psihologiei ştiinţifice. In ţara sa, ca şi într'a noastră, de altfel, specialistul nu se poate menţine şi afirma pentru că nu găseşte imediat şi mijloacele de studiu, în primul rând şi apoi pentru că nevoile imediate ale culturii naţionale îl silesc să lucreze în multe şi diverse direcţiuni.

Acest lucru l'a înţeles prea bine profesorul Gheorgov de pe când era student la Iena unde, cu toată pasiunea sa pentru cercetările experimentale, a făcut filosofia, susţinând ca teză de doctorat: Relativismul moral aşa cum se găseşte expus la Montaigne.

Intors în ţara sa a devenit profesor de filosofie la Universitatea din Sofia, unde profesează şi azi. In această calitate a scris o „Istorie a filosofiei” din care a apărut primul volum, în 1925, consacrat filosofiei antice, căruia i-a făcut o presă excelentă în lumea savantă din Apus. In special, paginile în care cercetează filosofia presocratică cu expunerea complectă a condiţiilor geografice, economice, politice şi ştiinţifice, în care s'a născut această filosofie şi analiza subtilă şi amănunţită a diverselor orientări ale cugetării eline în filosofia Eleaţilor, a lui Heraclit şi a sofiştilor, au atras atenţiunea şi laudele cercetătorilor, atât de exigenţi în această materie, din Germania.

El are cu atât mai mult merit cu cât patriotismul şi grija de soarta poporului său l'au făcut să ia parte activă la luptele pentru drepturile şi libertatea Bulgariei şi să se preocupe în mod pasionat de problemele politicii internaţionale şi în special de acele în legătură cu Bulgaria şi Macedonia.

In chestia macedoneană a scris un număr foarte mare de lucrări şi în special o lucrare ce a făcut mare vâlvă în politica internaţională „Macedonia inseparabilă”.

Ar fi de mare folos atât pentru strângerea legăturilor noastre cu vecinii, cât şi pentru cunoaşterea exactă a mentalităţii ştiinţifice a politicii naţionale a acestora, să existe în fiecare organ de publicitate, o rubrică în care să se informeze opinia publică dela noi asupra mişcării culturale şi a curentelor de idei din ţările vecine.

Or, dacă se cunoaşte din presa noastră, în cele mai mici detalii, cele ce se petrec în China şi în Extremul Orient, se ignorează complect, ca şi când n'ar exista, viaţa sufletească şi culturală din ţările din cea mai apropiată vecinătate, ca Serbia, Bulgaria şi Ungaria.

PE PLAJA



— ...La plecare, soţul mi-a spus: „Puţin îmi pasă cum umblă celelalte femei pe plajă. Femeia mea însă — n'aşi vrea să se dea în spectacol”. Uite, ăştia-s bărbaţii...

LA MARE



Prima...

...şi ultima zi.

OBIECTE GASITE



— Ce de-a batiste ţi-ai luat la băi!
— Am venit numai cu şase. Restul mi le-au adus bărbaţii, care m'au văzut pierzându-le pe plajă...

IN VACANŢA



— Nu pleci cu nevasta? Parcă şi ea trebuia să se ducă la mare.
— Da! Dar nu la aceiaşi mare.

FLIRT



FATA, roşind. — Dar, domnule, sânt aici fete mai frumoase decât mine.
DOMNUL, subit interesat. — Da? Care?

CAMPING



— Trezeşte-te odată, Jeane. Mi-au furat pantofii.
— Aşa-ţi trebue. De ce nu i-ai pus subt cort?
— Vezi că au furat şi cortul...

CONFIDENŢE



— Cât despre mine, eu vreau un mariaj de amor.
— E şi mai uşor de realizat decât un mariaj de interes.

LA BAI



— Patronul roagă clienţii să nu ia ceaiul în costum de bae.
— Bine! Atunci... îl scot.

Atelierele „Adevĕrul”, str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR 662
DUMINICA 13 AUGUST 1933

FONDATOR: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920 — FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Binele și răul

Chestiunea care circulă în toată producția literară și filosofică a unui André Gide, Bernard Shaw, precum și în concepțiile freudiene, ca și în splendidele esseuri ale lui Bertrand Russel, este: dacă instinctele, privite ca prejudiciabile societății, nu ar putea fi cumva utilizate în ameliorarea și ridicarea morală a omenirii.

Sunt se 'nțelege criminali înnăscuți, înpotriva cărora societatea trebuie să se apere. Aceștia nu sunt în cauză. E vorba de oameni care pot deveni criminali ocazionali și chiar de oameni normali, în care *„răul"*, dacă nu izbucnește, clocotește în străfundul primitiv al moștenirilor îndepărtate. Acest „rău" nu înseamnă pentru gânditorii și literații moderni „caranță", ci *energie* acumulată de veacuri și dezordonat distribuită și orientată. Este, de fapt, energie ingrată și neglijată, e natura originară, înăscută a omului, cu pornirile de fiară ale primitivului, dar și cu o mare putere de creație, de spontaneitate și de inițiativă. „Cred, zice André Gide, că este greșit, neprofitabil și neinstructiv de a se privi natura umană numai din partea binelui". Răul conceput în acest fel are o putere educatoare mai mare decât noțiunea abstractă de *„bine"*, care situiază cota, „umanitate" prea sus spre a fi atinsă de efortul uman și mai ales caută să o ajungă pe căi absolut greșite.

„Binele" nu se poate realiza numai cu dorința noastră de a-l realiza și cu predicile în care el este proslăvit. După cum nu se vindecă un bolnav făcându-i-se apologia sănătății. Medicul caută să atingă sănătatea plecând de la o amănunțită și obiectivă cercetare a organismului, în toate mizeriile cele mai profund ascunse ale stării lui de boală. Cu cât diagnosticul va fi pus mai exact, cu atât este garanția de vindecare mai sigură.

De ce să fie altfel în ceiace privește psihicul?

Așa zișii „imoraliști" au dibuit, cu puterea de intuiție a geniului lor, această idee nouă, care le-a apărut și lor, tocmai pentru că era nouă, învăluită în neguri și obscurități. Știința actuală a degajat-o și a pus'o în lumină. Literaților și lui Freud le revine, însă, meritul de a fi avut curajul moral să sondeze fondul incomensurabil, pe care viața de sute de milioane ani l'a adunat și l'a păstrat sub pojghița subțire a culturii umane. Ei sunt cei dintâi care au presimțit valoarea acestui fond, în care au aruncat sonda divinațiunii lor geniale și și-au dat socoteală de puterea educatoare și de promovare *indirectă* a omenirii spre progres, prin această pârghie.

Ei au avut curajul să scoată la lumină constatări de fapt și au scandalizat pe moraliștii timorați, care au uitat că *a constata nu este a justifica.*

Dacă André Gide a constatat că instinctul animalic precipită omul spre plăcere și nu spre împerechiere ideală și că homosexualitatea există în mod firesc la om și la animal, dacă Freud a făcut atâtea constatări de fapt în ce privește evoluția sexualității la copil și rolul devierilor acestui instinct în maladiile nervoase, aceasta nu înseamnă de cât constatări de fapt, care nu pot fi nici ignorate, nici neglijate. „Cel ce nu cunoaște fulgerul să se teamă de el", zice William Blake.

Științele psihologice au studiat și au pus la punct, ideile acestor spirite superioare și curagioase. Problema fundamentală a psihologiei copilului, deci și a pedagogiei, este azi cunoașterea naturii originare, a zestrei cu care vine copilul pe lume, și utilizarea în educație a energiei înăscute, căpătată pentru că cel nou născut face parte dintr'o dublă serie de strămoși, pentru că este de sex feminin sau masculin, pentru că este de rasa albă, galbenă sau neagră.

Nu vom putea, de pildă, face dintr'un copil un om drept și generos, dacă nu vom utiliza energia și dinamismul instinctului de combativitate, cu care s'a născut și pe care l'a moștenit de la strămoșii primitivi. Orice predică, orice exaltare poetică a acestor nobile calități va fi zadarnică, dacă nu vom fi avut prevederea de a canaliza energia copilului bătăuș, din cea mai fragedă copilărie, în apărarea și ocrotirea celor mai mici și mai slabi.

Pentru a cristaliza personalitatea și a face accesibile idealurile morale și religioase în omul de mai târziu nu există de cât o cale: Cunoașterea pornirilor și tendințelor instinctive ale copilului, pentru ca prin ajutorul energiei lor deslănțuite și în conformitate cu legile dezvoltării lui firești, să-l orientăm din planul animal în cel uman.

Problema cea mare presimțită de scriitorii și gânditorii eminenți ai vremii noastre și pusă la punct de știința psihologiei în Anglia și America, stă la baza întregului sistem educativ al generațiilor ce se ridică. Este o problemă pe care pentru prima oară am pus-o eu, în țară la noi și am încercat să o rezolv după ultimile date ale științei, în cartea pe care am scris-o în colaborare cu d. C. Angelescu, institutor licențiat în litere și filosofie, „Psihologia copilului" și despre care eminentul cronicar, d. G. Călinescu, a avut cuvinte bune, într'o cronică trecută.

Cel care face autoritate în materie, în prezent, și a pus bazele psihologiei tendințelor și a clasificării instinctelor, precum și a căpătării „binelui", prin utilizarea răului, este psihologul Thorndike, care a provocat o intensă și imensă activitate pe acest teren. Bibliografia, dată în cartea pomenită, care nu e ceiace se chiamă un *manual* didactic și nici *o compilație,* în senzul logicii lui Maiorescu, ci *un complex de probleme în studiu,* este o bibliografie de cărți alese anume spre a îndruma pe cei ce vor să facă studii speciale, mai aprofundate, și a arăta izvoarele din care s'a luat materialul cărții.

Din nefericire cărțile citate sunt de limbă engleză în marea lor majoritate, pentru că acolo s'au făcut cercetările cele mai numeroase.

Observațiile judicioase, făcute de d. G. Călinescu, asupra psihologiei noastre românești în legătură cu teoriile psihologice din cartea analizată, sunt *constatări de fapt,* de la care ar trebui să plece întreaga educațiune spre a ajuta poporul nostru să se ridice, prin puterea instinctelor sale crude și primitive și după cerințele legilor stabilite prin noile cercetări psihologice, în planul uman, din acel instinctiv, în care se găsește în prezent.

Psihologia științifică dovedește câtă dreptate au avut literații în intuițiile genului și talentului lor, cerând să se dea la o parte toate considerațiile confortabile ale unei morale convenționale și toate procedeele artificiale ale unei educații frelatate, abordând cu curaj și sinceritate, realitatea vieții sufletești și căutând a o îndruma pe căile naturale ale firii spre înălțare și înobilare omenească.

Natura înăscută este torentul vijelios și redutabil ce se prăvale din ghețari și munți înalți. E stăvilit? face ravagii. E canalizat și utilizat? devine huila albă ce pune în mișcare întreaga viață civilizată.

IS. SADOVEANU



HELADA

Heracles Solar

A fost prin muncă generos,
A fost prin stăruință mare
Și-a fost prin liniște frumos.

A fost semeț în resemnare,
In nepăsare-a fost erou
Și-a fost în suferință tare.

Avântul gândului lui nou
In mâna-i veșnic încordată
A fost al omului ecou.

A stat cu hidra'n judecată
Și'n bălți cu friguri a luptat
Cu firea ei de beregată.

Cu brațele a curățat
De putregai și murdărie
Un grajd în băligar uitat.

Un râu a fost cu hărnicie
Din matcă scos în ajutor
Și rânduit curat să fie.

A fugărit istovitor
Pe-a Artemisei căprioară
Și-a prins-o ca pe-un fulg din sbor.

A prins mistrețul cât o moară
Lui Erimante și-a venit
Cu el de viu la subsuoară.

In vizuină-a gâtuit
Pe leul nemeid cu mâna
Și pe cerber a biruit.

A rătăcit pe mare până-a
Găsit cu zori'n revărsat
Berbecului de aur lâna.

Centaurii s'au spulberat
Și păsările stimfalide
In întuneric au intrat.

In parcurile hesperide
S'a furișat ca un copil
Cu umeri de cariatide.

A stat de-apururi în exil
Insetoșat de mântuire
In eroismul lui umil.

Victimă fără'mpotrivire
Și jertfă fără-altar a fost
Tăcuta lui însuflețire.

Drumeț lipsit de adăpost
Al loviturilor copitei
Intunecatului lui rost.

A dus sentințele ursitei
Cu liniștea unei statui
Și resemnarea'n jug a vitei.

Neprihănita maică-a lui
A fost de Zeus înșelată
Și el copil al nimănui.

S'a deșteptat apoi de-odată,
Deși întâiul conceput.
Cu'ntâetatea lui furată.

De frate-său a fost vândut
Și, sclav beției lui de sânge,
In rândul slugilor trecut.

Isbânda'n rău i se răsfrânge
Și, cu fatalitatea ei,
Ca o Eumenidă-l strânge.

Deșteaptă'n cremene schintei
Și buimăcește, când mângâe,
Ca șarpele pe porumbei.

Strivește moartea sub călcâe
Și e cu ea la drum mereu
Ca ruga'n umbră de tămâe.

Mișcarea-i se frământă greu,
In slăbiciunea omenească,
Cu atributele-i de zeu.

De'ncearcă să se odihnească
Ii dă Omfala lânuri noi
Și-l află în treabă muerească.

Nemesis îl pândește-apoi
Cu Dejanira laolaltă
Și-i face sângele puroi.

Se urcă'nebunit pe-o'naltă
Colină și se-asvârle'n foc
Ca'ntr'o răcoritoare baltă.

Blestemă de durere'n loc
Și flacările'ncep să'noate
Cu spasmele lui la mijloc.

Se prăbușesc apoi în roate,
Ca un îndepărtat amvon,
Imaginile'n umbră, toate.

Cuvântul atic prin Zenon
I-a pus învățătura față
Cu Alexandru Macedon.

Și rugă-a fost de dimineață.

N. DAVIDESCU

BANCHERII LA BĂI DE SOARE



— Eu, dragă, îți mărturisesc că în momentul acesta sunt pentru etalonul-bronz.

Stejar Ionescu

In „Adeverul Literar" a debutat — cu bucăți delicate, scrise într'un stil plin de finețe — scriitorul Stejar Ionescu, mort acum cinci ani într'un accident de automobil.

Acum primim din partea d-lui Cezar Petrescu câteva schițe,



Stejar Ionescu

date d-sale spre cercetare de autor — și nepublicate.

Sunt primele încercări ale lui Stejar Ionescu — în care el își căuta un fond și o formă aparte.

Față de „domnul dela Murano" — ele apar ca ceva cu totul deosebit.

Aceste bucăți sunt străbătute de umor sau de duioșie de bună calitate. De-aceia le tipărim în paginile acestei reviste.

Ele vor face mulțumire cetitorilor. Vor arăta cercetătorilor literari drumul unui scriitor de rasă. Și vor procura prietenilor săi momente de emoționantă aducere aminte.

Antologia Vieții

— Femeile se feresc prea mult de bărbați în genere, și nu destul în particular. — (Commerson).

— O femee care nu-i frumoasă este mai urâtă decât un bărbat care nu-i frumos. — (Théophile Gautier).

— Numai unui foarte mic număr de femei le este dat să aibă o viață la fel cu sufletul lor, și acele femei nu sunt totdeauna cele mai încântătoare. — (André Beaunier).

— Multe femei celebre în adevăratul sens al cuvântului, n'au reușit a domineze. In general domină femeile mediocre, fiind cele mai numeroase. — (N. de Sirol).

— Un bărbat îndrăgostit care plânge pe omul rațional mi se pare că seamănă unuia care citește povești cu zâne și care își bate joc de cei ce citesc cărți istorice. — (Chamfort).

— Dragostea începe prin dragoste, și n'ai putea trece de la cea mai puternică prietenie, decât la o iubire slabă. — (La Bruyère).

— Imprumutându-i numele de dragoste, noi am eliberat, am spălat, am urcat pe tron voluptatea. Dar ce am făcut cu iubirea? — (P. Géraldy).

— Din fericire, femeile nu ezită de a face concesiuni serioase pentru a obține frivole, și concesiuni secrete pentru a căpăta publice. — (J. Rostand).

O înscriere

Secretarul Gimnaziului ședea copleșit de gânduri în fața unei coale imaculate. In raportul pe care urma să-l scrie, trebuia să biciuiască nepăsarea celor dela centru. Directorul spusese: „Stanciule, lovește-i crunt, să-i doară!". Și acum se pregătea de atac. Fiecare frază era menită să izbească în plin. Ideile, săbii tăioase, sclipeau iluminându-i fața; condeiul se învârtea în cercuri tot mai mici deasupra hârtiei, care aștepta, albă și nevinovată. Bătăi ritmice sfâșiară atunci liniștea.

— Intră! strigă omul școalei, sărind în picioare.

Prin ușa crăpată puțin, apăru o pană roză, apoi o cască de paiu albastră și de subt cască o față zâmbitoare.

— Domnul secretar?

— Da, dudue, răspunse politicos Stanciu, și indicând un scaun: Poftiți, luați loc.

— Mersi, foarte gentil, glăsui duduia înaintând cu pași de păsărică spre birou. — Dați-mi voe să mă prezint: Cristina Călușel, telegrafistă.

Secretarul salută. Mâna lui se întinse spre ruloul cu care își făcea vânt domnișoara Călușel.

— O înscriere?

— Da, un frate... Mai întâiu însă am să apelez la amabilitatea matale...

Stanciu, fire flegmatică, cercetă cu luare aminte înfățișarea oaspetelui său. Pe obraji ceti cu ușurință lupta care se desfășura îndârjită, între dresuri și pudră deoparte și principiile distructive ale naturii de alta. Dezamăgit, răspunse cu resemnare:

— Sunt gata să vă ascult.

Domnișoara Călușel trase cu putere aerul în piept, ridică ochii spre tavan, apoi și-i plecă asupra tânărului funcționar.

— Așî vrea să mă *demonstrez,* — începu ea subliniind cuvintele cu ruloul pe care-l mânuia ca pe o baghetă —, ce fel de educație se predă aici? Intreb așa mă înțelegi, mai confidențial, fiindcă nu vreau să-mi las fratele să umble pe drumuri, nici să slujească la prăvălie. Asta ar fi o înjosire prea mare pentru noi, care, nu că mă laud, dar suntem pe o treaptă mult mai nobilă. Fratele cel mare e în căile ferate; eu sunt la poștă. Și o telegrafistă n'o poți pune alături nici cu o funcționară dela prefectură, nici cu una dela primărie. Ce zici?

Cristina Călușel se opri, cu ruloul întins, gata să prindă răspunsul așteptat pe vârful lui. Georgescu ridică din nou mâna să ia petiția. Domnișoara Cristina o trase înapoi.

— Nu vorbești mult, spuse ea, amenințând cu ruloul, — ești discret. Asta e frumos; mie îmi plac oamenii discreți. Și aplecându-se mult pe masă, șopti tainic: Intre noi funcționarii, cred că ne înțelegem mai bine. — Cum mă demonstrezi? Să-l dau, sau să nu-l dau?

— Pe cine?

— Pe fratele...

— Cum îi zice?

— Petrăchel... Eu așa cred: să-l dau. Nu-i vorbă și meseria ar fi bună. Mă gândeam să-l fac croitor, dar nu prea rentează la bărbați.

Dumneavoastră, sexul tare, vă faceți un rând de haine la un an și nu mai aveți grijă. Noi femeile, adică sexul nostru, schimbăm cel puțin o rochie pe sezon. Avem patru sezoane pe an? Patru rochii trebue, ca să nu mai vorbesc, de tualetele care se cer unei dame la o nuntă, la un bal. Mă uit la mine: sunt foarte calculată. Cu toate astea, port o mulțime de fleacuri: bluze, jupe, pălării, mantele, dantele și câte altele.

Domnișoara Cristina își potrivi gulerul pe umeri, își așeză o șuviță îndărătnică de păr.

— Scuză, te rog — urmă ea — astăzi sunt cam *neglijată,* ca dela slujbă...

— Ce informații doriți? întrebă secretarul cu glas înăbușit.

— Vreau să mă demonstrezi, unde să dau pe fratele.

— Nu-l înscrieți aici?

— Ba da, dar vezi, când faci un pas de o așa importanță, trebue să mai chibzuești, să întrebi pe unul și pe altul. Mă gândeam să-l dau la școala technică. Acolo a studiat un tânăr brunet, cunoscut al nostru — tot așa *debil* ca mata. Duduia Cristina zâmbi, dar se întunecă deodată. Păcat de el, căsătoria l-a nenorocit! Eu zic așa, domnule: dacă pui cercul pe cap, se duce iubirea. Și ce trebue să fie între doi tineri? Dragoste, numai dragoste... Telegrafista rămase pe gânduri. Petiția îi alunecă din mână și căzu pe masă. Stanciu o luă repede și o ceti.

— Doriți să înscrieți pe fratele dumneavoastră?

— Are să poată învăța atâta carte?

— Dacă se silește...

— Micuțu nu-i prost...

— Atunci n'aveți nici o grijă.

— De, cum am spus, băiatul nu-i tâmpit, însă părinții lui erau bătrâni când l-au avut și e altfel dacă copilul se naște din oameni tineri. Tocmai de asta te întrebam să mă demonstrezi..

— L'am înscris! strigă secretarul, care vedea cu disperare cum sboară ca un stol de păsări speriate, ideile adunate cu atâta trudă pentru raport.

— Mersi, ești foarte amabil! mulțumi Cristina Călușel, care cerceta acum cu privirea percții cancelariei. — „Impozant local", reflectă ea. Ochii i se opriră asupra celor două tablouri ce se găsesc de obiceiu la autorități. „*Ea* a fost o persoană bine în vremea ei, acum îmbătrânește, sărmana, ce folos! *El* se ține bine — blonzii nu se prea cunosc ce vârstă au... Și totdeauna cu havana'n gură. — Ce obicei!... După o tăcere îndelungată, adăogă: Vra să zică aici are să învețe săracu' Petrăchel. Ar trebui să vizitez și eu localul...

— Mă scuzați, bâigui Stanciu.

— Voiam, știți, să mă demonstrez asupra instalației.

Ridicându-se de pe scaun, domnișoara Călușel se îndreptă spre fereastra care da în culoarele școlii și își lipi fața de geam.

— Cine e acolo, în fund? exclamă ea deodată.

— Servitoarea.

— Da? Și... ce face?

— De unde să știu? izbucni secretarul.

— Te rog nu te deranja. De altfel trebue să plec, sunt grăbită. Mai aveam numai o întrebare: când începe școala?

— Peste o lună.

— Bine, am să mai trec pe aici.

Domnișoara Cristina se îndreptă spre ușă, apoi se întoarse, întinse mâna și luă petiția de pe masă.

— Retrageți cererea?

— Ba nu, îl înscriu la technica...

— Și aici, cum rămâne?

Cristina Călușel se așeză din nou pe scaun.

— Mai aveți de făcut forme. am înțeles îndată, doar și eu sunt funcționară!

— Ce forme să fac fără petiție?

— Atunci pot să mă duc. La revedere, domnule secretar.

Domnișoara Cristina eși cu pași de păsărică. Stanciu, zdrobit, lăsă capul să-i cadă, greu, pe piept.

Pe masă, coala albă surâdea...

STEJAR IONESCU



Cronica medicală

Cura de fructe

In timpul verii cura de fructe este de actualitate. Ea se practică, de obiceiu, la întâmplare.

Iată însă părerile competinte ale lumii științifice asupra acestei materii:

Trebue să lăsăm la o parte cireșile, care sunt cu deosebire favorabile obezilor. De asemenea zarzările pe care Whipple le recomandă cu căldură anemicilor și pe care Dodard le prescrisese lui Boileau sub formă de sirop contra unei laringite rebele, și căpșunele cărora li se atribue proprietăți variate și care sunt ridicate în slăvi chiar astăzi de Aschner și alții.

Vom vorbi astăzi numai de fructele, care sunt recomandate sub formă de cură regulată, recunoscute ca suverane.

Acestea constitue cel mult jumătate de duzină.

Inainte de a le enumera, vom expune câteva considerațiuni generale. Cura de fructe, fără alte precizări, are calități incontestabile.

Ea permite — și asta e o necesitate de primul ordin — o restricție alimentară de cele mai multe ori mai utilă decât s'ar crede.

In adevăr a ordona unui obez, unui reumatic, unui bolnav de arteroscleroză să postească patruzeci și opt de ore, înseamnă să te expui la proteste energice. Dacă înlocuim reducerea aceasta totală de alimente printr'o zi în care să nu consume decât fructe, dintr'o dată cura va părea mai ușoară. Tot odată pacientul va putea sta la masă mâncând odată cu ceilalți nefiind obligat la rolul de spectator.

Dacă regretă că nu poate gusta din felurile ce-i trec pe dinaintea ochilor, va avea cel puțin o consolare că va putea mânca fructele al căror gust e incontestabil.

Fructele hrănesc; acesta e un adevăr de reținut. Ele hrănesc, deși într'un grad mai redus, prin zahărul lor și mai ales prin principiile ce conțin — așa numitele vitamine.

Zeama de struguri de pildă conține zahăr la anumite specii până la 25 la sută.

In afară de substanțe alimentare, fructele conțin celuloză, care — deși nu se asimilează ajută cu energie la exonerațiile necesare.

Mai presus de toate însă, fructele realizează într'o măsură desăvârșită cura alcalină.

Anumitor corpuri le este indispensabilă scăderea acidității țesuturilor. Linossier a calculat că un kgr. de căpșune produce în organism o alcalinitate egală cu cea determinată de nouă grame de bicarbonat de sodă. Pentru 1 kgr. de struguri, cifra cade la 6 grame, dar e în orice caz apreciabilă.

Sunt organisme cărora căpșunele le produc pete roșii pe piele sau urticare.

Cura de căpșune convine tuturor artriticilor. Ea se recomandă deasemenea reumaticilor, fiindcă la analiză s'a constatat că, printre elementele constituante, conține și acid salicilic.

Se pare că, ilustrul Linné a scăpat cu ajutorul curei de căpșune de o gută foarte supărătoare. De asemenea această cură convine celor care au calculi. Cum în gută și reumatism găsim în fond tot artritismul, trebue să recunoaștem aceiași eficacitate și pentru aceasta din urmă.

Doza prescrisă e de trei sute grame de căpșune pe zi, fie ca aliment unic în zilele de dietă, fie că e luată în alte împrejurări înaintea fiecărei mese (de trei ori pe zi). Trebuie să ținem însă seama de valoarea alimentară a căpșunelor și să suprimăm din menu ceeace a putut înlocui căpșunele luate ca aperitiv.

După căpșune vin merele.

Pentru a condensa ceeace se găsește în măr ca element favorabil, voiu spune că acest fruct minunat și-a dovedit calitățile de prezervator și curator în materie de gută și calculi renali. Para s'ar părea că înlocuește mărul, dar într'un chip cu totul incomplect.

Strugurele e în mare cinste.

De altfel a fost astfel considerat de foarte multă vreme.

Strugurele e diuretic și laxativ; el are facultatea de a diminua proporția de acid uric, care e considerat atât de rău făcător.

Strugurele favorizează secreția bilei și posedă o valoare alimentară de primul ordin.

Indicați pentru cura de struguri sunt cei care sufăr de constipație, artriticii, bolnavii de ficat, cei care au pietre pe căile biliare.

Doza e de cinci sute grame de struguri dimineața pe stomacul gol, aceiași cantitate înaintea celor două mese ce urmează în cursul zilei.

In regatul fructelor utile un loc de cinste ocupă portocala care e întrebuințată cu succes.

Gustul său delicat e apreciat de toate vârstele. Sucul său dulce conține aproape aceleași calități ca și al strugurilor.

Foarte întrebuințată e lămâia.

Lămâia însă nu poate fi consumată în stare naturală, ci numai preparată de cele mai multe ori sub formă de limonată.

Ca să-și facă efectul dorit, limonata trebue luată cu o jumătate de oră înainte de masă.

Trebuie să privim, „cura de fructe" ca o prescripție de ordin general, în care natura se însărcinează prin ritmul producțiunilor sale de a introduce variațiile cerute.

Din literatura chineză

Cormoranul

Singur și nemișcat, cormoranul de toamnă meditează pe țărmul râului, și ochiul său rotund, urmează cursul apei.

Dacă un om se plimbă pe țărm, cormoranul se depărtează, clătinându-și capul. Dar, în dosul frunzișului, îi așteaptă plecarea, căci vrea să mai vadă ondulările apei monotone.

Noaptea, când luna strălucește pe valuri, cormoranul meditează cu un picior în apă.

Acel care poartă în inimă o mare iubire, urmărește, totdeauna, sbuciumul aceluiași gând.

NOAPTE DE PRIMAVARA

Cele mai neînsemnate clipe ale unei nopți de primăvară prețuesc mai mult decât o mie de monede de aur.

Florile răspândesc un parfum atât de îmbătător! Luna proectează umbre atât de negre! In pavilionul cel'alt, cântecele și notele de flaut sunt atât de mângâietoare, iar în grădină, leagănul doarme dus în noaptea adâncă!

TANARUL PIN

De când a răsărit, se luptă cu ierburile stufoase.

De câtva timp numai a isbutit să se'nalțe puțin deasupra ierburilor sălbatice.

Oamenii nu prevăd în el copacul gigantic. Când va străpunge norii, atunci îi vor admira măreția!

INTOARCEREA

Dus și'ntors, trebue să străbat trei sute de li, — i-am spus să mă aștepte cinci zile. Acum, nu mai sunt sigur că voi fi acasă în a șasea zi; de nenumărate ceasuri, e nerăbdătoare să mă revadă.

Imi cravașez calul, — cu cât sunt mai grăbit, cu atât trapul calului îmi pare mai încet.

Trebuie să mă rog de granguri purtători de noroc să-mi anunțe întoarcerea.

FRICA

Astăzi, am să beau în fața florilor. Voi goli mai multe cupe.

Mi-e frică însă să n'aud florile șoptindu-mi. „Noi nu'nflorim pentru bătrâni".

SEARA, LA ȚARA

O liniștită seară în satul de munte! Rezemat de ușă, visez. Luna strălucește în cerul crepuscular. Sub zefirul murind, apa n'are nici o cută.

Aici, sunt departe de orice bârfeală. De mult am încetat să fiu în serviciul celor mari.

Mai am oare dreptul să mă plâng că nu mai am căruță și cai, când — neturburat de nimeni — îmi cresc găinile și purceii?!

IN TOAMNA

Luna în vârful muntelui arde ca o lumânare. Din când în când, vântul sau chiciura scutură ramurile de bambus. La miezul nopții, înșelate de strălucirea argintie, păsărelele surprinse ciripesc, în timp ce eu, veghez singur, în dosul ferestrei.

Traducere de
AL. T STAMATIAD

BILIARDUL

Dramele orașelor

Era prea de tot cald în dimineața aceea, mai ales că primăvara nu se iscase decât de câteva zile. Nici nu apucase bine soarele să-i facă pământului primele mărturisiri, și — așa cum se cuvine — să-i trezească mai întâi dorințele, pentru ca deabia apoi (printr'o îmbrățișare înțelept drămuită) să-l rodească până'n măduvă cu flori și păsări, fluturi și îndrăgostiți, că deodată, ca din cer senin, fără flirt și fără curte, s'a năpustit peste el căldura. Timpul declarase vara, așa cum se declară războiul. Fără alte forme.

Și cald, și cald, a ținut-o așa până la prânz, când cerul și-a încruntat brusc sprâncenele și s'a întunecat la față. Dacă vă spun: exact ca vara.

A mârâit întâi ceva printre dinți, pe undeva pe sus, prin tării; au urmat amenințări, necaz de uși trântite, vârtejuri de hârtii, păsărele în stoluri speriate, împroșcări de praf, urlete, pocnituri și în fine, un răcnet lung, sfredelitor de sfâșiat. Bătae, asasinat poate, între servitorimea cerească, prin vreo mahala a zenitului.

Natura n'are de multe ori în spatele culiselor, exagerările de regie ale trupelor de turneu provincial.

Pe pavaj, câțiva stropi mari, de ploaie. Rari de tot, așa cum pică lacrimile la început, înainte de a deveni plâns.

O fi avut remușcări asasinul?

Bănuiesc că da, căci stropii se îndesiră și foarte repede deveniră adevărate hohote de ploaie.

Ca vreun sfert de ceas. Apoi totul s'a schimbat într'o puzderie de apă prăfuită, pătrunzătoare, egală: luase ceva din monotonia și lipsa de grabă a lucrurilor vecinice. Dăinuia ploaia cum dăinuiesc munții.

Când ești becher și stai în cameră mobilată, ce te faci într'o zi ca asta, care pe deasupra mai e și sărbătoare?

Iți promiți, firește, să dormi cu pumnii strânși până la unsprezece și te trezești odihnit la nouă, căci (ați remarcat!) nimic nu este mai agreabil decât să fii matinal într'o zi nelucrătoare, când știi că din pat nu sari deadreptul în muncă și griji. Iei hotărîrea să lungești și să complici ritualul tualetii de dimineață: caști de trei ori în șir și cu lacrimi, în loc de o singură dată, sec; te abați dela linia dreaptă a cărării, pentru a relua, cu mai multă grijă, împărțirea părului pe șuvițe; scapi din mână (bănuiesc că intenționat) butonul gulerului și după ce-l cauți congestionat sub covor, în spatele dulapului, lângă divan, sub divan, pe divan, în divan, sfârșești prin a-l găsi totuși. La un moment dat, cu toate străduințele, descoperi cu regret, că ești un om ras, pieptănat, cu butonul găsit și cafeaua băută, îmbăiat, îmbrăcat și gata de ducă. Te uiți la ceas cu un latifundiu de speranțe: constați că e deabia unsprezece și socotești că ici masa tocmai la unu. Ce devii până atunci?

Dar merg și mai departe. Presupun că ești un om cu noroc și imaginație și că, după ce-ai citit gazeta și ai avut inspirația să deslegi problema de cuvinte încrucișate, ai omorît timpul până la masă. Ba mai mult: ai și luat masa, poftim! Ce faci cu o jumătate de zi goală în spinare, pe o ploaie care și-a ales domiciliul stabil în orașul d-tale?

Să vezi ce am făcut eu. Mi-am zis: „O să iau șvarțul la cafenea. Acolo, ba mai răsfoiești o revistă ilustrată, ba mai pui țara la cale cu un prieten, și nici nu-ți dai seama când a trecut vremea".

Zis și făcut. Instalat comod, mă pregătisem sufletește pentru siestă. Mi-am aprins țigara și în dulcea toropeală a digestiei trăgeam fumul, cum toarce pisica: cu voluptate. Dar până să sosească chelnerul să ia comanda, aud, venind de sus, pocniturile bilelor de biliard. In aceeași clipă, răspund pocnind în capul meu, o mie de amintiri: chiulul de la școală, prima partidă de biliard, ideea de emancipare, cunoștința cu tutunul, teama și aroma nepermisului și alte 994, care se traduc prin „etc., etc." Poftim și rezistă!

N'am mai stat o clipă la gânduri. Am urcat treptele câte două (în timp ce pocniturile se precizau) și m'am trezit deodată într'o viață tânără și dinamică. Inchipuiți-vă o grădină, visată geometric, împărțită în peluzele strict dreptunghiulare ale biliardelor. Deasupra fiecăreia, în globuri incandescente, mostre de soare, prizonier, încălzeau trei flori sferice și mobile. In cămăși și cu tacul în mână n'ai fi zis, o grădină de copii, în care ștrengarii, după ce au rupt, fiecare, câte o cracă din pom, se amuză să fugărească cu ea trei bile de fildeș pe un petec de pajiște?

Ei bine, află, că nu e chiar așa cum gândești d-ta! e artă ceiace ți s'a părut recreație copilărească. Și știință. Ca vioara și ca tenisul.

M'am apropiat de biliardul cel mai mare, unde sunt jucătorii cei mai buni, și m'am inserat printre „chibiți". In clipa aceea, își țineau cu toții respirația. Un uscățiv, aplecat deasupra biliardului, își adunase harpagonic toate bilele într'un colț și acolo, se juca pe loc, cu ele. Mânuia tacul din încheietură, ca pe un arcuș, și nu știu ce făcea omul ăsta, de par'că nu lovea bilele: cu degetele, cu privirea, cu suflul, cu dorința, cu o dragoste și admirație nesfârșită, le învăluia, le giugiulea, le momea, le îndemna, le descânta le șoptea poate o alintare sau, poate, le ordona vre-o formulă. Atâta știu, că sub căutătura lui îndrăgostită, scoteau un sunet ușor de castaniete, se depărtau un deget de loc, reveneau după o clipă și se înghemuiau ca puișorii în acelaș colț. Cineva lângă mine, număra încet :.... 32...33...34... Câteodată le scotea pe câte-și trele la plimbare, și, așa, cu binișorul, le purta în mănunchiu în celălalt colț al biliardului. Din când în când, câte una din bile pornea singură, hai-hue. Copil risipitor, râvnind la orizonturi noui, se depărta, zănatec, până în capătul opus al pajiștei și se lovea cu capul de marginile lumii. Ai fi crezut că dusă a fost pentru totdeauna. Dar surorile, rămase singure, scoteau un ciripit de fildeș și atunci, invincibil mânată de chemarea sângelui, se întorcea printre ai ei, în cuibul verde... 39... 40... 41... La un moment dat, magicianul care le conducea, le-a izbit cu violență. Una din ele a rămas trăznită pe loc, celelalte două au țâșnit ca rachetele, s'au răspândit cu decizie în direcții diferite și, după ce au colindat întreaga întindere, ca două corpuri cerești care urmează cu fatalitate orbita, au revenit la punctul de plecare. In tăcerea reculeasă pe care o impune totdeauna frumusețea autentică, vocea număra: 53... 54... A 55-a, n'a mai apucat s'o numere: magicianul a scos aci un gemăt de bestie înjunghiată. Când credea că ar fi putut merge așa, la infinit; când nimeni nu se aștepta, bila ratase.

Pentru d-ta, pentru mine, asta e latura hazlie a jocului. Intr'adevăr, când bila reușește, jucătorul e neinteresant: grozav de britanic, nu exteriorizează nimic din satisfacția care-l copleșește lăuntric. Inchis în gravitate scrobită, e preocupat să lase impresia că nu s'a întâmplat nimic extraordinar. Bila făcută? Păi era firesc s'o facă! I-se cuvenea în virtutea unor drepturi imprescriptibile. Doar din când în când, provocat de admirația entuziastă a galeriei, se coboară să spună sobru, cu concentrare și oarecum deranjat în gânduri: „Intr'adevăr era o bilă grea". Atât. Dar eu știu că dacă nu i-se oferea ocazia asta să se libereze, pleznea de mândrie neexprimată și de bucurie adunată în umbră.

Cu totul altfel se petrec lucrurile când bila ratează. Jucătorul face un salt peste cincizeci de secole și scoate un sunet surd și animal, care ține de răcnet, de guițat, de muget și de gemăt. Ca în clipele de paroxism când cu toții, recurgem la sunetul nearticulat care trebue să fi fost graiul primar al strămoșilor noștri din caverne. Și asta se întâmplă deopotrivă jucătorului de rassă ca și începătorului; atât e de adevărat că oamenii se aseamănă nu atât prin calitățile lor cât mai ales prin scăderi.

Mare păcat că n'ați văzut pe tovarășii de joc ai magicianului! Unul din ei, mai ales, era... să te crucești. Se apleca deasupra biliardului, fixa vrăjmaș punctul de lovire cu ochi exorbitanți, care printr'un fenomen de mimetizm, vroiau par'că să ajungă talia bilelor, lovea brutal cu tacul și răgea atât de oedipian, încât aveai impresia că se rostogoleau pe postavul verde, chiar ochii lui desprinși din pervazul pleoapelor. Apoi, privea galeria și ridicând brațele într'un gest de resemnare în fața fatalității, lua martori cerul, soarele, lumea la imensa nedreptate ce-a abătut asupra lui, soarta vrăjmașe.

Dealtfel, spre sfârșitul partidei, toți patru jucători au intrat în această fază a disperării totale, care la biliard ia forme de un tragizm neobișnuit: după ce au întrebuințat toate trucurile mintale de autosugestie, pentru a-și întreține un „moral" ce se irosea cu aere condamnate și oboseli de sfârșit de luptă, s'au predat, cu toții, divinității neîndurătoare. Era atâta desnădejde pe fețele lor chinuite, (să juri: grupul lui Laokoon) că nu știu ce ași fi dat pentru a le readuce, chiar numai pentru o clipă, zâmbetul. E atât de strâmt alcătuit creerul omenesc, atât de unilateral și atât de ireal în aprecierea valorilor, încât oamenii aceștia, veniți anume să se distreze în zi de sărbătoare, se înapoiau acasă, înveninați până în fundul sufletului.

La celelalte opt biliarde, cel puțin alți zece jucători trăiau aceiași dramă, în timp ce, afară, ploaia, ca o transpirație a cerului, a oamenilor și a lucrurilor, se înscăunase pentru vecinicie.

VLADIMIR DIACONU



ALEXANDER WOOLLCOTT

Nimic nu mai cade...

Stăteam pela miezul nopții sub cerul înstelat dela Monte Carlo. Mâncam un soufflé și vorbeam tocmai despre sinucideri, când reporterul unui ziar se opri în trecere la masa noastră, comunicându-ne noutatea că tânărul american cu șuvița de păr alb a fost găsit la Strand cu inima perforată de un glonte. Pe seară, puțin înainte de a părăsi Casinoul, pentru a ne duce la dineu, îl văzusem cu toții cum s'a ruinat la ultima, dar nefericita învârtire a roții norocului. Și acum iată-l mort.

Cu câteva ore mai de vreme — pe când ne dusesem în Salles Privées ca să ne excităm pofta de mâncare cu câteva jocuri de ruletă — în jurul mesei noastre erau libere numai locurile în picioare. In acest buchet de oameni l-am găsit și pe Sam Fletcher, un gazetar care-și petrecea timpul culegând știri ocazionale pentru agențiile din Paris ale presei americane. El îmi atrase atenția asupra tuturor jucătorilor interesanți, printre care figura și tânărul cu șuvița de păr alb, la care n'am observat nimic ciudat până la ultima lui miză, în afară de faptul că era singurul bărbat dela masa de joc îmbrăcat în frac. Mai târziu am aflat că pierduse enorm la începutul jocului. Când am venit eu la masă, era foarte rezervat și juca cu multă precauțiune; dar în cele din urmă, el scoase, ca din plictiseală, toate jetoanele și le puse pe roșu. Acestora le adăugă, tocmai când roata se puse în mișcare, întreg conținutul portmoneului său: o cascadă fâșâitoare de bancnote a o mie de franci, și lângă ele o singură bancnotă de o sută. Pe aceasta o retrase totuși în ultima clipă, cași când ar fi vrut să-și asigure bani de drum. In sfârșit sosi clipa vârtejului amețitor, apoi apăsătorul „Nimic nu mai cade", spus cu glas de mort, și în cele din urmă hotărârea: „Negru". In jurul mesei se auzi cuvântul „negru" șoptit în toate limbile pe care le-a cunoscut lumea de pe timpul Turnului Babel.

Tânărul american isbucni într'un râs stins, păstrându-și însă calmul, când crupierul adună ultima lui miză. Străpuns de privirile tuturor, el împinse scaunul înapoi, luă portmoneul, scoase bancnota de o sută de franci și o așeză cu degetele-i albe și subțiri în mijlocul careurilor desenate. „Pentru personal" — zise el cu un fel de satisfacție diabolică, care înăbuși obișnuitul șoșot de mulțumire al crupierului. „And that" — adăugă el, — „is that". Apoi se ridică, căscă puțin și ieși din odaie. Era o scenă reușită. Da, și acum iată-l mort pe malul apei.

Fletcher în persoană era acela care adusese noutatea. Ea ne fusese servită, după cum am spus, tocmai în timpul când ne înfruptam din soufflé și discutam despre sinucideri. De altminteri nu era o coincidență excepțional de ciudată. La Monte Carlo se istorisesc necontenit fel-de-fel de isprăvi înfiorătoare în legătură cu sinuciderile. Fletcher ne raportase că pocnetul armei atrăsese imediat la fața locului un gardian. Tânărul se afla întins pe spate, cu bărbia ridicată spre stele; într'o mână ținea revolverul, iar pe pieptarul scrobit și alb se vedea o pată de un roș închis. Inainte de a putea telegrafia evenimentul la Paris, Fletcher trebui să mai aștepte câtva timp până la îndeplinirea — și, da — anumitor formalități. Cu tonul șoptit al conspiratorului, el ne lămuri că în ultimul timp s'au întâmplat atâtea sinucideri, încât de câteva zile au intrat în vigoare instrucțiuni cu totul noi: de câte ori se sinucide un client al Casinoului, Casinoul și-a luat obiceiul ca până la înștiințarea poliției să umple buzunarele sinucigașului cu sute de monete de aur, pentru a lăsa aparența că victima și-a pus capăt vieții într'un moment de oboseală sufletească. In clipa de față, — zicea Fletcher, — sunt sigur că se lucrează la executarea acestui truc... Și sarcina lui era să adune acum tot materialul necesar pentru desvăluirea adevărului și pornirea unei campanii senzaționale.

Continuam să bem cafeaua, când el reveni în goană la masa noastră, relatându-ne pe nerăsuflate sfârșitul întâmplării.

După comunicarea sinuciderii la timpul potrivit, poliția se deplasă până la Strand, pentru a căuta mortul. Dar mortul nu era nicăieri. Nici la locul indicat, nici aiurea pe coastă. După cercetări zadarnice, directorul Casinoului, care îndesase personal zece mii de franci în buzunarele sinucigașului, se întoarse zăpăcit în Salles Privées, dar numai pentru a găsi pe cei de față agitați ca un roiu de albine, discutând un nou capitol. Tânărul american cu șuvița de păr alb — pe care cineva îl anunțase din eroare drept mort — apăruse din nou, bine dispus și în tot cazul întovărășit de un noroc strașnic. Plasase sume enorme, jucase la ruletă numai trei runduri și o ștersese imediat după aceia cu o sută de mii de franci. Funcționarii mărturisiră că l-au zărit la dineu. Neîndemânatecul american cu șuvița de păr alb își vărsase o întreagă porție de sos de tomate pe plastronul alb al cămășii...

In rom. de AD. B.

Moment diurn

Orașul îmbracă haina de sărbătoare. Duminică. Toată lumea își părăsește casele de dragul soarelui și al aerului curat. Perechi: simple, dublate sau triplate, Câmpulungenii măsoară bulevardul dealungul.

Duminică, după terminarea slujbei religioase până la unu, bulevardul atrage. Aici se etalează toaletele, pantofii, pălăriile. Și femeile și bărbații. Elegante sătești, cu portul amestecat se întrepătrund cu elegantele orașului.

Fote prea încărcate cu fir — unele; prea bogate în culori — altele. Rochii după ultima modă ce pătrund la Câmpulung — distanță de trei luni de Capitală — sau după fantezii personale. Bascuri de toate culorile acoperă buclele părului tuns. Brune — blonde — șatene — albe. Parfum ieftin, pudră și mai ieftină. Ici, colo, câteva exemplare ce exală un miros de parfum scump și pudră la fel.

Tinere școlărițe, care și-au lepădat pentru o zi șorțul de uniformă și ciorapul negru, își poartă cu zâmbet de tinerețe în ochi rochia „particulară" ciorapii și pantofii noi. Numai după ochii, cu care își caută profesoarele le recunoști sub deghizarea și după pălăria bleumarin închenărită cu roșu.

Cei ce vin dela biserica Sf. Nicolae-Târg se încrucișează cu cei care vin dela biserica Domnească.

Pe stradă, în dreapta, câte trei trec plotoanele de normaliști și seminariști trimeși cu frontul la biserică. Pe stânga pâcâe două-trei motociclete, gâfâie câteva automobile, chiue un birjar, plesnind biciul de crupa calului. Forfoteală destulă. Saluturi, zâmbete, ochiade.

Bulevardul, plin de lume îmbrăcată colorat ce se scurge înfrăgezită de soare și de primăvară pare un covor pe care s'au vărsat vopselile de ouă ale Paștilor ce s'au dus.

— Ai reușit să te scoli, Dinule?

— Probabil, Miron.

Cei doi se înglobară mulțimii, aducând culorilor, aportul negrului.

In fața cefenelei băncile și scaunele sunt ocupate de pensionari care schimbă iarna — a câtea? — cu primăvara.

După câteva tururi se opriră în fața barometrului dela Grădina Publică între un castan, o gură de canal și o reclamă cinematografică. Lăsau mulțimea să defileze. Priveau bulevardul mișcător. Saluturile le arcuiau siluetele și recoltau zâmbete.

Cu ora mesei, bulevardul se golește. Fiecare își regăsește căminul, în așteptarea plimbării de după amiază. Cei doi făcură la fel.

Câmpulungul, Duminică după amiază, în după amiază timpurie, prezintă bulevardul și grădina publică drept curios amestec de servante în toate costumele și de soldați în kaki. Pe ici pe colo, doar câteva perechi de liceeni sau școlărițe. Este timpul când adevărații câmpulungeni dorm.

Când, mai târziu, pela șase, ei încep să apară, servantele se retrag spre cârciumile dela periferie, unde este joc cu lăutari, lăsând locurile lor de pe băncile bulevardului, calde încă, stăpânelor, care vin să se recreeze.

Ordonanțele fug de frica ofițerilor.

Dinu Mareș se declară pentru grădina publică. O ocoli pe aleele laterale. Se hotărî apoi să treacă și pe aleea principală: aleea lată ce împarte grădina în două dreptunghiuri egale, dealungul. In dreptul rondului din mijloc, plin cu pământ, o țărăncuță drăcoasă îl privi lung. Își întoarse capul, privind-o stăruitor. Ea îi susținu privirea un timp apoi își îndreptă fața luminată de un zâmbet timid, într'o parte, apoi trupul plinuț.

Dinu mai făcu câțiva pași înnainte. Se opri nehotărât. Se întoarse o clipă și îi făcu, ușor, un semn din cap. Și își porni pașii, grăbindu-i cu încetul. Când ajunse la poștă, își aruncă ochii înnapoi. Țărăncuța stetea nemișcată pe locul pe care o lăsase, urmărindu-l din ochi. Repetă semnul din cap. O văzu ridicându-se. Atunci își reluă drumul. Traversă strada Matei Basarab, urcă pe strada Primăverii și intră în parc. La prima bancă se opri să aștepte.

Când țărăncuța se ivi în pragul porții, el îi făcu semn cu mâna. Apoi se ridică și apucă pe o alee lăturalnică și pustie.

Fata îl urmă până la un boschet din pueți de brad amestecați cu câteva tufe de anin și mesteacăn. Dinu se așeză jos. Ea veni lângă el.

— Cum te chiamă?

— Ileana — răspunse timidă, mototolindu-și un colț al basmalei.

Când vorbi i se văzură dinții albi și mărunți. Buzele subțiri și roșii îi lăsau să prindă razele de soare ce cădeau după deal. Ochii căprii și limpezi se opriseră pe cravata lui.

Dinu o cuprinse de subțiori și și-o apropie, privind-o țintă.

— Dece ai venit aici?

— Pentrucă m'ai chemat.

Lăsă subțiorile pentru obraji. O sărută. Apoi îi mângâe sânii tari ce bolteau pieptul ei, înflorit de cusături. Ea căută să-i depărteze ușor mânile.

O svâcnitură ușoară. Ii strivi gura într'un sărut sălbatec. Femeia închise ochii și îi trecu, vag o mână după gât.

. . . .

CARAIMAN GANJU

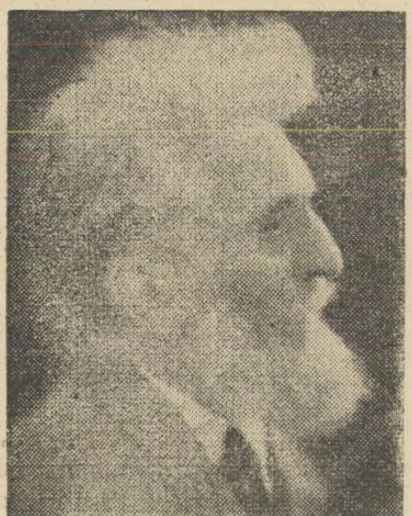
Dl. G. Ibrăileanu romancier

Sunt opere literare, care își datoresc puterea lor de expansiune în sânul marelui public unui excepțional conținut de idei și sentimente de o perfectă și sinceră umanitate. Sunt altele care exercită o influență asemănătoare grație formei alese ce le prezintă și unei technice literare puțin comune. In literatura universală G. Elliot, Dickens, Balzac, Proust fac parte mai mult din prima categorie; Flaubert, A. France, Claudel, Valéry sau André Gide, din cea de a doua. Rar însă se întâlnește o complectă corespondență între fondul unei opere și expresia, forma ei desăvârșită.

Constatarea se explică prin temperamentul psihic corespunzător unor tipuri deosebite: tipul abstract, reflexiv, dotat cu adâncă putere de analiză și observație minuțioasă, întârzie asupra conținutului ideal ce exprimă, neglijând adesea forma de redare a fondului sufletesc pe care îl domină cu greutate; în contrast cu el, tipul concret, formalist, e preocupat aproape total de însușirile ce vădesc grija de claritate și precizie a operei sale.

Dar tipul psihologic e o abstracție, construită pentru înțelegerea mai ușoară a unei funcțiuni predominante. Departe de a fi o realitate intangibilă el e o ficțiune necesară, asemeni operațiilor de clasificare din științele exacte. Când opera realizată vibrează de o inspirație sinceră, ce domină tot conținutul sufletesc pe care îl exprimă, caracterul de reflexie se întâlnește cu acel de cizelare și claritate formală.

Unanimitatea elogiilor cu care a fost primită cartea ultimă a d-lui Ibrăileanu, cred, se datorește acestei însușiri de admirabilă corespondență și sinteză. In opera d-sale critică d-l Ibrăileanu a apărut — în decursul anilor — ca un temperament cu deosebire reflexiv, în care dragostea de detaliu psihic, minuțios și logic, făcea loc cu dificultate expresiei concrete și colorate. Stilul său apărea dotat mai mult cu caracterul



G. Ibrăileanu

clarității pe care o redă coordonarea logică a ideilor decât prin imaginea poetică utilizată ca instrument de concretizare.

D-l Ibrăileanu era gânditorul, criticul, tipul abstract și logic; și exceptând puținii prieteni pe care îi asculta din când în când acest mare solitar, nimeni nu bănuia îndărătul profesorului, criticului, teoreticianului, existența unui alt tip dotat cu acea intensă sensibilitate, profund umană, pe care o desvălue azi romanul său.

Din acest punct de vedere d-nul Ibrăileanu e pentru istoria literară o revelație rară, ce coincide darului excepțional cu care a înzestrat literatura contemporană.

Cetind romanul „Adela", lectorul se întreabă cu emoție și curiozitate, cărei însușiri se datorește acea continuă vrajă, de care se simte atras dela primele și până la ultimele rânduri. In adevăr, puterea de seducție și — dacă nu aș avea teamă de nuanța pejorativă a unui termen quasi-vulgarizat — aș zice: de acaparare, a acestei cărți e uimitoare.

„Adela" se desfășoară singură în ochii cetitorului și — pe măsură ce avansează paginile de fină alternare a stărilor sufletești — ea se prezintă în detalii de minuțioasă analiză psihică, continuă și nuanțată.

Și totuși „Adela" nu e un roman. Dacă un roman se caracterizează printr'o intrigă precisă, dinamică și obiectivă, dacă elementul epic e predominant și deciziv, nimic nu e mai departe de această „compoziție" literară ca jurnalul eroului din „Adela". Lirismul atât de stăpânit al personagiului principal, efluviile lui sentimentale, toată acea izolare cu viața brutală de atenuare a inclinațiilor instinctive și rudimentare, totul creiază o atmosferă simpatică — sensibilă atât în atitudinea autorului cât și a cetitorilor acestei vieți dureroase.

Lipsiți de o categorie specială genului de creație literară, căreia îi corespunde „Adela", jurnalul lui Emil Codrescu a devenit, inevitabil roman. Dar nu roman-tip, a cărui restrânsă apariție în literatura contimporană, denotă dificultățile acestui gen. Absența intrigii — în genere plină de aventuros sau picant — îl situiază alături de actualitate și de modernism excesiv. S'a rostit numele romanelor lui Benjamin Constant și Fromentin, cu care „Adela" ar avea oarecare afinitate și evident, ca gen literar, ca structură și dispoziție psihică, acestea sunt singurele creații literare, de care poate fi apropiat romanul d-lui Ibrăileanu.

In adevăr el reprezintă o epocă, o atmosferă, o serie de personagii, pe care mentalitatea și poate psihologia postbelică le-a înlăturat definitiv. Fără îndoială, există încă oameni dotați cu sensibilitate și preocupare de auto-reflexie și observație; dar cine ar putea oare astăzi păstra acea discretă și accentuată iubire, pe care Emil Codrescu o acoperă cu atâta grijă în orice clipă, pentru a-i oferi apoi, cu o veritabilă voluptate a durerii, toate momentele de singurătate — în devoranta lui preocupare de comprehensiune și auto-analiză?

Continua mortificare, datorită îndoelii și încercării de a sesiza complect realitatea sufletească, e ceiace constituie farmecul acestei cărți, ce redă un sbucium interior și profund.

*

S'a afirmat în psihologie, că poezia e reprezentarea unui decor psihic: un paysage d'âme. Formula ar putea fi lărgită, primind o generală extensiune în domeniul literaturii psihologice de fină nuanțare sufletească. Și, mi se pare, „Adela" ar fi creația cea mai pură a acestei concepții literare.

Căci nicăeri nu se întâlnește o mai subtilă exteriorizare a cutelor sufletești ascunse, ca în această operă analistă și comprehensivă. Fragmentul unei vieți, care—privită din afară — pare incertă și pasivă, e zguduită în realitate de un dinamism permanent. S'ar putea spune chiar că tot ce e lipsă de acțiune, mișcare și spirit de aventură în lumea pe care o înregistrăm cu ajutorul senzațiilor noastre, este transpus într'o lume aparte și într'o ordine internă din care ne vin ușoare indicații prin gândurile abia exprimate și gesturile abia schițate ale eroului acestei vieți.

Decorul sufletesc al lui Emil Codrescu e colorat de un puternic sentimentalism. Pentru el, sentimentul e în tensiunea vieții sale, în impulsiunea de a pătrunde în cealaltă realitate, a cărei formă concretă o admiră, dar al cărei interior îi apare îndoielnic și chinuitor. Această realitate sufletească, viabilă, singura, unica, a cărei apropiere e pentru Emil Codrescu *dureros* de dulce, e Adela.

In această complectă renunțare la la tot ce e ea, e o atitudine universal umană. Intensitatea iubirii suprimă simțul spațial, exteriorul însuși, pentru a impune o concentrare interioară, intimă și subiectivă.

Stendhal vorbea de o anumită serie de cristalizări în procesul iubirii-pasiune. Dela ușoara supoziție pe care o creiază atitudinea de efemeră simpatie și până la certitudinea ei, fenomenul psihic ar cuprinde o fază intermediară. Această etapă care revine uneori și mai târziu, când sentimentul e indubitabil și stabil, e îndoiala — poate cea mai torturantă dintre toate atitudinile vieții. Dar dacă în mod normal această fază e provizorie și trecătoare, în mod excepțional ea e durabilă și persistentă. Emil Codrescu e, în acest sens, un tipic exemplu, real. Sensibilitatea lui, care atinge uneori o ușoară formă morbidă, oferă un mediu binevoitor și fecund acestei atitudini sfâșietoare. Lungile zile și nopțile mai lungi, pe care le trecea el în analiza condițiilor, în care iubirea lui îi apare din ce în ce mai reală și totuși mai *imposibilă*, sunt tot atâtea ocazii de reflexie pesimistă asupra vieții. Aci temperamentul autorului a învins; spiritul de auto-analiză, de disecare a detaliilor, de precizare a imprecisului, ne captivează de-alungul paginilor și caracterizează o operă de necontestat talent.

Ne impresionează adesea dureros vulgarizarea sentimentelor pe care ne-am obișnuit să le considerăm intime și delicate. Simțim un sentiment de jenă în fața desvăluirii brutale a unei afecțiuni discrete, quasi-misterioase.

Nimic nu ne apare mai lipsit de sens decât imixtiunea în orice manifestare psihică a unei vieți. Pentrucă aceasta aparține unei ființe tot atât — dacă nu infinit mai mult — decât obiectele ei exterioare, de care în mod obligator nu ne atingem. Așa dar e o revoltă împotriva deformării inconștiente, a atitudinilor subiective, ce se realizează sistematic în clipa sesizării lor. Căci nimic nu e mai necesar pentru existența lor, decât această atitudine de discreție, izolare, mister.

„Adela" nu e, desigur, un roman autobiografic. Dar seducțiunea pe care o exercită asupra cetitorului mărturisește mai mult decât o comuniune intelectuală. Alături de construcția mintală, rece și stăpânită, ea e în acelaș timp o admirabilă țesătură de fine stări afective. Când se sfârșește această vastă gamă de tonuri ale aceluiași sentiment, unică ca forță de impresie și captivare psihică, rămânem cu impresia unui gol, pe care — abia atunci—simțim cu câtă greutate vom reuși să-l acoperim. Căci, dincolo de amănuntele vieții lui Emil Codrescu, există viața fiecăruia dintre noi pe care o regăsim în anumite momente ale ei. Aci, autorul nu mai e izolat complect de operă; emoția de care vibrează paginile de lirism accentuat, i-a retrezit poate ușoare reminiscențe de viață; talentul său deosebit a exprimat tot ceiace i-a dictat temperamentul său afectiv.

Prin această superioară redare a unei realități sufletești, unice ca formă, imense ca nuanțare psihică — dublată de expresia unui mare talent pictural în reprezentarea frumuseților naturii, — cred că „Adela" e cea mai caracteristică operă a literaturii române din ultimii ani. Ea va surprinde poate prin întinsa varietate a stărilor psihice ce exprimă, dar va corespunde, desigur, aspirațiilor și simțului literar al tuturor exemplarelor de intelectualitate sensibilă și delicată.

MIRCEA MANCAȘ



Obligații

Opt dimineață. Intr'un vechi pardessus, ceva mai scurt decât cămașa de noapte brodată cu roșu, peste care a fost încheiat strâmb, cu picioarele goale în papuci, domnul C. Vasilescu cetește corependența. Slab, înalt, neras, puțin adus, cu musteața săracă și îngălbenită de tutun, dl. C. Vasilescu are vârsta pensionării legale. Cetește unul câte unul biletele de vizită din teancul de pe biroul de lemn păgubos, plătit desigur în rate în restanță, cu multe decenii în urmă. După fiecare, ridică din umeri:

— Idioți, idioți, idioți!

Le aruncă pe rând în coșul de pae ferfenițit, se ridică și rupe foaia calendarului din perete:

— Ei, acum, ce mă fac cu Lenuța?

In robe-de-chambre vișiniu, răspândind un suav miros de pudră *Germandrée*, încă tânără, corpolentă și jovială, intră doamna C. Vasilescu, ducând o tăviță de metal lepros, pe care stau alături, o ceașcă de cafea cu lapte cu chipul lui Vodă-Cuza și cu marginea aurită știrbă și un respectabil colț de pâne.

Dl. C. VASILESCU

Pompilio!

D-na C. VASILESCU

Eu!

Dl. C. VASILESCU

Ce facem cu Lenuța?

D-na C. VASILESCU

Care Lenuța?

Dl. C. VASILESCU

Auzi vorbă! Care Lenuța! Lenuța Manoliu, frate! Care vrai să fie? Nu-ți ajunge una?

D-na C. VASILESCU

Și ce mă'ntrebi pe mine ce facem cu Lenuța? Știu eu ce vrei să faci cu Lenuța?

Dl. C. VASILESCU

Eu să fac? Tu să faci! Te pricepi mai bine la marafeturi d'astea!

D-na C. VASILESCU

Și ce vrei să fac eu cu Lenuța?

Dl. C. VASILESCU

Da pe ce lume trăești, frate? Nu-i astăzi Constantin și Elena?

D-na C. VASILESCU

Așa-i, soro! Ce ne facem cu Lenuța?

Dl. C. VASILESCU

Tu mă'ntrebi?

D-na C. VASILESCU

Tu nu m'ai întrebat?

Dl. C. VASILESCU

Și dacă te-am întrebat eu, trebue să mă'ntrebi și tu? *(Doamna C. Vasilescu pufnește de râs)*. Ei, ce-i?

D-na C. VASILESCU *(râzând mereu)*

Iar te-au felicitat! *(deodată serioasă)*. Nu ți-am spus eu să nu mai iscălești *C.*?

Dl. C. VASILESCU

Nu-i fi vrând să iscălesc Crisostom! Destul mă râdeau în școală!

D-na C. VASILESCU

Te chiamă sau nu Crisostom? Iscălește Crisostom! *C.* e Constantin!

Dl. C. VASILESCU

Constantin? Dar Calistrat nu-i C? Cristea nu-i C? Coriolan nu-i C? Corneliu nu-i C? Cristofor Columb nu-i C? Și încă de două ori! Toți sunt C!

D-na C. VASILESCU

Dacă-i pe asta și Culai e C!

Dl. C. VASILESCU *(disprețuitor)*

Culai C?

D-na C. VASILESCU *(sinceră)*

Da ce-i X?

Dl. C. VASILESCU

Culai e N!

D-na C. VASILESCU

De unde N?

Dl. C. VASILESCU

Dela Neculai!

D-na C. VASILESCU

Deșteptule!

Dl. C. VASILESCU

Lasă asta! Ce te faci cu Lenuța? Aseară, până să iau avansul, s'au închis magazinele. Astăzi...

D-na C. VASILESCU

Așa-i, soro: ce ne facem cu Lenuța?

(Intră o servitoare soioasă, cu părul în ochi și picioarele goale).

SERVITOAREA

Coniță, a venit un băiat cu pachetul ăsta pentru domnul. A spus că-i de la dl. și d-na Mihăileanu.

D-na C. VASILESCU *(după plecarea servitoarei)*

Ce Mihăileanu o fi ăsta? Felicitări, desigur! *(examinând pachetul)*. De la Capșa, soro!

Dl. C. VASILESCU

Crisostom hai? Crisostom! Cine mai ține seamă de sfântul Crisostom?

D-na C. VASILESCU

Ei, na! Pentru o cutie de bomboane! Dar cât au băut pe socoteala ta, bețivii tăi de colegi de la minister, în fiecare an, de sfântul Constantin?

D. C. VASILESCU

Vorba e c'am scăpat de Lenuța! Și asta numai cu *C*!

D-na C. VASILESCU

Ba cu B!

Dl. C. VASILESCU

De unde B?

D-na C. VASILESCU *(cu superioritate)*

De la bomboane!

Dl. C. VASILESCU *(radios)*

Ba tot cu C — de la Capșa! *(Strigă la ușă: Zoițo, Zoițo! Servitoarea intră)*. Ia pachetul și du-l la cucoana Lenuța. Dă-i și biletul ăsta *(scrie pe-o carte de vizită și o dă servitoarei)*.

D-na C. VASILESCU *după ieșirea servitoarei)*

Ce le-ași mai fi mâncat, soro! De la anul nou n'am mai avut în casă cutie cu bomboane! Și încă de la Capșa! Lenuța trebue să aibă clăi!

Dl. C. VASILESCU

Bine c'am scăpat de-o grijă! *(D-na C. Vasilescu iese. Dl. C. Vasilescu, vădit mulțumit de efectele providenței, își ia cafeaua cu lapte. Se aud puternice și repetate bătăi în ușă).*

Dl. C. VASILESCU

Pompilio, Pompilio!

VOCEA d-nei C. VASILESCU

Taci, soro, c'am auzit!

(Se aud vociferări. Intră d-na C. Vasilescu, urmată de-un băiat de prăvălie. Băiatul înaintează timid spre dl. C. Vasilescu. D-na C. Vasilescu rămâne stană de piatră în prag).

BĂIATUL

Nu mă nenorociți, domnule, sărut mâna, a fost greșeală. Pachetul era pentru domnul Costică Vasiliu, vecinul dumneavoastră, de la domnul și doamna Tache Mihăilescu!

Dl. C. VASILESCU

De la Lenuța!

D-na C. VASILESCU *(ințepată)*

Pentru dobitocul de Vasiliu!

Dl. C. VASILESCU

Băete, eu nu mai am cutia, dar ți-o plătesc!

BĂIATUL

Trei sute cincizeci de lei, domnule, sărut mâna, nu mă nenorociți!

(Dl. C. Vasilescu iese și revine cu suma pe care o înmânează băiatului. Băiatul ese: sărut mâna, Dumnezeu să vă dee sănătate, etc.).

Dl. C. VASILESCU *(cu obidă, pe când d-na C. Vasilescu, cu brațele încrucișate, îl scrutează necruțătoare din prag).*

Trei sute cincizeci de lei! Intreg avansul și banii de tutun!

D-na C. VASILESCU

De când îți cânt eu să iscălești Crisostom, fanfaronule?

— D-na C. Vasilescu iese. Dl. C. Vasilescu fixează un punct aerian. —

AL. O. TEODOREANU

Vremuri nouă

Pentru d. Pastorel

Trăim vremuri de însemnate reforme. Civilizația a atins un punct culminant, în evoluția sa, Lindbergh a trecut în zbor,—ca pe un mic lăcușor — Oceanul Atlantic. Piccard — plictisit de priveliștile bătrânului glob — și-a extins promenada, în stratosferă. Americanii au inventat aparatele de televiziune, care, se spune că vor fi în curând atașate și la telefoanele noastre. — Adio farse la telefon!... In fine, ceeace odată era imposibil, azi a devenit banal; ce era ridicol — azi e foarte grav. România n'a rămas nici ea în coadă! Dacă niciun Piccard românesc n'a pornit în depărtatul albastru, avem totuși destule fenomene interesante și în țărișoara noastră.

Vreau să vorbesc despre acela care se observă, de șase luni, la cea mai cunoscută și bine întocmită revistă literară: „Adevărul literar". In revista aceasta, de ani întregi, noi cetitorii găseam articole de artă, literatură, filosofie și versuri. Acum, săptămânal, un colț al ei este închinat artei culinare, prin „Cronica gastronomică". Nu știu care e motivul acestei inovații. A vrut conducătorul revistei să introducă în turnul de fildeș al artei, un compartiment pentru bucătărie, sau vrea să literaturizeze cratițele?

Faptul cel mai important însă e că aceste „Cronici" sunt semnate cu un nume care ocupă un loc de frunte în literatura actuală. Dar dece i-o fi pus șorțul de gât, muzei d-sale, d. Pastorel? Oare să-l fi îndemnat mișcările feministe? Pentru că femeia și-a schimbat șorțul de gospodină cu roba avocățească, causeriile în fața focului cu asprele desbateri în consilii municipale și locul din fața oglinzii, cu banca ministerială — bărbații încep să se intereseze de bucătărie? Noi, femeile, la urma urmei, nu avem nimic de zis. Din contra! Parcă văd pe harnica gospodină de altă dată, acum gata de plecare la ora 9 dimineața. Domnul, care și el trebue să plece la birou, o va întreba mirat: — Unde pleci, dragă. Cine o să vadă de masă?" — „Poți să te îngrijești și tu. Pastorel, slavă Domnului, e destul de talentat și cult, și ai văzut ce bine se pricepe la bucătărie!" îi va răspunde d-na, ințepat. Și cine știe dacă argumentul nu va fi hotărâtor.

Da, e un însemnat fenomen al timpului și ca întotdeauna, Moldova ne trimite reformatorul. Cine nu cunoaște rolul însemnat jucat de această provincie, în evoluția țării noastre? Dela eroul național (învingătorul dela Podul Inalt), până la primii noștri cărturari (Ureche, Niculce și alți cronicari cetiți și azi cu simpatie și respect), dela poetul doinelor și legendelor naționale, (veselul Alecsandri) și până la liricul fin, pe care încă nici un poet român nu l-a egalat (autorul „Luceafărului), câte mari figuri au pornit din Moldova! Iar azi tot ea a născut pe cei mai de seamă literați ai timpului nostru. Acolo trăește cântărețul trecutului nostru și al plaiurilor moldovene, d. M. Sadoveanu. Acolo s'a născut scriitorul cel mai iubit de tineret, făuritorul „Medelenilor". Și tot acolo a apărut și a rămas, credincios plaiurilor romanticei provincii, „Prințul humorului", veșnicul „chiriaș grăbit"... Și câți alții!... Tot din patria lui Kogălniceanu trebuia deci să pornească și salvatorul bucătăriei, părăsită azi, de aprigele feministe.

Cine a cetit cu atenție cronicele d-lui Pastorel, — pe care, după acest pseudonim eu îl văd mai ușor sub o fereastră cu o ghitară în mână, decât între cratițe — a văzut că ele dau dovadă de studii serioase și profunde cunoștințe în arta culinară. Cred că ar fi timpul ca Ministerul instrucției să se sesizeze și să înființeze, la facultatea de litere o catedră „gastronomică".

O cetitoare fidelă a „Cronicii gastronomice"

ALTE POVEȘTI
snoave și anecdote de **Ion Creangă** sub îngrijirea d-lui Paul I. Papadopol. Biblioteca „Dimineata".
No. 184. Lei 10

Simplon-Orient-Express

Fragmente de călătorie

III

In pragul pustei

Da, acum simt într'adevăr că am plecat.

Pentru ce abia acum? Bănuesc că ar fi greu să mi-o deslușesc. O silă bruscă, dar adâncă, de a despica mereu și fărâmița totul în palmă — ca un samsar al propriilor mele bucurii, ce nu vrea să fie înșelat cu o fărâmă — mă îndeamnă să mă mărginesc, fără nici o altă preocupare, a soarbe doar, din plin, aerul tare pe care îl aduce din pustă suflarea amplă a vântului care circulă înviorător pe peronul occidentalei gări Arad, alungând ultimele resturi de oboseală ale nopții neadormite. Peron vast, mai plin de freamăt decât m'aș fi așteptat, în revărsarea aceasta de zori, încă înlăcrămate dar larg prevestitoare de blânde și senine lumini de toamnă. Datorită acestui sfârșit de Octombrie, cred că se agită în jurul meu, în frigurile plecării, atâta tinerețe rechemată peste hotare de școlile de aiurea ce își redeschid porțile pretutindeni. Eșarfe în culori vii flutură pe umeri sportivi, mâni ce au mânuit rachete și volane, vâsle și paturi de pușcă, frământă serviete pline de cursuri, pipăe buzunare sau se strâng reciproc, cu egală căldură, în recunoașteri camaraderești. De sub berete așezate strengărește pe o parte și descoperind bucle rebele sau tunsori băețești, răsar profiluri arse de soarele strandurilor și al tuturor plajelor improvizate. Râsete, interpelări, huruit surd de cărucioare cu bagaje. Apoi vibrații, scurte, de sonerii și, prelungi, de clopot de gară. Și, peste tot, adierea vântului, tot mai rece, aproape înghețată. Incerc să-mi închipui, un moment, întinderea nesfârșită de unde vine, întindere a cărei amintire s'a șters aproape, din vremea de când am urmărit-o, depe vapor, desfășurându-se până în zare, de-a dreapta și de-a stânga Dunării, ce o străbate majestos și lin.

Asociații turburi și vagi îmi dau conștiința unei neașteptate înțelepciuni, desigur tardivă dar nu mai puțin bine venită. Căci în fața subitului sentiment pe care îl încerc, că îmi exagerez fără să vreau importanța momentului și că prin această exagerare devin ridicol în proprii mei ochi, îmi spun, fără să răsuflu, că este absurd să consider acest moment în raport cu momente asemănătoare din viața altora ci numai în raport cu tot ce a fost mai înainte pentru mine. Mai ales, nu are sens să fac apropieri de destinații și ținte — la propriu și la figurat — care ar putea desigur fi și mai interesante și mai substanțiale. Socotesc că pentru mine, și ținând seamă de lucruri pe care le știu numai eu, este firesc ca această plecare să reprezinte exact ceeace reprezintă. Dar nu am vreme să stărui prea mult în această operație de maniacă drămuire, la care am revenit mașinal, căci trenul a apărut brusc între două șiruri de garnituri de marfă și defilează cu fâlfâiri albe de aburi, cu tremurare de geamuri brumate și scrâșnet prelung de frâne, prin fața bolnavilor de dor-de-ducă, pentru o clipă împietriți. Un fluerat scurt par'că redă viața tuturora. Portiere pocnesc, hamali aleargă primejduind echilibrul acelor ce nu mai știu precis în ce parte să apuce mai întâi. Larma a devenit dintr'odată asurzitoare, punctată, grav, de răsuflarea ritmică a locomotivei uriașe. Caut, din privire, vagonul de culoarea siropului de smeură muced, pe care zăresc, chiar în fața mea tăblița: *„Arlberg-Paris-Est"*.

Nous allons faire un beau voyage...

Sunt cuvintele cu care, parafrazând titlul deliciosului volum al lui Francis de Croisset, mă întâmpină cea mai drăgălașe sportivă bucureșteană, în pragul vagonului care, odată trecut, am impresia că am intrat la Capșa între amiază și ora unu. Oare tot Bucureștiul e în tren? — Charmant voyage! răspund înciudat, în gând, dându-mi seama că nu mai poate fi nici un loc liber.

Dar sportiva mă liniștește.

— La frontieră întreg compartimentul de aici, din cap, se golește. Aceste simandicoase și caragialești persoane, ca să-și facă praf cunoștințele și vecinii care i-au condus la gară în grup impresionant, au luat bilet de clasa întâia până la Curtici unde se vor muta într'a treia.

— Puteau să facă asta dela Ploești — mă mir eu, naiv.

— Vai! Dar domnul e angrosist cu vază în Șelari. Să riște o întâlnire cu un concurent meschin sau, mai grav, cu unul din proprii săi voiajori de comerț?

Imi așez valizele, cât mai discret posibil pe culoar și în timp ce trenul pornește, pornesc și eu să strâng și să sărut diverse mâni. Sportiva, ca la ea acasă, face onorurile. Mă opresc întrebător în fața unei uși închise și cu storurile de piele gofrată, ermetic lăsate.

— Aici sunt două nesuferite care nu vorbesc cu nimeni. Stau ferecate.

— Și ce fac?

— Dorm.

— De unde știi că dorm?

— Dame! Elle sont soeurs.

— Le cunoști?

Sportiva face semn din cap că da și trecem înainte.

Rondul s'a terminat cu un bilanț din fericire mai mare de cunoștințe din vedere decât de cunoștințe pur și simplu. Acestea din urmă sunt: doi prieteni ce se întorc la Politechnica din Zürich, o delicioasă elevă a Lisei Duncan întovărășită de o prietenă — studentă în medicină sau în fizico-chimice — ce pare un jandarm de Pomerania îmbrăcat în tailleur englezesc, pe ai cărui umeri, însă, s'a rătăcit un impresionant cap Van Dongen; un tânăr inginer, foarte simpatic, care merge să-și reia unele studii de specializare la Viena; un locotenent — iarăși — din Escorta Regală, care merge la Saint-Cyr; o doamnă bătrână cu un cățel și guvernantă — trilogie din care prietenul Mușătescu ar fi scos o aqua-forte de neuitat, — un ministru plenipotențiar ce își duce o precoce odraslă de 13-14 ani, într'un pension la Lausanne; un medic angloman cu soția care merg la Londra și, în sfârșit, un faisandat tânăr „al doilea secretar de legație al Majestății Sale Regelui României", care, întovărășit de un proaspăt atașat, călătoresc în calitate de curieri diplomatici, unul la Viena, celalt la Bruxelles. In plus cele două „nesuferite" pe care sunt tare curios să știu în ce categorie le voi putea pune: în aceea a cunoștințelor pur și simplu sau a celorlalte. De aceea, într'adevăr, nu întreb cine sunt.

De la Arad la Curtici, în fața ferestrei deschise prin care vântul pustei smulge vorbele primejdios— căci ar putea să-i aprindă cu adevărat pae în cap — sportiva mă pune în curent cu înregistrările quasi-automate, operate de „micul ei spirit de observație", între București și Arad. Se pare că jandarmul de Pomerania are un succes monstru, chiar în tuneluri când capul à la Van Dongen, devine invizibil la lumina becurilor albastru închis. La Comarnic a făcut cunoștință cu inginerul simpatic care merge la Viena. La Teiuș își făceau confidențe. Dar de o natură, probabil, foarte specială căci a determinat pe ministrul plenipotențiar la pensie (ce pare scăpat din paginile unui Abel Hermant ramolit) să emigreze din compartiment, îngrijorat de fecioria urechilor juvenilei sale odrasle care — prefăcându-se că doarme profund — pare că se amuza prodigios. La Arad, sportiva, deșteptându-se în colțul ei, a descoperit că își spuneau pe nume.

— La Budapesta se vor săruta.

— Și la Viena își vor spune adio.

— Da, dar trenul pleacă din Westbahnof abia două ore după ce a oprit la Ostbahnhoff.

Cât despre eleva Lisei Duncan, un adevărat drăcușor împelițat, toată după amiaza din ajun, și-a bătut joc împărătește de frumosul Saint-Cyrian care, la venirea nopții, convins că fără uniformă nu e nimic de făcut, s'a retras jicnit ca Achile sub respectivu-i cort — recte, în compartimentul doamnei în vârstă, cu cățel și guvernantă, unde honni soit qui mal y pense) se instalase dela București. Jandarmul de Pomerania pretinde că la intrarea trenului în Sighișoara, cățelul doamnei a fost auzit lătrând furios și insolit.

Studenta în litere — ah, uitasem să pomenesc și de ea — scrie necontenit interminabile scrisori (mă gândesc subit la cele ce spunea Nietzsche despre d-na de Staël: „c'est une vache ecrivassière des seins de laquelle coulent des flots d'encre") pe care cu aer somnambulic și exaltat și cu riscul de a pierde trenul, le aruncă la cutie în fiecare gară mai importantă.

— Eri a scris trei. Astăzi va scrie două. Mâine una. Insă una întreagă. Ajunsă la Paris va scrie o jumătate, apoi un sfert, o optime etc.

Medicul angloman pare foarte contrariat de insomnia persistentă a consoartei a cărei privire severă îi urmărește fiecare gest. Și se pare că ochii medicului cam alunecă și sunt cam păgâni. Curierii diplomatici au fost duși desigur în ajunul plecării din ordinul ministrului, să vadă filmul lui Fritz Lang: *Spioana*, de care au rămas adânc impresionați. Căci nu leagă nici un fel de conversație cu nici una din reprezentantele sexului frumos. Nici chiar cu fata dela lavabou cu care, la nevoie, comunică prin semne. Nu se întrețin decât cu domni. Ceea ce face pe drăgălașa sportivă să facă blestemate insinuări.

Restul anonim sau quasi, nu interesează.

Bănuește oare tovarășa mea de călătorie că, ajunși la Curtici, simt o teribilă pornire să-mi iau valizele și să aștept trenul următor?

Revizie de bagaje, dispoziție și altele

Prima surpriză, când se oprește trenul, este numărul, mult mai mare decât credeam,, de bluff-euri. Căci două, trei compartimente, întregi, emigrează spre clasa a doua și a treia. După ce mi-am dat pasportul, îmi aleg un compartiment gol, deschid ferestrele să intre aer și chem fata de serviciu să scuture covorul. Pe culoar circulă diverse uniforme și se ivește și o mică altercație, care — evident — atrage tot restul călătorilor din vagon. Eroina este doamna cu cățel. Se pare că pasportul guvernantei nu este tocmai in regulă. Intervine Saint-Cyrianul care însă este politicos dar categoric rugat să nu se amestece unde nu îi fierbe oala. La care argument

jandarmul de Pomerania pufnește de râs. Intervine și bătrânul de trei ori *„fost"* — ministru plenipotențiar, ministru pur și simplu și nu știu mai ce încă. — Trebuesc date declarații. Interesații și curioșii se coboară.

Revenind spre cabina mea, constat, în trecere, că *„nesuferitele"* au deschis ușa. Fără însă a ridica storurile. Ceeace nu îmi permite decât să întrevăd două vagi umbre. Imi instalez ultima valiză în fileu și las pe masă câteva reviste, apoi răsfoiesc un minut carnetul de note de drum pe care am scris la plecare un titlu ce nu se mai potrivește de vreme ce am părăsit ruta Simplonului.

Mă gândesc însă că va redeveni actual la întoarcere, peste câteva luni sau câțiva ani.

De ce am ridicat ochii în acel moment precis?

In valul de lumină însângerată pe care soarele, abia răsărit, îl revarsă prin ușa deschisă, s'a încadrat suplu, cu mișcări degajate — dar care nu au nimic voit și, mai ales, excesiv — silueta unui trup tânăr, plin de sănătate și viață, prins elegant în ținuta discretă de călătorie. O mână sprijinită pe talie, dă la o parte, în pliuri ample, pulpana pardesiului englezesc ce lasă să se întrevadă o rochie dreaptă de aceeaș culoare neutră. Mâna cealaltă, cu brațul ușor îndoit în sus, ferește de curent o țigară abia aprinsă, fixată într'un minuscul fume-cigarettes de abanos.

O voce caldă întreabă într'o franțuzească ce este o adevărată muzică, dacă a mai rămas vre-un loc liber.

— Fără îndoială.

Nu sunt însă absolut sigur dacă am răspuns sau nu. Ne măsurăm o clipă, în tăcere.

Are ochi mari negri, tot atât de negri ca și părul — atât cât se vede de sub casca de feutre — ce încadrează o figură imperceptibil dar fermecător calmukă, cu ten bronzat de indiană.

Ceeace mă frapează însă, mă turbură chiar, nu este atât apariția prin ea însăș cât asemănarea cu ceva totuși diferit. Răscolirea memoriei este rapidă dar chinuitoare. Imi aduc aminte, dintr'odată, că în momentul în care trenul nu se oprise încă, am văzut la o fereastră un cap halucinant de asemănător cu cel ce îl aveam în fața ochilor acum. Dar care avea, însă, ceva și mai accentuat dintr'o anumită înfățișare — cu tot ce ea implica — și dintr'un anumit gen de femee la care mă gândisem intens cândva, în vederea unui personagiu dintr'o carte ce intenționam să scriu atunci.

Să fie una și aceeaș persoană? Peste putință.

Figura aceasta are desăvârșiri de linii și detalii care lipseau celuilalt chip, izbitor mult mai tânăr și cu trăsături mai rudimentare dar prin aceea, tocmai, mult mai substanțiale. Atunci sunt două? Cu siguranță *„nesuferitele"*.

Surâd fără să vreau. Dar îmi surâd mie, sau, mai precis, unui gând ce nu are nimic de ascuns. „Nesuferita" își închipue că îi surâd ei și se încruntă ușor. Ezită un moment. Aopi, aruncând neglijent sacul pe canapea pentru a-și marca locul, întoarce capul și spune către cineva depe culoar:

— J'ai trouvé une place, Colette...

In acelaș moment pornim dela punctul de frontieră unguresc unde trecusem între timp.

Paspoartele sunt restituite și biletele cercetate de funcționari de o impecabilă urbanitate, ei înșiși impecabili, bărbieriți proaspăt și cu mâni curate, în uniforme negre destinate să le amintească în orice moment că poartă o livrea de salariați ai publicului, și la dispoziția acestuia. Pentru a lăsa pe *„nesuferită"* să se instaleze nestânjenit și, mai ales, pentru a nu fi silit — o elementară politețe cerând să îi ajut să-și urce valizele în fileu — să am aerul că amabilitatea-mi este interesată și că, în fond, nu caut decât un prilej de a intra în vorbă, plec numai de cât la restaurant. De altfel, coktailurile absorbite în timpul nopții, cereau imperios un ceai fierbinte. In prag tresar. Pe culoar, cu un genunchi pe un strapontin și cu părul, tuns, scurt, învolburat de vântul ce năvălea pe geamul lăsat până jos, cealaltă *„nesuferită"*. Așa cum o văzusem la fereastră, depe peron și cum o întrevăzusem în planurile cărții pe care nu am mai scris-o. Un pardesiu, cu cordon și pelerină, pantofi cu tocuri scunde, gen golf. In mână, un volum din memoriile Cardinalului de Retz. Simplă coincidență? Sunt cel dintâi dintre ultimii sosiți în vagonul restaurant, care cere plata, își ia șapca, mănușile și gazetele — nedeschise și pleacă. Dar Colette a dispărut din culoar. S'a făcut, dealtfel un întreg remue-menage pe care nu mi-l prea pot explica. In compartimentul *„nesuferitelor"*, violat, sportiva a organizat un bridge cu cei doi politehnicieni și cu medicul a cărui soață se ocupă, lungită într'un compartiment gol de alături, cu *„La Possession"* a numitei Raymonde Machard. Cardinalul de Retz este oarecum delăsat și urmărit doar cu un sfert de atenție de cititoarea sa care s'a instalat în compartimentul unde eleva Lisei Duncan răsfoește un album cu fotografii — evocând desigur tot atâtea cuceriri și aventuri (afară dacă nu or fi fotografii clandestine) — scos din valiză de locotenentul devenit foarte surâzător.

Jandarmul de Pomerania a ațipit, iar inginerul profită de ocazie să ia aer pe culoar. Guvernanta face, cu comprese reci, naveta dela lavabou la cabina cu cățelul a cărei doamnă s'a ales cu o teribilă migrenă în urma incidentului dela frontieră.

In fața cabinei noastre — ce agreabil este uneori să poți spune: „noastre" — „nesuferita", cea mare, stă de vorbă cu domnul de trei ori „fost" etc., etc. Teribil de *„vieux-beau"*, domnul *„fost"*. Vântul îmi aduce crâmpee de fraze. Se vorbește — evident — despre priveliștile, despre întinsoarea plată prin care trenul aleargă sub un cer ce începe să se mohorască. — O nu... atât de obicinuită... Bărăganul... conacul nostru pierdut în stepă... zile întregi de nemișcare... soarele... vânt încins... nisip ce arde ochii și trupul...

— Vă hazardați în soare?

Incordez fără să mă pot stăpâni, auzul. Nu, nu este autosugestie: fata aceasta, în vorbele ei care vin firesc, fără căutare, curgător și substanțial și care descriu atât de luminos și atașant, are frumuseți ce reamintesc unele pagini ale lui Barrès. De altfel nu întârzie să vorbească de el.

— Lacurile nu sunt insalubre?

— Pentru cei ce sunt salubri sufletește, nu... galbene asfințituri jalnice, dar care au ceva tonic în deprimarea lor... am înțeles atât de adânc tot ce a putut să-l vrăjească pe Barrès la Aigues-Mortes.

— Barrès?

Marchizul de Priola se gândește o clipă:

— Un pictor mare, mi se pare?

Nesuferita — care se dovedește a fi atât de puțin una — surâde. Și sunt fericit nesurprinzând nici o umbră de superioritate sau de ironie în acest surâs. Pare să fi văzut multe și nu se frapează de deficiențe care — cine știe — poate sunt mai puțin grave decât s'ar crede.

— Da, un mare pictor! încuviințează ea.

— Citiți foarte mult. Iată de pildă....

Marchizul de Priola arată cartea pe care interlocutoarea o ține în mână.

— Morand?

Iarăși își răvășește memoria.

— Morand... Paul... așteptați... Morand. Ah... ah... da... In preajma războiului, la Londra — unde am fost trimis extraordinar câteva luni, am cunoscut un tânăr atașat de ambasadă, extrem de simpatic, care se chema astfel.

— Este unul și acelaș.

— Ah mais voyons! Ce idee! Era doar un tânăr de viitor. Mâna dreaptă a ministrului Franței.

— Eh bien, il aura mal tourné, voilà tout! surâde ea.

— E scandalos, scandalos.

I. IGIROȘIANU

Moda

Costumul de voiaj

In privința costumului de voiaj moda e categorică. El trebue să fie dintr'o țesătură neutră ca să nu se poată cunoaște praful. De asemenea trebue să aibă o culoare închisă, fiindcă culorile deschise se murdăresc.

Costumul de voiaj practic trebuie să fie întovărășit de distincție.

El va avea totdeauna un pic de fantezie, fiindcă excesul de corect aduce o notă distonantă cu stările de fericire calmă, caracteristică marilor călătorii.

Haina de voiaj trebue să fie de o culoare frapantă, dar și de o frapantă lipsă de culori. Ea trebue să suporte, fără să se strice, nopțile de călătorie, toate plictiselile și chiar transbordările neprevăzute. Imbrăcat cu haina de călătorie trebuie să te simți bine atât la picioarele Piramidelor cât și 'n vârful lui Gaurisankar.

Costumul de voiaj trebue să fie pretutindeni la locul său, care e... universul.

Insfârșit costumul de voiaj trebue să fie așa încât oricine l-ar vedea să spună: „Iată un adevărat costum de voiaj".

Când îmi voi comanda primul costum mă voi gândi la aceasta.

Englezii au fost totdeauna considerați ca maeștri în arta de a se îmbrăca pentru drum.

Am putea conchide așa dar că cele mai reușite costume de călătorie să fie cele englezești. Adevărul este că Englezii călătoresc atât de mult, încât nu mai au timp să se îmbrace intenționat de drum. Atunci se îmbracă oricum, cu hainele care au rămas prin casă după închiderea geamantanelor. De aceea nu trebue să ne mirăm dacă întâlnim un „globe-trotter" englez echipat extrem de caraghios, cu o vestă de vânătoare și pantaloni de tenis complectate de o cravată studențească și cu o pălărie de pescar.

Iar femeile de cele mai multe ori nu se sinchisesc să-și strice pe băncile transsiberianului, o rochie de „garden-party" pe care o acoperă și o protejază un impermeabil.

Costumul de călătorie, trebuie să admitem, e o adevărată superstiție. Ca toate superstițiile venerabile, el procură bucurii pe care nu le procură însăși călătoria. De altfel n'are nici o legătură cu călătoria. El constitue un rit în sine, un fel de ofrandă adusă unei divinități necunoscute. El impune o atitudine, mișcări și reflexe neobișnuite. Stofa te intrigă atunci când o atingi. Forma lui rămâne independentă de forma corpului. Costumul de voiaj are multe buzunare care încurajează un exces de desordine. In adevăr este sigur că mâna turistului va fi îndreptată ușor către locul ideal, unde dintr'odată vei găsi pașaportul, biletele și cheile dela geamantane

PRIMII PAȘI

Incredere

Nu știu dece, dar dacă mă obișnuesc să cumpăr de undeva, îmi vine foarte greu, după aceia, să-mi fac cumpărăturile într'altă prăvălie.

E un obiceiu de-al meu și greșesc poate, câteodată, prin aceasta.

Așa bunăoară, am aflat că băcanul meu favorit, fură întotdeauna la cântar și că brânza mi-o vinde cu doi lei mai scump la kilogram.

Cu toate acestea, gazda mea, femeie de treabă, nu poate deloc să mă convingă, că la băcănia bătrânului Lazăr se vinde marfa cinstit cântărită și cu prețurile pe jumătate.

— Lasă-mă, cucoană, i-am spus eu, într'o zi, pe când căuta să mă convingă să-mi schimb sursa de aprovizionare. In această privință sunt foarte constant, să știi.

Astăzi, am scăpat mai devreme dela serviciu.

Luasem un mic avans asupra lunii viitoare, și-aveam de gând să-mi cumpăr o pereche de pantofi noui.

Era și timpul căci se făcuse frumos și pantofii mei, vechi, s'au stricat cu totul în galoșii purtați o iarnă atât de lungă.

Pentru unii, după cum am aflat, cumpărarea este un adevărat calvar.

Intâi, au de umblat vreo zece prăvălii până își aleg marfa și odată aleasă, începe problema tocmelii.

Intotdeauna am avut croare de tocmeală.

Nu că aș fi atât de bogat încât să-mi permit luxul ca să plătesc în plus. Dar dacă văd cum începe negustorul să se jure pe onoare, pe viață și mai ales pe copiii săi, nu-mi rămâne altceva de făcut decât să-l cred.

— Ești un client prea încrezător, mă mustră adeseori, buna mea gazdă.

Ciorapii cumpărați de dumneata cu treizeci și unu de lei perechea, i-am văzut expuși la „Central" numai cu treizeci.

După cum spuneam, am pornit dela serviciu cu gândul să-mi cumpăr o pereche de pantofi.

Lucru, pentru mine, cât se poate de ușor.

— Cu bani, vorba unui coleg, la noi în oraș, poți cumpăra de toate.

Domnul Katz, coproprietarul magazinului „La gheata de oțel" care stă de obiceiu mai mult în fața prăvăliei ca să tragă clienții mă întâmpină scoțându-și pălăria.

— Poftiți, poftiți, domnule, Mă gândeam tocmai la dumneavoastră. Vai, de cât timp n'ați mai luat la mine, nimic.

— Iartă-mă, domnule, răspund eu, nu-s nici două luni de când am cumpărat galoșii. Nu ții minte?

— A, pardon, am uitat, ce vreți cu așa de mulți clienți! Ați fost mulțumit, nu-i așa?

— Nu tocmai, obiectez eu în glumă, dorind să-l supăr pe negustor.

— Cum se poate, mă miră, o marcă așa de bună!

Ei, ce vreți, să le fi purtat zece ani?

Ce-o să ne facem noi negustorii, dacă toți mușteriii au să poate galoșii atâția ani? Să murim de foame? — răspunde dânsul, mulțumit de gluma făcută.

In timp ce încercam pantofii serviți de domnul Katz, în persoană, intră în prăvălie o doamnă între două vârste, îndoliată.

— Guten Tag, spune doamna îndoliată, în nemțește. Doresc o pereche de pantofi negri.

Domnul Katz își cere scuze dela mine pentru câteva minute și se adresează clientei:

— Ia, ia, nehmen sie Platz, acum vă servesc.

Domnul Katz, într'o germană stricată, puțin evreiește, puțin românește, o scoate la bun sfârșit cu nemțoaica.

Ii potrivește o pereche de pantofi și când să vie la preț, aud nemțoaica spunând:

— Domnule negustor, te rog să nu mă înșeli, bărbatul meu, răposatul Hans, cumpăra întotdeauna la dumneata.

— Dar ce, a murit bărbatul dumitale, când asta? — întreabă nedumerit domnul Katz.

Nemțoaica, ca toate femeile, începe să povestească domnului Katz, cum bărbatul ei se îmbolnăvise în ultimul timp de stomac și după trei luni de suferință, murise.

— Așa un om liniștit și cumsecade, se tânguia nemțoaica. Doar l'ai cunoscut, domnule negustor?

— Vai de mine, cum se poate să nu-l fi cunoscut? Era cel mai bun client al meu, niciodată nu se tocmea, avea toată încrederea în mine.

Depe scaunul unde mă țintuise domnul Katz, cu un picior numai în ciorap, stau și ascult întreaga istorie a nemțoaicei în doliu.

Mă cuprinsese și pe mine parcă mila pentru răposatul ei bărbat care părea, după cele spuse, tare cumsecade.

La plecarea clientei, domnul Katz, mulțumit de prețul obținut pe pantofi, se apropie de mine, frecându-și mânile:

— Iertați, domnule, dar doamna, clientă de prăvălie, era grăbită și trebuia s'o servesc.

Și, în timp ce domnul Katz îmi aduce o altă pereche de pantofi, îl aud că se adresează, în evreește, tovarășului său, un om ce sta nemișcat, tot timpul, după tejghea:

— Marcule, tu nu știi cine-i nemțoaica care-a cumpărat pantofii?

E. BRAUN

Intre două lumi

— Mâine dimineață când pornește curierul la corp, ai să pleci și tu. Dela Tecuci iei trenul spre Galați — mi se pare că ajunge la două — te duci acasă la mine, iar seara te întorci. Ai înțeles?

— 'țeles, să trăiți!

— Uite biletu! de voe și scrisoarea pentru nevastă-mea.

Dacă i-ar fi spus cineva că până dimineață va muri, i-ar fi venit mai curând să creadă.

Vasăzică va pleca, cel puțin douăsprezece ore va fi departe de front, de iadul acesta în care aproape fiecare sol de moarte — sub formă de schije, sau glonț, își expediază tributul pe lumea cealaltă.

Nu! nu se poate, domnul maior a glumit.

Eh! asta e bună, domnul maior să glumească...

Uite biletul de voie și scrisoarea: Doamnei Ada maior Ivașcu, str. Berzelor No. 2, Galați

— Nicolae,... mă Nicolae!

— Ce vrei? Nu-mi cere tutun că n'am.

— Nici vorbă de tutun.

— Atunci?

— Uite ce e... știi... mâne plec la Galați.

— La Galați? Nu cumva ai de gând să dezertezi?

— Mă trimete domn' Maior Ivașcu la nevastă-sa.

— Tocmai pe tine te găsi?

— Uite și tu: bilet de voie, scrisoare...

— Așa e... și ce vrei?

— Știi ce, dă-mi și mie vestonul tău, e mai bun, al meu abea de-și mai ține peticele.

— ...

— Ai ce zici?

— Nu ți-l dau!

— De ce, mă? N'o să ți-l mănânc într'o zi!

— Nu mai stărui că nu ți-l dau,... știi, mie nu-mi place să 'mprumut.

Cu chiu cu vai, a găsit un veston mai cum se cade și o pereche de bocanci cu tocuri și așa îmbrăcat de drum, cu ochii pe jumătate deschiși, a dormit iepurește toată noaptea, așteptând luminatul, să plece.

Cenușiul frontului, parcelat cu rețele de sârmă ghimpată, rămăsese de mult în urmă. Dimineața se arăta liniștită, iar bubuiturile ce se auzeau în depărtare, rar și neregulat, păreau urma unui vis urât.

La Tecuci găsise un tren militar și agățat pe un tampon, privea nesățios albastrul limpede al cerului și câmpul, îmbrăcat în buruieni arse de soare, care se întindea neted, fără gropi și sârmă ghimpată.

Când a coborît în Galați, era par'că alt om, totul în urmă nu mai rămăsese decât ca o amintire vagă, întunecată tot mai mult, de icoanele ce lunecau înaintea ochilor la fiecare pas.

Trecuse prânzul și soarele se destrăma înăbușitor de cald, deasupra Galațului, ce pornea dela gară pe o stradă largă, fără pic de umbră și se aciuia spre stânga, prin străduțele murdare care se întindeau șerpuitoare spre port.

Ca să străbați prin ele, la fiecare pas trebuia să eviți o mișcare echilibristică, pe care în sfârșit, datorită unui moment de neatenție, tot trebuia s'o execuți, purtat de o coaje de pepene, sau cine știe ce altă fructă alunecoasă. De o parte și de alta a drumului ghioacele semințelor de floarea soarelui, formau nesfârșite căi lactee, cu isvoare de alimentare acumulate în fețe de perne și împărțite la colțuri de străzi, de babe somnoroase, pentru zece bani măsura.

Mai ducându-se, mai întorcându-se, întrebând din om în om, a găsit în sfârșit: strada Berzelor No. 2.

O curte strâmtă, cu o portiță mică și la doi pași înăuntru o casă nu prea mare, a cărei ușe cu geamuri astupate pe dinăuntru cu jurnale, apăra interiorul de arșița soarelui.

A intrat și a bătut. La o fereastră mai spre fundul curții a apărut un cap zburlit, care — întrebat, i-a răspuns morocănos: Da, acolo stă madam Ivașcu, bate, că deschide...

Ce e drept, după alte câteva bătăi, ușa s'a deschis și o rază de lumină pătrunse înăuntrul încăperii întunecoase, lăsând să se vadă nu numai capul d-nei Ivașcu, ci și o fâșie dela umăr la picioare, din partea stângă a corpului, cu un sân roz, eșit obraznic dintr'o cămășuță, aproape inexistentă, mulată pe corp ca o mânușe.

Când a auzit de unde vine, a luat nerăbdătoare scrisoarea și i-a spus să aștepte. După câteva clipe ușa s'a deschis din nou și glasul vioi al d-nei Ivașcu l-a chemat în încăperea întunecată, care încetul cu încetul s'a desvăluit ochiului, obișnuindu-l cu lipsa luminii, în timp ce întrebările curgeau ploaie, toate cu privire la domn' maior: Cum este? Ce face? Când vine? și încă multe altele.

Răspunsurile le da mașinal, gândurile fiindu-i stăpânite din ce în ce mai mult de primul tablou întrezărit prin ușa cu jurnale.

Doamna Ivașcu era tânără, frumoasă, cu fața îmbujorată de dorinți nestăpânite, dar... fiind „D-na maior", respectul pe care atmosfera încerca să-l împrăștie, stăruia.

După ce a răspuns la toate întrebările, a fost lăsat singur pentru ca d-na să scrie răspunsul. Curios însă, alături, unde intrase, se auzea o conversație, în care era foarte distinctă vocea unui bărbat.

Ochii i-au alunecat de jur împrejur și fixându-i pe un scaun din colțul antreului, a descoperit o sabie și o șapcă rusească.... Doamna maior nu era singură.

Capul i s'a plecat și un fior rece i-a străbătut gândurile: oare Leana lui ce-o face acum? Bietul domn maior!

Ușa s'a deschis brusc.

— Știi ce, ar fi mult mai bine să vii înainte de plecarea trenului, am să-ți dau și un pachet. Ține să iei o țuică.

A plecat. A închis în urmă-i ușa, apoi poarta și strecurat dealungul gardurilor, s'a văzut liber pentru câteva ore.

La primul colț s'a oprit. A privit la dreapta, la stânga și nehotărît a stat câteva clipe pe gânduri neștiind încotro să apuce.

Soarele destrăma raze moleșitoare, fierbinți. Prăvălioarele dese își strânseseră marfa depe trotuar în ușe, ca să fie în umbra oblonului, pe jumătate tras. Toropeala plutea încrustată cu miros acru, provenit din descompunerea resturilor de fructe, alimente și alte resturi, înșirate ca semn distinctiv al orașului, ce zilnic primea și alunga călători ocazionali, formați în mare parte din soldați români sau ruși, refugiați de toate clasele și oameni de afaceri ale căror pungi erau tare strânse la gură.

Simțiminte necunoscute până atunci îl făceau să se creadă cu totul nelalocul lui. Se obicinuise prea mult cu atmosfera frontului și acum părea ca un om care a stat mult timp călare, iar apoi, dându-se jos de pe cal și încercând să se plimbe, picioarele amorțite îl stânjenesc.

Foamea și oboseala îl îndreptară spre o cârciumă unde șezu aproape până la plecarea trenului, în care timp creerul îi era isbit de una și aceiaș întrebare: oare Leana lui ce-o face. Gândul îi fugea apoi la d-na maior, la sânul roz și obraznic, la rusul desigur înalt și blond, apoi la domnul maior, „săracul domn maior" și iar: „oare Leana ce-o face acum", revenea.

A trecut, a luat pachetul, a pornit de acolo la gară, unde după o luptă titanică pentru ocuparea unui locșor în trenul de Tecuci, ațipi obosit.

De la Tecuci a pornit cu acelaș curier, de dimineață.

Seara se lăsa vineție, punctată din ce în ce mai des de răbufneli depărtate.

*

Era noapte bine. Liniștea plutea ca o reculegere peste linia frontului, scormonită la fiecare pas de aruncăturile vrăjmașe.

Pe marginea unui șanț de legătură, sub oblăduirea unui sfert de lună rătăcit pe întinsul cerului, Ion, trimisul maiorului Ivașcu și Andrei consăteanul său, ospătau cu brânză, sardele, friptură. După ce făcură și câte-o țigare din cutia de tutun „Lux" ziseră un „Dumnezeu să primească" închinându-se, și strângând resturile continuară vorba.

— ...Așa cum îți spuneam, l-a plesnit peste față și'n piept. Nici *au* n'a mai putut zice.

— Săracul domn maior... Dumnezeu să-l ierte.

— Pe domn plutonier Nicoară l-a frânt dela mijloc, iar pe Nicolae l-a făcut una cu pământul... Mulțumescu-ți, doamne, c'am scăpat...

— Și când te gândești că'n ruptu capului n'a vrut să-mi împrumute vestonul.

CONST. JALEȘ

Petiția

— Ghiță, — mă adresai tovarășului meu de cameră, — dă-mi te rog un pol, am mare nevoe!

— Dă-mi te rog un pol! — repetă el după mine. Pe cât de simplu, pe atât de dureros! N'am.

— Cum, domnule! — mă mirai eu — nu mai am credit la tine, nici pentru un pol?

— Ba da, dragul meu, credit ai la mine, în raport cu lipsa materialului satisfăcător de credit, mă 'nțelegi?

— Cu cât e mai mare creditul tău, cu atât e mai mic debitul meu. Mă rog, ca într'o balanță comercială.

Căci de când negocierile pe piață se fac în mod....

— Ia ascultă, mă — zisei eu iritat — ce tot bați apa 'n piuă, ce te-ai apucat acum, să-mi ții teorii de par'că ai fi un membru într'o conferință economică. Imi dai sau nu?

— N'am.

— Du-te dracului.

— Sal'tare.

— N'am nevoe.

Și-a plecat. Mi-am prins capul între mâni luând o poziție bocitoare, și m'am așezat pe marginea patului scălâmbăiat.

Stăteam și mă gândeam zâmbind mânzește, cum o secătură de pol ar fi în stare — dacă nu-și face apariția — să mă lase fără slujbă. Aveam nevoe de o petiție. Să vând ceva! Dar ce dracu să mai vând, c'am vândut atâtea după urma acestor petiții, în cât până la sfârșit, pare-mi-se c'am să fac târgul și asupra persoanei mele!

Mi-am adus aminte de Chiru; deși sgârcit ca un bulgar, dar poate l-o lăsa dracul de inimă. La el

După ce s'a jurat că n'are, pe tot ce i-a servit imaginația, a scos optsprezece lei și mi i-a dat zicându-mi:

„Uite, mă las fără nici un ban, dar vreau să te servesc, și când vei avea, mi-i da tu polul..."

Afaceri — mă gândeam — unii în mai mare, alții în mai mic. I-am mulțumit și-am plecat.

Tot socotind și gândindu-mă la necazurile mele, am intrat în prima tutungerie ce mi-a eșit în cale. Preocupat cum eram, am intrat ușor și fără să dau bună ziua. Dar cum în aceste cazuri, capul sau vârful piciorului, fac de „avant gardă" pentru corpurile celor preocupați — de astă dată piciorul — de resortul lui fiind — m'a vestit că nu mai puteam înainta, din cauza tejghelei care ființează de-acurmezișul drumului. Zăpăcit de trezirea aceasta bruscă — întocmai ca un vizitiu care moțăe în timpul mersului — nu știam ce să fac. O mână o țineam întinsă cu banii, cu cealaltă nu nimeream locul de unde se apucă pălăria când vrei să saluți, iar gura, în care se înghesuiau petiția și cu bună ziua ca la pensie, rămăsese căscată la fata de după tejghea, care stăpână pe situație, dar nu și pe râs, întrebă:

— Ce dorește domnu?

— O petii.... bună.... hâr.... bolborosii eu, cu ochii la ea.

— Stai, domnule, — hohoti fata — s'o luăm dela 'nceput!

— Bună ziua — comandă ea.

— Bună ziua — zisei eu.

— O petiție!

— O petiție, adică nu, — mă reculesei — hârt....

— Ai răbdare, domnule... hârtie.... și timbre.... pentru o petiție, apăsă ea pe fiecare cuvânt.

— Da, domnișoară, exact, i-am răspuns eu — roșu ca băcanu.

Tii!... c'al dracului mă mai încurcai... dar nu-mi pare rău, merită, că tare-i frumoasă! mi-am zis în gând.

In timp ce mă servea, eu ca să-i arăt că nu sunt nici bâlbâit, și nici timid — cum poate și-o fi închipuit ea — am rugat-o c'o dicțiune teatrală, să-mi dea voe să-mi scriu petiția pe loc.

— Cu plăcere, zise ea, — și-mi întinde un toc și cerneală.

Am trecut la o măsuță aflătoare, mutând scaunul care m'ar fi așezat într'o poziție nepoliticoasă față de ea. Nu se știe dacă aș fi făcut aceasta, dacă în locul ei ar fi fost vreo babă sau orice alt soiu de bărbat.

Totul era s'o pot privi!

Ea și-a luat locul continuându-și lectura întreruptă odată cu intrarea mea, ruptă din carnaval. Iar eu întocmai ca un pictor de firme, lucram la titlul petiției. După ce l-am pictat pompos în fruntea coalei pe „Domnule Ministru", m'am lăsat mai jos cu vreo trei centimetri și-am început: Subsemnatul Corneliu Rogoz, licențiat al.... ia să mă mai uit la fată — mă gândii — frumoasă-i, domnule!! Ea făcu o mișcare spre a întoarce fila, eu de frică să nu mă surprindă, scriu grăbit continuarea petiției. Vârful peniței se înfige în hârtie și când scapă, împroașcă o sumedenie de punctulețe negre, și pe pomposul „Domnule Ministru" și pe subsemnatul Corneliu Rogoz licențiat al....

Așaa!! acum am tot timpul să mă uit la ea. Indrept capul către un colț al tutungeriei, iar ochii îi sucesc până dau de fată.

Dacă mă prinde uitându-mă la ea — îmi făceam eu socoteala — va fi mult mai ușor să-mi întorc ochii, decât coșcogeamite capul, mai ales că ochii, dintr'o mișcare se întorc amândoi odată. Ia să fac o încercare: privesc în direcția capului, adică în colț. Perfect. Acum la fată.... Fata se uita de mult la mine, repede închid ochii și la deschidere, priveam în colț! Zicând, m'a prins dela prima dată! Prost.

Ia să-i cer o coală.

— Dacă nu vă supărați, domnișoară, mai dați-mi o coală — am zis c'un ton mieros.

A întins mâna la raft, mi-a dat hârtia, și-a început să citească fără să mă întrebe ceva. Eu, iar cu „Domnule Ministru" și cu subsemnatul Corneliu Rogoz, licențiat al Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale... da' de ce nu m'aș uita la ea, fără să-mi pese dacă mă vede sau nu? Ce-o mănânc? Zis și făcut. Tot privind-o și minunându-mă de atâta perfecțiune, fata întoarce capul să vadă — poate,— ce face petiționarul și dă cu ochii de mine, care o examinam cu îndrăsneală. Acum era rândul ei să-mi ocolească privirea, a fugit mai abitir ca mine.

Aha! mă umflai eu mândru de atâta curaj și nepăsare. Bine-a zis, cine-a zis, că pe femee trebue s'o înfrunți cu privirea, dacă vrei s'o stăpânești și cu nepăsare, dacă vrei s'o disprețuești. De aceasta din urmă n'aveam nevoe fiindcă la drept vorbind, nu eram încă sigur, dac'o stăpânesc. Fapt cert e, că'n atitudinea mea, de curaj și nepăsare, am pus cotul pe „Domnule Ministru" care nu se sbicise încă de cerneală, împopoțonându-l cu niște umbre care n'aveau nici în clin, nici în mânecă, cu regulele de desemn. După această ispravă m'am decis să fac o socoteală să văd câți bani mai am pentru coale; unsprezece lei timbre, doi lei prima coală și cu doi a doua și încă doi pentru ceea care va să vie, fac la un loc șaptesprezece lei, deci, mai rămâne unul!! băgare de seamă că rămân fără petiție.

— Domnișoară, mai dă-mi te rog o coală!

Fata se sculă luând din raft toată hârtia existentă, se întoarse cu ea către mine zicându-mi:

— Aș fi de părere să-ți dau câteva duzini de coale, căci altfel pierdem prea mult timp.

— Nu vă supărați, domnișoară, să sperăm că aceasta va fi ultima, i-am răspuns eu cam înțepat, schimbând și persoana și tonul.

— Nu mă supăr, dar îmi pare rău de atâta hârtie stricată; dacă nu puteți v'o scriu eu, și părea cam agasată.

Am luat a treia coală de hârtie și m'am așezat la masă.

La urma urmei ce-i păsa ei de hârtia pe care o stricam eu! Ce, sunt banii ei? Sau o fi supărând-o prezența mea aici, sau faptul că mă servește?! De servit e datoare, iar cât privește statul, să nu se sperie c'am să fac sat în tutungeria ei. Mai știi! Și-o fi închipuit poate că'i fac curte?

Oo! să nu se creadă până într'atât, c'am văzut-o eu d'aproape, nu-i cine știe ce...

„Domnule Ministru", subsemnatul Corneliu Rogoz, licențiat al Academiei de înalte Științe Comerciale și Industriale, vă rog să bine... ia te uită, domnule! cine a ajuns să-și bată joc de mine, o tutungioaică!!!

De data aceasta, nu mai aveam nevoe să întorc capul s'o văd, trebuia să fiu cât se poate de indiferent și să nu stau mult să mă gândesc asupra unei petiții, întărindu-i tutungioaicei convingerea că nu pot s'o scriu.

Dar nici să scriu și să mă gândesc totdeodată la felul cum m'a tratat o tutungioaică, iar nu puteam. De aceea întreaga mea revoltă a continuat pe petiție, în urma subsemnatului Corneliu Rogoz, licențiat al.... și a. m. d.

Am lipit timbrele în așa fel ca să vadă și tutungioaica că e gata, am strâns petiția frumos și, băgând-o în buzunar, am plecat pușcă..... în căutarea altui pol.

TH. M. MIHAILESCU

Atâta timp...

Atâta timp și pace ne'ntrerupt,
ca fire de nisip într'o clepsidră,
cu tentacule leneșe de hidră,
din mastodonte trupuri sânge supt.

Atâta timp rătăcitori pe mări
și nicio 'ncrucișare de corăbii,
rugină pe bicepse și pe săbii,
doar ochii bat mai multe depărtări.

Atâta timp pavilionul sus,
—o țigvă și ciolane semnul ori—
n'a spăimântat maritimi călători
din miazăzi, din răsărit și-apus.

Atâta timp prin văgăuni, vicleni,
și golfuri minuscule de sub Anzi,
din cei mai cruzi ai mărilor briganzi,
pirați uitați, pirați samariteni.

Atâta timp fără o pradă'n dinți
și nici o'njurătură mai cu patos,
de-am nimeri 'ntr'o zi un Munte Athos,
ajungem toți călugări strâmbi și sfinți...

CONSTANT RUSO



D. H. LAWRENCE

Părăsit

(Din romanul „Fii şi amanţi"),

Totul părea sfărâmat, pentru Paul. Nu putea picta. Tabloul pe care îl sfârşise în ziua morţii mamei sale — tablou de care era mulţumit — era cel din urmă lucru pe care îl făcuse. Când se întorcea acasă, nu putea pune iar mâna pe pensule. Nu-i mai rămăsese nimic.

Incât era veşnic în oraş, când într'un loc, când într'altul, bând cu oamenii pe care îi cunoştea. Asta îl istovea cu adevărat. Vorbea cu chelneriţele, aproape cu orice femeie, dar în ochii lui era o privire întunecată, încordată, de par'că ar fi pândit ceva.

Totul părea atât de schimbat, de nefiresc. Părea că nu e nici un motiv ca oamenii să meargă pe stradă şi casele să se înnalţe în lumina zilei. Părea că nu e nici un motiv ca toate lucrurile acestea să umple spaţiul, în loc să-l lase gol. Prietenii vorbeau cu el: auzea sunetele şi răspundea. Dar de ce trebue să existe sgomotul vorbelor, nu înţelegea.

Işi mai venea în fire când era singur, sau când lucra din greu, la fabrică. In cazul din urmă era numai uitare, când nu-şi mai da seama de sine însuşi.

Dar asta trebuia să se sfârşească. Il chinuia aşa rău faptul că lucrurile îşi pierduseră realitatea. Cei dintâi fulgi veniră. Vedea picăturile de mărgăritar printre stropii cenuşii. I-ar fi pricinuit cea mai vie emoţie altădată. Acum sosiseră, dar par'că nu mai însemnau nimic. Peste câte-va minute vor fi încetat să ocupe locul acela, şi numai spaţiul va rămâne, unde fuseseră ei.

Lucrul cel mai real era întunerecul nepătruns, noaptea. Acesta i se părea întreg, şi uşor de înţeles şi odihnitor. Se putea lăsa în seama lui. De odată o hârtie porni de lângă picioarele lui şi sbură pe jos, de-alungul trotuarului. El stătu pe loc, ţeapăn, cu pumnii încleştaţi, în timp ce o flacără chinuitoare îl străbătea. Şi iar văzu odaia bolnavei — pe mama lui, ochii ei. Fără să ştie fusese cu ea, în tovărăşia ei. Saltul repede al hârtiei îi adusese aminte că ea plecase. Dar el fusese cu ea. Dorea să stea toate lucrurile pe loc, încât să poată fi el iar cu ea.

Zilele treceau, săptămânile. Dar toate lucrurile par'că se topiseră, se prefăcuseră într'o grămadă nedeslușită. Nu putea deosebi o zi de alta, o săptămână de alta, aproape nici un loc de altul.

Intr'o seară se întoarse târziu acasă. Focul ardea domol; toată lumea era culcată. Mai puse pe foc nişte cărbuni, aruncă o privire mesei şi se hotărî să nu cineze. Apoi se aşeză în totoliu. Liniştea era desăvârşită. El nu-şi dădea seama de nimic şi totuşi vedea fumul întunecat, fluturând în sus pe coş. Indată doi şoareci ieşiră la iveală; cu băgare de seamă, ronţăind fărimiturile căzute pe jos. El îi supraveghea ca şi cum ar fi fost la mare depărtare. Ceasul bisericii bătu două. In depărtare se auzea uruitul ascuţit al vagoanelor, pe linie. Nu, nu ele erau în depărtare. Ele erau acolo la locurile lor. Dar unde era el însuşi?

Timpul trecea. Cei doi şoareci, alergând nebuneşte, săreau obrasnic peste papucii lui. Nici un muşchiu nu i se mişcase. Nu dorea să se mişte. Nu se gândea la nimic. Era mai uşor aşa. Pe urmă, din când în când, o altă conştiinţă, lucrând automat, isbucnea în fraze aprige:

— „Ce fac eu ?"

Şi din toropeala aproape otrăvită venea răspunsul:

— „Mă nimicesc singur".

Apoi urmă un simţământ viu, trist, ce pierea după o clipă, îi spunea că era rău ce face. După un răstimp, pe neaşteptate, veni întrebarea:

— „De ce rău?"

Iar nu răspundea nimeni, dar o undă de îndărătnicie aprigă, în pieptu-i, se împotrivea propriei lui nimiciri.

Se auzea sunetul unui car greu ce uruia în jos, pe drum. Deodată lumina electrică se stinse. El nu se mişcă, ci sta pironit drept înainte. Numai şoarecii fugiseră, iar focul strălucea roşu în odaia întunecată.

Atunci, cu totul automat, şi mai lămurit, conversaţia începu iar în sinea lui.

— „Ea a murit. La ce au folosit toate... lupta ei ?"

Aceasta era desnădejdea lui, dorinţa de a o urma

— „Tu trăeşti".

— „Eu nu".

— „Şi ea... în tine".

Deodată el se simţi obosit de povara aceasta.

— „Trebue să trăeşti mai departe, de dragul ei", zicea voinţa lui.

Ceva în el se simţea morocănos, par'că n'ar fi vrut să se trezească.

— „Trebue să duci mai departe viaţa ei; şi ce a făcut ea să continui tu".

Dar el nu voia. Voia să sfârşească.

— „Dar poţi să pictezi mai departe", zicea în el voinţa. „Sau de nu, poţi să ai copii. Şi pictura şi copiii duc mai departe străduinţa ei."

— „Să pictezi nu înseamnă să trăeşti".

— „Atunci trăeşte".

— „Cu cine să mă însor?" venea întrebarea posomorîtă.

— „Cu Miriam!"

Dar în aşa ceva n'avea încredere.

Se ridică pe neaşteptate, se duse drept la culcare. Când ajunse în dormitor şi închise uşa, stătu cu pumnii încleştaţi.

— „Mater, draga mea..." începu, din toată puterea sufletului. Pe urmă se opri. Nu voia să spună. Nu voia să admită că dorea să moară, să isprăvească. Nu putea mărturisi că viaţa l-a învins, sau că moartea l-a învins.

Aşa treceau săptămânile. Veşnic singur, sufletul lui înclina înciudat,

D. H. Lawrence

întâi de partea morţii, apoi de partea vieţii. Chinul adevărat era că n'avea unde să se ducă, n'avea nimic de făcut, nimic de spus, şi nu *era* nimic el însuşi. Uneori alerga pe străzi par'că ar fi fost nebun: uneori era nebun.

Era foarte slab, cu obrajii scofâlciţi. Nu îndrăsnea să-şi întâlnească singur ochii în oglindă; nici odată nu se uita la el însuşi. Dorea să scape de sine, dar n'avea de ce să se agăţe. In desnădejdea lui se gândi la Miriam. Poate-poate?

Pe urmă, mergând odată la biserica unitară, într'o Duminică seara, când se sculară să cânte imnul al doilea o văzu în faţa lui. Lumina strălucea pe buza ei de jos. Ea, cel puţin, părea că a găsit ceva: vreo nădejde în cer, de nu pe pământ. Mângâierea şi viaţa ei păreau în lumea de apoi. Un simţimând cald, puternic, pentru ea, îl cuprinse. Işi puse nădejdea în ea. Abia aştepta să se isprăvească predica, spre a-i vorbi.

Mulţimea o împinse afară, tocmai în faţa lui. Putea aproape s'o atingă. Ea nu ştia că el e acolo. El îi vedea ceafa plecată, oacheşă, sub cârlionţii negri. Se va lăsa în voia ei. Ea era mai bună şi mai puternică decât el. Va depinde de ea.

Ea mergea rătăcind orbeşte, în felul ei, printre cetele mici de oameni, din faţa bisericii. Totdeauna părea aşa pierdută şi ne la locul ei, în lume. El înaintă şi puse mâna pe braţul ei. Ea tresări grozav. Ochii ei căprii şi mari se dilatară de spaimă, pe urmă, la vederea lui, priviră întrebători. El se feri puţin în lături.

— „Nu ştiam..." gângăvi ea.

— „Nici eu".

El se uită în altă parte. Nădejdea lui neaşteptată, orbitoare, se stinse iar.

— „Ce cauţi la oraş?" întrebă el.

— „Stau la verişoara Ana".

— „A! Stai mult?"

— Nu; numai până mâne".

— „Trebue să mergi drept acasă?"

Ea îl privi, pe urmă îşi ascunse faţa sub marginile pălăriei.

— „Nu", zise ea, „...nu; nu e nevoe".

El se întoarse să plece şi ea îl urmă. Coborîră pe Hollow Stone şi el luă tramvaiul spre Poduri.

— „Hai să cinezi cu mine", zise el; „pe urmă te duci acasă".

— „Foarte bine", răspunse ea încet şi răguşit.

...Masa era pusă. El trase perdeaua la fereastră. Pe masă era un vas cu fresia şi dediţei purpurii. Ea se plecă spre ei. Pe când însă îi atingea cu vârful degetelor, se uită în sus la el, zicând:

— „Ce frumoşi sunt".

— „Da", zise el „Ce vrei să bei... cafea?"

— „Mi-ar plăcea", zise ea.

— „Atunci iartă-mă o clipă".

Se duse în bucătărie.

Miriam îşi scoase pălăria şi privi în jur. Odaia era goală, severă. Fotografia ei, a Clarei şi a Anei, erau pe pereţi. Se uită la planşeta de desemn, să vadă ce făcea el. Pe ea erau numai câteva linii fără rost. Se uită să vadă ce cărţi citea. Pe cât se părea, doar un roman obişnuit. Orice lucru pe care îl atinsese el, orice lucru care îi era cât de puţin personal lui, ea îl cerceta îndelung, cu luare aminte. Fusese despărţit de ea atât de multă vreme, încât voia să-l descopere din nou, pe el, situaţia lui, ce era el acum. Dar odaia nu prea o ajuta. O făcea doar să se simtă cam tristă: era atât de neprietenoasă şi lipsită de confort.

Ea cerceta cu mirare un caet de schiţe, când se întoarse el cu cafeaua.

— „Nu-i nimic nou în caet", zise el, „şi nimic prea interesant".

Puse jos tava şi veni să privească peste umărul ei. Ea întoarse paginile încet, privind totul cu încordare.

— „Hm!" făcu el, când ea se opri la o schiţă. „Uitasem asta. Nu-i rea, nu-i aşa?"

— „Nu" zise ea. „Nu prea o înţeleg".

El îi luă caetul şi-l răsfoi. Din nou scoase un sunet ciudat de uimire şi plăcere.

— „Sunt câteva lucruri nu prea rele aici", zise el.

— „Nu sunt rele de loc", răspunse ea serioasă.

El simţi iar interesul ei faţă de lucrul lui. Sau faţă de el? De ce o interesa el întotdeauna mai ales aşa cum apărea în lucrul lui?

Se aşezară la masă.

— „Să nu uit", zise el, „mi se pare mie sau am auzit că îţi câştigi singură întreţinerea?"

— „Da", răspunse ea, aplecându-şi capul oacheş peste ceaşcă.

— „Şi cum?"

— „Mă duc doar la şcoala de agricultură dela Broughton, timp de trei luni, şi voiu rămâne de bună seamă acolo, ca profesoară.

— „Ştii... asta mi se pare foarte bine pentru tine! Totdeauna doreai să fii independentă".

— „Da".

— „De ce nu mi-ai spus şi mie?"

— „N'am aflat decât săptămâna trecută".

— „Dar eu am auzit acum o lună", zise el.

— „Da; dar nu era nimic sigur atunci".

— „Imi închipuiam că o să-mi spui şi mie că încerci".

Ea mânca în felul ei, domol, stânjenit — aproape par'că s'ar fi sfiit să facă aşa ceva în public — pe care el îl cunoştea atât de bine.

După cină se traseră lângă foc. Ea purta o rochie de culoare roşie închisă, ce se potrivea cu tenul ei închis şi cu trăsăturile-i accentuate. Cârlionţii erau tot frumoşi şi uşori, dar faţa îi era mult mai bătrână, gâtul oacheş mult mai slab. Lui i se părea bătrână, mult mai bătrână decât Clara. Floarea tinereţii sale se trecuse repede. Ea chibzui puţin, pe urmă îl privi.

— „Şi cum îţi merge ţie?" întrebă ea.

— „Destul de bine", răspunse el.

Ea îl privi aşteptând.

— „Nu", zise ea, foarte încet.

Mânile ei, oacheşe, nervoase era[...]
împreunate peste genunchi. Tot m[...]
aveau lipsa de încredere sau de [...]
nişte, înfăţişarea aproape isterică. [...]
tresări văzându-le. Pe urmă râse f[...]
ră chef. Ea îşi puse degetele înt[...]
buze. Trupul lui subţire, negru, c[...]
nuit, zăcea liniştit pe scaun. D[...]
dată ea îşi luă degetul dela gură [...]
îl privi.

— „Şi ai rupt cu Clara?"

— „Da".

Trupul lui zăcea ca un lucru [...]
pădat, aşternut pe scaun.

— „Ştii", zise ea, „eu cred [...]
trebui să ne căsătorim".

El deschise ochii pentru [...]
oară după multe luni, şi o as[...]
cu respect.

— „De ce?" zise el.

— „Uite-te cum te istoveşti! [...]
fi bolnav, poţi muri — şi eu [...]
ştiu nimic — să nu fiu mai [...]
atunci, decât dacă nu te-aş f[...]
noscut niciodată".

— „Şi dacă ne-am căsători[...]

— „In orice caz, te-aş pute[...]
piedeca să te istoveşti şi să [...]
pradă pentru alte femei — [...]
lul — de felul Clarei".

— „O pradă?" repetă el zâm[...]

Ea dădu din cap, în tăcer[...]
zăcea, simţind cum îi creşte [...]
desnădejdea.

— „Nu sunt sigur", zise e[...]
„că mi-ar face mult bine căsn[...]

— „Eu nu mă gândesc de[...]
tine", răspunse ea.

— „Ştiu bine. Dar... mă iube[...]
tât de mult, încât vrei să mă [...]
buzunar. Şi aş muri acolo înăb[...]

Ea îşi lăsă capul în jos; îşi [...]
degetul între buze, în timp [...]
mărăciunea îi năvălea în inim[...]

— „Şi ce o să faci altmint[...]
întrebă ea.

— „Nu ştiu... o să trăesc m[...]
parte, îmi închipui. Poate o să[...]
în curând în străinătate".

Atâţarea dureroasă din glas[...]
o făcu să se lase în genunch[...]
covorul din faţa focului, foa[...]
proape de el. Acolo se g[...]
par'că ar fi fost sdrobită de c[...]
n'ar fi putut să ridice capul[...]
nile lui atârnau nemişcate p[...]
ţul jilţului. Ea simţea că el e [...]
în puterea ei. Dacă putea să [...]
dice, să-l cuprindă cu braţele[...]
să spună: „Eşti al meu". atu[...]
s'ar fi lăsat în voia ei. Dar î[...]
nea? Putea uşor să se jerfeas[...]
sine însăşi. Dar îndrăsnea [...]
runcească? Vedea trupul lui [...]
cat în haine închise, întin[...]
scaun, lângă ea. Dar nu; nu î[...]
nea să-şi pună braţul în jur[...]
să-l ridice şi să spună: „E a[...]
trupul acesta. Lasă-mi-l mie[...]
dorea asta. Dar se ghemuia şi [...]
drăsnea. Ii era teamă că el n[...]
dea voe. Ii era teamă că [...]
mult. Zăcea acolo, trupul lui p[...]
Ea ştia că ar trebui să-l ri[...]
să-l ceară, şi să ceară toate [...]
rile asupra lui. Dar — putea f[...]
ta? Mânile îi tremurau; ridi[...]
jumătate capul. Ochii ei, în[...]
rugători, aproape desnădăjdu[...]
implorară pe neaşteptate. Ini[...]
fu cuprinsă de milă. Ii luă [...]
o trase la sine şi o mângâie[...]

— „Vrei să mă iei, să fi[...]
mea?" zise el foarte încet.

O, de ce nu o lua el pe ea[...]
şi sufletul ei îi aparţinea lu[...]
ce nu voia să ia ce era al l[...]
durase atâta vreme chinul d[...]
parţine şi de a nu fi cerută [...]
Acum el iar o chinuia. As[...]
prea mult. Işi trase capul [...]
luă obrazul lui în mâni şi-[...]
drept în ochi. Nu, el era [...]
rat. Dorea altceva. Ea îl [...]
toată iubirea ei să nu-i cear[...]
aleagă. Nu se putea lupta cu[...]
ta, cu el, cu... nici ea nu ştia [...]

— „Doreşti asta?" îl î[...]
foarte serioasă.

— „Mult nu", răspunse [...]

Ea îşi întoarse faţa în lături, pe urmă, ridicându-se cu demnitate, îi luă capul pe sân şi-l legănă domol. Nu va fi al ei deci. Atunci putea să-l mângâe. Işi trecu degetele prin părul lui. Pentru ea, dulceaţa dureroasă a jertfei de sine. Pentru el, ciuda şi chinul unei noui neisbânzi. El nu putea să mai rabde... Dorea atât de mult să fie sprijinit de ea, încât acest sprijin prefăcut mai rău îl chinuia. Se trase înapoi.

— „Şi fără căsătorie nu putem face nimic?" — întrebă.

Buzele îi desveleau dinţii, de durere. Ea îşi puse degetul mic între buze

— „Nu", zise ea încet şi ca un dangăt de clopot. „Nu, nu cred".

Atunci, asta însemna sfârşitul, între ei. Ea nu putea să-l ia şi să-l scape de răspundere. I se putea doar jertfi de bună voe, în fiecare zi. Şi asta nu voia el. Dorea ca ea să-l cuprindă şi să spună, cu bucurie şi autoritate: „Lasă tot neastâmpărul acesta şi toată lupta împotriva morţii. Eşti al meu, să-mi fii tovarăş". Ea nu avea puterea asta. Dar un tovarăş căuta ea! Sau căuta în el un Christos!

Simţea că părăsind-o, îi răpea viaţa. Dar ştia că de rămânea, de înnăbuşea pe omul desnădăjduit din sine, se lepăda de propria lui viaţă. Şi nu nădăjduia că i-ar da ei viaţă, lepădându-se de a sa.

Ea şedea foarte liniştită. El aprinse o ţigare. Fumul se înălţa din ea, fâlfâind. El se gândea la mama lui şi uitase de Miriam. Pe neaşteptate aceasta îl privi. Amărăciunea o copleşea. Jertfa ei, deci, era de prisos. El şedea acolo, înstrăinat, fără să-i pese de ea. Deodată îşi aminti de lipsa de credinţă, de nestatornicia lui neîncetată. O să se nimicească pe sine însuşi, ca un copil îndărătnic. Ei, atunci, n'are decât!

— „Cred că trebue să plec", zise ea domol.

— „Vin şi eu cu tine", răspunse.

Plecară împreună, el vorbind, ea simţind că moare. El îşi luă rămas bun şi o lăsă la uşa verişoarei sale. La plecare simţi că şi cea din urmă legătură ce-l ţinea, s'a rupt.

Cum sta pe platforma tramvaiului, vedea oraşul ce se întindea până departe peste linia ferată — un abur de lumini. Dincolo de oraş câmpia, pete mici arzătoare ce însemnau alte oraşe — marea — noaptea — tot mai departe! Iar pentru el nu era loc nicăeri. In orice loc sta el, sta singur. Din pieptul, din gura lui, ţâşnea spaţiul nesfârşit şi se întindea în urma lui, pretutindeni. Oamenii ce mergeau răbiţi pe străzi, nu erau o piedică pentru golul în care se găsea el. Ei erau doar nişte umbre mici, ai căror paşi şi glasuri se puteau auzi, dar în fiecare din ei aceeaşi noapte, aceeaşi tăcere. Se cobori din tramvai. Pe câmpie era o linişte de moarte. Stele mici străluceau sus pe cer, stele mici erau răspândite până departe în apele revărsate, un cer jos pe pământ. Pretutindeni nemărginirea şi grozăvia nopţii nesfârşite, ce e trezită şi turburată o clipa, ziua, dar care se întoarce şi va rămâne la urmă pe vecie, ţinând totul sub tăcerea şi întunecimea ei însufleţită. Nu există Timp, ci numai Spaţiu. Cine putea spune că mama lui trăise şi nu mai trăia? Fusese într'un loc şi era într'altul; atâta tot. Şi sufletul lui nu o putea părăsi, ori unde ar fi fost ea. Acum ea plecase în străinătatea nopţii, şi el era tot cu ea. Erau împreună. Totuşi mai rămânea trupul lui, pieptul lui ce se sprijinea de barieră, mânile lui pe stinghia de lemn. Toate acestea păreau ceva. Unde era el? — o bucăţică perpendiculară de carne, mai neînsemnată decât un bob de grâu pierdut într'un lan. Asta n'o putea îndura el. Din toate părţile tăcerea întunecată şi nemărginită părea că-l apasă pe el, o biată scântee, ca să-l stingă şi totuşi el, un nimic aproape, nu putea fi stins.

— „Mamă!" lăcrămă el — „mamă!"

Ea era singura care-l susţinea pe el, în mijlocul tuturor. Şi ea plecase, se amestecase printre ei. Dorea să-l atingă ea, să-l ia cu sine.

Dar nu, nu voia să se dea bătut. Intorcându-se cu vioiciune, porni spre sclipirea de sus a oraşului. Pumnii îi erau încleştaţi, gura strânsă. Nu voia să meargă în direcţia aceia, spre întuneric, să o urmeze pe ea. Porni repede spre oraşul strălucitor, ce murmura domol.

Din englezeşte de M.



PERECHI NEMURITOARE

Iubirea pământească şi divină dintre Abelard şi Eloisa

Intr'o dimineaţă a anului 1117, de jur împrejurul turnului Sfintei Geneveva din Paris, se adunase, înşiruită pe trotuare sau căţărată pe balcoanele caselor din faţă, o mulţime neastâmpărată şi pitorească. Un curios care ar fi încercat să aplece urechea la murmurul acela neîntrerupt de cântece şi chemări, pornit din mijlocul ciudatei adunări, ar fi cules dialecte de prin toate părţile Europei; sonora cadenţă bretonă şi cantilena răguşită din Germania de miază-zi, vocea domoală şi răspicată a irlandezilor şi limbuţia plăcută din ţinutul Lombardiei lui Po. Deodată, un vuet neaşteptat se ridică asemenea unei furtuni dinspre biserică. Un bărbat înalt, slab, investmântat în haina nobilă preoţească, îşi croia drum prin mulţime, îndreptându-se spre turn. Ajuns acolo, el se sui sprinten pe o estradă. Stătu o clipă, fără să pronunţe o vorbă, rotindu-şi chipul frumos şi mândru peste lumea care agita cărţi, tăbliţe şi pene de scris, în semn de salut. Apoi, când se făcu linişte, cu vocea limpede, silabisită, începu...

Cine era necunoscutul şi ce însemna ploaia de aplauze cu care-l primeau? Era Pierre Abelard, cel mai elocvent, cel mai vestit şi mai neînfricat dintre oratorii şi filozofii epocei sale. Era de dincolo de Sena, din puzderia jalnică de uliţe şi fundături grămădite împrejurul pieţei
Maubert, cartier de oameni săraci,
[...]eatru neîntrerupt de îmbulzeală şi
[...]cul vestit al execuţiilor prin spân-
[...]rătoare. Acolo îşi aveau sediul fai-
[...]oasele cabinete de studiu ale Pari-
[...]lui: curioasă Universitate în aer
[...]er, unde profesorii ţineau cursuri
[...]menea saltimbancilor, pe la col-
[...]ile străzilor, unde slujitorii crime-
[...]teau cot la cot cu filozofia, iar ple-
[...]a ordinară cu ştiinţa...

[...]DELA ORGOLIU LA PACAT

In lumea aceia de încrezuţi fana-
[...]i şi neînţelegeri arzătoare, cearta
[...]a expresia cea mai înaltă şi depli-
[...]ă a învăţăturii. Polemici violente,
[...]rând ani întregi, se iscau între ca-
[...]ii diferitelor şcoli asupra subiecte-
[...]r celor mai spinoase şi mai ob-
[...]cure.

Tocmai într'una din zilele acelea,
[...]belard căpătase o izbândă supre-
[...]mă, împotriva lui Anselm de Laon şi
[...] şcoalei lui. Sfidat de către disci-
[...]olii acestuia, ca fiind cel mai vechi
[...]i consacrat teolog din Europa, să
[...]xplice în public „Profeţiile lui Eze-
[...]hiel", el o făcuse cu o pătrundere
[...]tât de rară şi o noutate de cugetare
[...]i formă, atât de sclipitoare încât
[...]bătrânul Anselm, bănuitor şi gelos, îl
[...]prise să-şi mai continue cursul. Ve-
[...]stea acestei interdicţii stârnise o e-
[...]moţie de nedescris şi Abelard fusese
[...]hemat numaidecât să-şi continue
[...]relegerile la Paris. Aşa dar, aclama-
[...]iile acelea erau sancţiunea triumfu-
[...]ui său. De aceia, fără ca vreun muş-
[...]hiu să se înfioare pe chipu-i tine-
[...]esc şi îmbelşugat de viaţă, se fălea
[...] sinea lui, iar flacăra unui orgoliu
[...]emăsurat îi ardea inima.

Orgoliul, chiar sfinţii o spun, e
[...]şa pe care intră toate păcatele.
[...]rin el s'a pierdut şi Abelard. „So-
[...]otindu-mă de-acum încolo singurul
[...]lozof pe pământ,—scrie el mai târ-
[...]u — eu, care trăisem până atunci
[...]tr'o cumpătare bine chibzuită, în-
[...]pui să dau frâu liber pasiunilor ce
[...]i clocoteau în suflet".

La Paris, era o fată al cărei far-
[...]ec neasemuit şi cultură aleasă, fă-
[...]au să se vorbească pretutindeni
[...]spre dânsa. Mică, blondă, vioaie,
[...]zestrată cu frumuseţea aceia ide-
[...]ă ce-o împrăştia mintea-i ageră şi
[...]minoasă, Eloisa era floarea ce în-
[...]selea posomorâtele ziduri ale mâ-
[...]ăstirii Notre-Dame, un loc singura-
[...]ec, unde, în treizeci şi şapte de
[...]ilii, despărţite una de alta, locu-
[...]u cei treizeci şi şapte de canonici
[...] Catedralei. Eloisa era chiar ne-
[...]oata unuia din aceştia, canonicul
[...]ulbert. Abelard care locuia prin a-
[...]ropiere, o văzu şi auzind lăudându-
[...]se de atâtea ori învăţătura şi găsin-
[...]-o peste măsură de plăcută şi ade-
[...]enitoare, făuri un plan de cucerire
[...] fetei. Incetul cu încetul, intră în
[...]aţiile lui Fulbert şi, punând în
[...]işcare câţiva prieteni, izbuti să a-
[...]ucă lucrurile astfel că aceştia îi
[...]ropuseră bătrânului, din iniţiativa
[...]r proprie, ideia de a-l lua pe Abe-
[...]rd în pensiune, în casa lui. Astfel
[...] primit acolo şi începu să guste
[...]ricirea visului împlinit...

In pregătirea acestui plan de se-
[...]cere şi înşelăciune, Abelard fusese
[...]lăuzit numai de imboldurile unui
[...]priciu josnic şi ale unei perversi-
[...]i fără scrupule. Dar de multe ori
[...] seducerea cade în propriu-i laţ.
[...]a i se întâmplă şi lui Abelard. E-
[...]sa nu era numai o femeie dărui-
[...]cu o inteligenţă superioară ci, pe
[...]-asupra, se mai bucura de-o uimi-
[...]re şi instinctivă sensibilitate. De
[...] început, ea aduse în pasiunea a-
[...]sta, o astfel de căldură şi gingă-
[...], o nobleţe atât de profundă şi
[...]supunere atât de deplină, în cât
[...]elard, spirit priceput întru înţe-
[...]erea şi preţuirea frumuseţii, fu
[...]bit numai decât.

Iată-i, aşa dar, trista prăbuşire în flăcările acelei iubiri pe care-şi închipuise că o va aprinde nepedepsit!... Pasiunea îl schimbă dintr'odată. Omul ambiţios, arivist, calculator, nu mai avu interes şi nici gând de cât pentru iubirea lui cea nouă. Incepu să-şi neglijeze prelegerile. Sprijinitorii lui, şcolarii lui, vedeau cu amărăciune că lecţiile deveneau tot mai rare şi lipsite de viaţă, iar maestrul care-i entuziasmase totdeauna cu noutatea uimitoare şi bogăţia ideilor, era redus de acum încolo la o searbădă repeţire a lui însuşi...

Schimbarea aceasta trezi bănueli. Poate că, prea orbiţi de dragostea lor, Abelard şi Eloisa nu se îngrijiră în de-ajuns s'o ascundă. Fapt este că scandalul, odată aflat, ajunse şi la urechile unchiului. Cumplită fuse durerea bătrânului şi a rudelor în faţa dovezilor acelei ruşini. Pe vremea aceia, anumite jigniri deveneau imediat o datorie de răzbunare pentru întreaga familie. Inştiinţat că rudele Eloisei se pregătesc să-l pedepsească, un prieten îi sfătui pe cei doi tineri să se despartă, fie chiar pentru câtva timp, înduplecându-l pe Abelard să se adăpostească în casa lui. Prietenul locuia puţin mai departe de Notre Dame, pe malul Senei. Lungi şi posomorâte zile petrecu el acolo, îndărătul ferestrelor cu vitralii, privind mersul neînduplecat al fluviului; lungi şi posomorâte zile petrecu acolo, cu gândul dus la femeia dragă care asculta poate, în clipele acelea, sunetele înfiorate ale aceloraşi clopote; care se istovea în văpaia aceleaşi dorinţe şi aşteptări amăgitoare! In timpul acesta, lucrurile stăteau pe loc. Fulbert refuza cu încăpăţânare toate stăruinţele prin care amicii lui Abelard încercau să-i propue o împăcare. In sfârşit, într'o zi, din toropeala ucigătoare a acelei nesiguranţe îl trezi un bilet al Eloisei prin care ea îl vestea pe Abelard că va deveni mamă.

Atunci, nu mai folosiră nici sfaturile, nu mai folosiră nici rugăminţile prietenilor, Abelard se hotărî să-şi răpească iubita. Intr'o noapte, travestit în călugăr, se amestecă prin micul cortegiu ce-l însoţea pe Superior la căpătâiul unui canonic pe moarte şi isbuti să pătrundă nevăzut în mânăstirea Notre-Dame. Eloisa, care-l aştepta nedormită de trei nopţi era gata. Coborându-se pe o frânghie în josul balconului, fugi cu el. Timp de două zile stătură închişi în căsuţa de pe malul Senei, apoi, în cea de a treia zi, sub nume şi vestminte schimbate, luară într'ascuns drumul spre Bretania...

CASATORIA SECRETA

Abelard era din Nantes. Acolo, în casa unei surori, la câteva luni după fuga lor, Eloisa dădu naştere unui copil. Abelard, care în răstimpul acesta se înapoiase la Paris, se hotărî s'o ceară pe Eloisa în căsătorie, unchiului ei. Zadarnic încercă ea să-l abată dela un asemenea gând... — „Abelard, îi spunea, nu trebue să faci acest pas, pentru însăşi cariera ta. Ştii că în ziua în care s'ar afla în public că ai o soţie şi copii, porţile erarhiei eclesiastice îţi vor fi închise pentru totdeauna, ba chiar şi situaţia ta de maestru va fi compromisă. Pe când aşa, aceasta e gloria la care te-a hărăzit D-zeu: cu vorba ta să fii îndrumător oamenilor şi lumină bisericii... Şi apoi, dragul meu, am prea multă frică de rudele mele. Nici o scuză, nici o pocăinţă ori îndreptare a lucrurilor nu va înăbuşi ura lor. O împăcare aparentă n'ar fi decât un mijloc prin care să te poată pedepsi cu mai multă cruzime. Mai bine de o sută de ori pentru mine să rămân aceia ce sunt, Iubirea ta este palatul meu pământesc, iar rang mi-este însăşi demnitatea mea!"

Dar Abelard nu voi să audă şi, însoţit de doi prieteni, se înfăţişă lui Fulbert. Fulbert nici nu clipi din gene şi ascultă liniştit rugăminţile înflăcărate ale tânărului.

La propunerea acestuia de-a o lua pe Eloisa de soţie, el murmură, dus pe gânduri — „E singurul lucru ce se poate face..." Consimţi de asemenea atunci când Abelard adause că, spre a nu-şi compromite situaţia, socotea mai nimerit să se păstreze taină în jurul acestei căsătorii. Apoi, se îmbrăţişară, bătându-se pe umăr, în semn de împăcare. Abelard se duse la Nantes ca s'o ia pe Eloisa. Intr'o dimineaţă, în zori, după o noapte întreagă petrecută în rugăciuni, căsătoria fu celebrată în taină, de faţă fiind Fulbert şi un număr restrâns de intimi cari se legaseră cu jurământ să păstreze secretul. Astfel erau obiceiurile acelor vremi îndepărtate. După ceremonie, soţii se despărţiră, deoarece se învoiseră ca Eloisa să vie să locuiască iarăşi la unchiul ei. Plecând Abelard, ea îi spuse printre lacrimi: „—De azi înainte ne-am pierdut pe noi înşine, precum ne-am pierdut şi iubirea!"

Intr'adevăr, de cum o văzură pe Eloisa în casă, Fulbert şi rudele, spre a-l compromite pe Abelard, se apu-

(Continuare în pag. VI-a)

cară, călcând înțelegerea, să răspândească vestea căsătoriei. Ticăloșia aceasta îl turbură peste măsură pe Abelard. Fără îndoială el o iubea pe Eloisa și toată purtarea lui din ultima vreme dovedise aceasta cu prisosință, dar se iubea mult și pe el însuși și nu se putea împăca de fel cu gândul de a-și vedea primejduită reputația lui de maestru. Pentru omul care a nutrit o ambiție mare în viață, e totdeauna o dramă cumplită împrejurarea ce-l silește să sacrifice această ambiție obligațiilor inimii. Ca să curme orice bârfeală, el se gândi că era mai bine s'o ducă departe pe Eloisa și de aceia îi găsi un adăpost în mânăstirea din Argenteuil, lângă Paris. Nu se gândea să se despartă de dânsa, iar rudele Eloisei îl crezură sau cel puțin se prefăcură că-l cred și găsiră numaidecât prilej ca să pue în fapt o răzbunare de multă vreme urzită. Intr'o noapte, conrupând servitorul, ei pătrunseră în locuința lui Abelard și, legându-l de pat, cu căluș în gură, săvârșiră asupra corpului acestuia cea mai spăimântătoare mutilare ce se poate aduce unui om. După care, îl lăsară singur, leșinat, aproape mort...

IUBIRE DIVINA

Neînchipuit de mare a fost indignarea stârnită în tot Parisul de-o asemenea nelegiuire. Umilit sub lovitura primită, scos din fire de rușinea acelei suferinți dezonorante, Abelard se hotărî să se ascundă departe de lume, intrând într'o mânăstire. Scrise Eloisei să facă și ea la fel, luând și ea vălul renunțării. Eloisa nu simțea nici o vocație religioasă, dar de îndată ce află voința lui Abelard, fără să mai stea în cumpănă o clipă, ceru haina de călugăriță. Fură primiți aproape în acelaș timp, ea la Argenteuil, iar el la mânăstirea Saint-Denis, din Paris. Acestea se petreceau în 1120. Se cunoscuseră cu doi ani înainte.

I se mai imputa atunci, lui Abelard, că o silise pe Eloisa, prea tânără și nechemată să părăsească lumea ca să intre într'o mânăstire. Cu toate acestea, așa trebuia să fie. Destinul Eloisei era să rămâie, până la moarte, femeia lui Abelard. Singurul mijloc de a-i sta alături, era acela de a-l urma, de a fi uniți în depărtarea supremă a lucrurilor și a oamenilor, uniți în D-zeu, fiindcă nu puteau să fie în lume. Fără prefacerea aceasta, pasiunea lor ar fi rămas o simplă întâmplare dureroasă. Dimpotrivă, astfel, ea deveni ceia ce este de veacuri: pilda fără seamăn a unei iubiri omenești și nefericite care, prin renunțare și ispășire, se purifică în focul dumnezeesc!...

Acolo, în Bretania, în mijlocul unui ținut întunecos și pururea melancolic, pustiit de iureșul vânturilor oceanice și cotropit mereu de oștile domnitorilor, se află o mânăstire mică, uitată de lume și singuratecă. Apoi, mai e și o alta, printre bălțile sădite cu trestie și pădurile de brazi din Troyes. Din acele două surghiunuri îndepărtate, din întunecimea chiliilor, unde totul îmbie la sbucium și pocăire, nu două ființe, ci două suflete, două rugăciuni își răspund una alteia. Stinsă între ei orice umbră de dorință trecătoare, începe acum a doua existență a iubirii lor, aceia divină.

Lucru nemai pomenit, această căsătorie sufletească păstrează parcă în cel mai înalt grad mistic aceleiași forme și legături ca într'o căsătorie obișnuită. El rămase până la moarte, pentru ea, stăpânul și în acelaș timp, tovarășul de viață: energia bărbătească ce sprijină și apără, ce mângâie și călăuzește. La rându-i, ea rămase de asemenea până la moarte, pentru el, ființa plină de dragoste și devotament, colaboratoare credincioasă și statornică. De multe ori, cerându-i sfaturi asupra unei bune rânduieli în mânăstire, ea scrie: „—Ajută-mă tu, căci eu nu sunt decât o biată femee slabă..." — mărturie sublimă în care, pe lângă atâta înălțare și curăție, răzbește întreaga durere a femeii în luptă cu singurătatea. Și, ca adevărată soție, avu o încredere nestrămutată în el și când, urmărit de persecuțiile atotputernicului abate de Chiaravalle, Abelard fu osândit pentru opinii eretice, ea îi stătu alături, neînfricoșată, apărând sinceritatea, războindu-se pentru reabilitarea lui...

După o existență rătăcitoare și îndelung zbuciumată, Abelard muri la Cluny, în 1142. Atunci se petrecu un fapt care spune singur și cu prisosință cât a apărut de extraordinar, acelorași contimporani, cazul lui Abelard și al Eloisei: Abatele din Cluny, Petru cel Venerabil, trimise într'ascuns Eloisei rămășițele pământești ale soțului pentru ca ea să le poată îngropa în mânăstirea din Troyes. Gestul acesta, însemnând „mea culpa" din partea unui om atât de aspru, ascetic și neînchipuit de strașnic, de o neînduplecare oarbă față de poruncile mânăstirii și ale bisericii, e cel mai delicat și mișcător omagiu adus frumuseții unirii lor.

Eloisa muri în 1164 și fu îngropată alături de Abelard. Furtunile fără de număr ale atâtor veacuri și prefaceri au dus mormintele celor doui amanți la Paris; ele se află acum în cimitirul Père Lachaise, unde și astăzi sunt vizitate, în ziua morților, de piosul pelerinaj al mulțimilor de pretutindeni. Din când în când, câte un învățat încearcă să susție că cele două morminte n'ar fi autentice. Dar se știe că în astfel de împrejurări, învățații se înșeală, de cele mai multe ori...

G. R.

Ce mai puternic roman al revoluției rusești

„Copii Flămânzi"

de ALEXANDRU NIEVEROW
Romanul complect numai cu
20 LEI
De vânzare la toate librăriile din țară



Cinematograful

Pur - muzical

Ce dovadă mai sigură de anemie decât nevoia aceasta de a retipări, în còpii nouă, filme foarte vechi (în cinematograf 5 ani se poate numi foarte vechi). Vreau să vorbesc de „Regele Jazzului", pe care m'am dus să-l revăd cu certitudinea că nu voi fi decepționat.

Acest film a fost o încercare fără imitatori, o încercare, dela prima dată, deplin reușită; încercarea unui film pur muzical, unde „intriga" constă dintr'o înlănțuire de melodii, sau pentru fiecare melodie, o înlănțuire de instrumente care apar succesiv în scenă, aproape ca niște personagii. Oamenii au, în toate acestea, o importanță secundară.

Principalul îl fac sunetele. Ele vin travestite în timbre variate, în hainele mereu altele ale altor și altor instrumente. Este un fluviu de unde sonore care curg și se ajung din urmă ca valul în val. Firește, o asemenea întreprindere presupune o execuție impecabilă, — condiție care, trebue să o recunoaștem, a fost deplin realizată.

„Regele Jazzului" este un film
excelent și o încercare intere[redacted]
santă. De ce nu a fost continua[redacted]
tă? Poate că reînceputul de vi[redacted]
ginitate pe care îl aduc noui[redacted]
còpii să împingă pe producă[redacted]
rii cinematografici să mai ca[redacted]
te în această fecundă direcț[redacted]

Apologia furtului

Ducându-mă să văd unul [redacted]
insupòrtabilele filme germa[redacted]
cu ofițeri, consilii de fami[redacted]
nobilă, și alte ranghene de c[redacted]
medie muzicală berlineză, a[redacted]
fost nevoit să suport o revist[redacted]
și pentru a nu știu câta oa[redacted]
am încercat, în fața pornogra[redacted]
fiei nesărate și vulgarității a[redacted]
noste care place atât de mul[redacted]
mamelor, soțiilor, fiicelor, lo[redacted]
godnicelor și amantelor de func[redacted]
ționari comerciali, — în fața a[redacted]
cestor exhibiții de obscenitat[redacted]
fără haz, am încercat încă oda[redacted]
tă un adânc sentiment de cons[redacted]
ternare. Imi venea, la fiecar[redacted]
„viț" cu dublu înțeles sexual[redacted]
să mă ascund sub scaun d[redacted]
rușine.

Rușine individuală — căc[redacted]
îmi ofensa simțul personal a[redacted]
pudoarei; rușine națională [redacted]
căci mă vedeam solidarizat, di[redacted]
pricina cetățeniei mele român[redacted]
cu o societate care tolerează [redacted]
semenea orori; însfârșit, ruș[redacted]
ne general-umană, căci în[redacted]
venea greu să mă împac cu [redacted]
deea că toate vietățile din jur[redacted]
meu, care râdeau, sorbeau vo[redacted]
bele actorilor și dedeau sem[redacted]
de vizibilă desfătare, apar[redacted]
nobilei specii umane.

Deodată însă începui a [redacted]
mai gândi la toate astea.

Se întâmplase un lucru no[redacted]
Un domn artist, costumat în [redacted]
paș și acompaniat de orchest[redacted]
debita o adevărată apologie [redacted]
deliquenței. Hoțul e un ero[redacted]
Hoțul riscă. Hoțul munceș[redacted]
violent: escaladează ferestr[redacted]
sare de pe acoperișuri. Hoțul [redacted]
un apostol: el ia dela bogați, [redacted]
nu frustează Statul. „Ne-h[redacted]
țul" e un laș (textual!); da[redacted]
nu fură este pentrucă nu î[redacted]
drăznește, sau nu are imagin[redacted]
ție.

Insfârșit toată această teor[redacted]
etico-socială, tot acest foarte n[redacted]
etzscheian „gefährlich leben" e[redacted]
primat cu o colecție aleasă [redacted]
„nasulii", „zexe" și „miștò"! [redacted]
pitecantropii aplaudau în rop[redacted]
te frenetice!

Firește, sunt pentru libert[redacted]
tea oricărei opiniuni. Dar a[redacted]
țarea la furt nu este o opini[redacted]
ne, sau dacă vreți este una d[redacted]
acele opiniuni pe care tocm[redacted]
le pedepsește codul penal. [redacted]
răsc starea de asediu; ur[redacted]
măsurile zise excepționale; [redacted]
răsc procesele de intențiuni; [redacted]
răsc tot ce e stânjenire a lib[redacted]
tății cuvântului; urăsc imix[redacted]

unea organelor polițienești acolo unde competența normală e a legiuitorului și a judecătorului ordinar. Dar, să mă ierte Dl. cititor, am un adânc respect pentru codul penal.

Un film bun

Să vedeți acum buchetul. Plec, indignat, dela revista de care vorbeam și mă duc să văd filmul intitulat „Fiica prostituatei", în care toți actorii joacă cu o reală măestrie, unde Wallace Berry și Marie Dressler au creații cu totul remarcabile. Pe când mă felicitam pentru norocul de a asista la un film nuanțat, original și foarte omenesc —, deodată aud în sală diverse șuerături. Ce se întâmplase? D-nii Ionescu — Popescu — Constantinescu — Episcopescu — Georgescu, etc., activau moralicește. Se indignaseră domniile-lor că la un moment dat apăruse pe ecran în „combinezon" o prostituată bătrână și grotescă. Ce au să zică domnișoarele Ionescu — Popescu — Georgescu etc.? Să nu ni se demoralizeze fiicele noa-[redacted]

Cum ne văd Rușii

Problema Basarabiei. - Aspectul internațional

Am văzut cum interpretează scriitori bolșevici faptele Uniunii Basarabiei în natura lor lăuntrică. Să vedem acuma cum sunt explicate aceste fapte în cadrul însemnării lor internaționale.

„In afară de foloasele de ordin economic, de stăpânirea Basarabiei sunt legate interese militaro-politice, care au o importanță enormă nu numai din punct de vedere românesc, dar și din punct de vedere anglo-francez" (Pavlovici, op. cit., p. 13).

Cu acest pasagiu autorul citat pune problema tendințelor imperialiste ale statelor burgheze europene, dublate de imperialismul românesc — România nu scapă nici ea de această învinuire — încarnat în visul caracteristic pentru astfel de popoare: „România Mare" și exemplificat odată mai mult în cazul Basarabiei.

Să vedem cum este pusă problema.

Basarabia, care mulțumită particularităților sale geografice și bogăției de produse, de trei ori în decursul sec. XIX, în 1828, 1853 și 1877 a servit ca bază de plecare pentru armatele rusești, — este o regiune adecvată pentru concentrarea și repartițiunea armatelor, la începutul unor operațiuni militare. Granița dela Nistru este în aceeaș măsură folositoare României și statelor burghezo-capitaliste care stau dinapoia ei, în care [redacted]

tă titlul: Problema Basarabiei și chestiunea petrolului. Imperecherea acestor două noțiuni este în măsură să nască numeroase și îndreptățite nedumeriri într'o minte neversată în speculațiunile marxiste asupra vieții economice mondiale. Ea este însă justificată de către autorii ruși cu obișnuita lor abilitate.

România posedă numeroase bogății naturale între care însemnate zăcăminte de petrol. In 1923 se face legea „naționalizării subsolului". Această lege stârnește un conflict între capitalismul român și cel străin, lezat în interesele legate de compensațiunile ce le obținea deobiceiu la acordarea împrumuturilor cerute de Statul român, sub formă de concesiuni petroliere, etc. „Prin noi înșine" n'a fost însă o politică sinceră, ci mai degrabă o abilă politică de a sili puterile apusene la concesiuni în problema Basarabiei!

Scopul acestei politici a fost atins mulțumită concurenței capitalului francez și englez în cucerirea piețelor economice ale Orientului apropiat. Franța care reușise între timp să ocupe poziția dominantă în industria petrolieră a Poloniei, caută acum să cucerească o poziție asemănătoare în România. Pentru a o obține, Franța elaborează planul acordării României a unui împrumut de un miliard de franci, dar concurența companiilor engleze „Royal Dutch
[redacted]hel" și „Anglo-Persană", anihi-
[redacted]ează acest plan și aduce pre-
[redacted]onderența capitalului englez
[redacted] România. „Prin ratificarea
[redacted]ipirii Basarabiei la România,
[redacted]ranța face încercarea de-a slă-
[redacted] influența engleză în România
[redacted] de a nu da putință Angliei să
[redacted]apareze petrolul românesc".
[redacted]., p. 18).
[redacted]ar chestiunea cui vor apar-
[redacted] gurile Dunării mai intere-
[redacted]ză pe imperialiștii francezi
[redacted]in punctul de vedere al he-
[redacted]oniei lor pe continentul eu-
[redacted]an. Marea cale a Mediterа-
[redacted] datorită faptului că Gibral-
[redacted], Malta și alte poziții stra-
[redacted]e din această mare sunt în
[redacted]ânirea Angliei, precum și
[redacted]rită incontestabilei superio-
[redacted] a forțelor navale engleze,
[redacted] scoasă din sfera influenței
[redacted]ceze. Și atunci pentru con-
[redacted]alansarea acestei hegemonii
[redacted]time, Franța caută să crei-
[redacted]paralel cu marea cale medi-
[redacted]ă o mare cale europeană
[redacted]ală, dela apus spre răsărit,
[redacted] Rin-Main-Dunăre, care să
[redacted]sească la adăpost de forțele
[redacted]le britanice. „Stăpânirea
[redacted]ării, această a doua arteră
[redacted]ală importantă a Europei,
[redacted]une în mânile Franței im-
[redacted]liste, cu condițiunea unei
[redacted]monii pe Rin, preponderen-
[redacted]supra centrelor industriale
[redacted]lturale ale întregii Europe
[redacted]ene și centrale, ale Balca-
[redacted] și Mării Negre și ar lăsa
[redacted]ă cale expansiunii franceze
[redacted]rientul apropiat" (Id., p.

[redacted]em prin urmare și aici, în
[redacted]ema Basarabiei, aceleași
[redacted]teristici, pe care le-am sta-
[redacted]chiar dela început, și pe ca-
[redacted]vom revedea acum în legă-
[redacted]cu chestiunea ce o avem în

[redacted]mânia este privită și ară-
[redacted]ntregii lumi rusești ca un
[redacted]an înverșunat al URSS,
[redacted]nu țintește numai stăpâni-
[redacted]nei provincii rusești, aca-
[redacted]ă fără drept, dar urmăreș-
[redacted]o expansiune imperialistă
[redacted] Nistru și subminarea tot-
[redacted] a puterii sovietice (aci
[redacted]ează bandele albe, care tre-
[redacted]Nistrul în perioada războ-
[redacted]civil rusesc, și care ar fi
[redacted]organizate și înarmate cu
[redacted]rsul statului român). Dar
[redacted]tă situație nu este dictată
[redacted]i de interesele proprii eco-
[redacted]ce și politice, ci este o răs-
[redacted]ere a acțiunii imperialis-
[redacted] și capitalismului anglo-
[redacted]ez, care au prin România
[redacted]rea cale dunăreană o punte
[redacted]u libera cale spre domina-
[redacted]Orientului apropiat, iar în
[redacted]abia poziția prin care este
[redacted]rat concurentul cel mai
[redacted]jdios în această parte a
[redacted] — URSS.

[redacted] toate aceste caracteristici
[redacted]ve care deformează pro-

blema Basarabiei în scopul urmărit de politica rusească și sunt, întrucât privește literatura ce ne preocupă, în special destinate mai ales creării unei opinii publice rusești, nu pot împiedica să se vadă clar enorma importanță pe care o atribuie politica sovietelor problemei Basarabiei. Interesele proprii ale URSS în stăpânirea gurilor Dunării se îmbină cu însemnarea lor internațională și așează Rusia pe chestia Basarabiei nu numai în fața României, care stăpânește această provincie, ci și în fața marilor puteri din apusul Europei.

Astfel se punea problema în anii trecuți. Prin încheierea pactului de neagresiune, situația se schimbă — favorabil pentru noi.

M. MAEVSKI

Antologia Dragostei și a Femeii

— *In dragoste, nimic nu valorează ca realitatea. Restul este literatură.* — (M. Harry).

— *Inteligența superioară a unui bărbat nu-i este de nici un folos în iubire, dacă n'are acest simț care lipsește atâtor bărbați: Simțul feminității.* — (Raymonde Machard).

— *Când o femee s'a dat câtva timp întreagă, oricât de puțin ar retrage din ceiace a dat, tot darul se află în primejdie.* — (Marcel Prevost).

— *Femeia care se studiază, de obiceiu n'are încredere în eficacitatea mijloacelor sale de seducție.* — (Arno Lueist).

— *Niciodată o femeie nu calculează ceiace poate să coste o plăcere.* — (Juvenal).

— *Cea mai modestă femee nu găsește o voce mai melodioasă decât aceia care îi cântă laude.* — (Adrien Dupuy).

— *Viața n'ar trebui să aibă alte limite decât dragostea: tot ce mai poate iubi ar trebui să trăiască.* — (A. d'Houdetot).

— *In dragoste, totdeauna victimă este aceia care se învinuește și se umilește.* — (J. Sandeau).

— *Viața femeilor este o lungă maladie.* — (Hipocrate).

— *O femeie virtuoasă are în inimă o fibră mai puțin sau mai mult decât celelalte femei: ea este stupidă sau sublimă.* — (H. de Balzac).

— *Virtutea la femei, când ele au patruzeci de ani, nu este cel mai adesea decât regretul de a-i avea.* — (Auguste Luchet).

— *Cele mai multe femei iubesc din capriciu și schimbă din temperament.* — (M-me de Lambert).

— *Se poate compara femeia cu un vas cu untdelemn, și bărbatul cu un cărbune aprins; înțeleptul nu va pune niciodată la un loc untdelemnul și focul.* — (Sadi).

— *Societatea femeilor conrupe moravurile și formează gustul.* — (Montesquieu).

— *A fi iubit, însemnează a deveni ceva, când nu erai nimic.* — (Robert Guyard).

— *Nimic nu este atât de comun la o femee decât de a nu voi ca o altă femee să profite de ceiace a refuzat ea mai întâiu.* — (Hamilton).

— *Toate femeile sunt la fel după ce s'a stins opaițul.* — (Plutarch).

— *Dintre tot ce posedăm, singure femeile au o plăcere de a fi posedate.* — (Fr. de Malherbe).

— *Indată ce femeile sunt ale noastre, nu mai suntem noi ale lor.* — (Montaigne).

— *O femee este foarte aproape de căderea sa când a ertat deseori.* — (Saint Prosper).

— *Dragostea este ocupația neocupaților.* — (Diogene).

— *Iubirea este ca și medicina, numai arta de a ajuta natura.* — (Dr. Lallemand).

— *Natura având de creat o ființă care să convie bărbatului prin proporțiunile sale fizice, și copilului prin moralul său, dezleagă problema, făcând din femee un copil mare.* — (Rivarol).

Traduse și extrase de

AUREL GEORGE STINO



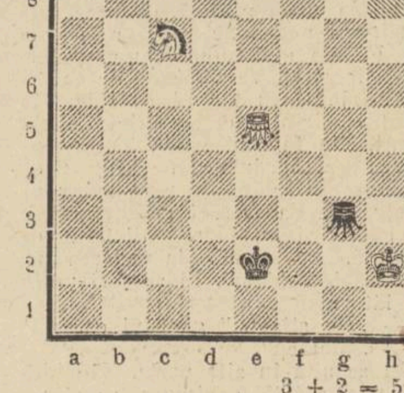
Cronica Șahului

PROBLEMA No. 617

de dr. L. Lazarus, Bucureșt

(inedită)

— dedicată d-lui Dinu Negreanu —



3 + 2 = 5

Mat ajutor invers în 5 mutări

Hilfszüger. Selbstmatt in 5 Zügen.

Gemen: cu pion alb la c7 în loc de cal.

Zwilling: *mit weissem Bauer auf c7 statt Springer.*

PROBLEMA No. 618

de Jaroslav Soukop, Praga.

(inedită)



13 + 11 = 24

Mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 152

Jucată la Folkestone (Anglia) în concursul popoarelor în ziua de 21 Iunie 1933.

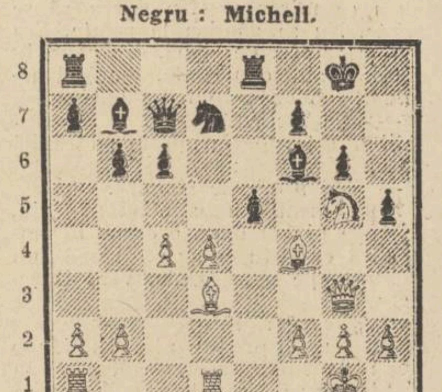
ALB: E. Glass *(Austria).*
NEGRU: R. P. Michell *(Anglia).*

Gambitul damei

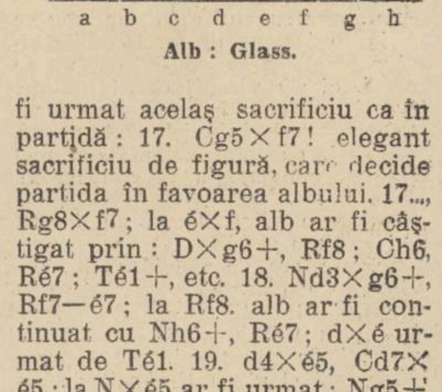
1. d2—d4, é7—é6; 2. c2—c4, d7—d5; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Cg1—f3, c7—c6; 5. é2—é3, Cb8—d7; 6. Nf1—d3, Nf8—é7; 7. 0—0, 0—0; 8. Dd1—é2, b7—b6; 9. é3—é4, d5×é4; 10. Cc3×é4, Nc8—b7; 11. Tf1—d1, Dd8—c7, 12. Cé4×f6+, Né7×f6; 13. Cf3—g5, g7—g6; la h6 ar fi urmat Dé4, h6, C×é6! etc. 14. Dé2—g4, Tf8—é8; 15. Nc1—f4, h7—h5? mai bine ar fi fost é5, negru întinde însă albului o cursă, dar acesta o evită. 16. Dg4—g3!, cursa negrului consta C×é6, Dc8; Dg3, T×é6; 16...., é6—é5, prea târziu, dar și la Dd8 ar

Situația partidei după a 16-a mutare a negrului.

Negru: Michell.



Alb: Glass.



fi urmat acelaș sacrificiu ca în partidă: 17. Cg5×f7! elegant sacrificiu de figură, care decide partida în favoarea albului. 17..., Rg8×f7; la é×f, alb ar fi câștigat prin: D×g6+, Rf8; Ch6, Ré7; Té1+, etc. 18. Nd3×g6+, Rf7—é7; la Rf8, alb ar fi continuat cu Nh6+, Ré7; d×é urmat de Té1. 19. d4×é5, Cd7×é5; la N×é5 ar fi urmat: Ng5+, Cf6; Té1, Rf8 (Rd8; N×f6+ sau Rd7; Nf5+); Nh6+, Rg8; Nf7+ cu câștigarea damei. 20. Nf4×é5, Nf6×é5; 21. Dg3—g5+, Ré7—f8; la Nf6 ar fi urmat Té1+, iar la Ré6 mat în 2 mutări. 22. Dg5—f5+, Rf8—g8; 23. Td1—d7 și negru abandonează, căci la N×h2+; Rh1, Df4; ar fi urmat D×h5 cu mat inevitabil.

P. NEGREANU
S. THAU

Nicolae Filimon: Nenorocirile unui slujnicar

(Biblioteca „Dimineața")

In ultimul timp Biblioteca Dimineața a luat o excelentă inițiativă: aceea de-a reedita, cu o desăvârșită respectare a textului original, diverse opere puțin cunoscute ale scriitorilor noștri clasici sau opere de mult epuizate, de care toată lumea a auzit vorbindu-se și care, din lipsă de ediții curente, nu mai pot fi citite.

Astfel, ultimele numere ale Bibliotecii Dimineața ne oferă o serie de povești, snoave și anecdote de-ale lui Ion Creangă. Povești de Dimitrie Cantemir, Pagini din cronicarii români, și


N. Filimon

„Nenorocirile unui slujnicar sau Gentilomii de mahala" de Niculae Filimon.

Ne vom opri, deocamdată, la aceasta din urmă.

Niculae Filimon, după ce multă vreme a avut nenorocul să fie reeditat în condiții absolut nesuficiente, și-a găsit în d. George Baiculescu un comentator conștiincios. După ce acum doi ani d-sa a publicat „Ciocoii vechi și noi" prezintă acum, în „Biblioteca Dimineața", o operă mai puțin cunoscută a lui Filimon: „Nenorocirile unui slujnicar".

Dacă ne gândim la epoca în care a trăit (1819-1865), Niculae Filimon ne apare într'adevăr surprinzător. Intr'o vreme în care literatura noastră nu depășise drama și nuvela romantică, Filimon face să apară, deodată, un roman cu un solid fond realist, plin de observație și de viață, susținut în acelaș timp de un înverșunat suflu satiric. „Ciocoii vechi și noi" e primul nostru mare roman social.

Bine înțeles forma lui nu ne mai satisface astăzi decât în parte. Filimon nu se poate sustrage câteodată unor declamații și unor patetisme care erau în atmosfera vremii de atunci (în viață ca și în literatură). Personagiile lui nu vorbesc întotdeauna cu vorbele lor; se simte că prin gura lor vorbește autorul. Dar acestea sunt defecte care dispar în fața marelui dramatism care însuflețește tot romanul. Și Dinu Păturică, ciocoiul, rămâne unul din tipurile nemuritoare ale romanului românesc.

„Nenorocirile unui slujnicar" e o nuvelă lungă. Filimon descrie aici un tip de papugiu politic foarte interesant, Mitică Râmătorian, eroul nuvelei, este tipul perfect al lichelei așa cum, cu foarte mici deosebiri de costum și de limbaj, circulă încă și azi în societatea românească. Filimon ne documentează pe larg asupra slujnicăriei și a slujnicarilor pe care îi definește „acei tineri ignoranți, vicioși, corupți și fără avere, care în ardoarea lor de-a dobândi cu orice preț mijloace ca să-și satisfacă niște plăceri și ambițiuni deametralmente opuse pozițiunii lor sociale, devin târâtori, lingușitori și uneori chiar sperjuri". Acesta era slujnicarul de pe la 1858: seamănă leit cu licheaua politică din zilele noastre. Este, probabil și din nefericire, un tip etern. Dar tocmai din pricina aceasta nuvela lui Filimon are toate șansele să dureze.

Pe cititorul de azi îl vor stingheri, poate, la început oarecare stângăcii de compoziții și oarecare naivități de stil. Dar ele sunt, cum am mai spus, inerente timpului. Și mai este ceva. Aceste stângăcii dau o ciudată savoare textului. Și descrierea Bucureștiului nocturn de pe acele vremuri, zugrăvirea vieții de cafenea și a mahalalei de pe vremea Unirii, se acordă minunat cu acest stil cam învechit dar plin de o stranie savoare.

Ne gândim — mutatis mutandis — la Parisul de la 1830 al lui Balzac pe care nu-l gustăm decât *numai* în stilul lui Balzac, puțin cam învechit și cam romantic și el. Ce ne interesează este viziunea realistă și adevărul de viață, care sunt tot așa de evidente la uriașul animator al Comediei Umane ca și la modestul nostru Filimon.

AL. A. PHILIPPIDE





Cărți și reviste

Ravaisson: Testament filozofic

Cu ocazia retipăririi „Testamentului Filozofic" al lui Ravaisson, Albert Thibaudet face asupra acestuia în „Nouvelle Revue Française" câteva „reflecții" de o pătrundere rară (la rubrica sa intitulată astfel).

Ravaisson, filozof idealist și om de lume, era un cald adept și orgolios teoretician al „Filosofiei pe două trepte", al distincției între spiritul plebeu și spiritul aristocrat în filosofie, respectiv întrupate în sistemele de gândire materialiste și cele idealiste.

Albert Thibaudet se oprește asupra acestei idei care intră, spune cu bună dreptate, în preocupările contimporane. Materialismul „explicarea superiorului prin inferior" și idealismul, „explicarea inferiorului prin superior", sunt două moduri de gândire care-și găsesc o corespondență în spiritul claselor sociale de azi. Avem astăzi un materialism care e o filosofie a proletariatului și un idealism care e o filosofie burgheză.

Distincția lui Ravaisson coboară depe planul poetic, contemplativ, pe care o pune filosoful însuși în ingenuitatea lui grandioasă și ia o înfățișare foarte concretă, verificându-se în lupta claselor sociale.

Ravaisson, născut în 1813, aparține generației care a văzut creindu-se o mare antiteză între partidul intelectual al clasei generoșilor și partidul intelectual al mizeriei.

Proudhon dă în „Système de contradictions economiques" subtitlul de „Philosofie de la misère": „Fenomenul cel mai bine atestat prin experiență, și cel mai puțin înțeles de teoreticieni este, scrie Proudhon, „Mizeria". — Filosofia, adaogă Thibaudet, altă dată speculație a claselor în repaus (al căror reprezentant ar fi Ravaisson) e acum prinsă în mișcarea mizeriilor individuale, corporative, naționale, planetare... E natural deci, că între această ultimă filosofie și cealaltă să existe o poziție neconciliabilă, și ideile să se ciocnească între ele cu tenacitatea intereselor.

Cărți: Iorgu Iordan, Introducere in studiul limbilor romanice - Iași 1932.

Cărțile de știință sunt rare în literatura română. Deaceea când apare câte una constitue un eveniment. Iașii ne-au dat până acum una: *Originea Românilor* de Al. Philippide. Tot din Iași ne mai vine una, datorită profesorului de Filologie romanică de la Universitate, Iorgu Iordan, *Introducere în studiul limbilor romanice. Evoluția și starea actuală a lingvisticii romanice*, în editura Institutului de Filologie română *. Lucrarea aceasta prin caracterul ei de manual, e menită să umple un gol de mult simțit în rândurile romaniștilor noștri, dar mai ales pentru studenți. Fiind de o importanță deosebită cred că e necesar a fi făcută cunoscută cetitorilor. Deaceea facem această însemnare spre a-i preciza, pe cât posibil, cuprinsul și deci valoarea.

Incepe, evident, cu o *prefață* care arată cum a fost privit un studiu mai vechiu al autorului, referitor la *starea actuală a romanisticei*, de către diferiți lingviști (ca Slotty, Fraenkel, Wallensköld, Meillet pe deoparte, și Meyer-Lübke, Gamillscheg, pe de alta), discuția marcând mai degrabă o ceartă între școalele *positivistă* și *idealistă*, decât o apreciere obiectivă a studiului însuși. E o lămurire necesară.

Apoi lucrarea se compune din patru părți. Le vom menționa pe rând.

I. Un istoric al *Romanisticei înainte de 1900* (p. 1-99), unde se arată că până în sec. XIX, nu poate fi vorba de cercetări științifice în romanistică, deși se observă oarecare interes începând cu Dante, oamenii Renașterii și până în sec. XVII-XVIII. Se fixează începutul abia în epoca romantismului. Mai întâi s'a întrebuințat metoda *comparativă* a indo-europeniștilor, și de aceea s'a făcut greșala în romanistică, de a se recurge prea mult la reconstrucții cu toate că prototipul comun (i. e, *latina*, mai ales *latina comună*) era cunoscut. Pe de altă parte s'a alergat și aici la *texte*, nu la limba vorbită, creindu-se astfel *istorismul* romanistic (știința de biurou). Astăzi ambele defecte sunt înlăturate datorită geografiei lingvistice, care dă romaniștilor material viu (p. 1-7). Știința ese din biurou și merge pe teren.

Se face apoi o expunere clară, metodică, a evoluției romanisticei prin romaniști, începând cu Raynouard, care greșește totuși când fixează o limbă comună, romana, între latină și cele neolatine. Greșala îi fu observată de Schlegel (p. 7-9). Indogermanistica făcând progrese prin Bopp și Grimm, influențează, ca metodă, și asupra romanisticei care, prin Diez, se creiază acum propriu zis prin a sa *Gramatică a limbilor romanice* (în 3 vol., 1836-1843). E de notat că Diez începe aceste studii în urma unui îndemn al lui Goethe. El trece de la luarea în considerație a *literei*, la *sunet*, cea dintâi nereproducând fidel pe cel din urmă (p. 10-12). Lucrări de ale lui Diez se utilizează și azi. Progresul urmează prin Ascoli, indo-europenist și romanist, care fundează *dialectologia*, descoperind prin aceasta o nouă limbă romanică, *ladina* (reto-romana). El explică particularitățile specifice prin *elementul etnic (substratul*, care face să mă gândesc la Hasdeu, cu al său *Strat și substrat)*; se admite chiar *intuiția* deoarece „munca filologului nu poate fi numai o *distilare de fișe*, ci se cere și puțină fantesie, un simț deosebit pentru ceeace e probabil, care singur duce la descoperirea adevărului" (p. 11-13). Se fixează apoi importanța lui Gaston Paris și Meyer (p. 14). Insfârșit prin *naturaliști* și *legile* lor, și *neogramaticii*, care dau valoare limbii actuale, se observă două fenomene importante pentru modificarea vorbirii: *alunecarea sunetului* și *analogia*. *Școala* aceasta se datorește lui Scherer, Osthoff, Brungmann și Serkien, și e sistematisată de H. Paul și alții, ca Meyer-Lübke, de reputație cunoscută, care acordă o importanță deosebită *elementului fonetic* (p. 15-28). Contra neogramaticilor se ridică Georg Curtius, Ascoli, Bezzenberger și în special Schuchardt, care găsește însuși fenomenul fonetic schimbător, supus modei, condiționat de situația omului care vorbește o limbă, deci neputându-se fixa un dialect strict delimitat de altul, în consecință, nu există dialecte (p. 28-38).

Totuși acum ia avânt *dialectologia*, în care se ilustrează Rousselot și Gauchat. Se constată anume că accidentele geografice nu pot forma granițe fonetice sau linguistice, dar o frontieră politică poate dicta această graniță** (p. 39-44). Gramont (legi și formule fonetice), Vendryes (tendința fonetică), Meillet (raportul de corespondență), Pușcariu (legi fonetice și fonologice), Menéndez Pidal (generațiile consecutive), Merlo, Goidánich (tendința), Ginneken (ereditatea) sunt partizanii legilor în fonetică (p. 44-54). Dar toată activitatea lui Schuchardt n'a fost decât să pună în evidență continua prefacere fonetică, deci lipsă de legi, lipsă de granițí pentru cuvinte, dar ține seamă de amestecul străin, de onomatopeism și de originea limbajului, utilizează metoda descriptivă (p. 55-69). De reținut și caracterisarea lui Schuchardt ca *om* (p. 69-73).

Trecând mai departe, autorul discută metoda *cuvinte și lucruri*, prin care se înțelege că un cuvânt vine într'o limbă împreună cu lucrul pe care-l designă, legând deci *istoria limbei* de *istoria civilizației*; dar pentru a afla etimologia trebue să observăm și cum se prezintă obiectul în exterior (p. 73-75). Rezerva pe care o face autorul, ca să nu generalizăm aceasta, că și moda poate aduce un cuvânt într'o limbă, e foarte necesară, întrucât nimeni nu poate crede că noi sp. ex., n'am cunoscut *plugul* decât prin Slavi, când se poate întâlni alături de acest cuvânt și *aratru*. Chiar în instituții unde împrumutul este mai obicinuit, nu se poate generaliza: alături de *Voevod* e *Domnul*, de *Hatman* e *Spătarul*, de *Staroste* e *Voitul*. Metoda e ilustrată de Meringer prin ale sale *valuri ale lucrurilor*, pentru care apelează la etnografie și la etnologie (p. 75-77). E întrebuințată de Schuchardt, care definește nașterea sinonimelor și omonimelor, cerând și un atlas cu fotografii pentru dialectele obicinuite; apoi de Baist, Wagner, care vorbește și despre *cămașă* și *iie* ale noastre *(camisia și linea)*. Jaberg, Jud, Giuglea (elemente germane) și Jokl (p. 77-87). *Afectul* trebue deasemenea luat în considerare spre a se putea studia mai bine semantica vorbelor, la îmbunătățirea cărui studiu indirect a contribuit chiar psiho-analiza lui Freud. Legătura între Meringer și Freud o face Sperber, care pune în rândul întâiu *stâlcirea fonetică* și nu *gândul ascuns* (p.87-92), pe care l-ar deduce Freud. Iată cum se poate stâlci un cuvânt: Românii care au luat parte la lupta dela *Koeniggraetz* spuneau că s'au luptat la *Cânecreț* (op. Iorga); altul: fiind la țară, aud strigând în urma mea măi Culeane! Neștiind de ce e vorba întorc capul. Vroia să-mi vorbească o bătrână. Mi-am dat seama că-mi schimbase numele din *Aurelian* în *Culean*. Insfârșit Bergson, care aduce în filosofie *intuiția* și *instinctul*, influențează și linguistica întrucât pentru studiul cuvintelor trebue să se recurgă și la aceste elemente (p. 92-96).

Dar vom continua în no. viitor.

AURELIAN SACERDOȚEANU

* Acum de curând aflăm că a apărut alta, care ne vine dela Cluj, referitoare la toponimia Ardealului, prin munca profesorului N. Drăganu și prin grija Academiei; n'am văzut-o încă spre a vorbi de ea.

** Exemplific și cu un caz cunoscut mie: com. Costești, Bărbătești și Pietrari sint trei comune alăturate; în cea dintâi se zice *piept, pieptene, piatră*, în celelalte *chiept, chieptene, chiatră*. Intre cele două comune s'au așezat oameni din Costești care-și păstrează vorba însă. Cea dintâi e orientată spre Hurezi, celelalte două spre Govora; între cele două ținuturi e o deosebire vădită în vorbire și chiar lexic.



CITITI TOȚI AZI IMPRESIONANTUL ROMAN:
RASPUTIN
DE
KLABUND
Romanul sfântului, desfrânatului și șarlatanului, — evocat pasionant, halucinant.
în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —
Lei 4, Romanul complect — La chioșcari și librari

Cronica literară

Al. Dima: Aspecte și atitudini ideologice

Cartea d-lui Al. Dima fiind o operă de gândire a trecut neobservată, pentrucă publicistica noastră este grăbită să așeze în conștiința publică scrieri cugetate într'o seară și pe colțul unei mese de cafenea, nu lucrările care cer cultură, meditație și inteligență. Atâtea „probleme" s'au fost pus mai deunăzi de către „noua generație", atâta discuție a înegrit paginile revistelor, încât ar fi fost de așteptat ca opul d-lui Dima să fie luat cu asalt. Nu s'a întâmplat însă nimic. Pentrucă pe fiecare îl interesa în fond problema parvenirii la reputațiunea individuală și nicidecum rosturile culturii române. D. Dima este dintre intelectualii ingenui, cărora le plac problemele pentru ele însile; așa se explică cum de-l vedem acum discutând cu pasiune probleme ce nu mai încălzesc pe nimeni.

Ceeace este de remarcat la d. Dima, e calitatea superioară a gândirii sale, sinceritatea dialecticei care urmărește captarea convingerii iar nu a atenției asupra autorului. Așa de organică și de spontană este această gândire, încât te simți luat de apa problemelor și pe măsură ce meditația crește, figura autorului dispare, rămânând numai interesul pentru ideile sale. Insușire fundamentală, aceasta, pentru un filosof, într'o cultură, mai cu seamă, unde cugetarea ia un caracter pronunțat literar. Dacă adăogăm apoi că d. Dima se dovedește a fi un om cu cultură temeinică și variată, întinsă atât în clasicitate cât și în contimporaneitate, cultură evidentă în faptul că toate cuvintele sale sunt necesitate de gândiri reale, putem afirma fără exagerare că printre tinerii ideologi din ultimii ani, d-sa este dintre cei mai înzestrați.

Firește că însușirea esențială a unei opere de felul acesta, e aceea de a te face să gândești în marginile ideilor sale. Odată recunoscută această calitate, nu mai rămâne criticului decât calea discuțiunii, care este un alt mod de omagiu. Voi discuta așa dar unele puncte ale d-lui Dima, de opiniile căruia sunt nevoit să mă despart, într'o mare măsură.

Intr'un lung articol intitulat „Criza culturii românești" d. Dima, bizuindu-se cu prea multă bună credință, poate, pe anume autori contimporani, constată că există actualmente o criză a culturii europene, ce se resfrânge și asupra celei românești. Deși eu aș fi îndreptățit să cer autorului dovezi originale, iar nu simple atestări discutabile, voi evita acest smârc de controverse și voi face numai o obiecțiune formală. D. Dima scrie: „Criza se manifestă în sufletul oricărui intelectual sub forma unui sentiment penibil de neliniște ce crește la unii până la pesimism și panică. Motivul e în genere cunoscut și purcede din impresia pe care o avem cu toții, că multe din rezultatele științei se contrazic între ele sau împreună contrazic religia, că fiecare domeniu cultural în parte, dela știință până la artă și filosofie, e brăzdat de curente atât de opuse, încât orice orientare devine imposibilă. Față de acest haos cultural pare îndreptățit și cel mai pesimist sentiment".

Dar bine! Asta nu e criză de cultură, ci criză sufletească. Poți să ai sentimentul neliniștii, al îndoelii, al haosului, și să exprimi aceasta. Expresia acestei stări se numește cultură. Toate momentele culturii se bizue pe asfel de discordanțe și autorul însuș recunoaște aceasta după d. Rădulescu-Motru. Noi prin criză a culturii înțelegem o rarefiere, o degradare a culturii sub raportul calității, nu o orientare a ei prin conținut. Altfel Eminescu ar reprezenta o criză de cul'ură, fiindcă e... pesimist. In realitate el înfățișează o criză de conștiință a generației lui, corespunzătoare celei mai strălucite epoci de cultură românească. Intr'un cuvânt d. Dima face eroarea de a scoate o judecată de calitate din natura *problemelor* unei culturi, ceeace e cu totul discutabil.

Dar în ce stă propriu zis criza? Ea nu e nici cantitativă — zice d. Dima — nici calitativă. Se scrie mult și bine, vasăzică! Atunci unde-i criza? Ne putem oare închipui o criză cu Molière, Racine, Pascal, etc.? Firește că nu! D. Dima găsește o formulare a crizei pe deasupra noțiunilor de cantitate și calitate.

„...criza culturii europene e o criză a calității ei, dar nu în sensul în care vorbeam mai sus de valori spirituale inferioare față de alte valori ale trecutului, ci în acela al *felului de producțiuni* care *sunt*, în comparație cu acele care *ar trebui să fie*".

Ideea aceasta „a ceea ce trebue să fie" e cu totul caracteristică unei anume părți a intelectualității noastre și denotă o falsă idee despre cultură. Cultura, tradiția, nu sunt norme, ci abstracțiuni ale spiritului nostru clasificator. Poți caracteriza à posteriori o cultură, îi poți descoperi un fir conducător pe care îl numești tradiție, dar a da ordin și a zice „Așa trebue să fie cultura", este a uita că și cultura are, ca orice fenomen natural, legile ei, pe care noi le descoperim, nu le creăm. Se va zice cum că din descoperirea legii interioare a unei culturi se poate deduce marginile deviațiunii, dar și aci, e un abuz de finalism în domeniul manifestațiunilor omenești, de oarece orice abatere are explicațiunea sa naturală, și cultura nu e un fir simplu ci unul împletit. Și apoi fi-va cineva sigur de a descoperi adevărata lege de desvoltare a unei culturi, adevărata tradiție, spre a o urma? Totul este de domeniul teoriei celei mai vagi, de vreme ce fiecare vede tradiția țării lui în altă parte. De altfel d. Dima ca și alții confundă mereu *tradiționalismul* cu *tradiția*. Tradiția este continuitatea obiectivă pe care inteligența noastră o descopere, după săvârșirea unei serii istorice, în fenomenele de cultură, în vreme ce tradiționalismul e teoria după care suntem îndatorați a urma o cale sau alta, după bunul plac al teoreticianului culturii, care pretinde că aceea și nu alta e tradiția, lucru întotdeauna mai mult decât discutabil.

Unul din simptomele crizei noastre de cultură ar fi, după d. Dima, misticismul. Dar această mișcare e așa de neînsemnată încât n'ar avea ce strica și apoi nimic n'ar împiedica bună oară ca din misticism să iasă forme înaintate de cultură. Misticismul nu e o stare inferioară intelectualismului, după cum rațiunea nu-i inferioară sentimentului, totul fiind în funcție de potența generală a sufletului. Altfel Dante ar trebui să fie inferior lui Voltaire sau d-lui Corneliu Moldovanu. Perturbarea vine pentru d. Dima de acolo că misticismul împiedică procesul de *naționalizare a culturii românești*. Iată-ne ajunși la punctul nevralgic, la chestiunea naționalității și a *specificului național*.

Departe de noi de a nega specificul național, adică nota distinctivă a unei culturi, extrasă de rațiune și după încheierea ciclului. Care e însă specificul nostru național? Se poate oare stabili aceasta cu rigurozitate științifică? Și dacă nu, îl putem da ca normă? *Cultură națională* e un concept din cele mai abstracte și se reduce la o singură notă esențială: cultură în limba națională. Altfel ar trebui să eliminăm din cultură toate științele exacte și naturale în frunte cu matematicile. Căci *matematici naționale*, în afară de înțelesul „exprimate în *limba* română și profesate de români" e un concept gol de înțeles. Dar chiar filozofia nu se poate naționaliza, cum pretind d-nii Băncilă și Dima, pentrucă dialectica n'are națiune. Dar evident că în penumbra atitudinilor sufletești subconștiente, care însoțesc cugetarea, putem descoperi o notă mai mult sau mai puțin națională. Aceasta este însă secundară. Intr'un cuvânt, ieșiți din sfera simplei generalizări pentru utilitatea spiritului, naționalitatea în cultură este o noțiune fără nicio valoare normativă. A compune poezii în mod național, a construi național, a picta național, înseamnă a crea după intuițiile subiective ale cutărui și cutărui ideolog, introducând în operă anume note materiale și uitând că specificul național constă în calitatea organelor de percepere a universului. Cine

(Continuare în pag. VIII-a)



Cronica mizantropului

Mondenitatea la băi

Plecarea la băi, vara, nu este determinată, cum s'ar crede, de motive sanitare şi nici măcar de dorinţa unei recreaţiuni higienice. Un examen medical atent ar dovedi că cei mai mulţi dintre vilegiaturiştii unei localităţi sunt contra-indicaţi mediului pe care şi l-au ales. Cutare pleacă la băi pentru ca să poată pune în geamurile ferestrelor sale, timp de o lună, hârtie albastră, lucru menit să-l ridice în stima vecinilor. Altul vrea să trimită la cunoscuţi cărţi poştale ilustrate cu „salutări din...". Acest specimen de vilegiaturis e capabil de mari privaţiuni la alimentaţie şi alte capitole pentru a locui într'o „vilă" cu reputaţie. El e în stare să vină în localitate numai pentru o zi, atât cât ajunge spre a trimite corespondenţa, pentru ca apoi să stea ascuns, restul lunii, îndărătul hârtiilor albastre ale ferestrelor casei sale. Femeile însfârşit vor să poarte pijama, să strângă material de conversaţiune pentru iarnă, să nu fie mai prejos decât altele... Un lucru este stabilit: a nu merge la băi e „ruşine", şi vilegiatura e un mijloc de distracţie. Deaceea prima întrebare pe care ţi-o pune un prieten, când te întorci de la băi, este dacă ai avut „distracţii". Noţiunea mai subtilă de recreaţiune, de linişte şi reculegere fizică şi morală, de confort în mijlocul naturii e încă necunoscută individului român.

La Tekirghiol, bunăoară, cei mai mulţi vin să facă plajă. Pentruce tocmai la Tekirghiol, veţi zice, dacă n'au trebuinţă decât de mare? Pentrucă e un lucru onorabil de a merge la Tekirghiol, având în vedere scumpetea, din care se poate deduce mijloacele de a cheltui mult. Vilegiaturistul dela Tekirghiol înfruntă insolaţia şi răceala, murdăria şi specula şi se întoarce acasă cu pielea inflamată, cu reumatismul agravat, cu stomacul stricat şi cu nervii sdruncinaţi. Nimeni n'ar suporta acasă la el infecta privelişte zilnică a fecalelor umane pe care orice vilă din Tekirghiol o oferă cu chirie mare, din snobismul de a avea Wasserfall fără apă. Şi cu toate acestea vilegiaturistul e mulţumit. E mulţumit că poate spune lumii că a fost unde a fost, că e grozav de scump şi că deci a cheltuit o avere etc.

Vilegiatura mai satisface în burghez şi intima năzuinţă de a trăi o clipă pe piciorul unei mari mondenităţi. Harnica femeie casnică, pentru care fumul de tutun e un atentat la candoarea perdelelor, devine aci o femee fatală. La Tekirghiol toate femeile fumează cu gesturi de apaşă câte un chioştec de ţigară şi cer foc trecătorilor de pe drum. Burgheza care-şi ascunde la Bucureşti şi unghia degetului mic al piciorului, iese aci la drum cu pulpele goale, aşa de goale, încât singura parte acoperită este zona îngustă dintre cele două fese. Ea e foarte mândră de perfecţiunea ei trupească şi când în virtutea gravitaţiunii pulpana halatului de baie cade jos, ea se grăbeşte să o ridice în sus.

Distracţiunea de căpetenie la Tekirghiol este ruleta. Să vii din casa ta tihnită, să dormi şi să mănânci rău, să bei alcooluri peste alcooluri, să-ţi cheltueşti banii şi nervii până după miezul nopţii, în faţa naturii reprezentate prin mare, iată o ciudată vilegiatură! Şi dacă ar fi o ruletă ruinătoare, dătătoare de mari senzaţii romantice! Dar e o biată morişcă, un fel de titirez cu miza de „un pol", la care femeile cu mucul de ţigare au o clipă sentimentul marilor perversităţi cosmopolite. La glasul mecanic al învârtitorului bilei (Faceţi jocurile, Domnilor, Jocurile sunt făcute. Nimic nu mai cade) Tekirghiolul se preface pentru fiecare în Monte-Carlo, loc de perdiţie şi de mari perversiuni. Este în fond elementul pe care îl doreşte vilegiaturistul, pentru care marea sau muntele rămâne o simplă direcţiune exprimată pe biletul de tren.

ARISTARC

Mărunte

A apărut:

„Calculator de dobânzi" de M. Drimer, contabil autorizat, cu o prefaţă scrisă de d. prof. Trancu-Iaşi.

Se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, precum şi la autor, în Bucureşti, str. Mitropolitul Daniil No. 5.

Cu preţul de lei 140.

■ DL. MARK deschide cu prilejul serbărilor organizate, în Parcul Carol, de către Uniunea Fundaţiilor Culturale Regale, cabinetul său ştiinţific de consultaţiuni *psichografologice, astrologice, cabalistice*, etc.

Cu începere de Miercuri 9 August, d-sa primeşte zilnic, între orele 10-12 a. m., 5-8 d. a., 10-12 seara, în *Pavilionul Regal* (par-terre), stânga.

(Urmare din pag. VII-a)

crează cu adevărat, crează în totdeauna *specific*, după cum apa pusă într'un anume vas ia totdeauna forma vasului. Cuvântul „trebue" n'are ce căuta într'o cercetare obiectivă asupra culturii.

E foarte firesc ca un teoretician al culturii să caute şi ilustraţii şi d. Dima o găseşte, se'nţelege, în Eminescu. Eminescu este, afirmă d. Dima, un tradiţionalist. Ei bine, nu! El e fireşte un poet tradiţional ca ori ce artist adevărat, însumând în sine progresele anterioare ale artei lui. Cultul lui pentru înaintaşi a fost greşit interpretat. Eminescu n'a admirat nici odată pe Mureşanu sau pe Mumuleanu. Acestea sunt atitudini polemice ţintind numai la stabilirea propoziţiei că scriitorii mai vechi prezentau un echilibru perfect între mijloacele lor de expresie şi conţinutul lor sincer, în care credeau, în vreme ce generaţiunile noui sunt *materialiste* şi urmăresc în profesarea ideilor altceva decât realizarea lor şi anume interesul personal. Critica lui Eminescu mai are în vedere şi limba. Dar de o direcţie obligatorie, românească, a spiritului, nici vorbă. Eminescu e conservator nu tradiţionalist, recomandând progresul firesc împotriva *saltului*, în marginile limbii române în evoluţie normală. Atât. El, care făcea parte din grupul *cosmopolit* al *Junimii*, vedea în tradiţie o manifestare a necesităţii, faţă de care orice normă e superfluă. Şi fiindcă n'avem spaţiu aci pentru discuţiuni mai largi încheiem cu chiar frazele poetului:

„Individul e osândit prin timp şi spaţiu de a lucra pentru acea singură parte, căreia el îi aparţine. In zadar ar încerca chiar de a lucra deodată pentru toată omenirea — el e legat prin lanţuri nedesfăcute de grupa de oameni, în care s'a născut. Nimic nu e mai cosmopolit decât matematica pură d. es., şi cu toate astea omul de ştiinţă va fi silit să o scrie într'o *limbă* oare care, şi prin acest mediu de comunicare ea devine întâi şi întâi proprietatea *unui* grup de oameni, a *unei* naţionalităţi şi acea naţionalitate priveşte pe omul de ştiinţă de al său, ori cât teoriile lui ar putea să aparţină omenirii întregi".

G. CĂLINESCU

Cronica gastronomică

Insemnări din carnetul unui gastronom

Oamenii care cetesc în timpul mesei, nu digeră ceia ce cetesc şi nu pricep ceia ce mănâncă.

*

Nu comanda mititei la Capşa, *nici* queues-d'écrevisses à la bordelaise *la* Leul şi Cârnatul.

*

Când ţi-a gătit bucătarul o mâncare bună, mulţumeşte-i. Dacă a greşit, explică-i ce nu ţi-a plăcut. Unui şef bun nu-i place să se ostenească pentru guri ignorante, după cum nici unui muzicant nu-i place să cânte pentru urechi de măgar.

*

Când într'o casă în care se mănâncă bine se întâmplă să se servească un fel ratat, nu spune că aşa-ţi place: taci!

*

Dacă la restaurantul la care mănânci de obicei ţi se serveşte vin oţeţit, cere şi untdelemn şi pune-l în salată. Oferă apoi farfuria patronului, rugându-l să-ţi dee în schimb o sticlă de vin ca să închini în sănătatea lui.

*

Dacă suferi de stomah sau dacă ai preferinţe pentru carnea bine friptă şi dacă n'ai atras atenţia maître-d'hotelului că o doreşti aşa, nu te enerva în faţa muşchiului în sânge pe care ţi-l prezintă: te faci de râs.

*

Cartoful fleşcăit, întovărăşind o friptură cât dela punct, e o necuviinţă la adresa consumatorului.

*

După ce-ai mâncat salată, fie cu oţet, fie cu lămâie, bea puţină apă, ronţăie puţină coajă de pâne şi pe urmă treci la vin.

*

Lângă masa mea, un domn foarte serios, continuă să atace guvernul, lăsând să se sleiască sosul unui apetisant salmi de sitar, care i se servise. Sunt convins că acasă copiii nu-l ascultă şi că nevasta îi pune coarne.

*

Se zice că mai toţi beţivii poartă coarne. Cred. Ce nu face omul la beţie?

*

Ce-i preferabil oare: să toarne cineva apă minerală în Chambertin-*ul pe care i-l oferi, sau să facă semn pe sub masă cu piciorul soţiei dumitale?*

Mare dilemă pentru un gastronom!

*

Bate fierul când e cald şi bea şpriţul când e rece.

PASTOREL

Antologia provinciei

François Mauriac, *despre Provincie:*

Un provincial inteligent sufere tot odată de a fi singur şi de a fi în vedere. El este fiul cutăruia, el duce cu el, pe trotuarul străzii provinciale, dacă am putea spune astfel, toată rubedenia sa, legăturile, cifra averii sale şi a speranţelor. Toată lumea îl vede, îl cunoaşte, îl spionează, dar el este singur.

Conversaţia este o plăcere ignorată de Provincie. Se adună pentru a mânca sau pentru a juca, nu pentru a discuta.

Singură Provincia ştie încă să mai urască complect, nu numai atât, dar în provincie ura supravieţueşte omului care a nutrit-o şi se transmite copiilor săi.

Ţinuturile frumoase din provincie au soarta femeilor prea iubite: bărbaţii le ruinează; părţile frumoase din provincie se ruinează ele înseşi pentru a atrage şi a place.

Un om inteligent, curios de chestiunile spiritului şi care nu şi-a părăsit nici odată colţişorul său de ţară, se înămoleşte aproape totdeauna într'o specialitate, şi se mărgineşte la un subiect local. Fără resurse exterioare, fără instrument de muncă, el trăieşte pe propriul său fond, se epuizează; somnolenţa universală îl cuprinde. Pentru comoditatea sa, el opreşte istoria lumii şi a ideilor la o oarecare epocă şi nu vrea să mai ştie nimic dincolo de ea.

Ce primejdie, pentru un om inteligent, lipsa martorilor! Cel mai atent om nu se poate vedea bine decât în ochii altora.

La ţară, un om cultivat ştie că este luat în râs pentru ce are superior; dar nimic nu-l avertizează de adevăratele sale părţi ridicole pe care nimeni nu i-le arată.

Provincia este populată cu îngropaţi de vii, fiinţe care nu-şi închipue că s'ar putea vreodată realiza dorinţa lor.

Provincia ne învaţă să cunoaştem oamenii. Nu cunoşti bine decât pe cei contra cărora trebuie să te aperi.

A trăi în Provincie, este de a nu fi fost încercat cu proba focului.

Provincia ne protejă contra noastră înşine prin lipsa ocaziunilor, dar şi mulţumită unei ipocrizii binefăcătoare, unei pudori care ne împiedică de a ne privi.

Provincia lasă adormite în noi mii de tendinţe, de aspiraţii, de inclinaţii. Acolo n'avem sentimentul foamei noastre.

*

— Ceea ce lipseşte la toată lumea neînsemnată din oraşele mici este întâiu simţul comun şi ceva din simţul moral. — (E. Faguet).

— Provincia detracheazâ contemplarea, dându-i forma meschină a staţionării spirituale şi colecţionării nimicurilor diverse. (Nuat de Sirol).

— Provincia, spiritul provincial este staţionarea, însă numai după ce a atins mediocritatea, unitatea terminus de măsurare a capacităţilor microciladine. — (A. Isoire).

— Spiritele largi din provincie au marele defect de a afecta totala desprindere de moravurile locului; prin aceasta devin şi mai provinciali. — (Hugo Ris).

— Cea mai odioasă speţă din fauna provincială este tiranul provincial, odioasă rămăşiţă feudală şi teoreticianul ultim al unui sadism specific. — (Etienne Louys).



— O! Mi-a spus totul... e nobil... bogat... dar nu-i liber decât Lunea.
— Ziua de eşire a frizerilor...



El. — Eu cred în metempsihoză. Când voi muri o să mă reîncarnez cu siguranţă într'un animal.
Ea. — Dar nu-i nevoie să mori pentru asta.



— Ce bine că e mic. Il poţi lua în vacanţă fără să plăteşti supliment la bagaj.



— Nu prea aveţi costume.
— Nu se mai fac costume de bae, Doamnă. Acum se poartă centura invizibilă.

Insemnări

Stilul lui Stendhal

Intr'un articol din „Le Mois", Gorki vorbeşte astfel despre stilul lui Stendhal:

„Lanson împărtăşeşte părerea multor critici când zice: „Forma operelor lui Stendhal nu prezintă nimic deosebit; e lipsită de orice artă; nu este decât expresia analitică



Stendhal

a ideilor sale". Balzac nu aproba nici el arta neprelucrată a lui Stendhal. Stefan Zweig pare că împărtăşeşte, asemenea, părerea Francezilor, când afirmă că Stendhal scria „fără să se preocupe de stil, de ansamblu, de relief, parc'ar fi fost vorba de o scrisoare particulară către un prieten". Dacă e îngăduit să comparăm însă scrierile lui Stendhal cu nişte scrisori, ar fi mai nimerit să le numim „scrisori către viitor".

La toate aprecierile defavorabile artei verbale a lui Stendhal se opune aprecierea pe care o face Flaubert într'o scrisoare adresată prietenului său Alfred le Poitevin:

„Aseară am citit, fiind în pat, primul tom din „Le rouge et le Noir" de Stendhal. Opera aceasta poartă întipărirea unui spirit distins, de o mare fineţă. Stilul e francez. Dar oare e numai stil simplu? Nu, e stil adevărat! Stilul acela vechiu pe care nu-l mai posedă nimeni azi".

Aprecierea aceasta a celui mai mare maestru al stilului, zice Gorki, trebue să pună capăt tuturor judecăţilor criticilor, care au făcut o vină lui Stendhal, între altele, că a „scris în grabă, fără să lase timp articolului să stilizeze şi să înfrumuseţeze realitatea".

Realitatea nu cere să fie înfrumuseţată, urmează Gorki. Ea nu este demnă de artă decât atunci când reflectă efortul constant al eroului de a se elibera de sclavia sa fizică şi morală, iar nu atunci când e numai un mit şi îndreptăţeşte direct sau indirect sclavia omenească.

Articolul din care am luat aceste rânduri, a fost scris de Maxim Gorki ca prefaţă la o biografie romanţată a lui Stendhal, publicată la Moscova.

Poeţii şi singurătatea

Sub titlul de mai sus, Siegfried Placzek, a publicat nu de mult în „Unterhaltungsblatt der Vossischen Zeitung" un articol în care se ocupă de influenţa singurătăţii asupra vieţii de toate zilele a poeţilor şi de necesitatea ei indispensabilă, manifestată sub cele mai variate aspecte.

Trecând în revistă impresiile despre singurătate ale unui Lessing, Zola, Döblin, Lenau, Conrad Ferdinand, Gottfried Keller şi Nietzsche— care spunea despre „Zarathustra" că e un ditiramb închinat singurătăţii — autorul ne dă următoarele desluşiri în privinţa lui Rainer Maria Rilke, poetul asupra căruia singurătatea exercita puteri neobicinuite.

„Chiar la Paris fiind, Rilke consideră ca o condiţie supremă să se închidă în casă un timp oarecare destinat lucrului, oricare ar fi fost împrejurările externe şi indiferent de rodul activităţii lui.

In Decembrie 1906, el se refugiază la Capri şi scrie de acolo că debutul l-a făcut prin a fi singur. „De sigur că ar fi fost frumos să rămân întru totul străin, să nu revăd pe nimeni, să nu discut cu nimeni, să nu exist decât eu singur, plin de mine însumi, fără ca altul să ştie ceva...

Altă dată scrie despre libertatea lui şi despre dreptul de autodeterminare „că îşi poate orândui multă singurătate, zile în şir şi, la nevoe, chiar mai mult. Sufletul meu a stat doar luni de zile dislocat şi singurătatea reprezintă înainte de toate numai un fel de aparat gipsat, care are menirea de a vindeca ceva.

Prietenului său v. d. Heydt, îi scrie odată: „Nimeni, în afară de d-ta, nu ştie ceeace înseamnă pentru mine singurătatea deplină, ce înseamnă să nu fii observat, să nu fii văzut, să fii invizibil, Trei zile în şir am colindat Neapole, purtând această singurătate ca pe o bijuterie de nepreţuit".

Cât îl tulbura pe Rilke societatea, oricât ar fi fost de atrăgătoare, reiese din următoarea lui mărturisire: „Cea mai plăcută societate de oameni, nu poate avea decât darul de a stăvili adevărata activitate". Căci ar trebui să vorbească şi „să risipească în discuţii energia, care îi va lipsi apoi pentru propriile-i lucrări".

Această mărturisire făcută lui Ellen Kay, el o repetă mai târziu şi faţă de alţii, într'o formă aproape identică.

Altă dată îi scrie lui Stefan Zweig că acum nu mai vede pe nimeni şi că nevoia de a nu vedea şi de a nu fi văzut de nimeni se va mai prelungi cu multe săptămâni. Şi însfârşit, acelaş Rilke spune: „Nu există decât o singură singurătate; dar aceasta e imensă şi nu uşor de suportat; şi sunt ceasuri când mai toţi ar dori s'o schimbe contra unei societăţi oarecare, oricât de banale şi de ieftine, contra aparenţei unui acord neînsemnat cu primul venit, cu cel mai de rând om... Dar poate tocmai astea sunt ceasurile când creşte singurătatea, căci creşterea e dureroasă, ca şi creşterea băeţilor şi tristă ca începutul primăverii".

Şcoala nouă în teatrul englez

Şcoala veche în teatru a fost reprezintată în Anglia prin una din cele mai mari actriţe ale lumii, Ellen Terry. *Miss* Lillah McCarthy *este steaua teatrului nou, deşi atât una cât şi cealaltă au fost formate în şcoala veche şi au trecut amândouă (mai apoi) în vederile şcoalei noi.*

Deosebirea între ele este că Ellen Terry a trecut în şcoala nouă spre bătrâneţe, iar Lillah McCarthy în prima tinereţe.

Ea a fost interpreta cea mai desăvârşită a pieselor lui Bernard Shaw, Wilson Barret a format-o la o şcoală de o severitate excepţională, după ce fusese pregătită cam în acelaş fel, de tatăl său. Acesta nu-i îngădue să citească, nici ei, nici fratelui său, decât cărţi alese de el: Bunyam, Shakespeare, Milton şi Blake. Wilson Borret, povesteşte Lillah McCarthy, „nu ne lăsa nici odată în pace. Dacă nu repetam trebuia să facem lecţii pentru emiterea sunetelor şi producţia vocală. Când eram în turneu ne organiza chiar şi petrecerile.

Duminica seara eram convocaţi la el să ne citească o piesă sau să ne vorbească despre vreuna. Era o şcoală de disciplină şi autoritate. Chiar cărţile pe care le citeam erau alese de „şef". Era o autocraţie a teatrului şi Barret căuta cu stăruinţă să nu ne rămână decât puţine clipe de viaţă în afară de teatru şi supravegherea lui".

Barret a pregătit-o pentru rolul lui Ann Whitfield *din* „Man and Superman" *şi ea însăşi s'a preparat îndelung pentru a şti cum să pronunţe vorbele lui Shaw, în* „The sign of the Cross". *Piesele lui Bernard Shaw sunt în genere foarte greu de jucat pentru că comportă elemente disparate şi se joacă în mai multe planuri. In afară de elementul intelectual, e şi un amestec de melodramă şi operă italiană în piesele sale. De aceea ele nu pot fi jucate numai în stilul realist şi numai sub formă de „causerie", ci comportă izbucniri de emoţii ca acelea ale unei orchestre cu tromboane şi tobă mare, din când în când.*

„Secretul" lui Miss McCarthy, cum zicea Shaw, era ştiinţa de a trece din planul emoţional în cel intelectual. Acest „secret" era felul cum ştia ea „să combine arta execuţiei unei şcoli înalte de teatru cu un fel de impuls natural de a ucide „feminitatea victoriană (adică din era Reginei Victoria), *în tipurile de femei care le încarna, întocmai aşa cum doream eu, în piesele mele. De accia binecuvântez ziua când am întâlnit-o".*

Dar, ca să intre în pielea personagiilor lui Shaw Miss McCarthy a trebuit să ia parte la discuţiile unor economişti „sălbatici" în Grosvenor Road, să se întâlnească cu sociologi pletoşi la şcolile de vară (Summer schools), să asculte cursuri la „London School of Economics" *şi conferinţe la „Fabian Society". Trebue să admitem că nu e vorba aci de o pregătire pur şi simplu pentru arta scenică!*

Dar pentru ca să-şi facă cineva o idee de toată mişcarea din jurul teatrului şi din teatrul englez el însuşi, odată cu ivirea lui Bernard Shaw şi apoi după războiu, să înţeleagă lumea intelectuală din Anglia, ar trebui să citească „Myself and ray Friends" *de* Lillak McCarthy, *cu o prefaţă de* Bernard Shaw.

Din epoca neolitică

„Vingt ans de croissance", *carte tradusă din aëlică şi scrisă de un tânăr autor* O'Sullivan, *este după cum o recomandă romanţierul englez Forster, în prefaţă, „un document asupra civilizaţiei neolitice văzută nu din afară, ci din lăuntru". E vorba de copilăria şi tinereţea unui fiu de pescari, din insulele „Blasket", din marginea Irlandei, povestită cu farmecul unei candori şi a unei simplicităţi în adevăr antice, de cel ce a trăit-o. Lumea uitată, îngropată în singurătatea şi izolarea insulei, îşi trăeşte sub ochii noştri viaţa, cu greutăţile ei aspre, dar şi cu farmecul primitivităţii, care-i îngădue bucuriile şi plăcerile sale, în sărbători, la nunţi şi pe zile cu soare, după zilele grele. Cu mai puţină desăvârşire literară, aceste pagini amintesc farmecul şi poezia din Bordeenii, Insula Florilor şi alte bucăţi din splendida operă a marelui nostru Sadoveanu.*

Poşta redacţiei

Manuscrisele desemnate mai jos prin iniţialele autorilor nu se publică, neîntrunind condiţiunile.

Bucureşti. — G. F.; I. A. B.; I. A. Gyn; A. V.; V. M.; S. A. L.; B.; F. B.; S.; M.; S. H.; M. P.; D. S.; I. S.; Gh. C., H. L.; M. P.

Galaţi. — S. C.

Constanţa. — M. D.

Tecuci. — B. D.; I. A. B.; M. P.

Iaşi. — E. G.; Al. V.; A. L.

Craiova. — C. I. N.; C. I. M.; O. M.; Ş.

Bacău. — Az.

Braşov. — C. C.

Sft. Gheorghe. — A. T.

Piatra Neamţ. — H.; P. I. T.; I. D.; M. V.

Fălticeni. — S. C.

Cavarna. — O. M.

Lugoj. — V. P. C.

Orhei. (Criuleni). — I. P.; C. M.

Chişinău. — R. C.

Botoşani. — S. D.; V. B.

Cluj. — I. A.

Sighet. — H. G.

Taslău. — C. a. I.

Bălţi. — A. V.

Breaza. — J. A.

Dej. — E. Z.

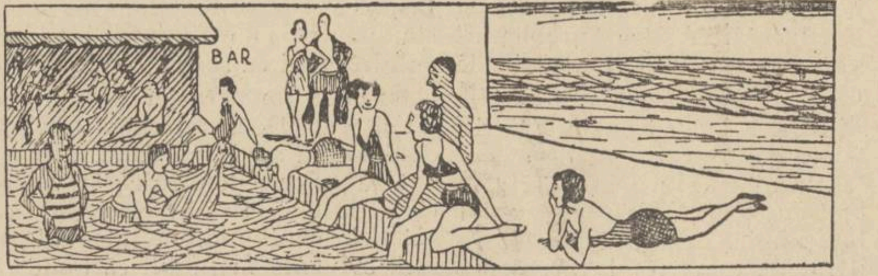
Caracal. — D. C.



Pe vremuri intram în apă



Pe urmă am rămas pe ţărm



Acum ni se aduce marea în piscină



Curând n'o să mai părăsim nici hotelul

Atelierele „Adeverul", str. Const. Mille No. 7—11

Adevărul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR 663
DUMINICA 20 AUGUST 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Alexandru Philippide

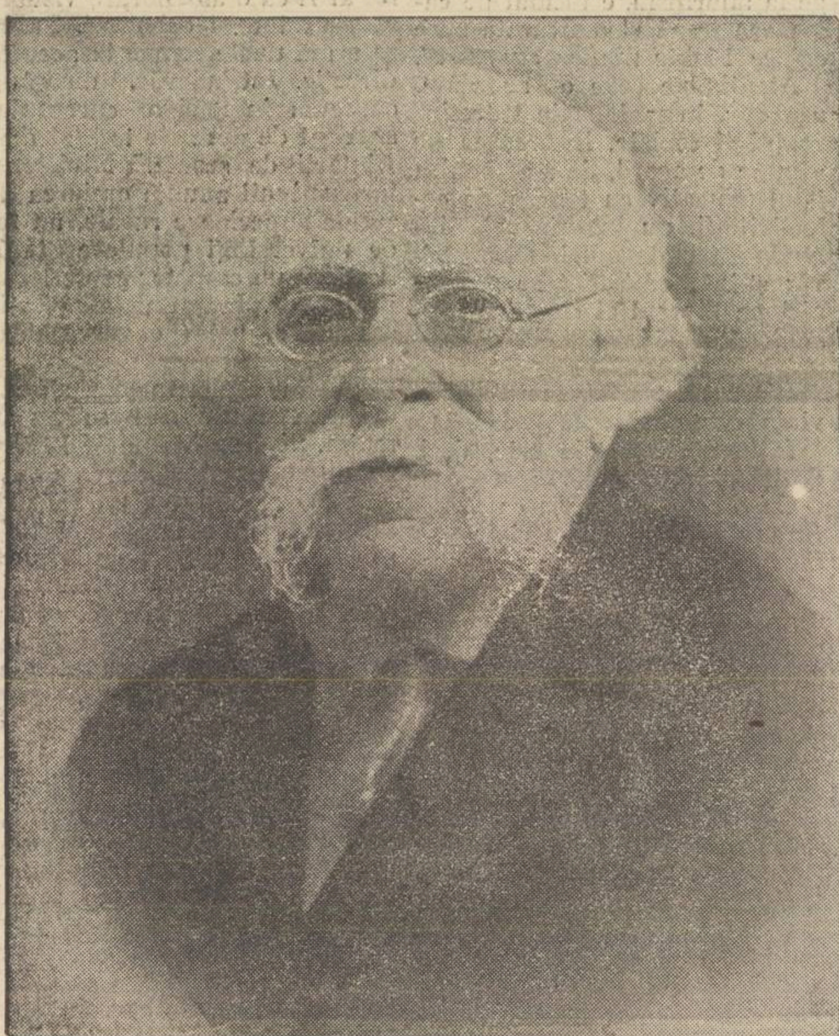
„Aş vrea să mor de două ori, zisese nu demult Alexandru Philippide; după întâia moarte să mă scol o clipă, ca să mă bucur c'am murit".

Socrat spunea prietenilor să jertfească, după ce-o muri, un cocoş din Asclepios. Voia să zică înţeleptul acela că viaţa ar fi o boală: pentru sfârşitul ei trebue mulţumit în deosebi zeului vindecărilor.

Pesimist de vocaţie desăvârşită a fost Philippide. Un mizantrop în iritare permanentă. — Nu cred că a cunoscut vreodată dispreţul liniştit. Era omul indignării cronice, ca Gustave Flaubert.

Lăcomia de studiu, de sigur, era patima lui d'întâi şi din urmă.

Suggestibil şi inflamabil, ca orice violent candid, putea fi pradă uşoară în mâna celor ce n'au decât patimi de piaţă. Insă la urma toată Philippide din toată inima dădea dracului, în gândul său ori şi în gura mare, tot ce şi pe oricine îl supăra de la lucru.



Alexandru Philippide

Dragostea de adevăr ca şi de frumos, într'un suflet pesimist implică fără îndoială contrazicere. Insă nu de contraziceri ne vom mira doar în faţa unei firi aprinse ca filologul mort acum.

In liceu, ne făcea apologia omului cu sânge rece, şi mare prigoană ducea împotriva poeziei, pe care o numea o turburare a minţii. Insă ştiu că în biblioteca lui cărţile de poezie — acele de poezie elină mai ales — aveau marginile pline de exclamaţii entuziaste.

Vorbea cu groază de imagini; lecţiile lui mişunau de metafore, de comparaţii, de ironii şi hiperbole. Nu cred să se poată însufleţi materia filologică mai captivant decât o făcea Philippide.

Natură combativă la extrem; natură oratorică, poate şi poetică, îndreptată cine ştie de ce în carieră de erudit.

Pesimistul veşnic iritat, mizantropul acesta suspicios, hapsân şi arţăgos din patimă pentru adevăr, era un om de un rar farmec; vorbăreţ, entuziast, uşor la râs, deşi aducându-şi parecă totdeauna aminte că omul trebue să fie fiinţă posomorîtă. A fost, probabil, regretul ascuns, fundamental, al vieţii sale, că natura nu-l făcuse om cu sânge rece şi fără fantazie.

Cumpătare nu putea să aibă un om făcut astfel. Pe mulţi i-a necăjit, sau i-a ofensat rău, fără bună dreptate. Dar în cuget cinstit a eşit din gura ori condeiul său oricare vorbă, cât de rea să fi fost. Iar om mai curat de linguşire decât acesta nu am cunoscut.

In clasele de liceu citea elevilor din *Moftul Român;* îl recomandase, dela început, ca cel mai serios ziar românesc.

A şi fost duşman instinctiv al mofturilor, până la ferocitate. Ura lui de minciună şi de frivolitate nu avea margini.

Asupra operei lui de învăţat trebue aşteptat să aleagă vremea. Philippide a stârnit prin apucăturile lui prea multe duşmănii. Senin nu-l pot judeca colegii contemporani pe un om ca acesta.

Pentru noi aceştialalţi, care l-am cunoscut ca om şi dascăl, e o strictă datorie de respect să nu rostim despre dânsul nici o vorbă care să sune a sentimentalism sau, mai cu seamă, a patos.

PAUL ZARIFOPOL





„Junimea" în faza „aforismelor"

Eminescu, Maiorescu, Caragiale, Veronica Micle şi Carmen - Sylva

Intre numeroasele manuscrise păstrate cu o adevărată evlavie de Iacob Negruzzi, — şi care constitue o bună parte a arhivei „Junimei" şi a „Convorbirilor Literare" — se află şi o serie de „aforisme" pe care scriitorii junimişti le-au scris, desigur sub inspiraţia lui Maiorescu sau din îndemnul persistent al „secretarului perpetu".

Colectate într'un prea elegant album, păstrat ani de zile într'o casetă, aceste aforisme sunt scrise de Maiorescu, Eminescu, Caragiale, A. Nanu, G. Missir, Carmen-Sylva, N. Volenti, Veronica Micle, Al. Gr. Şuţu, Chibici-Râvneanu, I. Slavici, *şi alţii.*

Din această preţioasă colecţie reproducem cele ce urmează:

AFORISMELE LUI EMINESCU

— Cel mai mare bine pe care cei răi îl pot face, e de a rămânea răi; numai statornicia lor asigură victoria celor buni. Vai de veacul în care nici cei răi nu mai au caracter.

— Adevărul aur? După aur aleargă toţi, de adevăr fug toţi!

— Un amor care se sfârşeşte cu amiciţie, nu a fost amor.

VERONICA MICLE

— Când îţi scriu cea mai frumoasă pagină în cartea vieţii tale, soarta cu vecinica ei ironie, varsă cerneală peste foile care urmează.

— Pierzând cerul fericirii tale, cu anevoie mai poţi găsi pământul de unde ai plecat.

— Câtă vreme mai eşti susceptibil de o bucurie, te poţi aştepta încă la cea mai mare durere.

I. L. CARAGIALE

— In războí necurmat trăim: cu inamicii în luptă, cu amicii în armistiţiu.

— Toate mulţumirile trebuesc plătite: înainte de a se căpăta, ni se par destul de ieftine, în urmă prea scumpe.

— Dispreţ desăvârşit pentru părerea mulţimii şi milă adâncă pentru soarta ei, — iată semnul înţeleptului.

— O mare durere e să iubeşti; o mare nenorocire să scapi de această durere.

— Dacă şi între oamenii cuminţi s'ar putea stabili înţelegere aşa de lesne ca între nerozi, mulţimea acestora ar avea o soartă mai bună.

— Voeşti să cunoşti lucrurile? Priveşte-le de aproape. Vrei să-ţi placă? Priveşte-le de departe.

— Pasivul şi activul fiecărui pas al omenirii sunt totdeauna în echilibru.

Pasivul descoperirii tiparului: s'au recunoscut nerozii, s'au numărat şi s'au găsit a fi dânşii cei mai mulţi.

— Când avem un sentiment fără speranţă, o mare speranţă ne mai rămâne: că niciodată nu-l vom pierde.

CARMEN-SYLVA

— Omul este ca o vioară: numai după ce i s'a rupt cea din urmă coardă, devine o bucată de lemn.

— Mândria exclude gelozia.

— Prostia se pune în rangul întâi pentru a fi văzută; inteligenţa se ascunde pentru a vedea.

— De mult ce ai trăit pe pământ, ajungi a te teme de cer ca de cea din urmă şi cea mai crudă decepţiune.

— Dacă ai fost prea mult lipsit de bucurie, nu o mai aştepţi, şi când îţi bate la uşă, nu-ţi vine să deschizi de teamă să nu fie o durere mascată.

— Anul nou este un mormânt şi un leagăn în acelaş timp, adeseori amândouă goale.

— Dispreţul pentru alţii, produce dispreţul de sine însuşi.

TITU MAIORESCU

— Ce bogată este omenirea în idei şi ce săracă este istoria în fapte. Adevărata istorie ar fi istoria lucrurilor neîntâmplate.

— Păzeşte-te a doua zi după un succes.

— Niciodată mintea nu conduce; ea arată numai alternativele. Direcţiunea finală o hotărăşte inima.

— O măsură sigură a oamenilor şi a lucrurilor este propria lor umbră.

— Cu drept cuvânt s'a zis licenţă poetică, *şi nu* licenţa poetului. *Numai cea dintâi este ertată.*

— Prima treaptă pe care ne urcăm spre mărimea omenească e un altar de sacrificiu.

— Omul rău se pierde prin partea sa cea bună; omul bun prin partea sa cea rea.

— Don Quichote credea că morile de vânt sunt uriaşi. Oamenii de rând cred că uriaşii sunt mori de vânt. Nebunia este aceeaşi, numai în cazul din urmă e mai periculoasă.

— In faţa unui abis eşti cuprins de fiori. Tot aşa în momentul când simţi deosebirea adâncă ce te desparte de aproapele tău.

— In momente de adâncă simţire se deschide în inimă abisul infinitului; aripa morţii atinge pe muritor şi-i prevesteşte soarta.

— Cine are vocaţiune? Cel ce în momentul lucrării se uită pe sine.

— Care popor este liber? Cel ce recunoaşte cercul de suveranitate a individului faţă de oricine, fie un rege, fie o majoritate.

— Nu cereţi dela pârâu explicarea mării, nici dela movilă explicarea muntelui. In înţelesul celor mari se cuprinde înţelesul celor mici, dar niciodată dimpotrivă.

— Arta vieţii? Rezervă, discreţiune, răceală, — în genere negaţiune şi în rezumat abnegaţiune.

— Numai în totalitate se adevereşte adevărul!

— Cu nemurirea sufletului d-tră! Cât trăiţi, aveţi idei muritoare, trup fără suflet! La moarte să vă vie nemurirea?!

— Este o delicateţă mai înaltă care consistă în a face contrarul de ceeace prescrie delicateţa ordinară.

— Precum curg râurile spre mare, aşa curge viaţa spre moarte, şi tot ce este individual spre întunericul naturii creatoare.

*

Dacă aforismele lui Eminescu, Veronica Micle, Caragiale *şi* Carmen Sylva *exprimă mai cu seamă sentimente proprii, cele ale lui Maiorescu sunt reflecţii filosofice de natura aforismelor schopenhaueriene.*

C. SĂTEANU

Scrisoare din provincie

Pentru Coca

Nu ţi-aşi fi scris nici azi... dar toamna a venit cu ploi,
cu burne reci — de-acele ce scamănă pustiu
şi'n streşinile drepte cos timpului sicriu —
Cu frunze îmbrâncite de vânturi prin noroi ;
cu golul care-l sapă în juru-ne şi'n noi!....

. . . .

O gară mică plină de ploaie şi urât...
Sunt trenuri care pleacă încet, nehotărât;
sunt trenuri care lunec' în goană de zălud
— o clipă le petrece peronul gol şi ud —
Apoi, doar într'un colţ se clatin' un fânar
şi scârţâie o uşă — în vântul toamnei — rar.

Ai auzit cândva, aşa prelung — a moarte —
cum âuie un clopot, stingher şi departe?
O fi murit un om şi poate-acum îl duce
— un dric sărac, o babă pe jos în urma lui
şi poate un copil, desculţ — al nimănui —
şi poate sus pe capră lângă birjar, o cruce —

Prevestitorii toamnei, zvârl lemne din căruţi
pe pietrele ogrăzii, înfriguraţi şi muţi.
In lobedele grele şi jilave de ploi
de veacuri plâng aceiaşi înfioraţi strigoi.

De veacuri plâng aceiaşi înfioraţi strigoi
a jale — de pe alte tărâmuri — şi mister
în ferestrae albe şi beschii lungi de fer...

. . . .

Nu ţi-aşi fi scris nici azi — dar toamna a venit cu ploi.

I. D.



Centenarul lui Theuriet

André Theuriet nu e un romancier din falanga marilor romancieri francezi. Centenarul lui a dovedit totuşi, că el se bucură încă de un cult deosebit în sânul publicului francez, cult de care critica înţeleaptă şi laşă trebue să ţină seamă.

In ochii multora André Theuriet e doar romancierul unor emoţii încântătoare şi dulci, al unui romanesc sentimental care ne pare, nouă azi, ceva fad şi fricos, poetul prejudiciilor inofensive, aproape ridicole, ale micii burghezii franceze. Ceeace nu e mai sărac însă în el, zice Edmond Jaloux într'un articol scris cu ocazia centenarului, şi ce nu exprimă mai puţin spiritul provinciei franceze, este tocmai sentimentalitatea. Provincia este departe de a fi romanescă şi favorabilă desfăşurării închipuirii. Ea este pozitivă şi prozaică.

Opera lui André Theuriet e o pictură plină de justeţea moravurilor acestei provincii. Ea înfăţişează aceа clasă intermediară, între ţărani şi burghezi, mica burghezie formată din diverse profesii, a provinciei franceze, în viaţa ei măruntă şi ascunsă. Uri reciproce ale oraşelor mici, calcule ale oamenilor de afaceri, case de cămătari şi ţărani; decadenţi de funcţiuni care cad în alcoolism, (amoruri ancilare), duşmănii care nu se şterg, rivalităţi în jurul moştenirilor. Theuriet a ştiut să redea bine această latură neagră a vieţii micii burghezii franceze. Ceeace excelează în el, ceeace te face să-i uiţi toate defectele, este iubirea pentru peisajul rustic, pentru natură.

„El e unul din autorii noştri care au vorbit mai frumos despre arbori", zice Jaloux. In multe din articolele scrise cu ocazia centenarului său, s'a vorbit de cultul lui pentru păduri şi crânguri; asemenea, de dragostea-i pentru tablourile cu serbări rustice: bâlciuri, nunţi, ceremonii agricole, dansuri săteşti. Centenarul lui André Theuriet a fost pentru admiratorii care i-au rămas statornici, o probă nebănuită de viaţă a operelor sale.

Dăm mai jos un fragment caracteristic din Theuriet.

In Engadina

De câte ori mi s'a întâmplat să vorbesc de neînsemnatele mele călătorii prin Vosgi, prin Pirinei, sau prin Savoia, a trebuit să fiu întrerupt de vre'un domnişor, care să mă întrebe deodată, cu o strâmbătură de dispreţuitoare milă în colţul buzelor: „D-ta nu cunoşti Engadina? Atunci, n'ai văzut nimic!" Toţi îmi împuiau capul.

Anul acesta mi-am zis: „Hai s'o văd!"

Şi în adevăr, iată-mă în Engadina. Mărturisesc că de la Coire şi până la Bergün, întâia parte a drumului m'a uimit. Şoseaua aceea care urcă printre păduri de brazi şi molifţi, pajiştile bogate, închise printre dumbrăvi, răcoarea pâraurilor cu spume albăstrui, mirosul sănătos de fân şi de răşină plutind în aer, liniştea prietenoasă a satelor unde se opreşte trăsura la popas, tot farmecul înverzit al ţinuturilor de munte mi-a rămas la inimă. Mi-e vie încă amintirea plăcută a unui sat, care se chiamă — mi se pare — Filisur, unde mi-ar fi fost drag să mă opresc şi să stau câte-va săptămâni. Drumurile sucite şi pietroase sunt mărginite de case vechi, aproape toate din veacul al şaisprezecelea. Prispe largi, boltite, lucrate în lemn, împodobite cu ciocane de pe vremuri în dreptul uşilor, formează intrarea acestor locuinţe vechi.

Ferestrele prinse în scobituri adânci sunt întărite cu balconaşe rotunde, sculptate frumos, de unde cad în valuri nenumărate garoafe roşii. La jumătatea zidului învechit din faţă, nişte turnuleţe în trei colţuri, înfipte ici şi colo, arată prin ochiuleţele de geam chipul vreunei fete tinere sau vreunei gospodine lucrând. Nişte inscripţii în limba romanşă săpate deasupra prispelor, spun leatul când s'a zidit locuinţa, şi se închee de obicei cu aceste vorbe: „Numai lui Dumnezeu glorie şi cinstire". In împrejurimi se întind pajişti, udate de ape curgătoare, pe unde zăngănesc lin tălăngile vacilor. Se simte pretutindeni aer de fericire şi de odihnă, care-ţi deşteaptă visuri de viaţă dulce şi liniştită, în fundul acestor căsuţe împodobite cu garoafe roşii.

Dar călătorii n'au timp să se oprească în acest sătuc tihnit. Ei se grăbesc s'ajungă în locurile unde vine lumea. Prin pasurile stâncoase, prin trecătorile astupate de nămeţi căzuţi de curând, peste munţi pleşuvi cu piscurile pătate de zăpezi, îi mână de zor trăsura spre San Moritz sau Pontresina, în acea Engadină de Sus, atât de lăudată de englezi şi de călăuza lui Baedeker, şi care, drept vorbind nu se deosibeşte mult de Zermath, de Chamonix, nici chiar de Canterets.

San Moritzul e o seamă de oteluri, de cafenele şi bazaruri risipite pe cuta unei văi plină de molifti, având un ochiu de lac în fund.

Nimic mai supărător, mai fără armonie la vedere, ca aceste clădiri de ipsos şi de carton, aruncate aşa cu grabă şi în neregulă în această aspră singurătate. Ţipă şi urlă întocmai ca un cântec rău. Dealungul unei şosele largi şi nesuferite nişte maghernite de bâlci adăpostesc toate mărfurile văzute pretutindeni în localităţile cu băi; prăvălii ambulante, în care vreun napolitan îţi vinde piepteni de bagă, mărgeanuri, şi o groază de lucruşoare turnate fără nici o noimă; sau unde vreun evreu nemţit te chiamă să-ţi arate nimicuri de pus pe mese, ori giuvaericale eftine şi rău făcute.

Pe drumul acesta năpădit de soare, trec şi iar trec într'un val de praf, birji de speculă, ticsite de turişti îmbrăcaţi ca la teatru. Dar sus de tot, de fiecare parte a văii, piscurile înalte, plumburii şi goale, par'că ar da din umerii lor uriaşi, în faţa acestui nelegiuit şi prefăcut neastâmpăr al oamenilor, care vin să strice sfânta lor nepăsare.

Lângă San-Moritz, Pontresina pare ceva mai îngăduitoare şi mai prietenoasă cu turla ei italienească, cu casele ei albe, înşirate dealungul uliţii. Şi cu toate acestea, chiar şi acolo, spuza de oteluri şi zarva turiştilor nu se potriveşte cu sălbateca măreţie a locului. Pâlcuri de molifţi şi livezi întinse, împodobesc singura stradă a satului. Râul Bernina îşi rostogoleşte între două ziduri de stânci, apa lui spumoasă, şi abia pe înserate clocotul său argintiu birue în sfârşit sgomotul năpraznic de fierărie şi zdrăngăneală al birjilor de speculă. Dincolo de păduri, în fundul vâlcelelor, gheţarii îşi arată creştetele ninse. Unul din ei mai ales, gheţarul Rosey sclipeşte în faţa Pontresinei cu albeaţa nepătată a vârfurilor şi pieptului său nins peste tot. Dar oricât ar fi de frumos şi de mândru un gheţar, oboseşti la urma urmelor tot privindu-l. Albul zăpezilor veşnic acelaş începe cu vremea să semene în timpul zilei cu o nesfârşită brânză cu smântână, iar în clipa când dă în amurg, gheţarul capătă o faţă de stafie care'ţi dă numai fiori prin spate. Până şi pajiştele peste măsură de verzi, molifţii trişti, piscurile munţilor goale şi mohorîte, sunt departe de vraja culorilor care îţi încântă ochiul în Savoia şi pe marginea lacurilor italiene. După apusul soarelui, un vânt aspru se ridică şi te sileşte s'o porneşti în spre otel unde clopoţelul electric vesteste în grabă, că a sosit ora mesei. Şi atunci cazi deodată în obişnuita banalitate a staţiunilor alpestre cunoscute.

Sufrageria e o sală largă, a cărei mărime creşte încă prin reflexul oglinzilor, unica ei podoabă. Patru mese lungi de cincizeci de tacâmuri fiecare, stau la rând bine-ngrijite. In faţa lor, dealungul zidului, o armată întreagă de servitoare tinere şi bătrâne, aşteaptă încruntate, ca muşteriii să se aşeze pe la locuri. Şi aceştia sosesc în şir, care mai de care mai gătit. Câtiva bărbaţi s'au îmbrăcat cu haine de bal. Cucoanele, mai toate englezoaice sau nemţoaice, îşi arată pieptănăturile şi rochiile cele mai minunate ce se pot închipui: bluze încreţite ca ale fetelor din Florenţa, mâneci umflate ca ale Mariei Stuart, rochii cu coadă. Toate la un loc seamănă cu o năvală de coriste de operă într'un teatru din provincie. Stau cu toţii înghesuiţi şi mănâncă repede în mijlocul unei zarve babilonice de fel de fel de limbi, ceeace stânjeneşte orice convorbire prietenească. Prânzul nu ţine mult. Servitoarele cu rochia neagră şi şorţul alb, par'că de porunceală îţi şterg de dinainte farfuria cu o mişcare socotită din vreme. Minutele potrivite pentru fiecare serviciu sunt numărate ca pentru o călătorie cu drumul de fier. Indată după *desert* — fructe necoapte şi prăjiturele uscate—toţi se scoală dela masă, şi defilarea fracurilor şi a rochiilor frumoase începe iarăşi, de rândul acesta în spre salonul pentru citit.

Nu, hotărât, Pontresina nu m'a fermecat. Şederea aceasta în Engadina de Sus, nu vă închipuiţi ce dor mi-a deşteptat după o noapte petrecută cândva, într'un han curat din Rapperswill pe marginea lacului Zurich!

Otelaşul se numea Schwanenhoff (otelul lebedei) şi-şi oglindea drept în lac faţa lui albă cu obloane verzi. Sosisem acolo cu vaporaşul, într'o după amiază dulce pe o ploaie cu soare; şi pe când îmi suiau bagajul în odae, mă oprisem puţin sub o boltă de viţă, care da în cafeneaua otelului. In faţa mea, la umbra neastâmpărată a bolţii, opt moşnegi cu haine noi, jumătate orăşeni, jumătate săteni, şedeau la masă în jurul unor sticle cu vin din partea locului; şi acele opt chipuri, cu trăsături isbitoare şi cu înfăţişări deosebite, alcătuiau un tablou ce îmi reamintea picturile maeştrilor olandezi. Unul din ei — cel mai sfătos poate —vorbea într'una cu atâta chef şi haz, încât se vedea, pe sub pălăria lui de pâslă cenuşie, cum îi râd ochii mici şi albaştri. Un altul, cu obrazul durduliu şi roşcovan, cu mustăţile şi ciocul încă negre, îi răspundea cu voioşie. La cele două capete ale mesei, doi inşi tăcuţi,

(Continuare în pag. II-a)

deşteptau luarea aminte. Cel dintâi, un bătrân ras la faţă, cu buzele strânse, trăgea cu urechea la ei, cu un zâmbet batjocoritor în ochii lui şireţi cu pleoapele sbârcite; al doilea, cu barba albă şi cu un aer gânditor, plin de hotărîre, cam adus de spate, cu capul drept în sus, părea că judecă şi respinge în inima lui, părerile celor doi vorbitori ai cetei.

Când în sfârşit se săturară de vorbă, privirile lor se întâlniră; şi deodată începură să cânte în cor cântece vechi din partea locului. Era mişcător să vezi pe aceşti opt bătrâni de peste şaptezeci de ani, reîntineriţi cu vin bun, făcându-şi fiecare rândul, şi cântând cu un glas încă sigur ariile tinereţii lor îndepărtate. Toţi bătură din palme şi un cerc se prinse în jurul lor. Numaidecât veni şi patronul otelului, un om aşezat cam între două vârste, cu ochii mari boboşaţi, cu mustăţile groase, având aerul unui profesor universitar din Germania. Ţinea în mână un *gesangbuch* (carte de cântece). Le arătă un cântec şi din nou începură cu toţii să sărbătorească în cor bucuriile familiei şi „Elveţia liberă". Apoi stăpânul trecu în camera vecină, şi ajutându-se singur la pian, cântă cu glas puternic cristalin şi măsurat. Vă spun sincer, era o plăcere să fii de faţă la petrecerea aceia înjghebată cu atâta nevinovăţie de nişte oameni aşa de curaţi la suflet! Prin arcul înverzit al bolţii se zărea lacul azuriu, dealurile verzi şi presărate cu sătuleţe, şi mult mai bine ca în Pontresina, mă simţeam fericit în faţa naturii vesele, şi a acestor bătrâni plăcuţi, pe chipul cărora se juca o rază dela soare.

După ce plecară, stăpânul îmi dete lămuriri despre ţinta adunării lor. Aceşti opt moşnegi, locuitori din Glaris, erau toţi de şaptezeci şi şapte de ani. Făceau parte dintr'o societate de contemporani, *Jahrgängerverein*. In toţi anii se adunau la ţară ca să sărbătorească încă un pas înaintat în viaţă. Acum câţiva ani erau treizeci, dar vremea şi-a îndeplinit meşteşugul ei de secerătoare, şi acum n'au mai rămas decât opt, ceeace nu-i împiedică să se apropie cântând de cea din urmă gară a călătoriei lor.

O! plăcuta şi odihnitoarea amintire a serii aceleia n'am s'o uit multă vreme. N'am să uit nici micul otel de lângă lac, cu prispa înflorită de muşcate şi indrişaim, cu sufrageria liniştită, luminată simplu cu gaz, şi unde mâncau cu stăpânul la masă, cele două servitoare cu bluze albe, stăpâna în rochie neagră, cu zâmbetul primitor, şi nici patul şi cearşafurile cu miros de stânjenei.

A doua zi, când ne-am luat rămas bun, şi când ne-am îndreptat cu părere de rău spre gară, stăpânul şi cele două servitoare cu bluze albe, ne însoţiră până la poartă, şi întorcând capul îi văzurăm de departe cum ne trimeteau cu mâna cea din urmă urare de călătorie bună.

Şi această amintire pe care o duc cu mine prin Engadina, face să-mi răsară şi mai neprimitoare şi posacă masa pretenţioasă şi nesărată din Pontresina.

Trad. de
CATERINA I. BASSARABESCU

Alexandru Lăpuşneanu

Cu aur mult şi-a cumpărat firmanul
Căci mult voit-a'n ţară să revie
Şi-acuma mulţumit îşi râde sie
Şi răzbunării crude-i face planul.

De sus, din Iaşi, soseşte o solie
Ce-ar vrea să spue domnului aleanul.
In frunte este chiar Moţoc, vicleanul
Şi domnului grăeşte cu trufie:

— „Măria Ta, ne-am coborât încoace
„In faţa Ta să ne'nchinăm cu pace;
„Dar ţara nu te vrea, nu te primeşte!"

Se'ncruntă domnul şi răstit vorbeşte:
— „Nu mă vrea ţara? O vreau eu!" Şi tace
Apoi spre Iaşi, cu oştile, porneşte.

CONST. I. MANEA



Rubrica grafologică

Don Rodrigo. — Putere de analiză. Sensibilitate deosebită. Iritabilitate, mergând uneori până la violenţă. Cinste. Tenacitate. Putere de muncă. Incredere în sine. Consultaţi tratatele lui Klakes.

Eu-viitor ratat. — Gândiţi-vă la izbândă —mereu, şi cu toată puterea convingerii — şi veţi izbuti în viaţă. Deocamdată, trebuie să înfrângeţi tendinţele de vagabondaj ale minţii şi ale sufletului.

Umanitarul. — Aş dori să vă vorbesc personal.

Ionel M. P. — Spirit practic, pozitiv. Memorie bună. Oboseală. Deprimare. Impulsivitate. Orgoliu.

Ionaş P. Criuleni. — Fire impresionabilă, nestatornică, nehotărâtă. Generozitate — totuşi egoism. Nelinişte.

18 Madeleriu. — Grafologia, desigur, nu trebue confundată cu astrologia; dar după cum grafologia este un lucru foarte serios, tot astfel nu se poate afirma despre astrologie că este un „fleac". Prezenţă de spirit, memorie bună, raţionament just. Iritabilitate. Incăpăţânare. Capriciu.

Il ego-Braşov. — Putere de aprofundare. Energie. Sensualitate. Materialism. Deprimare.

Minerva R. L. — Temperament foarte nervos, agitat, impulsiv. Caprícii. Nemulţumire. Obsesii sexuale. Deprimare. Egocentrism.

Dorel C. I. Minte scrutătoare. O judecată nu prea clară. Formalism. Lipsă de atenţie. Deprimare.

F. E. C. — Egocentrism. Trudă Emotivitate. Rigiditate. Materialism.

Florica Florescu. — Temperament abia în formaţie. Sensibilitate. Materialism. Ipocrizie.

Michael Sioni. — Un suflet echilibrat. Inteligenţă clară. Vivacitate, totuşi pondere. Tenacitate. Deprimări pasagere. Dragoste de viaţă. Imaginaţie. Nu destulă putere de critică.

G. C. T. 21. — Deprimare din prea mare sensibilitate. Inteligenţă pătrunzătoare. Memorie foarte bună. Egocentrism. Neîncredere în sine. Neîncredere în viaţă şi în oameni.

Maronel.— Imaginaţie dezordonată. Capricii. Orgoliu. Materialism. Egoism. Capabil de violenţe.

Cianura de Potasiu. — Acest pseudonim toxic ascunde o fiinţă cumsecade. Sensibilitate. Inţelegere.

Calcium. — Dezordine. Nervozitate. Agitaţie. Deprimare. Neclaritate. Grafologia rămâne o ştiinţă reală şi pozitivă, independent de opinia pe care şi-o poate face oricine despre ea, în necunoştinţă de cauză.

Dita. — Sensibilitate. Orgoliu. Oboseală. Iritabilitate. Ezitări.

A. MARK

CANDOARE



— Dacă tu ai fi mai puţin credincioasă, bărbatul tău ar fi mai mult...
— Mofturi! Parcă tu ai fi reuşit pe calea asta!



Caleidoscop

MAMA IN LITERATURA

Hermann Bang, scriitor danez de o mare senzibilitate, slăveşte pe mama sa, de la care a moştenit atâtea daruri, într'o frumoasă dedicaţie a romanului său *„Tyne"*, admirabil tradus în limba franceză.

„Pe vremea când erai încă în puteri şi fericită, ne primblam într'o zi, în amurg, aşa cum aveam obiceiul când eram un piciu, pe străzile oraşului, primblare pe care noi o poreclisem „Primblarea dorinţelor". Atunci ne opream la ferestrele magazinelor, ne arătam unul altuia lucrurile pe care le doream, ni le împărţeam şi ne certam de la aceste splendori, care nu erau ale noastre. In seara aceia ne-am oprit la vitrina unei librării; tu ai citit titlul tuturor volumelor şi apoi mi-ai zis: „Când vei scri o carte să scri şi numele meu pe una din paginile ei."

„Mai târziu când erai deja bolnavă şi ne primblam pe aleia dintre copacii desfrunziţi — voiai să te mai bucuri de razele târzii ale soarelui de Septembrie — mi-ai luat mâna şi mi-ai zis cu un glas care părea copleşit de îngrijorare şi duioşie:

„Când voi fi moartă şi tu, fiul meu, vei fi ajuns poet, făgădueşte-mi că vei face ceva ca să nu fiu dată cu totul uitării."

„Şi tu plângeai, mamă, fiind că aveai să mori în curând.

„Dar ruga ta n'am uitat-o niciodată..."

In adevăr, primele pagini din romanul său *„Tyne"* sunt pline de imagina ei poetică şi fermecătoare, iar toată opera lui pare grea şi parfumată de valul de poezie şi de nostalgiile şi aspiraţiile pe care le-a revărsat ea în sufletul său."

De altfel evocarea acestei mame ne cheamă în suflet atâtea alte pagini închinate ei, nu numai în literatura daneză, în acel admirabil coloqiu întra D-na Lynhe şi fiul său, din *Niels Lynhe* al lui Iacobsen, unul din cele mai frumoase romane din literatura nordică, dar şi de „mama" atât de minunat redată de Lawrence în romanul său „Fii şi amanţi", de adorabila mamă din „Maison de Colette", de versurile patetice ale lui Eminescu, de duioşia sfâşietoare, în simplicitatea ei, din „Mama" lui Coşbuc şi de mărgăritarul fără preţ, care sunt cele câteva rânduri închinate ei, de Ion Creangă, în Amintiri...

POEZIA POPULARA

Mai bine de un secol însăşi noţiunea de poezie populară şi numeroasele studii făcute în acest domeniu, au fost determinate de ideea concepută despre această poezie de către epoca romantică.

Numai de douăzeci de ani asistăm la revizia radicală a teoriilor emise cu privire la acest subiect.

Foarte interesantă e ultima carte a lui Benedetto Croce: „Poezie populară şi poezie de artă. Studii asupra poeziei italiene din sec. XIV până'n sec. XVI".

Pentru Croce, poezia populară nu e ca pentru romanticii germani punctul maxim al poeziei în general. El crede mai curând că există între poezia populară şi poezia artistică aceiaşi diferenţă ca în toate celelalte domenii ale culturii, între bunul simţ şi cugetarea critică, experienţă zilnică şi ştiinţa, nevinovăţia şi bunătatea conştientă şi prevăzătoare. Poezia populară, după el, e poezia care exprimă fără o sforţare de cugetare sau pasiune, o stare sufletească simplă într'o formă relativ lipsită de orice împodobire inutilă.

Poezia artistică din contra este aceia care deşteaptă în noi o sumă de sentimente, amintiri, experienţe şi idei, toate sub o formă a cărei complexitate relativă corespunde complexităţii materiei însăşi, pe care o exprimă.

Un poet (nu numai decât din „popor") îşi poate exercita talentul în amândouă domeniile, dacă însă a păstrat o oarecare simplitate în sentimentele sale.

De altfel nu există o barieră reală între poezia populară şi poezia artistică.

Aceste noţiuni abstracte nu indică decât două extreme, doi poli, între care e posibilă o infinitate de nuanţe şi gradaţiuni.

Ultimul punct de vedere se arată extrem de clar în studiul poeziei italiene din primele secole, pe când era încă în formaţiune. Aplicaţiunea excelentă pe care o găsesc ideile lui Croce în noua sa lucrare, consacrată acestei mari epoci, e cea mai bună probă de adevărata lor valoare artistică.

O FAMILIE DE SCRIITORI

Aceasta e familia lui *Thomas Mann*, cu fratele său *Heinrich Mann* şi fiul său *Klaus Mann*.

Doi fraţi şi un fiu, eşiţi din acelaş mediu patrician al cetăţii hanseatice, Lübeck, având, nu numai aceiaşi moştenitori, dar aceleaşi tradiţii, aceiaşi educaţie şi aproape acelaş fel de viaţă, în acelaş oraş, Münich, capătă fiecare succese literare egale la diferite feluri de public, însă cu forme deosebite ale talentului ce le-a fost hărăzit de noroc.

Firea artistică, gustul de artă le-a fost, fără îndoială, transmis de mama lor, o braziliană de origină portugheză, muzicantă pasionată, care aduce în această familie nordică, rece şi autoritară, ardoare meridională şi elemente latine în mentalitatea cumpănită teutonică. Artişti şi psihologi, cei doi fraţi au ştiut să combine romanul social, burghez, cu cel psihologic, însă fiecare în felul său foarte deosebit de al celuilalt. Klaus Mann, fiul, a încercat sinteza în esseuri şi într'un roman istoric. Heinrich Mann, fratele cel mai mare, pare că esclude *eul* său din operele literare. Poate în *„Zwischen den Rassen"*, *„die Göttinnen"*, *„Der Kopf"* să se mai simtă urma sentimentelor personale ale autorului. Observator puternic, el a prins personagiile în învălmăşeala contimporanilor, dar le-a redat cu o pasiune, cu un avânt, cu o bogăţie de experienţe proprii, care le fac toată viaţa, le dau toată căldura şi însufleţirea, în romanele sale.

Thomas Mann, mezinul, pare dimpotrivă un autor mai mult subiectiv. In operele sale, *axa* care centrează acţiunile sale este *eul*, dar un eu artist şi care, având nevoie de cadrul familiei ,al clasei, al naţiunii din care face parte, ajunge, plecând de la subiectivism (de la egotism, am putea zice) tot la romanul social, în definitiv.

Dar problema personală a amândurora, adică problema rolului artei în existenţa lor, este una din marile probleme ale culturii germane contimporane. Este problema pe care şi-au pus-o toate generaţiile care au precedat hitlerismul, problema vastă a tuturor intelectualilor, de a şti ce trebuie să precumpănească în cultură, muzica sau raţiunea? instinctul sau spiritul? tradiţia sau revoluţia? Care trebuie să fie personalitatea pe care trebuie să o realizeze evoluţia germană? Personalitatea morală, culmea umanităţii, aşa cum a urmărit-o Wynecken în şcola sa de conducători şi şefi din Minetka? Sau fiinţa socială, naţională?

Ca toată generaţia care a precedat războiul ei s'au lăsat influenţaţi de toate curentele; inteligenţa şi senzibilitatea lor au fost străbătute de concepţiile cele mai contradictorii, aşteptând fără a lua poziţie şi atitudine, să se rezolve de la sine toate aceste contradicţii, curioşi ca la un spectacol străin, de a lua cunoştinţă de forma personalităţii lor definitive, dacă în adevăr ea se va mai închega vreodată, şi nu va fi supusă la o veşnică revizuire.

Klaus Mann, născut în 1905, face parte din generaţia crescută în acea „libertate amăgitoare şi totală" pe care o ironiza Charles Péguy. Generaţia aceasta e plină de dispreţ pentru atitudinea înaintaşilor lor, căci iată cum se exprimă asupra lor adolescenţii lui *Herbert Schlüter*: „Iată-i pe taţii din vremurile noastre: incapabili de orice grandoare umană, de o laşitate profundă, au lăsat să se înfăptuiască lucruri mari, privindu-le cu mirare şi — fie că aceste lucruri erau izbândă ori înfrângere — n'au făcut altă ceva decât să-şi schimbe bateriile. Atâta puteau să facă, să-şi schimbe bateriile. S'au dat înlături din calea destinului, au schimbat doar bateriile..." (Das späte Fest). Dar nici generaţia lui Klaus Mann nu reprezintă o generaţie în care forţele să se fi compus şi să aibă o *dominantă*. Klaus Mann mărturiseşte el însuşi: „Suntem generaţia cea mai puţin preocupată de probleme ce s'ar putea închipui. Vorbim mereu de probleme. In fond nu credem decât în două lucruri: în viaţă şi în moarte".

Klaus Mann însă nu este atât de străin şi de dezlegat de ai săi, ca alţi tineri din generaţia lui. In dezorientarea generală, el pare a căuta un sprijin în sfaturile generaţiei care l'a precedat. La cartea sa *„Heute und Morgen"*, un esseu asupra tinerei Europe intelectuale, pune ca motto o reflexiune a unchiului său, Heinrich Mann, asupra „necesităţii de a împăca, într'o credinţă idealistă, raţiunea cu tainica poruncă a inimii".

IS. SD.

Cel mai puternic roman
al revoluţiei ruseşti

„Copii Flămânzi"

de ALEXANDRU NIEVEROW
Romanu complect numai cu
20 LEI
De vânzare la toate librăriile din ţară

A. MARK
PSICHOGRAFOLOGIE - ASTROLOGIE - CABALISTICA
Parcul Carol
PAVILIONUL REGAE
(Par-terre, stânga)
Consultaţiuni: 10—12 a. m.
5—8 d. m., 10—12 noaptea.

Cronica pedagogică

Pedagogia intensivă

Pedagogia teoretică din zilele noastre nu-şi mai face iluzia, ca odinioară herbartismul, că se poate porni în opera educativă exclusiv pe cale deductivă de la un ideal fixat raţional (sau şi mai rău: aprioric) şi care se aplică apoi cazurilor individuale, fără excepţie.

Raţionalismul trăia cu iluzia egalităţii tuturor pe tărâm psihologic şi creia tocmai din această cauză cele mai cumplite inegalităţi. Vom vorbi într'o cronică viitoare despre pedagogia supradotaţiei şi a subdotaţiei şi, în legătură cu aceasta din urmă, despre pedagogia terapeutică. Se va vedea atunci că plecând invers, de la constatarea realistă a inegalităţii psihologice se ajunge mai curând la înlăturarea ei prin reeducarea, pe cât e cu putinţă, a celor psihologic congenital defectuoşi.

Dar intelectualismul pedagogic mai era periculos printr'un individualism aproape anarhic. De la idealul pedagogic fixat de Herbart în imperativul *„Bildung des Gedankenkreises* (creiarea cercului de raţionamente) elevul său Ziller trage concluzia excesiv individualistă, că operei educative trebuie să-i fie interzis a-şi căuta scopul în afara subiectului, a insului căruia i se aplică.

Şi e interesant de subliniat că în pedagogia contimporană s'a ajuns pe calea inversă, a inducţiei, pornind de la studiul aprofundat al individualităţii concrete cu toată aparatura perfecţionată a experimentului şi a măsurătorii matematice, ca şi cu sonda subtilă a psihologiei intelective, s'a ajuns la o adevărată pedagogie socială. Astfel sistemul *psihologiei individuale* a lui *A. Adler*, un elev dizident al lui Freud, explică fenomenul neurotic prin izolarea pacientului de mediul social. Faimosul complex de inferioritate (care circulă de câtva timp şi prin gazetăria literară de la noi — dar e atribuit lui Freud) este după Adler cauza acestei izolări. Iar complexul acesta este generat de dorinţa fără succes a pacientului de a se impune în viaţa obştească. Deosebirea lui Adler de Freud este că în timp ce acesta din urmă construeşte o cauzalitate psihologică în înţelesul strict al noţiunii prin explicarea prezentului din antecedente (depărtate tocmai în subconştient), Adler concepe desfăşurarea psihologică cu totul finalist prin raportarea la ceiace el numeşte *planul vieţii* (Lebensplan), în care societatea umană ocupă locul dintâi. Acum, sociologismul, tendinţa de explicare universală a fenomenelor prin sociologie, nu e un curent prea simpatizat, de sociologii purişti, mai ales. Leopold von Wiese, autorul sistemului sociologic relaţionist şi unul dintre cei mai geloşi apărători ai autonomiei sociologiei, disciplină independentă atât ca obiect cât şi ca metodă după el, admite totuş ca firească logodirea aceasta a pedagogiei cu sociologia. Fenomenul educativ se petrece tocmai în acel spaţiu social, în acea sferă a relaţiunilor interumane, care constituie şi obiectul de studiu al sociologiei. Pe Durkheim îl combate von Wiese întotdeauna când e vorba de sociologism, dar îl aprobă în pedagogia-i sociologică. Şi sistemul pedagogic al americanului *Dewey* arată drept scop al educaţiei integrarea individului în societate şi întregul proces educativ e înfăţişat sociologic.

Rezultatul tuturor acestor tendinţe de a lega pedagogia mai strâns de realitatea socială nu poate fi de cât dintre cele mai fericite. Aici tendinţa aceasta se întâlneşte cu idealul, de atâtea ori formulat în pedagogia contimporană, al şcoalei care trebuie să pregătească pentru viaţă, un ideal care părea revoluţionar încă prin anii 80 ai secolului trecut, când umanismul pedagogic părea inexpugnabil în bastioanele şcolare. Şi trebuie subliniat mereu că tocmai individualismul acesta realist, care ajunge să ceară şcoala pe măsură împreună cu Claparède, departe de a ajunge la anarhism, e tocmai pe calea cea bună şi adevărată spre ceiace Fichte numea *supra-eul*.

Atenţia pe care o acordăm, aşa dar, în pedagogia teoretică realităţii sociale, încercarea de a pune de acord, de a armoniza ţelul educativ cu tendinţele colectivităţii, nu însemnează înfeudarea pedagogiei. Dimpotrivă: ştiinţa educaţiei se găseşte aici pe făgaşul ei firesc, nu face decât să-şi urmeze legea proprie, care o îndrumează în direcţia aceasta a contactului cu viaţa obştească.

Influenţa acesteia este, deci, dorită şi binevenită.

Cu o condiţie, însă: ca structura şi directivele sociale să fie înţelese, ceiace nu e un lucru chiar atât de simplu şi uşor. Pentrucă în nici un domeniu controversa nu e mai agitată, mai pătimaşă — deci mai îndepărtată de ştiinţa adevărată — ca pe planul acesta al interpretării fenomenelor sociale.

Căci iată convulsiunile şi seismele pe care le suportă configuraţia socială actuală, intrată, cum se spune cu o vocabulă banalizată în criză. Cine s'a îndoit de influenţa aceasta a socialului asupra operei educative să urmărească repercuţiile crizei asupra învăţământului şi cine vrea să-şi dea seama de pericolele falselor interpretări ale vieţii sociale are iarăş tocmai aici un exemplu clasic. Se pare, într'adevăr că de pe planul politic se încearcă şi imprimarea unei directive pe tărâm pedagogic. Şi orientarea aceasta impusă pare să fixeze drept ideal suprem pedagogiei sinuciderea. Pedagogia teoretică e însă prea uluită ca să fi putut lua vreo atitudine. Condamnarea operei educative e pronunţată totuşi după un proces în regulă făcut învăţământului, care, în ultimă instanţă, pare să aibă onoarea, pe care cu siguranţă că n'o merită, de a fi înfăţişat drept autor integral şi exclusiv al crizei. „Şcoala teoretică" ci-că, e marele vinovat, căci a creiat o pletoră de intelectuali şomeri. Intelectualitatea, adică, ar fi oarecum, dacă înţelegem bine, cauza şomajului. Din păcate adevărul îl cunosc mai bine cei care trăiesc în ambianţa şcolară. Din păcate — pentrucă intelectualitatea şcolarilor noştri e un ideal pe care-l doresc profesorii cu speranţe din ce în ce mai slabe astăzi. Intelectualitatea aceasta a şcolărimii de azi e atât de teribilă, încât tirajul cărţilor la noi a rămas şi după războiu acelaş ca în vremurile antebelice. Din nefericire tineretul şcolar de astăzi vine la şcoală de acasă, de pe stradă, din întreaga atmosferă obştească, cu un meschin materialism practicist.

La şcoală nu se învaţă de cât, cu economie, ceiace trebuie strict pentru trecerea clasei. La universitate nu se citeşte decât cursul pentru examen. Iar în viaţă te mulţumeşti cu strictul necesar, cu cât mai puţine eforturi şi deaceia năzuieşti la o slujbă uşoară, cu salar precis şi cât mai puţine riscuri personale. De aceia inginerul nostru, bunăoară, preferă slujba de conţopist la C. F. R. sau de dactilograf într'o întreprindere particulară, iniţiativei individuale, creiatoare de bunuri, de valori materiale şi de posibilităţi inedite de existenţă. Pentrucă din şcolarul şi studentul, cum îl avem astăzi nu poate eşi decât un titrat cu diplomă. Până la „intelectual" mai va. Şcolarul acesta, studentul acesta constrânge pe dascăl la o pedagogie minimală care merge prea puţin în adânc.

Grijulie de surmenajul şcolarului, terorizată de familiile şi rubedeniile politice ale elevilor, — pedagogia *aceasta*, căreia i se stoarce o diplomă şi nu e lăsată să-şi facă datoria — poate ea să fie acuzată că roadele educative îi rămân neproductive? Profesorul, după toate acestea mai e constrâns acum să trăiască şi în condiţii de salarizare echivalente cu ale reangajaţilor din armată (cam în jurul plutonierului major), dacă nu e ameninţat cu desfiinţarea şcoalei respective. Şi, ca încoronare — iată-l şi cauza tuturor relelor.

Criza socială actuală se caracterizează, aşa dar, printr'o generală pervertire optică, pentru care nu ştim dacă se vor găsi uşor dioptrii terapeutice. Preferabil ar fi ca o ameliorare vizuală să facă inutili ochelarii. Parcă se arată unele semne în această direcţie. Intr'adevăr, mergând oarecum împotriva curentului aprobat de aproape toţi, al desfiinţării de şcoale, Ministerul instrucţiunii anunţă creiarea de şcoale superioare rurale, un fel de universităţi populare ţărăneşti cu un caracter profesional pronunţat. Iată un diagnostic sociologic just (e vorba doar de d. prof. D. Gusti). Nu supraproducţia e aici în ţară atât la originea răului, cât subconsumaţia. Şi autarhie poate însemna nu numai închiderea graniţelor, ci şi creiarea unei pieţi interne. Să ne imaginăm de-o pildă, câte fabrici de hârtie, câte turnătorii, câte tipografii, câte peniţe ar găsi de lucru, dacă ţăranul ar începe şi aici, (ca în Danemarca şi Olanda — ţara universităţilor rurale) — să-şi cumpere câte un ziar zilnic şi din când în când să-l intereseze câte o carte. Şi câte alte industrii ar găsi de lucru dacă prin şcoală (teoretică şi profesională) i s'ar creia nevoi mai multe de cât are astăzi în viaţa-i primitivă. Pedagogia teoretică în acest sens trebuie să se inspire de la criză. Şi atunci rostul ei suprem nu poate fi în sinuciderea eliberatoare a societăţii de o pretinsă povară, ci dimpotrivă, misiunea ei este tocmai acum crescută în însemnătate. Poate că mai curând decât din lupte politice şi mesianisme sociale avem de aşteptat de la această pedagogie intensivă un leac împotriva crizei şi e bine că şi la Ministerul Instrucţiunii nu se intimidează nimeni. Şcoala rurală superioară e pasul dintâi, temerar, pe drumul acesta al pedagogiei intensive.

TH. LOEVENSTEIN

— Dacă Doamna e mulţumită, sper că o să mă recomande prietenelor.
— Nici nu mă gândesc. Lucrezi prea bine.

Moda

Blănurile

Neprevăzutul şi fantezia sunt elementele care dau viaţă modei şi cum caracterul feminin adoră surprizele, desigur că tinerele noastre cititoare vor fi încântate de inovaţiile pe care le introduc colecţiile marilor case de blănuri din Paris.

Tonurile dominante sunt negrul, reprezentat prin astrahan, breitschwanz, lutru, şi culorile brune din care se fac delicioase mantouri de ragondin cu epoleţi pentru oraş, ori mici sorti-uri japoneze din beletă lucioasă, pentru seară.

Vizonul şi kolinscki atât de suple şi rezistente sunt de o elegantă perfect mondenă. Vestele cu o îngustă centură şi mantourile de breitschwanz sau hermină, dovedesc inteligenţa femeii dintr'o epocă cu gusturi rafinate; aceste găteli nu par nici prea de sărbătoare şi nici modeste.

Forma cea mai *„en vogue"* este cea *princesse*, cu umeri largi, cu mâneci frumos lucrate, când cu guler larg, când cu guler mic ofiţeresc.

Pelerinele mici de pus pe umeri se fac pentru seară din martre, zibelină, kolinski, ori vulpe; mantourile de seară din catifea neagră ori blană sunt lungi până la călcâie. Se preferă contrastele de alb şi brun, sau de alb şi negru.

Pieile blănurilor vor fi aşezate orizontal sau în diagonală, rupând astfel cu monotonia dispoziţiei lor verticale din anul precedent.

In toate micile detalii, cum sunt o capă înodată printr'o mică cravată, ori mănuşi de blană în stilul mânecei, ori în fine gulere ce se pot purta încheiate sau deschise, se simte eterna inspiraţie feminină în care graţia corectează stilul, într'un spirit de sugestie decorativă fără limită de durată.

Franz von Papen*

Franz von Papen a apărut din catacombele cu personalități politice enigmatice și surprinzătoare ale catolicismului german de unde au eșit Windthorst, Wirth, Luther, Brüning.

Capacitatea de adaptare a Centrului catolic a fost fără precedent.

Joseph Wirth a proclamat la momentul oportun : — *dușmanul e la dreapta !* Aceasta a îngăduit să conlucreze cu social-democrația până au compromis-o, adică până în 1931.

Franz von Papen a cerut: *mai multe puteri președintelui Reichului !* Parola a înlesnit aruncarea peste bord a democrației parlamentare, două cabinete Brüning cu puteri dictatoriale și un cabinet Papen, pregătind, prin naivul general Schleicher, calea dictatorului popular Hitler, pentru salvarea catolicității și a societății constituite din ghiarele unei serioase, prea serioase, revoluții marxiste.

Cine vrea să facă politică și diplomație, în afară de cafeneaua artistică, cu simpatice canalii, numai confesiunea catolică și biserica milenară a Romei împrumută, cu suverană siguranță, învățăcelului : trucuri, tertipuri și înțelepciuni cu priză asupra realităților și a oamenilor.

Ca și predecesorul său Brüning, Franz von Papen — deputat catolic în Landtagul prusian — a fost necunoscut opiniei publice la apariția sa pe podiumul dirijoratului politic.

Dar, după primele măsuri, s'au întrevăzut maeștrii.

Brüning ieșea dintr'un ordin catolic de călugări laici (celibat obligatoriu) și surâdea cu rafinamente de veche vedetă în interminabilele tratative cu partidele, pentru aranjarea unei majorități parlamentare. In imposibilitate de a obține favorurile, a recurs la art. 48 constituțional al lui Hindenburg, pentru a guverna prin decrete-legi.

Franz von Papen aducea altă tonalitate : noblețea agrariană a ofițerului de ulani și a atașatului militar, însurat în marea industrie, frecventând cu egală seriozitate și cu farmec distins, biserica catolică, clubul baronilor și aleea rezervată călăreților din parcul Tiergarten.

Franz von Papen s'a născut ** la 29 Octombrie 1879 în Werl din părinți și străbuni latifundiari, posesori de saline (așa zișii „Salzjunker"). Ca și tatăl, ca și bunicul său, a intrat ofițer la ulani. Bărbat frumos, subțire ca trestia, cultivat *cum grano salis*, dar cu lecturi politice serioase, s'a însurat la 26 de ani cu Marthe v. Boch, fiica consilierului aulic comercial Boch-Galhau, din marea firmă industrială Willeroy und Boch, căpătând pe lângă o dotă enormă pentru un locotenent de ulani al Kaizerului, și rude în aristocrația franceză, belgiană și luxemburgheză.

Chemat în marele Stat major, a fost trimis ca atașat militar în Mexic (1913) și la Washington, de unde a fost expulzat, fiindcă plătea personal spioni și câteva trusturi de presă ca să facă propagandă pentru intrarea în războiu de partea Germaniei sau cel puțin să împiedece participarea Statelor-Unite în constelația Antantei.

Patriotismul lui Papen nu cunoaște dificultăți și prețuește experiența consemnată în deviza iezuitică: scopul (nobil) scuză mijloacele (infamante).

Papen urăște la fel cu Hitler data de 9 Noemvrie 1918, când s'a proclamat Republica germană.

Ce i s'ar reproșa aici ?

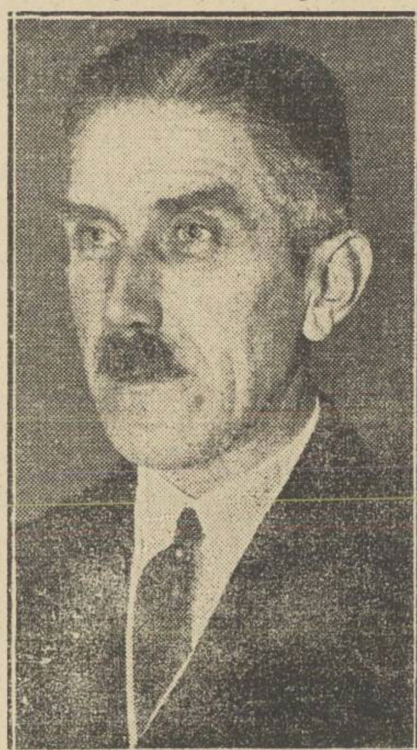
Ce putea face un iunker și un ofițer scos la pensie la 40 de ani, cu o respectabilă avere industrială și dotală amenințată de greve? Activitate de Stat, în branșa militar-diplomatică, nu mai găsea. Un membru cu drepturi egale la club, Graf Brockdorff-Rantzau, a trebuit să facă declarații ditirambice despre socialism și revoluția rusă și, numai așa, a putut conduce ministerul de Externe și pleca ambasador la Moscova.

Papen iubea atunci ca și acuma caii și biserica catolică. Călăria satisfăcea orgoliul vital al unui bărbat voinic și sănătos de 40 de ani. Rugăciunea catolică îl elibera de tentațiile lumii nouă unde Brockdorff-Rantzau găsise legătura. Șerpii tentației politice dădeau târcoale fostului atașat militar cu o avere, care nu mai clădea trepte ascensiunii social-politice.

Centrul catolic—climatul spiritualității sale — era dominat de roșul Wirth și de prelații care beau bere la bufetul Reichstagului cu tovarășii sindicatelor libere.

Un junker industriaș nu se pretează la asemenea intimități cu categorii sociale... inferioare.

La alegerea din 1925 a lui Hindenburg ca „apărător și părinte al Constituției" — cum îl intitulau naivii juriști republicani, — Franz von Papen l-a felicitat demonstrativ în calitate de deputat al fracțiunii catolice în parlamentul provincial



Franz von Papen

al Prusiei. Legătura cu camarila Herbert von Hindenburg (fiul) și Meissner s'a făcut apoi ușor.

Milioanele industriale i-au îngăduit să cumpere majoritatea acțiunilor la oficiosul partidului centrist „Germania".

Cu aceste două cărți în mână — camarila și gazeta — Franz von Papen a câștigat în 7 ani cel mai frumos joc al politicei germane postbelice.

Papen n'a avut partid, fiindcă înlăuntrul Centrului era *outsider*, și la sfârșit repudiat formal. Nu mai frecventa cercurile tovarășilor săi. Din când în când îi strângea în chingi cu oficiosul partidului, orientându-l spre dreapta și spre dictatură. Juca *bridge* la *Herrenklub* (clubul boierilor) cu camarila și susținea două comitete: 1) comitetul contra bolșevismului; 2) comitetul de apropiere economică și de înțelegere politică cu Franța.

Imposibilitatea guvernărilor catolice, cu sprijin parlamentar, îi aducea apă la moară: o dictatură a baronilor îi surâdea.

A exercitat-o cu eleganță în câteva luni ale cabinetului Papen. A ținut discursuri nespus de suculente, cu ostentație religioasă, cu teorie conservatoare după Fr. Julius Stahl. Transmisiunile la Radio reușeau excelent și s'a caracterizat singur în ironie ca „o divă a microfonului". Un baron multimilionar și prim ministru știe să surâdă.

Grevele amenințau din nou: metalurgiștii și transporturile nu acceptau reducerile de salarii.

A trecut puterea generalului v. Schleicher, șeful Armatei, care se visa Napoleon Bonaparte, pentru a-l uza. De acord cu camarila pregătea venirea fără sguduiri a lui Hitler la cancelariat, sub o tutelă severă, până capătă experiență.

La 3 Ianuarie 1933 a cerut o întrevedere lui Adolf Hitler la Colonia, în casa bancherului v. Schröder.

Convorbirea a durat multe ceasuri. Junkerul a măsurat și a cântărit pe zugrav, l-a învăluit cu farmecul omului de lume, pentru a-i scoate promisiunile necesare.

Ii cerea puțin: să nu facă prostii, să nu provoace „bestia roșie" (pe care o combătea la comitet). Să-i predea puterea în rate. Să-și țină în frâu „bestiile cafenii".

La 30 Ianuarie 1933, Hitler a fost numit cancelar, cu Franz von Papen ca vice-cancelar. Hugenberg administra trei resorturi ministeriale. Muncitorimea nu s'a speriat. Conducerea sindicală și chiar comunistă sperau în uzarea lui Hitler prin Papen și Hugenberg. N'au făcut grevă și au așteptat.

Dar Papen și camarila îi acordau puterea totală cu plăcere, după ce se convinseră că Hitler nu are intenția socializării fabricilor dotale, nici instaurarea unui bolșevism național.

Dictatorul cafeniu dorea putere, ordine, soldați, disciplină.

Franz von Papen era fericit să i le acorde. Fibra ofițerului de ulani vibra cu melancolie și nădejde.

S'a retras tot mai mult în sânul bisericii, în romantismul elegiac papal. A tratat concordatul cu Vaticanul, interzicând prelaților catolici să se amestece în politică.

Plătea cu această ocazie polița foștilor tovarăși politici, care l-au repudiat, când și-a format un cabinet din prietenii de la club.

Franz von Papen crede și mai mult în Dumnezeu. Fotografiile din urmă îl arată la procesiuni catolice, cu lumânări albe în fruntea cortegiului, voinic și chipeș, cu haină neagră, guler tare, pantaloni vărgați, pășind maiestos, cu fruntea senină și cu pacea în suflet.

Franz von Papen și-a făcut datoria față de maica biserică desființând „mișcarea pentru ateism" (Gotlosenbewegung) devenită amenințătoare în regimul Republicei liberale francmazone și indiferentiste; și-a făcut datoria față de soție și copii, păstrându-le averea ciufulită de moliile crizei și de salarii muncitorești prea ridicate (salariile s'au scăzut, iar criza mai poate continua, fiindcă fabricile nu dispar, chiar dacă se lucrează cu jumătate din potențialul lor). Franz von Papen și-a făcut datoria față de rudele (aristocrați și industriași) din Belgia, Luxenburg și Franța: dezordinea proletariană din Germania s'ar fi putut întinde ca pecinginea și în restul Apusului civilizat.

Franz von Papen se poate retrage în tihnă la castelul părintesc, pe valea Rinului, contemplând apele și fantoma lui Loreley, călărind pe cai de rasă, cetind memorii și istorie, vizitând cotidian capela și așteptând chemarea Domnului pentru a i se așeza osemintele în cripta străbunilor săi, moșieri și nobili.

PETRE PANDREA

* Din volumul „Germania hitleristă". Trei luni la Berlin. (Documente. — Idei. — Oameni), 300 pagini în căutarea unui editor inteligent.

** Datele biografice din Hans Wendt, Hitler regiert (1933).



— Ce scandal, Pamfil. Uită-te la vecinele noastre cum fac pe nebunele în costume de bae. Ce ai de gând să faci ?

— Ei bine, dragă, mă gândesc să transform grădina în piscină.

PLECARE



— Astea-s toate rufele pentru vacanță ?

— Da... mă duc într'o tabără de nudiști.



Vinovatul

Bombonel Trandafirescu își scoase ochelarii, îi aburi cu grije, îi șterse cu batista și după ce îi privi, atent, în zare, și-i așeză la loc pe nas. Iși șterse apoi fruntea țuguiată și pleșuvă pe care nădușeala izvora în picături lucioase ce păreau alte mici și nenumărate chelii născute din cea mare.

— Mă înșeală, bolborosi el deodată, exprimând astfel gândul ce-l chinuia de câteva zile încoace. Vorbea cu o voce răgușită de astmatic ce părea și mai aspră din cauza enervării.

— Mă înșeală, e absolut sigur că mă înșeală. Dar cu cine oare? Care o fi ticălosul cu care mă înșeală?! Vreau să știu, trebue să știu care e animalul cu care mă înșeală.

Străbătu camera cu pași repezi, care dădeau trupului gras și rotund, salturi de minge și oprindu-se în fața ferestrei privi afară câmpia scăldată în soare.

Venise ca'n fiecare an, să'și petreacă vara la moșie, însoțit de Fifi și Kiki, cele două ființe ce-i erau mai dragi în lume. Fifi era soția, tânără, frumoasă și capricioasă iar Kiki era cățeaua, bătrână, cuminte și credincioasă. De curând, se convinsese că numai aceasta din urmă, îi era credincioasă. Făcuse prostia, (cum pot fi bărbații atât de proști!) să invite anul acesta la moșie pe cei trei buni prieteni ai lui, pe Dorel, pe Costel și pe Bebé și fără îndoială unul din aceștia trei trebuia să fie ticălosul de care pomenise mai sus.

Dar care? Cum putea să afle care din cei trei era?

Bombonel Trandafirescu își sprijini fruntea de geam, închise sub ochelari ochii și stătu astfel câteva clipe într'o postură de impresionantă exteriorizare a desnădejdei. Deodată însă sări în sus lovindu-se cu palma peste frunte, gest clasic, ce trădează de obște, o genială descoperire. Ochelarii se clătinară pe nas, în timp ce pe buzele subțiri și palide apăru un zâmbet de satisfacție.

— Admirabil, admirabil, — murmură el și depărtându-se brusc dela fereastră, trecu în camera vecină unde Fifi, într'o elegantă pijama bleu ciel, flirta cu cei trei prieteni. Kiki, cățeaua, stătea întinsă, cu botul pe labe, suflând greu de căldură. Când intră Bombonel, îl privi îndolentă și scoase limba.

— Dragii mei, spuse acesta cu aerul cel mai liniștit din lume, știu pozitiv, că soția mea mă înșeală.

Se opri o clipă și frecându-și ușurel cu palma mânei drepte chelia, savură efectul frazei.

— Da, da, continuă el, soția mea mă înșeală. Nu mă priviți așa mirați, iar tu, draga mea nu încerca să protestezi. E zadarnic căci știu tot. Știu că mă'nșeli cu unul din acești trei domni și știu anume cu care. Nu vreau însă să fac scandal căci nu-mi place. să mă port ca un mahalagiu. Deaceia, acord aceluia dintre acești trei domni care a binevoit ca în schimbul ospitalității ce i-am oferit să-mi răspundă cu o astfel de insultă. îi acord zic, o oră ca să părăsească moșia. Peste un ceas trece un tren spre București. Eu acum mă duc să vânez în pădure. Dacă la înapoierea mea, îl mai găsesc aici, îl împușc fără milă, ca pe un câne.

Și zicând acestea Bombonel Trandafirescu luă pușca din colțul odăii și rotind în juru-i niște ochi fioroși, ieși trântind ușa. In pădure, rătăci multă vreme, nervos și nu putu să împuște nimic. Il frământau gânduri negre.

Că'l înșela Fifi, asta era evident. Avea nenumărate indicii categorice. De pildă, într'o seară putuse să distingă prin întuneric în grădină, silueta ei strâns lipită de a unui bărbat. Până ce însă ajunsese el la fața locului individul dispăruse. Intr'o noapte o surprinsese încercând să iasă din camera conjugală, în vârful picioarelor. Altă dată i se păruse că ea face niște semne suspecte pe fereastră.

Insfârșit o mie și una de îndoeli și indicii care îi frământau creerul și îi străpungeau inima ca niște mici săgeți ascuțite și veninoase.

Acum voia să știe precis cu cine îl înșeală. Simțea un fel de nevoie bolnăvicioasă de a cunoaște vinovatul, cum uneori bolnavii în loc să fie preocupați de boală, vor să cunoască motivul ei.

Era sigur că vinovatul avea să plece la București și nu va mai aștepta întoarcerea lui. Va ști însfârșit, care din cei trei a fost mizerabilul care l-a înșelat.

Chiar în clipa aceia văzduhul fu străbătut de un fluerat depărtat de locomotivă. Era trenul. Cu trenul acesta pleca „el". Bombonel simți cum broboane de sudoare îi curg pe tâmple și apoi ușurel i se preling pe obrazul rotund. Inima începu să-i bată de nerăbdare și aproape inconștient, își îndreptă pașii spre conac. In curte se întâlni cu Ion, vizitiul și cu Kiki care, voioasă, îi sări înainte. Bombonel o respinse cu piciorul și cățeaua fugi cu coada între picioare schelălăind.

Acelaș gând îl chinuia mereu:

Care o fi fost oare?!.

Nu știa de ce acum începuse să-l bănuiască pe Costel. Era cel mai îndrăzneț din toți trei și apoi se bucura de multă trecere la femei. Inima sta gata să-i spargă piepul când se apropie de Ion și'l întrebă:

— D. Costel e acasă?

— Nu, boerule, — răspunse vizitiul descoperindu-se și trecându-și dosul palmei pe sub nas, — domnul Costel a plecat adineauri cu trinul.

„Va să zică el era mizerabilul", gândi Bombonel Trandafirescu și simți cum i se urcă la creeri un val de sânge fierbinte.

— Ailalți doi domni unde sunt, dobitocule, strigă el din nou la Ion care-l privea cu ochi holbați de spaimă.

Țăranul își trecu din nou mâna pe sub nas și răspunse cu o voce mai domoală:

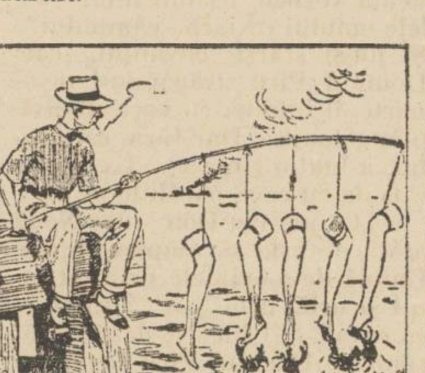
— Păi, au plecat și dumnealor adineauri, tot cu trinul...

P. ȘERBANESCU

ORGOLIU



Sunt încântată, Agenor ! Simt că toată lumea remarcă frumosul ceas-brățară pe care mi l'ai dăruit.



Vânzătorul dela bonetărie se ocupă în vacanță cu pescuitul crabilor.

Simplon Orient - Express

— Fragment de călătorie —

IV

RADIO-BUDAPESTA

Am remarcat încă dela frontieră diverși indivizi care, asemenea clownilor la circ, se încurcau febril în picioarele vameșilor sau, mai precis, încurcau aceste picioare cu desfășurări de cabluri și instalare de prize. Probabil că acum totul este gata. Căci extrem de politicoși, dar mai exasperanți decât vânzătorii din bazarurile orientale, aceiași indivizi asediază în trei limbi pe călători oferindu-le o audiție radiofonică.

— Numai doi pengoë. Până la Budapesta. Nu doriți? Incercați, nu costă nimic. Imi întoarceți casca înapoi. Incercarea e gratuită. Dar sunt sigur că vă va pasiona. Numai doi pengoë etc.

Pe nesimțite îți pun aproape cu forța casca în cap. Pentru ce atâta disperată insistență? Aveam să aflu în curând. *„Nesuferita"* refuză categoric. Cred, mai mult pentru a nu-și scoate casca de feutre și a nu risca să fie văzută chiar și o clipă, cu părul în dezordine. In ce mă privește, nu mă împotrivesc deloc. Marchizul de Priola este rechemat de neliniștitoarea-i odraslă.

— Allo, allo, radio Budapest. Nous transmettons, du studio, de la musique legère hongroise et autre. A la fin, les tziganes du Carlton...

Audiția este suspect de perfectă. Nici un parazit, totul admirabil pus la punct și de intensitate discretă.

Deschid jurnalele pe care le răsfoesc cu jumătate atenție. *„Nesuferita"* face să apară diverse volume dintr'o servietă unde au dispărut „Campionii" lui Morand. Nu disting ce citește acum. Dar văd pe banchetă „Les trois dermiers siècles de la Monarchie Française" a lui Perret. O adeptă a lui Maurras, admiratoare a lui Papa Léon și „Camelot du roy?" Nu. Pur și simplu, în preajma unui examen de doctorat în drept, căci alături, este deschis cursul lui Lapradelle despre Societatea Națiunilor.

Redeschid „Les Nouvelles Littéraires". Duă o vreme, o romanță havaiană mă face să renunț definitiv la elucubrațiile acelui oarecare Henri Martin zis și du Gard. *„Nesuferita"* a adormit. Nu mă pot împiedeca de a o privi o clipă, în voe. Nu, somnul și destinderea nu o urâțesc. Am impresia că și dormind este stăpână pe sine. O rază fugară de soare se oprește un moment pe buze apoi se stinge. Are gene lungi și este fardată atât de savant și discret încât abia se recunoaște fardul. Trăsăturile, întreaga ei expresie au ceva extrem de personal și atașant. Mă gândesc iarăși la cartea la care am renunțat din lene... Cum trebuia să se cheme? Un titlu tâmpit și romantic: *Umbre în înserare*. Și personagiul trebuia să se numească Sanda. Dacă în loc de *„nesuferita"*, i-aș spune astfel? Și ce ar fi dacă — firește revizuindu-l complect — aș relua proectul cărții?

Telepatie?

Sanda s'a trezit și — fiind unicul călător din compartiment — prima privire i s'a îndreptat spre mine, înspăimântată la gândul că s'ar fi putut să o văd dormind. Ochii ni se încrucișează. Fulgere sticlesc în pupilele negre. Simt că nu-mi va erta asta niciodată. Sunt dezolat dar nu pot face nimic. Dar nici ea nu clintește. Mai ales nu face gestul pe care l-ar fi făcut oricare alta, să deschidă imediat poșeta. Ar fi inutil acum și mi-ar arăta că lucrul a enervat-o. Totuși nu poate să se reție prea mult. Și pleacă din compartiment ca să se cerceteze în prima oglindă din culoar.

Trenul flueră jalnic. Cerul s'a întunecat de tot. Și curând începe să viscolească. Valuri uriașe de zăpadă, amestecată cu ploae, prind să se rostogolească amețitor, pornind din fundul zărilor înecate. Presimt auitul crivățului pe întinderea nesfârșită și tânguirea cumpenelor acelea de fântâni ce presară pusta, ridicând rugătoare și istovite puncte de întrebare către cer. Imi reamintesc vag de o imagine întrebuințată cândva într'un studiu asupra neliniștei ce a chinuit cu asemănătoare semne de întrebare și de nedumerire, cei douăzeci de ani ai generației noastre. Apoi totul se contopește turbure în vifornița de afară și în aleanul țiganilor dela Budapesta. Simt că adorm. Nu fac nimic pentru a alunga toropeala ce mă cuprinde ca un val fierbinte. Ci savurez bucuria de a aduce un omagiu tăcut „nesuferitei", oferindu-i astfel o meritată revanșe. Intr'un târziu mă deștept în larma unei voci puternice.

— La Hongrie affamée, crucifiée par le traité de Trianon, la Hongrie qui etc. etc.

Sunt singur în compartiment. Cine vorbește ? Radio Budapest. Cu acea artă consumată ce caracterizează propaganda maghiară, se arată nenorocirile survenite omenirii de pe urma tratatului semnat în bomboniera durată de Gabriel în grădinile Regelui Soare. Dar cum se aude oare atât de perfect pe urgia de afară ? Scot casca și pornesc în lungul trenului. In ultimul compartiment al ultimului vagon, descopăr șmecheria. Un funcționar de la căile ferate veghează un maldăr de discuri și o ladă cu două patefoane. In momentul când se termină un disc, se lansează celalt. Aș vrea să văd ce scrie pe discul vorbitor. Dar suntem deja la Budapesta.

LITERATURA

Plăcerea, fiorul aproape, pe care le încerc coborând pe unul din largile peroane unde trenuri internaționale sosesc și pleacă necontenit, în lumina domoală, cenușie chiar, de ninsoare și de cetate tentaculară, care învălue totul sub cupola de imense geamlâcuri întunecate de fum, sunt mult prea adânci ca să-și afle pricina în simplul aspect de monumentală gară europeană, de un stil atât de caracteristic fostei monarhii austro-ungare. Bănuindu-le isvoare mai îndepărtate și încercând să le descopăr, privesc avid tot ceeace mi se perindă sub priviri, ca prețioase puncte de reper și stimulente. Și ajung curând la convingerea că, de cele mai multe ori, nu suntem ridicoli față de noi înși-ne decât datorită unor realizări prea tardive, devenite categoric anacronice. Ne emoționăm brusc, recunoscând atmosfere la care ne-am gândit intens, cândva, cu mult în urmă și care, atunci, cadrau poate și cu vârsta și cu împrejurările lăuntrice dar care acum nu se mai acordă cu nimic.

Am revăzut, deodată, după amiaza lâncedă de Noembrie în care—la 14 sau 15 ani, la țară, citeam — sorbeam, mai curând — *„Les Transatlantique"* și *„La Carrière"* ale lui Abel Hermant, în colecția ilustrată a lui Calman Lévy. Desenurile și toată atmosfera aceea, ținând seamă de cadru și de moment, luau un relief halucinant, întreținând în gânduri o perpetuă exaltare.

S'a trezit, oare, acum, ceva din această frenezie la rumoarea de gară, sfâșiată de răsuflarea titanică a Pacificurilor, învăluită în lumina aceasta neutră ce îmi amintește camera și „jocul" *Copiilor Teribili* ai lui Cocteau ? Și dacă simt real și adânc această plăcere, anacronică, sau nu, dece nu mi-aș îngădui-o ? Reîntoarceri atât de desăvârșite și retrăiri atât de integrale nu se întâmplă în fiecare moment. Curând îmi dau seama că savurez mai mult evocarea scenei de altă dată și a emoției trecute care capătă astfel o valoare nouă, inexistentă atunci.

Ei și ?

Mă plimb cu pași rari dealungul vagoanelor ce s'au golit aproape toate. In fața restaurantului se fac pregătiri de aprovizionare. Librării și baruri ambulante fac afaceri mănoase dealungul peronului. O ușoară atingere de mână pe braț, mă aduce mai precis în realitate.

— Știi că stăm mai bine de o oră aici ?

Este eleva Lisei Duncan, mai delicioasă ca oricând. O beretă bască pusă strengărește pe o parte, o haină de piele, moderat de lungă și pantofi ce ar putea sfida și zăpezile Alpilor.

— Ai rămas singură ?

— Da...

Apoi puțin încurcată:

— Știi.. prietena mea nu suportă vagonul restaurant și profită de ocazie să mănânce în gară.. sau prin apropiere. Vrei să vii cu mine să cumpăr timbre și inevitabilele ilustrate ? In interior gara e și mai impunătoare. Dar — cum aveam să îmi dau seama mai târziu —spre deosebire de Viena și mai ales de Paris unde civilizația se manifestă, în primul rând, pe planuri lăuntrice, aici totul vizează o măreție de exterior, o nevoe secretă de a impune cel puțin prin monumental și grandios Aiurea de pildă, o gară este o simplă gară. Chiar foarte frumoasă. Dar nu un monument.

In dosul saloanelor de așteptare, vaste, elegante și admirabil întreținute, o galerie cu mozaicuri strălucitoare, par'că perpetuu proaspăt date cu ceară, se desfășoară în nenumărate arcade sub care se adăpostesc vitrine și ghișeuri de tot felul. Micuța dansatoare, ce pare un licean în vacanță, m'a luat de braț și încearcă atent să își potrivească pasul cu al meu. Am cumpărat, am scris, am expediat. Și am revenit pe galerie, poate de dragul ninsoarei care se rotește jucăușe în arcuirea înaltă a ferestrelor. Ne-am apropiat de ușile grele ale intrării. Piața din fața gării era deja albă. Statui se înveleau în hermină imperială.

— Bah! c'est dans l'ordre! afirmă tovarășa de contemplare. Aici și clima este monarhistă. Mai este o oră întreagă până la plecare.

— Dacă am merge să vedem cheiurile sub ninsoare ?

Mânile, mici de tot în mănușile căptușite cu blană, bat copilărește. Un taxi. Și o stradă care are ceva din atmosfera porțiunii din bulevardul Elisabetei ce merge dela Alcalay la Cișmigiu. Se închid prăvălii și baruri, automate sau nu, se umplu de o lume măruntă, prin definiție simpatică. Dar, firește, numai de departe. Surprind în treacăt colțuri în care ar fi atât de bine de stat — un singur moment, însă, bine înțeles. — Și îmi crește bucuria de a nu face decât să trec, să nu mă opresc. Automobilul cotește mereu la stânga. Suntem pe cheiuri. Am amuțit. Căci priveliștea este într'adevăr grandioasă.

Sub învolburarea de neguri și de alb nestatornic, străjuind luciul stins al Dunării, colina încoronată de arhitectura mândră a fostului palat imperial, își desfășoară colonadele, balustradele, parcurile și piețele în terasă, într'o nemișcare hieratică. Jos tramvaele circulă fără sgomot. Totul e învăluit de omătul care par'că a transformat orașul într'un ținut de Belle au Bois Dormant. Mai departe, insula Margareta doarme adânc cu încrucișarea molatecă de brațe, grele de somn, a aleilor sale pustii.

Am oprit taxi-ul în fața Parlamen-

(Continuare în pag. IV-a)

tului, cu privirea țintită spre terasele suprapuse, de peste apă.

— La ce te gândești? întreb brusc pe ștrengarul de alături care a devenit dintr'o dată visător.

Un gest vag cu mâna, ca o fluturare.

— In cadrul acesta, acolo sus, evoluția întregului corp de balet.

— Deformație profesională.

Mărturisesc apoi că și eu mă gândeam la un anumit pasagiu din *L'enfant de Volupté* al lui d'Anunzio: într'o seară de ninsoare când aștepta în cupeu pe malurile Tibrului, o femee care, mi se pare, nici nu trebuia să vină. Cupeul era plin de flori. Prin asociație îmi amintesc că ar trebui să trimet câțiva trandafiri unei bătrâne dar simpatice și originale mătuși, bolnavă într'un sanatoriu. Mă fac nu fără greutate, înțeles de șofeur. O florărie, destul de bine asortată. Nu eram sigur de adresa sanatoriului. O carte de telefon mă ajută aproximativ. Dansatoarea soarbe din ochi, un mănunchi de camelii.

— Ar face frumos în brațele mantalii de piele.

— Vrei să încercăm?

Mânuțele iar bat din palme.

— Inapoi la gară.

Portiera pocnește scurt.

— Vai, ce ar fi dacă am pierde trenul!

Nu mă pot împiedica de a surâde la gândul că, în tot cazul, ar fi infinit mai puțin interesant decât dacă, în locul liceanului în vacanță, ar fi fost „nesuferita".

— Nu surâde, că nu ar fi prea mare lucru! spune tot ea, râzând.

— Ești prea modestă.

Buzele încearcă să nu mai râdă, dar ochii nu parvin să se supere. Mâna dreaptă fiind ocupată cu florile, îmi întinde pe cea stângă.

— Scoate-mi, te rog, mănușa.

— Pentru ce?

— Ca să-ți dau o palmă.

I. IGIROȘIANU

Din literatura chineză

NOAPTE

Unde oare se-ascunde lumina zilei și de unde vine întunericul?

Din an în an, mă simt mai obosit; fuga timpului mă umple de groază și mă'mbătrânește înainte de vreme!

FIDELITATE

*Pe apele adânci ale fluviului Wu, sboară pasările Yuan-Yan *. Casele noastre, despărțite de apă, se privesc față în față.*

La cincisprezece ani ți-am fost promisă, dar moartea părinților mei m'a izbit pe neașteptate. Cu mare greutate au trecut doi ani bisextili, și iată că a sosit clipa căsătoriei noastre. Mijlocitoarele au stat de vorbă din nou; s'a ales însfârșit ziua și ora prielnică.

Mi-am pus pieptenele de baga și mi-am pregătit cerceii — strălucitori ca luna.

Lângă fereastra deschisă, în soarele de dimineață, eu însămi, îmi cos rochia de mireasă.

Dar de ce noaptea mi-a fost tulburată de un vis urât? Și iată vestea morții tale sosită deodată.

Imi scot pieptenele de baga și cerceii — strălucitori ca luna.

Lângă fereastra deschisă, în soarele apunând, cum oare voi mai putea privi rochia pregătită pentru nuntă?

Ca mireasă îndoliată, acum trec pragul casei tale și vărsând lacrimi de sânge, intru în camera ta. Mângâi sicriul, siciriul nu se deschide.

Infrângându-mi durerea, îmi îmbrățișez socrii; numai eu, singură, sunt lângă dânșii ca să-i consolez.

Intru în camera de dormit, ridic perdelele dela pat și m'așez pe el.

Făgăduită ție, sunt femeia ta; femeia și văduva ta.

Omul trece cu roua dimineții; femeia rămâne cu chiciura nopții.

Fluviul curge fără încetare și pasărea rămasă fără tovarăș se stinge cu încetul.

SINGUR, DEPARTE DE FRAȚI

Singur, îmi trec zilele în ținuturi străine.

In timpul fiecărei sărbători, însă gândesc și mai mult la ființele scumpe.

Când vă urcați pe-o colină și vă'mpodobiți cu flori de corn, simt — din depărtare, că vă lipsește cineva.

LANGĂ UN IZVOR

Copleșit de tristețe, m'am așezat în mijlocul stâncilor, lângă un izvor.

Răspund la salutul plopilor care se'nchină și golesc un pahar.

De ce vântul primăverii nu îmi risipește tristele gânduri, după cum împrăștie petalele florilor?

PUNTEA INGERILOR

La'nceput, am crezut că torentul îmi închide drumul; dar, deodată, apăru Puntea Ingerilor.

Din întâmplare, aveam un toiag de bambus verde și, liniștit m'am pierdut în nori.

MAMA!

Mamă! Părul meu se revarsă pe genunchii tăi.

Sunt miile de fire de mătasă dulce pe care mi le-ai dăruit.

* Simbolul fidelității conjugale.

IN CAUTAREA PUSTNICULUI

Sub un pin, am întrebat pe un băietan unde e pustnicul.

— „S'a dus să culeagă buruiene de leac; e pe-aici în jurul muntelui, dar norii cei aleși îi ascund urmele"!

LICURICUL

Licărind, slaba lumină plutește.

E frică să nu rămâie necunoscut: în întuneric — strălucește.

DESPĂRȚIRE

După atâta dragoste, s'ar părea într'adevăr că niciodată nu ne-am iubit: dinaintea acestor cupe, amândoi o simțim bine că veselia e cu neputință...

— Mică lumânare de ceară, tu ai o inimă care se'ntristează de despărțirea noastră, și pentru noi, lăcrimezi până'n zori.

INDOIALA

Rândunico! Te-ai întors? Ești oare aceiași din anul trecut?

Traducere de
AL. T. STAMATIAD

Epigrame

GENERAȚIA DE SACRIFICIU

Piesă de d. Valjean, jucată la Teatrul Național.

Maiestre, piesa dumitale
E 'ntr'adevăr originală:
Desfășurându-ți-o pe scenă
Făcuși eroi pe cei din sală.

O PICATURA DE PARFUM

Volum de versuri de T. Măinescu.

Dece n'ai picurat, poete
Atuncia când ți-ai scris volumul.
Talent în versurile tale...
...măcar atâta cât parfumul.

IV. SAC.

*

Pseudonimului ce mi-a răspuns în „Adevărul Literar", cu o foarte mare întârziere, la niște epigrame vechi.

In vremea trenului bolid
Iți torturezi inteligența:
In loc s'o urci într'un rapid
Tu mi-o trimiți cu diligența.

Caricaturistului Neagu care mi-a făcut caricatura din „Antologia Epigramei", după o fotografie a mea dată de N. Crevedia.

Nu, Neagule, asemănare nu-i!
Dar să-ți spun eu ce cred că s'a 'ntâmplat.
Să știi că N. Crevedia, distrat
Ți-a dat, precis, fotografia lui.

MIRCEA PAVELESCU



PRIMII PAȘI

Cântec de lume

Lui Vladimir Ghyka

Vin vechi să bem, băete,
Cât chef avem și bani.
Aruncă flori la fete,
Parale la golani.

Căci gura ți-e amară,
Gâtlejul, cam uscat
Și n'aș vrea'n astă sară
S'adormi prea însetat.

Mai viu îți merge jocul
Și vorba ta-i mai vie
Și poate-o da norocul
Și-o fată să ne vie.

Ci noi vom ști, băete,
Să ne-o 'mpărțim în două,
Căci ceartă dela fete
Nu ni se cade nouă.

Paharu-ți fie plin
Și plină bucuria;
Căci adevăru-i vin
Și'n el găsești tăria.

Băete, nu-i amic
Mai bun ca vinul vechi
Și vorbele ce-i zic
Nu-i intră în urechi.

Licoarea-i fermecată
Și nu cunosc — e sfânt!
Iubirea — niciodată
Necazul — de când sînt.

Aruncă flori la fete.
Parale la golani.
Vin vechi să bem, băete,
Cât chef avem și bani.
M-rea Văratic.

DINU VOINESCU

De-ale sătenilor

In fiecare dimineață de vară în capul bulevardului, cu nelipsita-i umbrelă și pufăindu-și pipa, domnul Piru, — un Italian „pictor, sculptor și profesor la școala de meserii", — par'că era eșit anume ca să răspundă în locul târgului „bună dimineața" sătenilor ce se revărsau din toate părțile.

Căci cine, mă rog, nu-l cunoștea?

Prin toate satele avea prieteni, cărora le vânduse o cruce de mormânt sau un grilaj de fier sau tovarăși neprețuiți de vânătoare, singura și adevărata pasiune a Talianului, cum îi spuneau țăranii.

Avea să întrebe pe fiecare prieten de câte cineva și mai prieten din satul lui, și-așa s'a întâmplat și într'o Sâmbătă dimineață când văzu pe Ghică Băncilă din Dragoslavele, un Român zdravăn, cu fața roșie și plină, cu desagii goi pe umăr. „Ei, dar Gropan ce mai face? Nu vine și el astăzi?" (Pasă-mite cu Gropan copilărise și tot Gropan îl învățase în ale vânătoarei, așa că a doua vorbă a domnului Piru cu orice dragoslăvean era să întrebe de Gropan).

— „Ce să mai facă, Domnule Piru, — răspunse țăranul oftând prelung, dar cam fâstâcit — s'a dus și ne-a lăsat pe toți. Bun, sdravăn, aseară până la apusul soarelui, întorcându-se acasă dela fân, i s'a făcut rău, săracul, și până au sărit vecinii, pân'să vie doctorul, și-a dat duhul, Dumnezeu să-l ierte!... Mai mult d'asta am venit la târg. căci știi că mi-a fost rudă, — să iau câte ceva pentru căpețel".

Domnul Piru a sărit ca ars depe bancă și nu-i venea deloc a crede. Cu câteva zile mai înainte doar luase cu el o țuică în colț la Calangiu... și acum... „nu se poate, domnule Ghică, ce vorbești dumneata!?"... — „E-hei. Domnule Piru, zise țăranul, gata de plecare, — nu știi dumneata vorbele psalmistului: „zilele omului ca iarba câmpului".. Și nu-și sfârși cuvântul, căci Domnul Piru, trăgându-l de-o-parte, îl întrebă cu voce sfioasă, plângătoare: „Dar Liza, cățeaua lui, a luat-o cineva?... La nevoie v'aș da eu ceva părăluțe pe ea"..

—„Ce parale, Domnule! Nouă atâta ne este să scăpăm de ea. Umblă de-a orjatele prin tot satul și urlă, urlă, par'că simte și ea ceva". Și Ghică se depărtă lăsând pe Domnul Piru îngândurat...

Ce mai cățea minunată! Și-aducea aminte cum i-a adus de-atâtea ori iepurele la gura puștii... Ce mai: niciodată, de patru ani, decând Gropan avea pe Liza, nu s'a întors dela vânătoare cu mâna goală. Acum vre-o doi ani a gonit o căprioară tot muntele Căpitanul și până n'a coborât-o la gura văii Frasenului unde aștepta Gropan, nu s'a lăsat... Strașnică cățea!... Și cobora încet bulevardul gândind acestea, hotărându-se ca a doua zi să pornească la Dragoslavele, să facă ce-o face să pună mâna pe ea. Poate merge un pic la înmormântarea lui Gropan, dacă s'o face mai devreme, ca să nu-l apuce noaptea la înapoiere.

Și-a doua zi în faptul dimineții și-a băgat un crâmpei de curelușe în buzunar, și-a aprins pipa și cu umbrela în chip de baston a luat-o pe jos spre Dragoslavele, tăind șoseaua națională prin Nămăești la Pravăț. Mocnea în suflet durerea de moartea lui Gropan, dar ardea de dorința de a pune mâna pe Liza.

„Strașnică cățea"...

*

In amurgul obosit, cârciuma lui Derioiu începuse să se înviioreze, mai cu seamă că era și sfârșit de săptămână. Strânși pe la colțuri, oamenii „tăineau" cu ciocanele cu țuică, prăvăliți peste măsuța rotundă; mormăiau, ridicând privirile spre ușă când răspundeau la „bună sara" noului venit; se năștea atunci o ușoară rumoare; încet, încet, totul încremenea ca prins în pânza unui tablou.

In sunetul clopoțeilor nervoși se opri în fața hanului „poștalionul" lui Busuioc-Spânu, plin cu sătenii ce se întorceau dela Câmpulung. (Caii cunoșteau tabietul stăpânului și-au fost de multe ori prinsori cu aceia care vroiau să le înfrunte năravul. Porneau caii în galop de cum treceau Podul cel Negru, sperând cu chiote și coada biciului să treacă măcar câțiva pași de cârciuma lui Derioiu. Dar, ți-ai găsit! Gloabele, mici să le iai în spinare, cum ajungeau în dreptul ferestrelor, se propteau în picioarele dinainte, sfârâiau în loc și nechezau de credeai că le mănâncă lupii, dar nu mai făceau un pas să le tai! Trebuia ca cel ce le mâna să intre în cârciumă și după ce venea înapoi consimțeau să pornească).

Intrară în cârciumă vre-o trei patru, și încet-încet s'au urnit și Românii de pe la colțuri să mai audă noutăți dela oraș.

— „Ce mai e pe la târg, măi vere Ghică? întrebă printre alții și Nae Gropan pe Ghică Băncilă, care abia își lăsase desagii plini pe un scaun lângă ușă.

— „Păi, ce să fie, vere Nae, căldură mare ca și pe-aici și scumpete foc. Am avut un proces, căci nu mă duceam altfel; și nu știu dacă mi-au mai rămas doi poli dintr'o hârtie de cinci sute"... Și începu vorba, încălzită de-o țuiculiță, de un capăt de săptămână, de belșugul fânului, și ce făcu, ce drese Ghică Băncilă că aduse vorba și de domnul Piru. — „Dar ce mai e cu el?" întrebă curios Gropan.

— „Tocmai îmi spunea Irimia dela Tribunal că s'a prăpădit și el, săracul. Mâne îl îngroapă. S'a dus eri dimineață în cămară, și l-a găsit nevastă-sa țeapăn. I s'o fi rupt vre-o vână, săracul, că era cogeamite Românul, ca și răposatul Ulea".

Vestea asta par'că îl trăsni pe Gropan! Ingălbenit, se sprijini de tejghea și ochii îi înotau în lacrimi. Gemea din când în când: „Bietul Domnul Piru! Dumnezeu să-l ierte, dar tare om de treabă era!"... Și 'ncepu să povestească la ceilalți, că dacă Dumnezeu nu i-a dat frați. dacă nu i-a dat copii, dacă i-a luat pe Măriuța lui de tânără, apoi atâta prieten a avut și el: pe Domnul Piru. L-a cunoscut acum vre-o 30 ani, când se făcea podul cel mare. A rămas în sat până acum 5-6 ani și nedespărțiți au fost tot timpul... Și ce vânători, și ce petreceri!...

Incet, încet, cârciuma se goli... Gropan, sfârșit de durere, ducea în suflet icoana răposatului. In noapte bolta tresări o clipă: O stea căzătoare. Bietul om își scoase smerit pălăria și făcu o cruce cu tot cugetul său șoptind: Dumnezeu să-i ierte!

A doua zi, la cântatul cocoșilor, legă pe Liza care se gudura fericită crezând că e vorba de vânătoare, îi dete un codru sdravăn de mămăligă, puse lângă ea un hârb cu apă și gătind o lumânare rămasă dela Bobotează cu câteva flori de rătunjică, luă drumul Câmpulungului făcându-și semnul crucii.

Când răsărea soarele era în vârful Pravățului, se odihnea o clipă... Il chinuia pe suflet marea durere. Niciodată nu simțise într'atâta deșărtăciunea vieții și povara celor șaizeci de ani.. Plecă, încovoiat și cu un suspin prelung îngână:

„Dumnezeu să-l ierte!"

*

In lunca Argeșului scânteiau boabele de rouă sub potopul de lumină. De sus, dela Pravăț, cu lumânarea în mână, cu ochii spre pământ Gropan cobora agale, par'că însoțea un cortegiu nevăzut la cimitir. Il năpădeau tot mai mult amintirile și din când în când desprindea șervetul dela brâu ca să alunge sudoarea de pe obraz și poate și câte o lacrimă.

De partea ceastălaltă, Domnul Piru abia scăpase de alaiul cânilor și de ochii curioșilor din satul Nămăești. Apucă poteca în susul Argeșelului, controlându-și par'că pasul cu câte-o țâșnitură de fum din pipă. Zorea cât putea de grija cățelei. căci răposatul Gropan n'avea numai pe Ghică Băncilă rudă, și nu toate rudele sunt la fel. Poate dacă l-ar fi găsit pe Gropan zăcând, cu el s'ar fi învoit, mergeau lucrurile altfel... Dar de,... vorba lui Ghică Băncilă:... „zilele omului ca iarba câmpului".

Toată întinderea era copleșită de-acea ceață de lumină a dimineților de August. Deasupra firului argintiu al apei, razele clocoteau amețitor. Gropan, slobozit o clipă de durerea amintirilor își ridică ușurat capul... când!?!... Işi făcu semnul Sfintei Crucii, scuipă înmărmurit în sân și se opri să se reculeagă... In mintea lui străfulgera goana după un reazăm contra fricei și amintirea vedeniilor după moartea mamei lui îl ușură o clipă. Și vru s'o pornească din nou... Dar... domnul Piru venea spre el... Umbletul, umbrela, strașinele largi dela pălărie, fumul ce risipea de sub ele îl mărturiseau pe el... I se muiaseră picioarele și-o sudoare rece îi brobonea fața.

Dar se uită la el și Domnul Piru, însă... icni fulgerător, ș'astupă ochii cu mânile, se 'ntoarse pe călcâie și-o luă la goană cât îl țineau bătrânețele. Gropan luându-și inima 'n dinți începu să strige, alergând după el. Noroc că răscolind un pietroiu mai mare, Domnul Piru se lungi la pământ cât era de lung, văitându-se în limba părinților lui și ascunzându-și fața între mâni par'că-și aștepta sfârșitul...

Până s'au dumirit ce-a fost cu ei, soarele se ridicase sprințar sus pe boltă.

La margine de potecă, în iarba înaltă, cei doi prieteni, de gât se stricau de râs... Alături peste-o curelușe și-o lumânare, câteva flori de rătunjică risipite, își spuneau povestea de care și-aduce aminte și astăzi lumea de prin părțile acelea.

EM. PREDOIU

Scontul

Căminul e în febra ultimei seziuni de examene, seziunea de Februarie. Cei mai îndărătnici au trebuit să se resemneze pe cursurile cu literă litografiată adormitoare. Se învață frenetic litera legii; între două capitole de drept penal se fură câteva lemne din magazia Cercului printr'un meșteșug abil. Cu toată febra examenelor, mercurul se menține amorțit și scufundat mult sub zero.

Stricescu, 90 de kilograme adipoase, citește de câteva ore 90 de cuvinte de Economie Politică. Sunt încâlcite și bizare chestiunile acestea financiare. Banca întinde un braț, e scontul. Scontul o hrănește, scontul o conduce, scontul e peste tot; scontul se ridică dar nu așa la infinit, scontul scade dar așa cum vrea dânsul; nimic nu se face fără scont, întreaga instituție financiară e dusă cu o sfoară de nas de acest fantastic cameleon; se clatină scontul, se clatină banca; se clatină banca, vine criza frenetic ca un torent, rupe, doboară. Cataclism! Intervin eclipse de soare, cânii urlă, sfârșitul pământului...

— Ce e scontul? se întreabă îngrozit Puiu Stricescu.

Gândul îi alunecă peste peisagiul cutremurat înfiorător. Ochii lui mici se lasă ușor peste grăsimea din umerii obrajilor și fața i se pierde sub o ceață moale de vis tâmpit. Cei trei colegi de cameră dorm senini. Ideea îl scarmănă, obsesia scontului îi obosește pleoapele mici. Patefonul, unicul patefon al căminului stă într'un colț nedeschis de câteva zile.

— Scontul!? Ce e scontul? se întreabă el blând, voind parcă să transeze chestiunea evitând orice ostilitate. E târziu, douăsprezece jumătate, așa cum îi arată un ceasornic deșteptător jovial și borțos ca o imagine proprie de oglindă concavă. Mâine examenul, întrebarea tipică a profesorului economist, fatală și doborâtoare.

Alexei Codreanu, tipicarul incorigibil, e ultima speranță. Era învingătorul zilei, trecuse examenul cu o notă mare. Insfârșit se spunea despre el că citise Economia de cincisprezece ori. După o cumpăneală se decise să încerce, era posibil să aibă deslegarea.

In cămașe de noapte cu râuri albăstrii străbătu greoi coridorul întunecos și rece.

Il deșteptă pe Alexei.

— Ce e, mă, scontul?

Alexei îl privi somnoros și absent, se gândi vag la ceva și începu nesigur:

— Scontul!? Vezi tu? Avem o bancă. (Pauză). Așa. Vii cu polița la scadență. (Pauză). Așa! Banca!? Hm! Banca are un stoc metalic. Apoi convins: Trebue să aibe un stoc metalic! Ințelegi?

Stricescu, încruntat, aproape plângând:

— Da.

— Ei bine, continuă Alexei cu o mână pe frunte, banca îți dă aur, sau, dacă nu-ți dă aur, îți dă trate. Fiindcă banca are și trate în depozit, înțelegi?

Stricescu se gândește, se forțează să se concentreze. Intre timp se deșteaptă și Droașcă, colegul de cameră al lui Alexei, student la geografie. Dă și el, generos, o explicație mai empirică lui Stricescu Puiu:

— Cineva are nevoie de bani; atunci vine la bancă și banca îi dă bani, dar nu-i dă o mie de lei ci mai puțin. Asta e scontul!

— Nu, spune antrenat Alexei, băncile sunt de două feluri: de depozit și de scont. Și mai sunt și de emisiune. Ei bine, înțelegi tu? Orice bancă are un incasso metalic...

Stricescu stă martir, crucificat între două explicații pe crucea scontului. Ochii mici și obosiți de încordare se lasă leneși pe grăsimea albă. O pată de cerneală se învârtește pe podea ca o placă de patefon. Simte o dorință vagă, moleșitoare de odihnă cu ochii închiși și gândul gol. Alexei îi explică cu o fantezie de nedescris minuni economice apocaliptice.

— Lasă, îi spune Stricescu resemnat și dureros, îmi mai spui și mâne dimineață. Și pleacă repede, cu o teamă nejustificată de a nu fi oprit din elanul fericit spre patul cald și primitor.

EUGEN COSTIA

De profundis

Pentru Marcella E. Erlich

Simbol
al zeităților păgâne de-altă dată
îngenuchiată
în templul cu o mie de oglinzi,
trupul tău se caută, gol
și se multiplică în ape
de cristal,
colorate.
Tu, zadarnic întinzi,
șerpuitoare, în fluxul luminii,
mâinele-amândouă
și, zadarnic, vrei să topești sub pleoap
complexul ideal
de ispite și linii.
acolo, în apa de culori estompate
sunt mii de imagini.
Toate sunt nouă
pentru tine,
toate sunt pure, pentru mine;
încât nici tu nu știi, care-ți este mai dragă
și nici eu nu știu s'o smulg, întreagă,
pe cea adevărată,
nu...,
și s'o sculptez în albul unei pagini,
spunând că asta ești tu.

E. DONAR



Primul Bal

Cântă la radio un vals de Waldteufel. Mie îmi plac mult valsurile vechi, căci mi se pare că regăsesc în acordurile lor ceva din tinereţea mea pierdută; dar valsul de astă seară îl ascult cu mai multă plăcere ca totdeauna. Şi cum ar fi altfel? E doar valsul primului meu bal...

Primul bal! Iată am închis ochii şi am regăsit în mine fetiţa cu trăsături neregulate, ochii scânteietori şi mişcările iuţi, care eram atunci; şi retrăesc neastâmpărul ei din faţa oglinzii la care se găteşte şi pe care nu o găseşte deajuns luminată de lampa de plafon şi cea de masă — teama ei, turburarea ei, toate, totul.

In târguşorul din Moldova în care-şi duce viaţa citind, lucrând sau visând — mai ales visând — de atâta timp aşteaptă ea acest mare eveniment pe care i l'a adus Crăciunul! De mai bine de o lună face planuri peste planuri în privinţa rochiei, pantofilor, pieptănăturii şi a atâtor alte nimicuri care complectează o toaletă de bal. Cel puţin pentru alegerea rochiei a trebuit să ţină un adevărat consiliu de familie: ea o voia albă, mama bleu, tata rose. Dar i s'a făcut gustul şi acum... rochia stă pe pat şi aşteaptă. E atât de albă, de fină, de spumoasă, că pare mai curând o pasăre gata să-şi ia sborul. Jos pantofii cu un număr mai mic decât piciorul fetiţei ca să pară condurii cenuşăresei, pe masă mănuşile lungi de piele, un evantail de dantelă şi un trandafir. Şi toate sunt albe, aşa de albe, că parcă ţi-e milă să le atingi...

Dar ceasul merge, merge mereu, spre disperarea fetiţei care nu-şi mai termină găteala. Incă un pic de pudră şi... gata. Trăsura aşteaptă afară cu poclitul ridicat. Piciorul cu pantoful de cenuşăreasă urcă grăbit şi fetiţa cu capul învăluit şi gulerul paltonului ridicat până la nas, se aşează cu băgare de seamă ca să nu-şi mototolească rochia, pe braţele mamei şi ale tatălui, gătiţi şi ei pentru această sărbătoare. Mama poartă o rochie nouă care o întinereşte mult şi, contrar obiceiului, şi-a ondulat părul şi s'a pudrat; tata şi-a pus fracul pe care-l are de când era mire şi cravata nouă pe care i-a adus-o Moş Crăciun.

Au ajuns. Caii lui Irimia se opresc deodată în noaptea îngheţată. Un val de lumină inundă trotuarul din faţa unei case în care orchestra lui Sterică cântă aşa de frumos: un vals. Ii place aşa de mult dansul fetiţei încât, fără să se mai uite la cei din urmă şi fără să ţină seamă de sfaturile pe care i le-a dat mama până a plecat de-acasă, urcă grăbită câteva trepte. Un tânăr deschide larg uşa, îi întinde mâna. Fetiţa roşeşte şi se turbură. E primul ei contact cu lumea cea atât dorită. La garderobă o ajută să se desbrace, apoi după conducerea în salon îşi reia la uşă locul de cavaler galant: face parte din comitet şi e obligat. Fetiţa însă nu ştie nimic de toate astea. Ea face primii paşi în sala de dans, în care însă nu e nimeni, căci e prea de vreme. Are astfel ocazia să se oglindească în cele câteva oglinzi care împodobesc pereţii printre covoarele româneşti şi ramurile de brad. Vede acolo o adevărată domnişoară cu rochia lungă şi pieptănătura schimbată.

Va să zică nu mai este fetiţă, este o adevărată domnişoară? De aceia şi domnul de adineauri a fost aşa de gentil cu ea. Aducându-şi aminte de el priveşte spre uşă dorind să-l mai revadă. Dar cu acelaş aer curtenitor, cu aceleaşi graţii şi acelaş surâs, tânărul conduce o altă domnişoară. Fetiţa nu mai zâmbeşte şi inima i se strânge uşor. Insă acordurile valsului se ridică mai puternice, mai armonioase şi zâmbetul reapare pe buzele fetiţei. Lumea vine din ce în ce mai multă; se aud râsete, vorbe, şoapte.

Se dă semnalul. Valsul începe. Inima fetiţei începe să bată cu putere şi grija că nu va fi invitată o face să arunce priviri neliniştite împrejur. Dar din grupul tinerilor dela uşă s'a desprins un băiat brun, aşa de brun că i-ai spune ţigan. Se pleacă adânc înaintea ei, spune încet un nume: asta înseamnă că se recomandă şi o invită la dans. Fetiţa se ridică de pe scaun transportată. Ca un copil care învaţă să meargă face câţiva paşi. Emoţia ei e aşa de mare încât nu poate prinde tactul muzicii şi se sbuciumă fără rost. Bietul ei cavaler, ce ruşinat se simte cu o asemenea dansatoare! O oglindă prin faţa căreia trece îi arată o fetiţă pe care nu o recunoaşte. Cum? Ea este dansatoarea aceasta prostuţă? Işi dă seama, învinge emoţia şi începe să danseze aşa cum ştie ea, cum a dansat de atâtea ori în casă cu mama şi mătuşile ei încă de când avea şapte ani, şi cum dansa mai târziu la şcoală cu fetele. Cavalerului nu-i vine a crede. Dar fetiţa nu-l mai priveşte. Ea pluteşte, pluteşte... Ca prin vis vede rotind în faţa ei: chipuri, chipuri, rochii multicolore, costume negre, uniforme strălucitoare.

Cavalerul o strânge uşor de mână, ea la fel. Parcă ştie ce face! Dacă el ar săruta-o acum l'ar lăsa, de sigur. E aşa de fericită că ar îmbrăţişa lumea toată. Şi apoi e aşa de simpatic! Nu ştie, e simpatic de felul lui, sau i se pare ei, fiindcă a fost primul care a invitat-o la dans. Luminile saltă uşor, oglinzile prin faţa cărora trece îi arată acum o domnişoară care a încetat de mult de a mai fi fetiţă, care zâmbeşte tuturor...

Valsul s'a terminat. Aproape în braţe e dusă lângă mama ei, care o primeşte cu dragoste, înduioşată. Poate că şi ea şi-o fi adus aminte de primul ei bal de vremea când avea părul blond, cu ochii senini, obrajii trandafirii... Cu gesturi line îi îndreaptă fetiţei cutele rochiei, îi mângâie părul, îi atinge mânile. Dar fetiţa n'o vede. Ea caută pe tatăl ei, care stă printre domnii respectabili şi care cu un clipit semnificativ îi arată că şi el e mulţumit. Aşa se înţeleg ei, din ochi.

Pe urmă fetele se plimbă prin salon, cunoştinţele se leagă, prieteniile se fac. Toate merg repede. Se râde, se cochetează. Fetiţa nu ştie încă, dar va învăţa. Iată a şi început, căci se face că nu vede cavalerul care a condus-o la venire şi care acum se îndreaptă grăbit spre ea.

Orchestra lui Sterică cântă din nou. Fetiţa e iarăşi invitată. De astă dată cavalerul ei este un ofiţer care spune mereu „pardon" şi care-i sărută mâna când o conduce la loc, pentru ca fetiţa să aibă un nou prilej să-şi facă obrajii roşii ca focul, aşa cum îi place ei, căci atunci ochii par chiar negri. Pe urmă vine un altul, apoi un altul şi un altul. I s'a dus vestea de bună dansatoare şi băeţii se bat pentru ea. Toţi îi spun „parcă plutiţi, parcă sburaţi, parcă aţi fi un fulg, o păsărică, etc. etc." şi fetiţa se uită mereu în oglindă să vadă dacă nu cumva i-au crescut aripi.

In pauze vinde flori, cărţi poştale, strigă numerele de tombolă şi zâmbeşte, zâmbeşte. S'ar putea spune despre ea că s'a transformat într'un zâmbet.

...Spre ziuă balul se termină. Şi pe când bietul Sterică obosit cântă un marş pe care ar vrea să-l facă triumfal, fetiţa pleacă înconjurată de cavalerii ei, ceia ce-i dă ocazia — căci e puţin cam romantică — să se asemene cu o mică prinţesă înconjurată de paji.

Afară zăpada s'a aşternut de-o palmă. Nu mai sunt trăsuri. Mama şi tata sgribuliţi se înfofolesc în paltoane, căciuli, fulare şi o iau la picior. Numai fetiţa nu simte gerul. Ea merge lin, în paşi de dans, sub zorile ce se arată...

Acasă cu mişcări domoale — care parcă n'ar fi ale ei — se desbracă în faţa oglinzii, cu zâmbetul de toată noaptea. Zâmbind îşi aşează pe scaun rochia care parcă-i acum o pasăre ciufulită, zâmbind îşi descaltă pantofii cu vârfurile înegrite, zâmbind ia trandafirul vestejit şi-l pune într'o carte...

. . . .

Valsul a încetat la radio. Fetiţa a dispărut. In locul ei o femeie cu fire argintii la tâmple se priveşte în oglindă cu ochii înlăcrămaţi.

EUGENIA PETRESCU



Carnet burlesc de vilegiatură

Movila

NOREI

Cum vii la Movila-Techirghiol, te isbeşti de un lucru important: plaja, pe care au înflorit cabinele.

Plaja este o întindere deşartă de nisip, cu marea ceva mai departe. De două ori pe zi marea vine să vadă dacă aceia care se numesc înotători au venit.

Apoi pleacă, parcă descurajată de-a fi venit degeaba.

Are aerul că caută pe cineva pe care nu-l va găsi niciodată.

Dar înainte de toate, să vă dau un sfat: Când vezi plaja pentru prima dată, nu trebue să-ţi suceşti ochii miraţi, în toate părţile, ca şi cum ai căuta marea. Trebuie să dai impresia că ştii unde se află şi să te porţi ca şi cum ar fi colo, în faţa ochilor. Orice altă atitudine va stârni râsul obişnuiţilor plăjii şi şederea la Movilă devine imposibilă.

Cum am descins în gară, m'am grăbit să mă duc să privesc marea. Ea e colo, departe: nici nu s'aude măcar. Se amestecă cu valuri mişcătoare şi murdare şi deabea pot să zăresc, pe marginea unui val, un reflex verde îmbrobodit în spuma albă a valului.

In fiecare an simt aceiaşi surpriză, aceiaşi deziluzie: „doar asta-i marea"!

Aşi fi vrut-o plină de sgomotele unei mulţimi gălăgioase, cu înotătoare purtate de valuri, într'un abandon asemănător celui al zeiţei Venus, pe care un val mângâetor a asvârlit-o pe mal...

Aşi voi marea aşa cum o vedem pe afişe, şi nu cum este în realitate...

Dar să privim şi în juru-ne! Oamenii care ies din cabine, nu seamănă deloc cu cei care intră. Vezi intrând un domn ca d-ta şi ca mine şi, după o clipă apare un monstru. E îngrozitor!

Pântece în etaje, picioare ale căror unghii seamănă cu nişte scoici şi nişte genunchi enormi, de vacă. Şi atunci îţi vine natural gândul: „Nu sunt chiar atât de urât, ca ăsta!" Iţi dai apoi însă bine seama, după aerul satisfăcut al celorlalţi, că eşti tot atât — dacă nu mai urât — decât cel care abea a părăsit cabina.

Natural, la Movilă e apă — apa mării. Inainte, medicul care îţi recomanda aerul de mare, era luat în râs.

— Ei bine, doctore, ce-mi prescrii?

— Cred că boala d-tale se datoreşte insuficienţei aerului curat. Te sfătuesc să stai cel puţin vreo lună la mare. Aerul curat o să te salveze. Ce profesie ai?

— Sunt de treizeci de ani căpitanul unui vas de mare...

Astăzi însă, gustul vieţii în aer liber, care nu era altădată apreciat decât de câţiva independenţi amici ai singurătăţii şi, ca atari, trataţi drept originali, s'a răspândit în mulţime, care se expune acum mării şi soarelui...

Cât despre apa mării, vă asigur că nu-i deloc bună. Intâi, fiindcă e prea sărată. Şi apoi... apoi e apă cu valuri, care te izbesc prea tare. Sufocat, începi să bâlbâi. Maestrul de înnot se încăpăţânează să mă înveţe să fac gesturi inutile. Mă las în voia lui. El ştie foarte bine că nu voi înnota niciodată, dar inzistă...

Printre cei de pe plajă, care îşi exhibă superbe costume de baie, sunt şi unii care, înoată (puteţi să mă credeţi pe cuvânt).

De altfel nici nu-i greu. E deajuns să te arunci în apă, având grijă să-ţi laşi capul afară, la aer. Toate neplăcerile celor care vor să înnoate vin din faptul că nu iau întotdeauna precauţiunea de a-şi lăsa capul afară. Când comiţi imprudenţa să rămâi sub apă opt zile, chiar dacă nu mănânci nimic, rişti să-ţi pierzi viaţa, cu toate progresele ştiinţei. Şi e păcat de concediu!

Inotătorii se împart în două categorii: cei care înnnoată ca să înnoate şi cei care înnoată ca să fie priviţi.

Cei care înnoată ca să înnoate aparţin, fără excepţie, sexului masculin. Sunt oameni pasionaţi, care se duc la bal ca să danseze, şi la birou ca să-şi câştige existenţa. Nici o nehotărîre în gesturile lor, în ochii lor. Asistenţa nu-i nelinişteşte; ei înnoată pentru plăcerea lor proprie, pentru sport.

Cei care înnoată ca să fie văzuţi formează un grup special, romantic şi pestriţ. E băeţaşul care înnoată, închipuindu-şi că străbate, urmărit de indieni, Missisipi sau Amazonul; e tânărul care vrea să puie în uimire galeria, prin cufundările pe care el le consideră extraordinare; e domnişoara care înnoată, fiindcă are trup frumos şi rochii modeste; doamna trecută de patruzeci de ani care vrea să se arate modernă şi, natural, farseurul, care face pe mortul în fundul apei şi reapare la suprafaţă, imitând foca.

Ideia de „a epata" plaja stăpâneşte pe mulţi, aţâţă modestia multora, cum e şi aceia a prietenului meu. Aproape de 15 Iulie începe să se pregătească. Intâi, încearcă să-şi compuie un cap; ca să atragi atenţia oamenilor blazaţi, trebuie să prezinţi o caracteristică. Trebuie să fii: ori prea lung, ori prea slab, sau prea mic şi rotund, ca un popic. Obezitatea înlesneşte mult carierei. Prietenul meu necunoscut, nu-i nici gras, nici slab, nici înalt, nici mic.

A urmat regimuri; degeaba. Nasul e de o importanţă capitală, care ar putea să joace un rol. Prietenul meu are un nas potrivit. Nu poartă nici barbă, nici mustăţi, aşa încât nu se aşteaptă la nimic din partea acestui fizic convenabil; lipsit de orice urâţenie originală, de orice frumuseţe frapantă...

Costumul? Să se arate pe plajă, îmbrăcat în redingotă, cu pălărie tare şi cu umbrelă în mână, la patruzeci de grade deasupra lui zero, pe când marea îşi întinde albastrul de safir, sub un cer arzător, e o fantezie cam barocă. Totuş, prietenul meu, dornic de o glorie văratecă, a încercat-o. Lumea l-a crezut un magistrat de „modă veche" care a venit să facă nişte constatări judiciare. Alţii l-au luat drept un martor într'un duel, iar alţii, drept un domn care încearcă o eleganţă învechită; şi a fost luat în râs. A încercat un turban de Orient. A doua zi, nimeni nu se mai uita la el.

Disperat de neatenţia lumii, a intrat, complect îmbrăcat, în mare. Lumea a râs şi l-a crezut nebun.

Şi atunci şi-a încheiat concediul, trist. N'a fost obiectul nici unui ecou, nici unui fapt divers. Nu i s'a întâmplat nici măcar un banal accident de automobil. N'a excitat invidie, nici compătimire. S'ar putea sinucide: glorie sigură... Dar se mulţumeşte să-şi spuie, cu o speranţă falşă: — La anul!...

Dar marea nu trebue să vă sperie! Ideia acelora care îşi închipuie că Movila e făcută pentru mare şi plajă, trebuie respinsă.

Oamenii pot face, la urma urmei, şi acasă băi, dacă simt nevoia şi dorul de apă. Dar să vii la Movilă, ca să faci acolo bae, asta mi se pare cel puţin curios.

De fapt, Movila e un pretext: formele negative, întipărite în nisipul fin al plajei, câte două: una masculină şi una feminină, o dovedesc cu prisosinţă. Şi apoi, cum vei putea spune altfel la întoarcere: am fost la Movilă, decât prezentându-te de parcă ai avea faţa unsă cu iod, pecetea Movilei? Căci dacă nu ar fi aşa, ai fi desonorat şi nenorocit pe tot restul vieţii tale.

Portarul nu ţi-ar mai aduce poşta. „E prea cald", s'ar plânge el cu o cruzime obraznică; furnizorii te-ar arăta cu degetul; ai fi uitat de toţi prietenii plecaţi în vacanţă sau, dacă te vor întâlni, vor trece pe celălalt trotuar.

Asta şi face ca toată lumea să se îmbulzească, cât mai sumar îmbrăcată, pe plajă. Locatarele vilelor nu mai sunt, din această cauză, pentru cei depe plajă, doamne cu pronume şi nume. Doamna dela „hotel Popovici", e aceia — ştiţi — care are un „grain de beauté" pe şoldul drept; bruna dela „hotelul Băilor" — v'o jur, — aceia care are o mică cicatrice de apendicită.

Două femei blonde, care au fost brune, întinse aproape goale pe nisipul arzător al plajei, spun de o femeie care poartă o rochie uşoară, mulată pe un corp, care nu mai ascunde nimic din tainele lui:

— *Faut croire qu'elle a quelque chose à cacher.*

Toată lumea e pe plajă. E atâta sgomot, că marea nu se mai aude; nu se aud decât patefoanele...

Marea şi-a schimbat acum culoarea; toată lumea s'a adunat s'o braveze, când ea vine să atragă pe toţi înnotătorii, cu intenţia sigură de a-i duce cu ea şi de a debarasa plaja de ei... Ei se sbat şi scot aşa ţipete, încât marea pleacă, neducând în cutele valurilor ei decât o spumă îndantelată, parfumuri, nuanţe de farduri...

Uneori, revine furioasă şi se deslănţuie aprigă, convinsă că nu-i va rezista nimic.

Dar atunci, duşmanii ei, — înnotătorii — se retrag repede pe plajă...

Şi atunci sunt sigur că marea se plângea, când întunericul nopţii se lasă pe nisipul ţărmurilor ei...

Se plânge de prezenţa noastră!

Sărmană mare! mai trebuie să suporte încă o lună...

Deci am văzut Movila şi tot ceeace poate fi văzut acolo: plajă, promenadă, cafeneaua turcului, marea...

Am văzut chiar, într'o dimineaţă, în locuri care nu intră în regulament, nu departe de Movilă, plecând una după alta, într'un răsărit de soare, care incendiase marea, lotcile de pescari, încreţind apa, duse de vânt.

Am văzut totul şi mi se pare că-i aşa de mult timp de când sunt aci. Aceasta din cauză că zilele sunt toate la fel şi se pare că sunt mereu aceleaşi.

Să ne reîntoarcem deci: să aducem patefonul, canarul, peştii roşii, bicicleta şi cânele; vom regăsi portretele familiei, lucrurile intimităţii noastre, plăcutele mici obiceiuri din totdeauna şi... pardesiul din toamna trecută, mâncat de molii.

Am luat deci trenul pentru Bucureşti, cu teama de-a găsi schimbări mari, după o absenţă atât de lungă.

Acelaş grup de prieteni mă aştepta în gară. Primul lor cuvânt a fost: „Te-ai şi întors!"

Trebue să pleci pentru mult timp, ca să poţi fi regretat puţin, afară dacă nu vei fi uitat pentru totdeauna...

PAUL B. MARIAN

Hanul „La Urieşi"

FRAGMENT

Miluţă intră în ogradă. Răzeşul era la câmp. O servitoare bătrână îi eşi înainte, rugându-l să poftească în casă şi să aştepte puţin că vine duduia să vorbească. Bătrâna deschise uşa unei camere, făcându-i loc să treacă. Era o odaie cu pereţi văruiţi aşa de curaţi, că păreau lustruiţi în bătaia soarelui. Pe fiecare perete câte o poză din viaţa vânătorească, făcută în culori pe hârtie lăcuită. In mijloc o masă pe care se odihnea un album cu fotografii şi altul cu cărţi postale; iar în jurul ei patru scaune de lemn, cu spetează înaltă împletită în paie şi lucrată cu canava. Intre cele două fereşti care dedeau pe cerdac, era un divan lung cu o scoarţă ce se cobora depe perete până jos. Mirosea a casă bătrânească. Mirosea a sulfină şi levănţică. Era atâta linişte încât părea că nu-i locuită de nici o suflare omenească. Uşa se deschise încet şi bătrâna servitoare Maranda intră, aducând dulceaţă. Aşeză tablaua pe colţul mesei.

— Aşa... vreţi să fac şi o cafeluţă?

— Mulţumesc... nu.

Bătrâna întoarse capul spre uşă ascultând. Apoi încet, temându-se parcă să nu scoale pe cineva din somn zise: „Vine şi duduia Viorica". Fata răzăşului intră. Inaltă şi subţire, cu un păr bălai strâns la spate, într'un coc, de te mirai că-l poate ţine căpuşorul mic, legat de trup cu un gât subţire de-l puteai cuprinde cu o mână. Ochii albaştri şi gura cu buzele subţiri, zâmbeau într'una. Mergea legănându-se ca o trestie, bătută de o adiere de vânt.

— Să mă ertaţi, vă rog, de v'am făcut să aşteptaţi.

— Nu face nimic... aveam ceva de vorbit cu domnul Neculai.

— A plecat odată cu ziua. Cred că se întoarce la vremea mesei.

Atunci îi spun tatei să vie la D-voastră.

— Nu... când mă întorc de la câmp, trec pe aice. Tăcură amândoi. Se vedea că tânărul voia să rămâie şi căuta câteva cuvinte să mai lungească vorba.—N'am ştiut că am o vecinică de moşie aşa... ca dumneata, aşi fi căutat s'o cunosc mai de mult...

— Luaţi dulceaţa...

— Bucuros. — Pun rămăşag că e făcută de mata?

— De n'aşi mai face şi asta... cu ce mi-aşi omorît urâtul?

— Ce faceţi toată ziua?

— Gospodărie şi...

— Şi ce?

— Nu vreau să râdeţi de mine.

— Se poate?... Cum am să râd de mata? Haideţi spuneţi-mi!... Vă rog.

— Aice la ţară, duc o viaţă singuratecă, o viaţă de călugăriţe... vedeţi... să fie cinci luni de zile de când nu ne-a călcat pragul casei un om... n'are cine.

— Şi atunci?

— Atunci... trăesc o lume de gânduri şi închipuiri.

— In care nu lipseşte un făt frumos.

— De ce? E nevoie numaidecât?

— Dar, nu e nimica rău.... doar sunteţi tânără... e a vrâstei.

— Ce m'aşi face de n'ar fi gândurile şi închipuirile?... Cât de urâtă ar fi viaţa. Şi amândoi tinerii vorbiră mult, mult de tot, uitând, ea de treburile casei, iar el, de ale câmpului. De atunci, şi din ce în ce mai des, băetul boerului Balota, dădea târcoale casei răzeşului Tigăiţă. Ba într'o zi avea ceva de spus, ba în alta ceva să-i ceară, şi nu ştiu cum făcea cum dregea dar nimerea totdeauna când domnul Neculai nu era acasă. Se vedeau tinerii aproape zi de zi nestingheriţi de nimene, în liniştea şi tăcerea casei bătrâneşti, par'că anume găsită să le adăpostească dragostea lor. In şoapte, ca şi când n'ar fi voit să tulbure liniştea ce-i învăluia, îşi ziceau în fiecare zi cam aceleaşi cuvinte de dragoste, dar totdeauna li se părea că au un alt înţeles, era ceva nou. De se întâmpla să lipsească răzeşul noaptea de acasă, dus după treburi pe la Dorohoi sau prin vecini; când se 'nopta bine, Miluţă venea călare până la poarta Vioricăi care-l aştepta şi porneau amândoi în lunca din dosul hanului „La Urieşi". Aicea Miluţă lega calul de un stâlp de felinar de pe vremea când hanul era închiriat, apoi o luau amândoi spre luncă, hoinărind ceasuri întregi în liniştea pădurii, ce o tulbura doar fâlfâitul aripelor unei păsări, care speriată din somn îşi lua sborul când unul din ei călca vreo cioată uscată. Atunci ea se înfricoşa lipindu-se de dânsul, el îi cuprindea mijlocul, spunându-i în şoapte câteva vorbe. Işi vorbeau puţin, aproape de loc. Dar din tăcerea aceea, sufletele lor erau aşa de aproape unul de altul, se înţelegeau atât de bine.

Aşa au trecut ultimele zile de vară şi toamna întreagă, dar îndată cu cei dintâi fulgi au trebuit şi tinerii să-şi găsească un alt cuib. Iarna împuţinându-se munca câmpului, bătrânul răzăş, ca unul ce nu se dă dus din bârlog cât e omătul afară şi el nu eşea din casă, doar dacă avea o nevoe mare. S'au sfătuit tinerii fel şi chipuri cum ar fi mai bine şi unde să se vadă.

După multă chibzuială şi după ce se sfătui cu Viorica, Miluţă se hotărî să ia cu chirie dela Neculai Tigăiţă, hanul „La Urieşi", zicându-i că are nevoe de o cancelarie ca să nu-şi mai bată picioarele o parte din oameni până la curte; iar celelalte două odăi, să aşeze plugurile şi grăpile ce trebuiau să fie reparate. Insă adevăratul lui gând era să se poată întâlni acolo cu Viorica în timpul iernei, când răzeşul nu se mai dădea dus de acasă.

In adevăr, hanul de curtea răzeşului, era la câţi-va paşi; aşa că Viorica putea să vie fără frică, iar de se întâmpla s'o cheme tată-su, avea grije bătrâna servitoare să zică că duduia e prin ogradă cu treburile şi dădea fuga până la han să-şi cheme stăpâna. Dar de obiceiu, tinerii se întâlneau după amiază, atunci când răzeşul se culca, sau cum zicea el, să se odihnească, de oboseala din timpul verii.

S'o fi văzut pe bătrâna servitoare, furişându-se din bucătărie cu căţuia de cărbuni, ai fi crezut că e arătare. Ninsoarea şi viscolul n'au împiedicat-o nici odată, să îngrijească de odaia „hulubeilor", aşa cum îi plăcea bătrânei să le zică.

Şi de nu veneau boerii chiar în fiecare zi, ea tot făcea focul, să nu se răcească prea tare odaia. Apoi, mai schimba din când în când, busuiocul uscat ce-l presura pe pat şi-l înlocuia cu altul proaspăt, cel dela icoana Maicei Domnului din perete.

Câteodată când venea să facă focul, găsea pe mescioara de lângă pat, o bumaşcă de douăzeci de lei şi o lua mătuşa Maranda, că ştia c'a lăsat-o cuconelul Miluţă pentru ea. In ziua aceea, cum venea duduca Viorica în bucătărie, îi zicea:

— Să-i spui că-i sărut mânile.

Afară de asta, n'ar fi pomenit niciodată altă vorbă, ca să arate că ştia ceva, sau mai puţin încă, că ar iscodi întâlnirile lor. Când i-a spus stăpână-sa într'o zi să vie cu ea până la han, să-i arate în ce odaie să facă foc, a întrebat-o doar atâta:

— Să iau şi un braţ de lemne?

Iar când a eşit de acolo, Viorica s'a dat pe lângă bătrână zicându-i:

— Vezi, mamă Marandă... nu mai pomeni la nimene de asta.

Iar ea a pus un deget pe buze şi a făcut: „S...s...s...st!", par'că ar fi vrut să zică: „Bagă de seamă că şi pereţii au urechi".

Ş'aşa se întâlneau tinerii şi timpul trecea, trăgând pe răbojul vremii, zi cu zi. In faţa focului pe divan, strânşi unul lângă altul, mână în mână, torceau în şoapte, visuri pentru viitor, îngânaţi numai de gemetele şi vaetele focului, ce storcea din lemnul verde, ultima picătură de sevă. Timpul scurt cât le era îngăduit să stea împreună, nu le dădea răgaz să-şi termine firul vorbei, dar îl începeau a doua zi, căci caerul gândurilor şi al dorinţelor era mare.

Miluţă îi făgăduise Vioricăi că o va lua de soţie şi nici în ruptul capului, nu se va lăsa de hotărîrea asta, Viorica se arătă neîncrezătoare. Avea o frică de conu Iorgu, pe care nu şi-o putea tâlmăci. Când se gândea sau auzea vorbind de el, o treceau fiorii. De mult nu mai vorbise cu boerul cel bătrân şi se împlinea aproape anul, de când nu-l mai văzuse.

— De l-aşi vedea acum, mi s'ar părea că se despică pământul, şi m'aş scufunda în el de ruşine.

— Ei nu mai fi aşa Viorică... trebue să te deprinzi cu gândul ista... doar ai să-i zici tată... nu-i aşa?

— Tată?! Şi Viorica dădea din cap. Aşa nu ştiu cum, îi zicea ei inima, că niciodată conu Iorgu nu va îngădui lui Miluţă să o ia pe dânsa. Degeaba îi spunea Miluţă fel şi chipuri de vorbe, ea ţinea morţiş, la ceeace-i zicea ei inima.

De cucoana Mărioara nu se sinchisea; o ştia bună, ş-apoi Miluţă cu două vorbe o întorcea aşa cum voia el. Dar şi boerul cel tânăr, la drept vorbind, în fundul inimii, avea o îndoială de ce va zice bătrânul când va auzi de hotărîrea luată. Ştia că în unele lucruri, mai ales acelea care atingeau boeria, nu era om nici cuvânt sau faptă, care să-l abată dela gândurile lui. Dar Miluţă era sigur că de va vedea conu Iorgu, cum s'a schimbat şi cât e de frumoasă Viorica acum, nu s'ar împotrivi atâta, ş'apoi bună şi gingaşe, cum era fata, de ar veni mai des pe la curte, le-ar intra în sufletul bătrânilor. De aceea, îndată ce trecură sărbătorile Crăciunului, Miluţă a sfătuit-o pe Viorica să-l hotărască pe răzeş să vie cu ea.

Şi cât i-a trebuit fetii, ca să-l înduplece pe bătrânul răzeş. Nu voia nici în ruptul capului. In judecata lui dreaptă şi cinstită, nu vedea ce rost are, mersul ista la boerul Balota.

— Fete de seama ta n'are ca să te duci acolo, i-a zis bătrânul într'o zi, când Viorica îi tot da ghes să meargă. Dar în fine s'a lăsat înduplecat şi într'o Duminică după masă, sania răzeşului a tras la scara curţii boereşti.

Când a intrat Viorica, lui Miluţă au început să-i vâjâie urechile şi par'că nu mai avea glas; dar s'a stăpânit să nu dea cumva de bănuit. Şi a lăsat-o pe Viorica să vorbească mai mult, ca să vadă şi bătrânii că fata răzeşului nu e „una orişicare", cum poate o credeau ei. Văzând-o vorbind aşa frumos şi aşezat, Miluţă era încredinţat că fata a câştigat inima bătrânilor. Mai ales la plecare, când coana Mărioara a sărutat-o şi i-a zis să mai poftească pe la ei, Miluţă nu mai ştia ce să facă de bucurie.

După ce au rămas singuri, tânărul boer avea inima plină şi simţea nevoia să vorbească, să-şi descarce focul. Şi-a început s'o laude pe Viorica fel şi chipuri, dar a trebuit să se oprească, căci a băgat de seamă că conu Iorgu tăcea şi se uita în ochii lui, cum avea el obiceiul să se uite când voia să cerceteze sufletul cuiva. De atunci, în mai multe rânduri Miluţă a deschis vorba de Viorica, dar bătrânul i-a tăiat aşa de scurt, că bietului băet nu i-a mai dat mâna să zică ceva. Ba odată chiar, crezând că e în toane bune ş'ar putea să mai încerce, conu Iorgu i-a zis scârbit:

— Dă-o încolo.... o toantă.... zi-i fată de răzeş şi-i destul.

Miluţă şi-a muşcat doar buzele, că ce era să zică. Dacă ar fi fost vorba de altceva, atunci fără doar şi poate i-ar fi ţinut piept bătrânului, dar acuma, fiind vorba de Viorica, nu voia să-l mai aţâţe pe Conu Iorgu împotriva fetei.

Din ziua aceea însă Miluţă îşi dădea seama, că va avea mult de furcă, ca să-l poată îndupleca pe bătrân. Nu ştia nici el, cum s'o mai ia. De vorbea era rău; să nu zică nimic, găsea că nu e bine. Frământarea asta a gândului îi întrista sufletul, pierindu-i cheful şi veselia dinainte.

Atât bătrânii, cât şi fata vedeau că Miluţă, nu mai e acelaş. Conu Iorgu şi mai ales Cucoana Mărioara, nu prea ştiau care e pricina: Viorica însă, îşi dădea seama şi se ferea pe cât îi stătea în putinţă să nu deschidă vorba de căsătoria lor. Il vedea destul de necăjit, ca să-l mai amărască şi ea.

Acum Miluţă mergea rar de tot jos la cancelarie, iar afară de cele câteva ceasuri, când se ducea până la han s'o vadă pe Viorica, şedea în odaia lui, tolănit pe pat, cu mânile sub cap şi ochii ţintă pe grinzile tavanului, făcându-şi fel de fel de gânduri, cum să înceapă şi ce ar mai fi nimerit să-i spună bătrânului.

Ştia, că de apuca conu Iorgu să zică ba, atunci s'a încheiat; poate pune cruce deasupra. Dar toate vorbele, care i se păreau bune la început, le găsea apoi sarbede şi că's departe de a tâlmăci, ceeace simţea el în inima lui. Şi tot amâna din zi în zi, în speranţa că va veni şi ceasul cel bun, când îi va putea spune bătrânului, ceeace-i frământa lui mintea şi sufletul.

Trecuse aşa două luni şi ajunsese la sfârşitul lui Martie, dar el încă nu îndrăznise să-i vorbească lui conu Iorgu.

Când ai ceva care-ţi este scump, cu câtă frică îl învălui ca nu cumva să-l pierzi.

Dar şi bătrânii băgaseră de seamă că nu e lucru curat cu Miluţă, mai ales de când mama Domnica îi zise într'o zi cucoanei Mărioara:

— Doamne, duducă, ce să fie cu cuconu Miluţă? I-a pierit pofta de mâncare şi veselia; unde îl mai vezi şuguind aşa ca mai înainte? De abia s'a înfiripat, după ce a venit dela învăţătură şi acuma iar s'a ofilit.

De atunci cucoana Mărioara s'a pus pe gânduri, împărtăşindu-i şi lui conu Iorgu frica ei.

— O fi băetul bolnav?

— Dacă e bolnav,... de ce nu spune... nu... eu mă tem că e altceva.

— Ce?... Ce poate fi?

— O fi viaţa asta dela ţară... iarna nu prea are ce face... lâncezeşte.

— Bine, dar nu vezi că el nu se mai duce nici pentru socoteli, în cancelarie?

— ..... dă.... ai dreptate, nu mă ajunge nici pe mine capul ce poate să fie.

Intr'o zi conu Iorgu se jelui şi lui Dudăl. El zâmbi, scărpinându-şi cu un deget barba.

— Zău, cucoane, că n'a fost prost cine a zis că: „Ce ştie satul, nu ştie bărbatul".

— Cum?.... Ce vorbă e asta?

— Apoi... de ce nu mă întrebaţi pe mine, cucoane; nu-i păcat să vă bateţi bunătate de cap, pentru un lucru de nimic.

— Ei bine.... bine.... spune-mi odată mai repede ce este.

— Cum, nu ştiţi?

El îi amurizat lule, de mititica aceea.... cum naiba îi zice....?

— De cine?

— De fata lui Tigăiţă.

— Cum?! Ce?! Eşti nebun!!

— Aşa să am iu bine.

— Dar de unde ştii tu asta?

— Dă, de unde... Doar di ci am iu ochi, urechi şi capul ista.

— Dece nu mi-ai spus până acum?

— De ce să vă zic... ce am iu de acolo? Să mă amestec în dragostea altora şi încă la cuconu Miluţă?... Pacatele mele.

HORIA MICLESCU

— Nu, Doamnă, n'am luat nici o rochie.
— Atunci, deschide mâna dreaptă.



Perechi nemuritoare

Manon avea un şal roşu...

Manon avea şaisprezece ani când unchiul ei, Ambroise Lescaut, un mic neguţător de mătăsuri, cu firma „La Sirena", în Arras, se hotărî, împotriva voinţei ei, s'o călugărească. De aceea, în zorii unei dimineţi ceţoase de toamnă, investmântată în negru, iar chipul ascuns sub un voal des, Manon plecă spre Amiens. Dar, după ce căruţa poştei eşi afară din Arras, fata nu mai pregetă o clipă şi, spre groaza servitorului care o însoţea, scoase din sacul de călătorie, un şal roşu de mătase, salba şi cerceii şi, cât ai clipi din ochi, se transformă. „— Ce-i asta?", întrebă credinciosul bătrân, speriat şi totodată cuprins de înduioşare. „— Oh, Jean !, îl imploră Manon cu ochii ei suavi, — îngădue-mi tu să mai port o singură dată aceste găteli nevinovate de care soarta mă va lipsi pentru restul zilelor mele !...

O întâlnire

La Amiens, în curtea hanului, pe când Jean descărca bagajul, Manon se trezi lângă un tânăr curtenitor şi cu înfăţişarea nespus de atrăgătoare. Acesta, îi spuse că era student, se numea Des Grieux şi că nu mai văzuse niciodată o femee pe care roşul s'o prindă atât de bine...

— Eu mă numesc Manon Lescaut... — şopti cu sfiiciune fata — şi mâne voi intra în mânăstire....

— D-zeule!... — exclamă tânărul, ce poate să împingă o frumuseţe ca a voastră să se ascundă de lume?

— Nimic altceva decât voinţa unchiului meu... — răspunse Manon, aplecând ochii în jos.

— Ah!... Dacă aceasta nu-i voinţa voastră — se însufleţi Des Grieux — jur că am să vă redau libertatea, chiar dacă îndrăsneala mea va trebui să mă coste viaţa!...

Chiar în seara aceea, Des Grieux o răpi. Pe când o purta pe braţe ca s'o ducă la trăsură, bietul adolescent tremura ca o frunză; dimpotrivă, Manon nu fusese niciodată atât de veselă. Se duseră la Paris. Erau atât de tineri şi se iubeau atât de mult, în cât lumea se întorcea în loc ca să-i privească.

Apartamentul lor răspundea deasupra străzii Verde, în faţa reşedinţei faimosului Bourret, căruia regele îi dase în arendă taxele pe accizi. Ziua întreagă, înaintea palatului, era un neîntrerupt dute vino de echipagii scumpe şi servitori în livrele, şi Manon nu se mai sătura privind, dela fereastră, desfăşurarea acelui lux. Intr'o zi, la o oră când Des Grieux se afla în oraş, i se înfăţişă un sevitor al lui Bourret, cu o cutiuţă şi o scrisoare. Cutiuţa conţinea un colier de perle, iar scrisoarea spunea că Bourret o văzuse de mai multe ori la fereastră, că-i oferea serviciile sale şi o ruga să primească acea modestă mărturie a admiraţiei sale. Cel dintâi imbold al lui Manon a fost să refuze cadoul. Apoi râvni să-l probeze, îl puse la gât, să vadă cum îi sta şi, în chipul acesta, nu mai avu tăria să se lipsească de el....

Bourret nu era numai un bărbat peste măsură de bogat, ci şi unul din atotputernicii Parisului. Astfel, îi fusese lesne să descopere cine era familia tânărului. La o săptămână după aceea, un frate al lui Des Grieux se prezintă la locuinţa celor doi amanţi, împreună cu trei servitori voinici care, fără să facă prea multe complimente, cum se obişnuia pe atunci, se năpustiră asupra lui, îl legară şi-l duseră aiurea...

In vârtejul plăcerilor

Deşi fusese prevestită dinainte de această lovitură, Manon plânse ziua întreagă, lacrimi calde şi amare. A doua zi, se mută în palatul pe care Bourret îl închiriase într'adins pentru dânsa. In câteva luni, Manon deveni una din femeile admirate şi elegante ale Parisului. Avu toate bijuteriile dorite, perechile de cai cele mai frumoase şi toalete scumpe al căror foşnet molatec stârnea în sufletele femeilor, murmure de invidie... Totuşi, în vârtejul plăcerilor de tot soiul, baluri, teatre, călătorii, ospăţuri galante, amintirea lui Des Grieux nu i se putea şterge din inimă. Şi în totdeauna purta pe sine ceva roşu, în amintirea acelui şal care-i plăcuse lui atât de mult.

Trecură astfel doi ani. Intr'o zi, pe când se afla cu prietenul ei la un bijutier din Rue Royale, auzi vorbindu-se într'un grup vecin despre un tânăr teolog menit să fie un mare predicator şi care trebuia să ţie Sâmbăta viitoare, la Sorbona, cea dintâi prelegere publică a lui. „— Cum se numeşte minunea asta ?" întrebă cineva din grup. —„Abatele Des Grieux...", răspunse un altul. La auzul acelui nume, Manon fu cât pe ce să leşine. Sâmbăta următoare se duse la Sorbona. Acolo, într'una din tribunele rezervate doamnelor, ea ascultă, făcând sforţări neînchipuite ca să nu plângă de faţă cu lumea, sunetul drag al glasului ce răzbia din sala aceea mare înecată în lumină. Ascultă... în vreme ce glasul înt'aripat vorbea de bogăţie şi răscumpărarea sufletului, de menirea omului în lume, deşi, în auzul lui Manon cuvintele se preschimbau într'un cântec triumfător de iubire.

Dragoste şi risipă

Când se sfârşi ceremonia, Manon nu mai fu în stare să se stăpânească: alergă într'un suflet la seminaraul Sf. Sulpice şi-l chemă pe Des Grieux în vorbitor. Uimirea şi bucuria lui fără seamăn, desnădejdea după un vis abea înfiripat şi năruit, spuseră lui Manon întreg adevărul asupra acestui suflet mare şi neîntinat. Un minut după aceea, îmbrăţişaţi, amestecau lacrimi cu desmierdări, suspine de căinţă cu jurăminte de iubire. Fără să se îngrijească de nimeni, fără nici măcar să se mai urce în camera sa ca să-şi ia mantaua, Des Grieux eşi numaidecât cu ea. Manon alergă acasă să-şi ia bijuteriile şi banii puşi deoparte în anii aceia de abundenţă şi seara se întâlniră din nou. Incepu pentru ei cea mai nebunatecă, cea mai veselă, cea mai nechibzuită viaţă pe care două fiinţe bogate, îndrăgostite şi lipsite de prevedere puteau s'o ducă în Parisul acela al veacului al XVIII-lea, unde se întruneau luxul şi plăcerile Europei întregi.

Totuşi, banul, are însuşirea neplăcută că atunci când îl ai, se risipeşte. Des Grieux, care ţinea cassa, vedea cu groază că rezerva lor se micşorează. Acum, mai mult ca oricând, Manon îi era dragă, iar ea îl adora, dar n'avea nici o idee despre ban. Cum s'o înduplece să-şi cumpănească risipa, cum s'o deprindă cu rânduiala şi tot soiul de socoteli nepotrivite cu firea ei? Des Grieux o cunoştea prea bine şi ştia că e ceva peste puterile ei, de aceea se adresă unui frate vitreg al lui Manon, subofiţer în garda regelui, cerându-i sprijin. Lescaut, care era un stricat, îl sfătui, nici mai mult nici mai puţin să trişeze la jocul de cărţi. Nenorocitul Des Grieux îl ascultă.

O festă

O imprudenţă, urmată de un mic scandal, îi îndemnă pe cei doi tovarăşi să se lipsească de o îndeletnicire care putea să le aducă multe necazuri. Intru agravarea lucrurilor, se mai întâmplă şi un furt care goli scrinul lui Des Grieux nu numai de bani, ci şi de toate bijuteriile. Există o logică în orice patimă. Cum consimţise la prima înşelăciune, nu mai era nici o raţiune ca Des Grieux să nu consimtă şi la a doua. Un bătrân înstărit, dar foarte depravat, marchizul de Gavrault Mercier, pusese de multă vreme ochii pe Manon şi o urmărea cu ofertele lui. Lescaut puse la cale această festă: Manon să se prefacă, după o scurtă şovăire, că primeşte, să vie împreună cu el la întâlnirea unde bătrânul făgăduia că va fi mărinimos şi-i va dărui o podoabă de briliante, deosebit de bani şi apoi el să dispară, pe sub nasul prostului, cu femeia şi prada. Lovitura reuşi, însă numai pe jumătate, de oarece înşelatul, care era atotputernic şi ştia să se răzbune, puse poliţia pe urmele lor şi-l arestă pe Des Grieux, iar pe femee o închise în Salpétrière, un azil vestit pe vremea aceea pentru vagabonzi şi femei pierdute.

Evadarea

Unul din vinovaţi, cel mai şiret şi mai bogat în născociri, rămăsese totuşi pe dinafară: Lescaut. Când acesta află că Des Grieux era la St. Lazare, izbuti, dându-se drept fratele lui, să pătrundă până la el şi să-i procure mijloace de evadare. Fireşte, de cum se văzu afară, Des Grieux nu mai avu decât un singur gând: acela de a o elibera pe Manon. Unul din administratorii penitenciarului Salpétrière, De Tinaye, avea un fiu, René, care se număra printre eleganţii Parisului. Des Grieux se destăinui acestuia. Limbajul pasiunii e pururea o chee infailibilă pentru simpatia tinerilor. Se întâmplă astfel că într'o zi, Manon văzu că i se deschide uşa celulei, iar în prag se ivi, palid, Des Grieux. Plănuiră numaidecât să fugă. Intr'o noapte, cu complicitatea unui servitor Manon reuşi să iasă din închisoare, travestită în bărbat. Se gândiră să se adăpostească la Chaillot, într'un han de acolo, unde erau cunoscuţi şi unde ar fi găsit credit. Aşa şi făcură.

Cursa

Acolo, în tihna acelui cuib neştiut de nimeni, Manon redeveni iarăşi o floare, în câteva săptămâni. Dar liniştea nu era făcută pentru ea. Era cu neputinţă să stea locului; cu Parisul în apropiere, cu mirajul acelei existenţe neastâmpărate şi strălucitoare, ce-o ademenea la fiecare pas. Intr'o zi, René de Tinaye, îi prezintă lui Manon pe un tânăr, fiul aceluiaşi Gavrault Mercier, care fusese înşelat cu atâta neruşinare de cei doi amanţi. Tânărul, fără să se sinchisească de cele petrecute, se îndrăgosti nebuneşte de Manon. Des Grieux, care ştia că ar fi fost mai lesne să vadă o ciocârlie fără ciuf decât pe Manon, refuzând o brăţară, îngrozit de gândul că ar putea s'o piardă, porni să înlăture primejdia aceea cu o manevră de om disperat: adică repetând cu fiul aceeaşi lovitură care puţin lipsise să-i reuşească cu tatăl. Aşa dar, puse la cale ca Manon să consimtă, să se ducă la locuinţa ce i-o oferise tânărul ei adorator şi, acolo, prin aceleaşi linguşiri, primind bani şi bijuterii, să fugă chiar în seara aceea, întâlnindu-se cu Des Grieux la un loc mai dinainte hotărît. Din nefericire, Manon nu găsi prilej să-l îndepărtez pe noul amant, aşa cum îşi închipuia, astfel că văzând apropiindu-se noaptea, Des Grieux, ros de gelozie, îl atrase pe tânărul Gavrault, cu complicitatea unui prieten, într'o cursă şi-l sechestră aiurea, iar el se duse s'o ia pe Manon cu sine. Nenorocul îi păştea şi de rândul acesta, căci un servitor care văzuse agresiunea a cărei victimă fusese stăpânul lui, alergă să-l vestească pe bătrânul Mercier care, sosind cu o ceată de oameni înarmaţi la locuinţa lui Manon, îi surprinse acolo pe cei doi amanţi. Des Grieux, graţie intervenţiei familiei sale, fu cruţat, însă Manon fu osândită ca recidivistă la deportare în America. Intr'o dimineaţă tristă, cot la cot cu alte nenorocite din treapta cea mai de jos, femeia care uimise Parisul cu frumuseţea şi sburdălniciile ei, pleca în exil. Nu mai avea decât un biet şal roşu din toate amintirile unor vremuri fericite.

In exil...

Aci începe ultimul act al pasiunii lui Manon şi Des Grieux, actul care trebuia să răscumpere viaţa lor de prihană şi să înobileze prin ispăşire iubirea aceea înflorită în desfrâu şi păcat. Des Grieux nu mai avu o clipă de şovăire. Văzând că-i erau zadarnice toate încercările pentru anularea acestei osânde, el se hotărî s'o urmeze pe Manon în America. Fură îmbarcaţi la Havre, pe o corabie căreia îi trebuiau două luni ca să străbată Atalanticul. Manon fusese deportată la Noul Orleans, pe atunci colonie franceză. Oraşul acesta, care numără astăzi peste 400.000 de locuitori, abia era întemeiat şi faimosul Vieux Carré, centrul capitalei viitoare nu avea, când ajunseră Des Grieux şi Manon, decât câteva colibe, după care se aşternea o câmpie întinsă, presărată cu vegetaţie sălbatecă. Se adăpostiră într'una din acele colibe. Fără îndoială, era o viaţă aspră, mizerabilă, dar cel puţin un scop părea să fi fost ajuns, acela de a rămâne împreună pentru totdeauna. Frumuseţea lui Manon le aduse, încăodată, nenorocire. Synnelet, un nepot al guvernatorului, îndrăgostindu-se de Manon, o ceru de soţie unchiului său. Guvernatorul care avea putere absolută asupra persoanei deportaţilor, i-o dărui. Se iscă o ceartă între Synnelet şi Des Grieux şi, în întâlnirea ce avu loc, nepotul guvernatorului fu rănit de moarte.

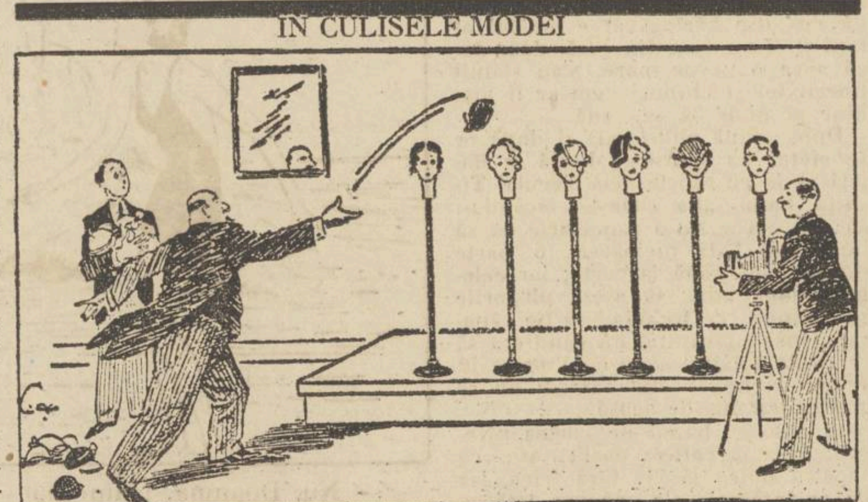
Şalul roşu

Nu mai era decât o scăpare pentru Des Grieux: să fugă cât mai curând. Dincolo de şanţurile care încercuiau Noul Orleans, se aşternea pustietatea fără hotare, necunoscutul. Trebuia să pornească în întâmpinarea acelui necunoscut, să înfrunte câmpiile arse de soare, populaţia sălbatecă, până să ajungă la îndepărtatele posesiuni engleze, singurul liman unde mai putea să găsească o pâne şi civilizaţie. De rândul acesta, fu Manon care ţinu să-l urmeze. „— E cu neputinţă, — imploră Des Grieux, — niciodată n'ai putea tu, o biată fiinţă plăpândă, să rezişti la o asemenea oboseală!...". „— Dar cum aş putea să mai trăesc fără tine? — zicea Manon, plângând. — Eu sunt aceea care trebue să mor, Des Grieux.... Ingădue-mi, cel puţin, să mor lângă tine!...". Plecară. Marşul prin ţinutul acela pustiu şi arzător, năpădit de crocodili şi şerpi, a fost unul din cele mai dureroase calvaruri. A doua zi, Manon căzu sleită de puteri. Des Grieux o duse sub umbra unui copac solitar, în preajma căruia curgea molcomă apa cristalină a unui fluviu neştiut de lume, ca şi soarta lor. O noapte întreagă îi mângâie capul, în poală, răcorindu-i mereu tâmplele reci, chemând-o cu numirile cele mai dulci de dragoste. Manon muri în revărsatul zorilor. El săpă o groapă cu însăşi lama spadei, întinse pe frumosu-i corp neînsufleţit, şalul roşu de care era nedespărţită — şi o îngropă. Apoi se lungi cu faţa la pământ şi astfel îi găsiră, a doua zi, oamenii unei patrule trimişi în căutarea lor.

Pentru moartea aceea, numai pentru moartea aceea, mult-păcătoasa Manon a intrat în cerurile poeziei şi a dobândit, astfel, privilegiul de a figura, alături de nefericitul ei Des Grieux, printre perechile nemuritoare !...

G. R.

IN CULISELE MODEI



Alegerea înclinaţiei noilor pălării.



Cinematograful

Jurnalele de actualităţi

In epoca această de vară şi vacanţă, cinematografele bucureştene suferă de anemie. Filmele noi sunt anoste, şi sunt anoste, credem, pentru că sunt ieftine (pe 20 de lei intrarea nu se poate aduce un film bun). Câte odată, din tot spectacolul, singura parte suportabilă e jurnalul de actualităţi. Sunt unele săli care, pe lângă filmul cel mare, dau câte 3 şi 4 jurnale de acestea.

Intr'o zi, când tocmai ni se serviseră asemenea „actualităţi" în serie, am putut observa mai bine un fenomen pe care de altfel îl ştiam de mult, anume con ţinutul relativ invariabil al acestor „jurnale"; chiar dacă nu-s toate din aceeaş săptămână, ele cuprind totuşi aproximativ aceleaş lucruri. Să-şi aducă aminte Domnul Spectator. Va asista, mai întâi la un discurs pe care un mare bărbat politic, eloquent şi chel, îl ţine asupra păcii universale şi înfrăţirea popoarelor; vine apoi inevitabila cursă de cai identici, unde câştigă de obiceiu calul care soseşte în cap; urmează sticla de şampanie cu care o babă din lumea oficială administrează un solid „hupercut" pe părţile posterioare ale unui cuirasat sau transatlantic, care instantaneu o ia la vale întorcând spatele asistenţei. După toate astea, e timpul să apară doi clowni mai mult sau mai puţin greco-romani şi foarte goi care se apucă de ceafă, după care urmează, logic, un sfert de „game" de tennis jucat cu sau fără regele Suediei (asta e facultativ), apoi un avion care sboară când cu burta'n jos şi când cu burta în sus (e mult mai odihnitor aşa), pentru a sfârşi cu o bravă catastrofă (inundaţie, cutremur sau deraiere), care, prin contrast, reconfortează sentimentul de securitate al spectatorului care n'a păţit nimic. Fiecare Casă de filme are chiar o melodie proprie, o „arie a catastrofelor", care de obiceiu este suspinată de saxofon (cel mai sentimental dintre instrumente), la început cu note relativ înalte, care însă se prăbuşesc, leşinate la pământ (spectatorul, adică auditorul, are impresia netă că toate notele îi cad în pantaloni).

De când au fost reluate relaţiile amicale între Statul papal şi cel italian, Sfântul părinte a început să guste mai mult din fructul oprit al exhibiţionismului; în fiecare săptămână ni se repetă că „pentru prima oară Sanctitatea Sa s'a arătat în public, etc..." Urmează un balcon în care Şeful Catolicismului vorbeşte adresându-se unui public de mai multe zeci de mii de fideli, care se agită, insectiform la rez-de-chaussée pe o întindere de circa 2000 de hectare, şi care, bine înţeles, nu scapă nici un cuvânt din augustul discurs.

Insfârşit, când jurnalul e cultural, ni se prezintă unul sau mai mulţi fraţi Picard, strălucit succes al sciziparităţii la vertebratele superioare —, sau, când jurnalul este excesiv de cultural, ni se aduce în faţa ecranului figura de iepuraş pletos a profesorului Einstein, care ne spune cu propria lui voce, că-i pare bine că ne găseşte sănătoşi...

Noutate şi actualitate

Aceste exemple ne arată bine rolul relativ secundar pe care elementul actualitate îl are în compunerea unei „ştiri" de actualitate. Sau, dacă preferaţi, e o noutate sui-generis. Francezii fac, verbal, deosebirea între „nouveauté" — (noutate) şi „nouvelle", — adică simplă veste. Deasemeni este o importantă deosebire între adjectivul „actual" şi substantivul „actualităţi". Actual e sinonim cu prezent şi opus lui viitor, virtual sau lui trecut. Pe când o ştire de actualitate, deşi cuprinde adesea o părticică mică de prezent absolut, în fond e mai ales încărcată cu amintiri trecute şi aşteptări viitoare.

Există o formulă care e aproape sinonimă cu noţiunea de „ştire de actualitate", şi anume cunoscuta expresie: „chestiune la ordinea zilei". Un lucru este, se găseşte, stă la ordinea zilei de câtăva vreme deja; chestiunea nu devine brusc actuală, ci ocupă, de câtva timp, actualitatea. O! nu de prea mult timp. E vorba totdeauna de chestiuni din acelea efemere, cu viaţă scurtă, supuse capriciilor modei şi „vogei". E vorba de un trecut special, de ceeace Bergson numeşte „trecutul imediat"; şi tot aşa şi în viitor, viaţa actualităţilor la ordinea zilei e scurtă, şi nu se întinde dincolo de un viitor imediat, de ceiace Bergson numeşte: „viitorul iminent".

In câteva cuvinte, actualitatea este deci o curioasă combinaţie de vechiu şi nou, şi o sinteză originală de prezent, trecut şi viitor, un prezent fără importanţă, un trecut special şi anume trecutul imediat, şi un viitor iarăşi special: viitorul iminent.

Cantitate şi calitate

Dar mai este un aspect al fenomenului acestuia foarte subtil şi foarte modern care e actualitatea.

Există mulţi cugetători care se plâng de forma eminamente cantitativă a civilizaţiei contemporane, deosebită de civilizaţiile anterioare, civilizaţii mai ales calitative. Werner Sombart, Gulielmo Ferrero şi mulţi alţii spun că omul de azi nu se simte împăcat decât dacă poate exprima totul în cifre, în expresii numerice şi în simboluri statistice.

E, desigur, oarecare adevăr în asta. Dar nu mai puţin adevărat este că epoca noastră se caracterizează şi prin gustul crescând pentru *noutate*, adică pentru o categorie sufletească prin excelenţă calitativă.

Răspunsul la această antinomie ni-l dau „jurnalele de actualităţi". Acolo avem o serie de veşti, foarte inegale între ele sub raportul importanţei, foarte deosebite ca valoare calitativă, şi toate adunate ca nişte unităţi, ca nişte „numere" de music-hall care compun, împreună programul general. Jurnalul de actualităţi ne seduce nu numai prin valoarea calitativă a fiecărui „număr", ci şi prin abundenţa, diversitatea, rapiditatea de succesiune a acestor „unităţi de actualitate"; or, abundenţă, diversitate, multiplicitate, viteză, — toate acestea-s categorii pur cantitative.

Jurnalul de actualităţi este un instrument foarte modern şi profund caracteristic al vremii noastre, căci el realizează în mod ingenios o alianţă între cantitativ şi calitativ, rezolvând astfel o importantă antinomie de care este muncită civilizaţia contemporană.

D. I. SUCHIANU



Femei şi iubire

— In fond, o femee adevărat îndrăgostită n'are niciodată personalitate; ea zice că are una, încearcă de a o crede, dar nu este adevărat.

— Cei mai desmoşteniţi plac câte odată, cei mai bine dotaţi eşuiază.

— Adesea o frază naivă şi aproape prostuţă, spusă de o femee, dă bărbatului invincibila dorinţă de a săruta acea gură copilărească, pe când femeia îl iubeşte mai puternic adesea, când este mai grav şi mai aspru de logic.

— Se greşeşte zicându-se că dragostea este oarbă; adevărul este că dragostea este indiferentă defectelor sau slăbiciunilor pe care le vede foarte bine, dacă crede că găseşte într'o fiinţă ceiace o interesează mai mult decât totul şi care adesea este de nedefinit.

Mărunte

■ Cereţi la librăriile din toată ţara *Crima Pasională* de M. Negrea-Rimniceanu.

„Lucrarea d-lui Negrea Rimniceanu este o preţioasă şi documentată lectură, cu problemele bine studiate şi bine expuse. Este nu numai un folositor ghid pentru iniţierea într'o mult desbătută problemă, dar şi o lectură agreabilă" (Lucian Boz în Dimineaţa).

A apărut:

„Calculator de dobânzi" de M. Drimer, contabil autorizat, cu o prefaţă scrisă de d. prof. Trancu-Iaşi.

Se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, precum şi la autor, în Bucureşti, str. Mitropolitul Daniil No. 5.

Cu preţul de lei 140.

■ DL. MARK a deschis cu prilejul serbărilor organizate, în Parcul Carol, de către Uniunea Fundaţiilor Culturale Regale, cabinetul său ştiinţific de consultaţiuni *psichografologice, astrologice, cabalistice*, etc.

D-sa primeşte zilnic, între orele 10-12 a. m., 5-8 d. a., 10-12 seara, în *Pavilionul Regal* (parterre), stânga.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 619

de S. Thau şi A. Grünblatt, Bucureşti *(inedită)*

a b c d e f g h
5 + 5 = 10

Mat ajutor invers în 4 mutări.

Hilfszüger. Selbstmatt in 4 Zügen.

Gemen: fără perechea de pioni din f3 şi f4 şi cu Cé2 la a5.

Zwilling: *Ohne Bauernp aar f3 u. f4 und mit Cé2 nach a5.*

PROBLEMA No. 620

de dr. L. Lazarus, Bucureşti *inedită*

a b c d e f g h
4 + 6 = 10

Mat ajutor invers în 3 mutări.

Hilfszüger. Selbstmatt in 3 Zügen

Gemen: cu pionul g4 la f5.

Zwilling: *mit Bauer g4 nach f5.*

PARTIDA No. 153

Jucată la Folkestone (Anglia) în concursul popoarelor în ziua de 15 Iunie 1933.

ALB: Dr. A. Alechin *(Franţa).*
NEGRU: Fr. Apscheneck *(Letonia).*

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, c7—c6; 3. Cg1—f3, d7—d5; 4. é2—é3, é7—é6; 5. Nf1—d3, a7—a6; 6. Cb1—d2!, d5×c4?; negru ar fi continuat mai bine cu Né7, 0—0 urmate de c5. 7. Cd2×c4, b7—b5; 8. Cc4—é5, h7—h6? spre a împiedeca Cg5, dar mai bine ar fi fost Nd6. 9. a2—a4, Nc8—b7; 10. Nc1—d2, Cb8—d7; 11. Dd1—c2, Ta8—c8; 12. Nd3—g6!! cu această lovitură de măciucă, se poate spune că dr. Alechin şi-a învins adversarul în 12 mutări. 12..., Cd7×é5; Ca f×g alb ar fi câştigat prin D×g6+, Ré7; Nb4+! c5; Df7+, Rd6: d×c7+ urmat eventual de Td1+. 13. Cf3×é5, Tc8—c7; 14. Nd2—a5, f7×g6; 15. Dc2×g6+, Ré8—é7; 16. Cé5—f7; cea mai simplă cale de a-şi asigura un material îmbelşugat. 16..., Dd8—é8; 17. Cf7×h8, Tc7—c8; 18. Na5—b4+, c6—c5; 19. Nb4×c5+, Tc8×c5; o încercare disperată de a menţine închis şi eventual a câştiga calul din h8. 20. d4×c5, Nb7—é4; 21. Dg6×é8+, Cf7×é8; 22. f2—f3, Né4—d3; 23. a4×b5 şi negru abandonează, căci calul alb e salvat: la N×b5; Cg6+ iar la a×b; Ta7+.

Situaţia partidei după a 12-a mutare a albului.

Negru: Apschenek.

a b c d e f g h

Alb: Dr. Alechin.

BIBLIOGRAFIE

A apărut No. 2 din *Revista Română de Şah* de sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu, organul oficial al Federaţiei Române de şah. Ca şi primul număr, acesta se distinge prin bogăţia materialului şahist şi îngrijita lui redactare de către valoroşii săi colaboratori: Milu Augutstein, Anatole Ianovcic şi Const. Menciu. Conţine un articol de teorie modernă de dr. I. Balogh, precum şi frumoase şi interesante partide bine analizate. Partea problemistică redactată de competenţii problemişti Anatole Ianovcic, I. Schlarko, Paul Leibovici, O. Costăchel şi H. Gininger, e înzestrată cu preţioase şi instructive probleme şi studii inedite în toate domeniile. Un frumos articol de analiză asupra problemelor în 2 mutări al d-lui A. F. Ianovcic va fi urmărit cu interes de toţi cititorii. Toţi problemiştii români de seamă colaborează la această parte a revistei.

Complectat cu numeroase ştiri din ţară şi străinătate, această excelentă publicaţie — singura revistă de specialitate din ţară — va face de sigur deliciile tuturor amatorilor. Mai adăogăm că *Revista Română de Şah* poate rivaliza şi chiar întrece publicaţiile similare din străinătate atât din punctul de vedere al materialului, cât şi din cel technic, fiind admirabil tipărită şi împodobită cu numeroase diagrame şi portrete.

Indemnăm deci pe toţi amatorii acestui nobil joc să se aboneze la această revistă. Abonamentele (300 lei pe an şi 150 pe 6 luni) şi întreaga corespondenţă se va trimete pe adresa d-lui Emil Augutstein, Str. Unirei 115, Brăila.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CITIŢI TOŢI AZI:

PRĂPĂDUL
de
C. KENNET-BURROW
în „LECTURA"

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

Lei 4, Romanul complect.
La chioşcari şi librari.

HERMANN BAHR

Mersul

Medicul mi-a spus odată: „Mergi prea puțin, ți se închează sângele și bine 'nțeles că te apasă apoi pe suflet. Trebue să mergi mai mult. Trebue să te plimbi cel puțin un ceas, două pe zi, pe orice vreme. Incolo nu-ți lipsește absolut nimic. In loc să fumezi țigară după țigară și să stai tolănit pe divan, ca să cugeți la tot felul de probleme artistice, mai bine ai executa acest lucru afară, peripatetic".

Ce-mi rămânea de făcut? Dacă nu vrei să asculți ce-ți spune medicul, acesta îți descrie consecințele în așa culori infernale încât, în cele din urmă, preferi să te supui prescripțiilor sale. Și astfel, contrar felului meu de a sta tolănit și meditativ, am început să colind prin orașul meu drag, așa după cum se descrie tata Horațiu, pășind agale, șuguind în gând, fără un plan hotărât. La început m'am plictisit, apoi, treptat-treptat am devenit vesel, năzărindu-mi tot felul de gânduri. Insfârșit, de când merg de dragul mersului, am început să pricep ce este mersul. Nici nu știi cum un lucru ia o altă înfățișare când nu-l tratezi ca pe un mijloc pur și simplu; abia atunci îi simți rostul și-i vezi frumusețea lui tainică. De fapt, se întâmplă rar ca cineva să meargă pentru a merge. Deobicei mergi cu un anumit scop: ca să ajungi undeva; deci mersul e un mijloc. Lași picioarele să te ducă, fără să-ți bați capul. Totuși, cine e împins să meargă, așa, pentru el, numai acela va afla însemnătatea pe care o cuprinde mersul, și va descoperi totodată că mișcările pe care le săvârșim zilnic, în chip obișnuit, conțin cele mai mari minunății.

Mersul pare să sălășluiască în cele mai profunde adâncuri ale firii omenești. Tot ce se află în dosul faptelor sau vorbelor unui om, tot ce ascunde sau nu-și mărturisește omul nici lui însuși, îl dă la iveală mersul său. Mersul e un trădător al ființei noastre. Ne stăpânim trăsăturile feții, ne pitim după cuvinte, ne-am deprins să mințim cu tot trupul; dar ca să ne deghizăm mersul nu s'a gândit încă nimeni. Cel mai mare mincinos încă își păstrează mersul lui adevărat. Ceiace nu știe nimeni despre sine, văd toți ceilalți în mersul lui. Da, mersul pare a purta în sine o deosebită putere creatoare de idei și de simțăminte: el poate goni tristețea, poate stăpâni pasiunea, poate imprima demnitate. Silește pe un om furios să facă pași măsurați și înceți; sau să ne povestească domol revolta lui! Puterea înveselitoare a dansului, se întemeiază tocmai pe faptul că dispoziția picioarelor e transmisă capului. Aceasta-i și puterea tobei mari: ea anihilează în timpul marșului liberul mers al soldaților, impunându-le un tempo general, care uniformizează dispoziția lor sufletească. A dicta cuiva un mers, înseamnă a-l transpune într'o anumită dispoziție. Fiecare poate încerca cu el însuși această experiență. Am făcut întâmplător această descoperire. Plictisit, am început odată să mă amuz cu picioarele, schimbând intenționat pașii. Mi-am adus aminte cum merg prietenii mei și i-am imitat. Cine face acest lucru și în acelaș timp continuă să se urmărească, va observa că odată cu schimbarea mersului i se schimbă și toate gândurile, simțimintele, precum și întreaga lui dispoziție. Ba ceva mai mult; poți urmări puterea mersului sub toate aspectele, pe care le ia odată cu fiecare schimbare a pasului. Există un fel de a așeza piciorul cu vioiciune, conștiință de sine sau autoritate; în care caz nu poți lua o înfățișare de modestie sau de melancolie. Poți fi oricât de abătut și de trist, dacă ceva îți transpune picioarele într'un mers vioi, îți dispare depe obraz orice trăsătură de supărare; ea nu poate rezista. Așa cum bați tactul cu piciorul, trebue să-ți joace și ochii. Cine reușește să imite aidoma mersul altcuiva, acela își însușește fără voie atât atitudinea cât și întreaga expresie a feții lui. Totodată își însușește și caracterul lui interior, felul lui de a gândi, și de a simți. Dacă merg așa cum merge un altul și constat că trăsăturile feței mele au căpătat altă expresie, asemenea celuilalt, și mai constat că și starea mea sufletească a devenit alta, atunci am voie să deduc că noua mea stare sufletească e deasemeni egală cu a celuilalt. Și astfel am avea un mijloc de a ne strecura în tainele sufletești ale aproapelui.

Concluziile sunt ușor de tras. Această experiență poate fi aplicată la psihologie, ea poate fi folosită din punct de vedere etic, și poate fi recomandată artiștilor, dar mai cu seamă actorilor. Cunoștințele noastre despre oameni ne vor impune să le observăm mersul și să urmărim ce impresii trezesc în noi. Imitatorii îndemânatici, care înțeleg să se observe și pe ei înșiși în acelaș timp, ar putea culege un bogat material documentar; cutărui mers îi corespunde cutare simțimânt, anumiți pași produc o anumită dispoziție, cutare om mare care îndeplinește o anumită funcție are cutare mers. In felul acesta s'ar ajunge la o clasificare, apoi la un sistem. Există o știință a fizionomiei, altă grafologică, prin care se încearcă a se ceti în sufletul oamenilor; de ce ne-ar lipsi o știință a mersului. Ea ar putea fi pusă în slujba forțelor morale. Ne plângem adesea că toată străduința pentru a pune stăpânire pe capriciile și turburările noastre sufletești nu duc la rezultatul așteptat. Aceasta dovedește că îndemnul abstract și apelul spiritului nu sunt suficient de viguroase.

Dacă însă le-am canaliza în picioarele noastre, atunci ar câștiga o putere binefăcătoare. Nu trebue să ne mulțumim a spune: resemnează-te și stăpânește-te; ci trebue să ne educăm în așa fel încât să știm, care mers ne produce mângâiere, care stăpânire de sine, care ne reconfortează, și să fim îndeajuns de exercitați ca să-l putem folosi cu succes. Pentru fiecare caz în parte ar trebui, pentru higiena sufletească, să i se prevadă un mers deosebit.

Graiul poporului, care cugetă mai profund decât ne închipuim noi, și care ascunde suma tuturor înțelepciunilor, pare a se referi la aceste exemple când spune: „Capul sus!" Căci ridicării capului îi corespunde un mers vitejesc și drept, cu centrul de gravitate pe călcâie, fapt care risipește orice urmă de tristețe. Muzica, această regină a picioarelor ne-ar putea fi un îndrumător în această direcție; cine vrea să inspire omenirii simțiminte noi, acela să înceapă prin a lansa dansuri noui.

O deosebită importanță ar trebui s'o acorde mersului mai cu seamă actorii. Ei trebuesc să învețe că fiecărui personaj îi corespunde un mers propriu; că trebue să studieze mersul caracteristic personajului pe care-l interpretează, dacă vor să creieze un tip. Toată lumea e de acord că actorul trebue să deaviață rolului pe care-l interpretează, să transpună ideile poetului în carne și oase. Dar cum poate realiza acest lucru? Au existat timpuri când actorii nu priveau decât nasul oamenilor: ei se întorceau în realizarea efectelor prin imitarea diferitelor nasuri caracteristice. Dacă un actor își găsea odată nasul potrivit rolului, de rest nu-și mai bătea capul; restul urma dela sine. Curând însă aceste măști fixe deveniră incomode și obositoare. Odată cu rolurile atât de mobile și de variate din piesele moderne, care evită să ne prezinte oameni gata făcuți, ci vrea să ne înfățișeze evoluția, augmentarea și alternarea sufletească a eroilor, li s'au ridicat actorilor bariere noi, pe care nu le puteau trece, nefiind destul de flexibili. La naștere moda de a juca nemachiat, natural; unii lasă să le crească barba. Numai glasul trebue să caracterizeze. De ce n'a pornit nimeni mai departe și n'a ajuns la ideea de a caracteriza un personaj prin mers! Cum trebue să meargă Claudius, cum trebue să pășească Hamlet? Oare nu s'ar putea caracteriza un Claudiu și un Hamlet prin simplul mijloc al mersului? Această experiență aș recomanda-o actorilor; pare însă că și ei se plimbă prea puțin..

CU 20 LEI
cea mai deplină desfătare sufletească
Citiți romanul
„PUI DE LUP"
de JAK LONDON
De vânzare la toate librăriile din țară



Cărți și reviste

Oarbă și surdă...

Puțini sunt acei ce n'au auzit vorbindu-se de minunea realizată de Helen Keller, scriitoarea oarbă și surdă, care și-a clădit o reprezentare a lumii bogată și complectă, o activitate intelectuală intensă, cu toate că era oarbă și surdă din naștere.

In lucrarea pe care a dat-o publicității acum în urmă, „Lumea pe care o trăiesc în sufletul meu", Miss Keller expune încă odată experiența sa atât de interesantă pentru psihologie. Această experiență ilustrează paradoxul din povestirile din prima activitate literară a lui Wells, asupra unei țări a orbilor, ai cărei locuitori caută să convingă pe un intrus cu vedere că ochii sunt mai degrabă o scădere, un defect, de cât un avantaj.

In adevăr, Hellen Keller, fără văz, fără auz, are un simț al tactului extraordinar de dezvoltat, ca toți cei cu asemenea defecte. Pe lângă însă că cunoaște foarte iute deci persoanele cu mâna, mai are mirosul dezvoltat ca la animale și-și recunoaște prietenii și cu nasul. Este de părere că și copiii până la șase, șapte ani, au miros individual. Cazul lui Hellen Keller pare a contrazice părerea generală că ar exista o relație necesară între numărul simțitor care intră în activitate și dezvoltarea intelectuală. Cu toate că e oarbă și surdă, scriitoarea dovedește cele mai vaste cunoștințe despre lume, distinge nuanțele cele mai fine în natură și are simțul cel mai just al valorilor. Nu se găsește de loc de plâns; poate s'a găsit nenorocită numai odată în viața ei, când în timpul unei boale, a pierdut pentru câteva zile și simțul mirosului și acel al tactului. Iată ce mărturisește în această privință: „Am pretenția că eu sunt esența frumuseții și nu amănuntele care o alcătuesc". Imaginația ei înlocuește toate lipsurile. „Stelele pe care le vedeți cu ochii voștri, zice ea, nu sunt mai reale decât acele pe care le văd eu cu ochii sufletului".

Am putea fi induși să credem, din cele scrise de Miss Keller, că ochii și urechile ne-au fost date mai mult pentru supărare în viață decât pentru desvoltarea intelectuală. In adevăr lucrul de care se plânge Hellen Keller este dependența sa de alții în nevoile complicate ale vieții, osteneala pe care o dă prietenilor săi devotați, care îi dau un ajutor ce nu se ostenește niciodată pentru a o face să treacă peste greutățile închisorii în care se află sufletul său față de lumea exterioară.

Ceeace este de admirat la ea e tocmai curajul cu care persistă, în condițiile grele în care trăește, să lupte pentru desvoltarea și îmbogățirea vastelor sale cunoștințe. Un critic englez scrie despre ea: „Miss Keller trăește mai intens decât noi cei, pe care ochii și urechile ne împing să ne împrăștiem sufletul asupra atâtor banalități și lucruri de nimic".

Insemnările unei „Miss"

M-elle Raymonde Allain „Miss France" în 1928 a publicat recent o carte intitulată „Histoire vraie d'un prix de beauté", care recapitulează, într'o atmosferă de deziluzie, impresiile din timpul suveranității ei efemere, de aleasă a frumuseții Franței.

Ea desvăluie zbuciumul din culisele sufletești ale unei „Miss", care se trezește prin situația ei momentană, intrată pe neașteptate într'o rețea de senzații noui, nu toate senine și reconfortante.

Cupiditatea antreprenorilor de exibiții și a negustorilor de farduri, rivalitatea feroce a consurorilor, toate ofertele și toate „combineurile" posibile o ispitesc, o desgustă și o flatează. In mijlocul acestora, poate ea dorește să fie însă mai puțin un „premiu de frumusețe" și mai mult o simplă fată frumoasă, o femee, ca ori care alta, cu visul ei în inimă, onestă, fericită, lipsită de orice snobism: un soț, copii, un cămin... M-elle Raymonde Allain a simțit, se vede prea bine, amara deziluzie a gloriei și se răzbună pentru experiența sa „tristă", prin literatură. Ea vrea să vadă lucrurile în mod clar și să le spună pe nume, renegându-și iluziile. Cel mai bun mijloc de a te răzbuna pe viață, este acela de a încerca să ai o viziune netă a ei.

Mirajul Lumii Noui

S'a născocit acum o întreagă literatură în care oricine a pus piciorul pe un continent, și mai ales pe continentul Americii, se pomenește cu o siguranță și un aplomb, care uluesc pe cei ce cunosc, câtuși de puțin, realitatea complicată a evenimentelor contimporane.

Din această cauză rare sunt cărțile scrise asupra Americii, care să merite o atențiune din partea oamenilor serioși. Printre acestea este cartea lui *Waldo Frank*, tradusă în limba franceză, colecția „Rieder", de *I. Sawitzki*, acum câtva timp.

Cartea lui Waldo Frank are marele merit de a fi de o scrupuloasă și cinstită veracitate. El vorbește despre America nu ca un străin ce o vizitează, ci ca un American de baștină care o cunoaște bine. Spiritul în care e tratată această „Redescoperire a Americii", cum se intitulează cartea sa, este de o serioasă reflexiune și matură gândire, care face ca idealismul său să aibă o putere stăpânită și un limpede control asupra sa însuși.

Distingem două părți în această interesantă lucrare. O parte plină de fapte, mai lungă și plină de descrieri și critică; altă parte de doctrină care dă o orientare și un înțeles celor relatate în partea întâi.

Waldo Frank analizează impresia de haos pe care o dă America prin faptul că conține în ea resturi și supraviețuiri din atâtea diferite culturi europene din care derivă istoricește. Acest haos este produs și prin faptul că nota ei personală, ceiace exprimă ea cu mai multă putere în concertul lumii, forța și suveranitatea mașinii, nu este în destul de puternică spre a forma o dominantă în mijlocul tuturor deformărilor și exagerărilor vechilor sale reminiscențe de cultură europeană. Ea nu a ajuns încă la gradul de maturitate care să-i permită a creia o civilizație a ei proprie sub semnul mașinismului.

Această civilizație proprie America nu o poate dobândi, după Waldo Frank, decât prin acceptarea francă și curagioasă a realității sale actuale, *chaosul*. Calea pentru a ajunge la o civilizație proprie, plecând dela această realitate, ar fi să se considere poporul american pe sine însuși ca pe o simfonie, în care fiecare individ are a-și juca partitura. Normele nu trebue să și le ia America dela Europa, pentru că această Europă pe care Waldo Frank o iubește, de la Renaștere încoace nu este de cât un proces de briliantă dezagregare.

Noul *„Tot"* trebuie să se nască din condițiile vieții americane, bine studiate, dezvoltate, cultivate de marile spirite care au realizat ceva în viața Americii.

In acest scop W. Frank preconizează formarea de grupe de inițiați care să spiritualizeze realitatea socială dată. Această ideie de *„Tot"* este, după cum se știe, ideia Neo-Thomiștilor și Neo-ortodoxilor, precum și a gânditorilor comuniști. Ea condiționează o sinteză a ideii de „tot" științific, cu totul postulat de aspirația religioasă și de voința de putere. O asemenea sinteză filosofică însă este ea posibilă sau probabilă? Iată întrebarea.

IS. SD.

TURISMUL

Vinul înălțimilor

Cu două ore înainte de plecarea trenului, de teamă să nu ajungi târziu la gară, începi să te echipezi: după cinci minute ești gata. Te așezi în fața oglinzii; iei aere sportive. Observi că basca, așezată deacurmezișul frunții, pe o sprânceană, nu te prinde deloc. Iți vine chiar bine. Ce spun? Iți stă de-o minune. Fluturi o mină ștrengărească care merge grozav de bine cu istețimea privirii și cu zâmbetul de pușlama din colțul buzelor. Cămașa cu gulerul resfrânt pe pieptul arămit de soare, pantalonii tăiați scurt peste genunchii goi, ciorapii lungi... par'că semeni cu cineva care ți-era aproape... pe care nu l-ai văzut de mult... Cu cine?... Cu cine?... Exact: cu fotografia d-tale din clasa patra liceală. Incerci, întocmai, aceeași senzație de emancipare, pe care ai cunoscut-o acum zece-cincisprezece ani, când ai aruncat cu dispreț basca și pantalonii scurți, pentru pantalonii de „domn", cravata de „crai" și pălăria de „lord". Iți vine să zburzi... ai iar 14 ani... și poți dispune de d-ta... și ai bani cu care să faci ce vrei... și ai voe să fumezi... și poți pleca în munți, de capul d-tale.

Din mașina care te duce la gară, ai vrea să împarți în buchete, tuturor pe care-i întâlnești, cunoscuți și necunoscuți, săruturi de balerină, pe vârfuri de degete. In timpul ăsta, voia d-tale bună, în plin spor, aleargă nebună, te depășește, se urcă înaintea d-tale în tren, ajunge la poalele munților, începe urcușul, atinge vârfurile și de acolo, își țipă spre cele patru colțuri ale lumii, entuziasmul, cu trâmbițe lungi, de aramă.

In tren, nu te mai ține locul. Te simți pătruns, din creștet până 'n tălpi, de-un val de eroizm. Ai senzația precisă că te îndrepți spre un oraș cucerit... Te vezi pe cal alb, cu panaș de nea. Ca în ajunul marilor înfăptuiri, în picioare, cu capul pe fereastră, cu părul în vânt, privești cum se retrag vijelios, din fața d-tale, îngroziți par'că, stâlpii de telegraf, șesurile, șesurile fără sfârșit, apoi dealurile împădurite. Un aer mai fraged, par'că mai concret, aduce cu el primul șir de munți. Munții în persoană! I-arăți tovarășului de drum: "Uite-i". Ii privești și d-ta, și-ți vine să le spui: „N'aveți nicio grije, n'o să vă fac nici un rău".

Peste câteva minute ai ajuns. Timpul de a fuma o țigare, și începi ascensiunea. Arunci o privire lungă și îngândurată, masivului impunător pe ai cărui grumaji neînduplecați, se sprijină tot cerul. Ceva din frumoasa d-tale siguranță de adineaori, s'a măcinat. Te simți, în fața lui, ca un punct pe o pagină de infolio. Mai riști o căutătură sfioasă, spre turnurile fortărețelor din înălțimi... Dar ce s'a întâmplat? Aștia par'că nu mai sunt munți; o ursitoare rea i-a schimbat. E cetatea Zmeului-Zmeilor, împărăția Balaurului, cel cu șapte capete... Ai vrea să nu se mai termine țigara, niciodată.

Dar ca orice lucru, are și ea un sfârșit. Cu inima grea cât munții, pornești pe șoseaua prăfuită, sub mușcătura soarelui de vară. La fiecare pas, sacul din spinare, blestematul, se face tot mai greu, mai tare și apasă mai tăios pe umeri. Ai mers numai un sfert de ceas și sudoarea curge din d-ta ca apa dintr'o stropitoare. Incă puțin, și vei fi un om care a fost. Din fericire, însă, se isprăvește cu șoseaua și faci primii pași în pădure, pe drumul care te va duce în vârf pe sub aripi umbroase de frunziș. Câștigi înapoi un crâmpei din buna d-tale dispoziție. Dar acum începe urcușul, și cu el, inima înebunită lovește în coșul pieptului ca în vrăjmaș. Dacă nu te-ai teme de disprețul tovarășului de drum, te-ai opri o clipă. Să bei puțin aer; să domolești nițeluș respirația. Ai vrea să ți se facă rău; să te ducă înapoi acasă. Nu ședeai d-ta bine, acolo? Dar ce-o fi, o fi! Te oprești: „Să stăm o clipă, că mi s'a deslegat șiretul". „Să stăm, șiretule". Te-a demascat. Nu-i nimic. Râzi cu voe-bună. O răcoare plăcută te învălue. Printre frunze, soarele strecoară o rază și, presărând la întâmplare pulbere de aur și de întuneric, pune o frunză de umbră pe buzele camaradului d-tale. De-ar ști să cânte din ea! Ce sunete s'ar putea scoate din umbra unei frunze! Cu cât mai grave, mai lăuntrice, mai îndurerate, decât dintr'o frunză vie.

Intre timp ai revenit la viață și te hotărăști să iei din nou drumul în picioare. De data asta însă, îți pui, dela început, de acord respirația cu pașii, într'o cadență egală. Iată tot secretul. Acum merge strună. Liberat de greutățile fizice, deschizi larg, ochii și porii. Toate ferestrele trupului. Devii permeabil; aerul de altitudine tonică, te pătrunde dintr'o parte într'alta prin mii de țevi. Inaintezi. Inaintezi într'una. O beție în creștere te cuprinde și rupe legătura cu pământul. Nu mai atârni nimic. Ești ușor ca aerul. Mai ușor ca el. Ești duh. Dacă ai deschide larg brațele și ai fâlfâi cu ele, te-ai înălța lin, dar invincibil, spre nesfârșit. Ca o coloană de fum; ca un suflet. Inaintezi înaripat. Și liber, liber, liber. Cu ochii amețiți de azur. Cu sufletul la suprafață. Fiecare pas îți ascunde o minune și pune în loc o alta proaspătă, și mai minunată. Ce nebunie de culori! Și ce comori de verde! Curge în valuri clorofila, de pretutindeni, grasă, acidă, zămoasă, din frunze, din flori, din copaci, din iarbă. (Ah! verdele ăsta trebue să-l vezi spre toamnă, când se revăpsește cu sânge de bujor, cu praf de aramă și cu rugină, ca o apoteoză tragică și barbară. Și să-l vezi căruntind pe ceață și albind pe ninsoare. Și la ora prânzului când îi urlă nervii sub bicele soarelui în nămiez; și pe asfințit când se înflăcărează ca un incendiu imperial; și noaptea când se travestește cu clar de lună.) Inaintezi cu pieptul cât lumea, cu nările în văzduh, încărcat de polen și parfumuri, prin păduri, peste stânci, peste văi, peste ape. Iți guști mușchii, le încerci elasticitatea; îi joci în frâu, îi lași în trap. O să trăești o mie de ani. Ai o mie de inimi. Ai vrea să pui una din ele în praștie și chiuind, să tragi cu ea în cerul cu obrazul neted și lucios ca bobul de cireașă. Te-ai despuiat de griji, ca de o piele bolnavă. E atâta bine! Adio necazuri. Adio zi de mâne... Ești deasupra vieții... Bonjur fericire; bine ai venit. Acum rămâi la noi; nu-ți mai dăm drumul...

Inaintezi. Vântul se apleacă și suflă ceva la urechea pădurii. Frunzele, izvoarele, iarba, păsările, luminișurile, animalele, crângurile, poenile, gângăniile prind deodată glas. Toată lumea asta de pene, de blană, de mătase lucioasă, de arome, de esențe, încucișează schimburi de cuvinte, corespondențe aeriene, semnalizări secrete... Totul ciripește, murmură, șueră, susură, foșnește... Te așezi pe iarbă, lângă pârâul ce topește între stâncile de pe piscuri, diamante de ghiață. Te desbraci gol, ca ochiul. Te întinzi la umbră și închizi pleoapele. Intre d-ta și lume, nicio piedică. Te simți una cu totul care intră în d-ta și căruia îi dai tot. Te cununi cu natura. Nu mai ai limită, nu mai ai contur; îți simți o viață monstruoasă, primară, protoplasmică, care se dilată, se umflă, se întinde, închide în ea, își face sie-și, și cer și munți, și soare și păduri, și vietăți și izvoare. Ești sănătos, ești mare, ești frumos, ești puternic, ești bun, ești tânăr. Cu un bobârnac poți nărui lumea; cu o suflare poți clădi una nouă.

VLADIMIR DIACONU



Cronica literară

Cărți: Iorgu Iordan, Introducere în studiul limbilor romanice — Iași 1932

II

Cu acestea se trece, în cap. II, la studierea *școalei idealiste a lui Vossler* (p. 100-166), cel mai înverșunat dușman al neogramaticilor, combătând mai ales *pozitivismul metafizic*, admițând pe cel *metodologic*. Vossler găsește că limba este *alogică* întrucât cuvintele nu lămuresc pe deplin noțiunile exprimate. Probează apoi cum provine limba dela indivizi izolați. Dăm și noi un ex.: O țărancă, fostă servitoare la oraș, spunea despre o fată din horă că are un *tren* frumos. Curios, am întrebat-o ce e aceea și, mirată că nu știu, mi-a arătat *obrazul*. Auzise de *ten* (fr. *teint*) și în mintea ei răsărise cuvântul cunoscut mai înainte, *tren*.

Se urmărește apoi evoluția limbilor romanice, în special franceză, ale cărei baze fonetice aparțin sec. XII și parte sec. XVII; se observă că în sec. XVIII, jurnalismul a înăbușit dialectele răspândind limba dela centru. Romantismul deasemenea arată o grijă exagerată pentru stil; se caută cuvintele. Sistemul lui Vossler a fost mult discutat pro și contra, de Klemperer, Spitzer, Rübel, Weidenmüller, Bovet, Wechssler, Sütterlin, Dittrich, Herzog. La menținerea aceleiași teorii contribue și W. v. Humboldt cu B. Croce, ale căror păreri sunt larg discutate (p. 141-148), cu toată obiectivitatea posibilă, care de altfel caracterizează pe autor de la un capăt la altul al lucrării.

Lerch, Lorck, Spitzer, care introduce stilistica în etnologie, Bertoni formează așa zisa școală vossleviană, fără a fi elevi, dar aducând puncte noi de vedere, deși se deosibesc în altele (p. 149-166).

Capit. III tratează despre *geografia linguistică* (p. 167—323). Este cel mai întins capitol întru cât se referă la școala cea mai răspândită azi și fără îndoială, aceea care va duce la cele mai bune rezultate având la bază atlasul linguistic. Autorul îi atribue caracterul de metodă, nu de știință, deoarece se deosibește de alte școli numai prin maniera de lucru. Are la bază *sunetul*, nu *cuvântul*. Wenker întocmește cel dintâiu atlas linguistic sub influența neogramaticilor, dovedind un lucru foarte important: nu există dialecte, cu atât mai mult granițe dialectale*. Apoi Weigand a dat un atlas dacoromânesc, care face un pas înainte. Cel mai cunoscut însă este al lui Gillieron și Edmont, pentru Franța, care a plecat dela un chestionar de peste 1900 de cuvinte. Un amănunt de reținut, colaboratorul lui Gillieron, și care mergea la fața locului, era *un negustor* pasionat pentru limba natală, din care cauză s'a devotat linguisticei, așa cum mai 'nainte un Schliemann se devotase archeologiei. Prin acest atlas s'a impus o constatare. Parisul a influențat modificarea limbii în directă legătură cu mijloacele de circulație între el și periferie. Unde nu există această legătură limba locală e mai refractară invaziei. Cultura e și ea un mijloc de a primi cuvintele, migrația putându-se efectua mai ușor prin ea, chiar dacă depărtarea e mare.

Autorul expune pe larg principiile doctrinei lui Gillieron (p. 183—209). Se bazează pe alunecarea sunetului, omonimie, contaminație, etimologie populară, hipertrofie semantică, care toate silesc limba să-și schimbe sunetele cuvintelor, sau chiar cuvintele. Metoda lui Gilliéron a fost mult discutată. I-au fost ostili tot francezii, în frunte cu A. Thomas, și a fost mai bine primită în alte țări. Insuși autorul cărții de față face o amplă discuție, găsind că metoda lui Gilliéron „a produs o revoluție adâncă și binefăcătoare" în geografia linguistică (p. 224). Dintre Români însemnăm pe Candrea, Philippide, Pop, Al. Rosetti și Iordan însuși, care s'au ocupat și aplicat această metodă, pe care o cred și eu foarte nimerită pentru cercetări în ținuturile noastre. Dar ea trebue să meargă mână în mână cu textele, deci și istoric, cum cred că bine face Drăganu. Insfârșit aceleași preocupări le-au avut Millardet, Bruneau, Terracher, Bloch și Dauzat, care chiar atunci când combat pe Gilliéron, îl complectează mai degrabă decât îl critică (p. 235—253). In Elveția deasemeni a fost practicată metoda de Morf, Gauchat, Iaberg, Jud, Hubschmied și von Wartburg (p. 254—269), ca și în Germania, Austria, Catalonia și Italia, unde s'a ajuns la alcătuirea atlaselor lingvistice. La noi se lucrează deasemeni. Acum în urmă văd că schema ținuturilor cercetate ne e dată în revista *Țara Bârsei* nr. 3 (1933). Se studiază apoi geografia folklorică și neolingvistica (p. 311—323).

Insfârșit, capitolul ultim tratează despre *școala linguistică franceză* (p. 324—439). Ea aparține lui Ferdinand de Saussure, indo-europenist nu romanist, care are la bază *concepția sociologică a limbajului*. El pune alături și în opoziție analogia cu alunecarea sunetului, însă sunt unele lucruri care-l leagă de școala tradițională, de și se apropie foarte mult de Gilliéron. Despre el profesorul Iordan zice că „e greu de închipuit un observator al faptelor lingvistice mai profund și mai obiectiv decât Saussure" (p. 328). Și doctrina lui a fost mult discutată. Unul din elevii lui este și savantul de reputație mondială Meillet, la care se alătură elevul lui însuși, Vendryes. Urmează adepții școalei franceze, celebri ca un Bally, Brunnot, Grammont.

Autorul trece apoi la studiile despre *argot*, limba specială a unui grup social bine determinat. Acesta a intrat în literatură chiar cu François Villon (sec. XV), și acum prin Richepin. Lazăr Șăineanu este savantul sorbonist care s'a ocupat cel mai mult cu studierea argotului. Pentru cel francez adaog și numele lui Marcel Schwob, elegantul autor care a dat literaturii *Le livre de Monelle*.

Cartea sfârșește cu o *încheere* care sintetizează întreaga discuție (p. 440-448). Calea de urmat a autorului e aceasta: „să pornim dela *pozitivism*, adică

(Continuare în pag. VIII-a)

Antologia Dragostei şi a Femeii

— *Bărbatul însurat trebue să ştie mai bine decât altul, când nu mai poţi consola femeile.*— (Lord Thomson of Cardington).

— *Provincia condamnă cea mai mare parte a femeilor la virtute.* — (Fr. Mauriac)

— *Unei femei îi trebue un bărbat, fie un soţ, sau un amant, sau un duhovnic.* — (Raymond Escholier)

— *Numai oamenii anormali sau bolnăvicioşi au dat dragostei o mască urâtă. Nimic mai curat decât dragostea omenească.* (M. Prévost)

— *Corpul unei femei tinere, elasticitatea lui, rotunzimile calde, fineţa şi luminozitatea epidermei, — este realizarea formală şi structurală cea mai desăvârşită a materiei vii, este miracolul suprem înfăptuit de natură după miliarde de dibuiri şi încercări neizbutite, este terminul ultim al evoluţiei cosmice.* — (G. Ibrăileanu)

— *Femeile totdeauna vor prefera servitutea lor pentru libertatea noastră.* — (J. Rostand)

— *Dragostea, asemenea avuţiei, este făcută pentru a fi cheltuită. A cheltui cum trebuie, înseamnează a te îmbogăţi.* — (P. Géraldy)

— *Prietenia este vorba cea mare a femeilor, sau pentru a începe, sau pentru a concedia dragostea.* — (Sainte-Beuve)

— *Greu să defineşti dragostea: ceia ce se poate spune este că, în suflet, este să domnească o pasiune; în spirit, este o simpatie, şi, în corp, nu este decât o dorinţă ascunsă şi delicată de a poseda ceiace se iubeşte după multe mistere.* — (La Rochefoucauld)

— *Fetele tinere cred că bărbaţii însuraţi desmeardă fără încetare pe soţiile lor; şi călugării îşi închipuesc că războinicii au totdeauna sabia la mână. Totuşi câte odată iei parte la zece campanii fără să tragi spada.*— (Mareşalul Turenne)

— *In dragoste, nu sunt cei care cedează care iubesc mai mult; sunt cei ce rezistă.*—(D-na de Lambert).

— *Nimic nu iubesc mai mult femeile, decât ceiace nu este permis.* — (Publius Syrus)

— *Cel care nu preţueşte defectele aceleia pe care o iubeşte, nu poate spune că este cu adevărat îndrăgostit.* — (Calderon).

— *Nici un om înţelept nu pune la încercare nici sticla, nici femeia.* — (Lopez de Vega)

— *Bărbaţii nu sunt altceva, decât ceia ce place femeilor.* — (La Fontaine)

— *Dragostea, astfel cum există în societate, nu-i decât schimbul a două fantezii şi contactul a două epiderme.* — (Chamfort)

Alese şi tălmăcite de
AUREL GEORGE STINO



Manuscrisele autorilor moderni

La splendida serie de expoziţii ale cărţii deschisă la Londra în „Old Marylebore Court house", *s'a adăugat şi o secţie pentru manuscrisele autorilor moderni, împrumutate de ei sau de alţii, în a căror posesie sunt. Au sosit zeci de lăzi cu asemenea manuscrise. Printre altele manuscrise de ale lui Bernard Shaw „Călăuza femeii inteligente" şi corectura de „Saint Joan". Dr. Arnold Bennet paragrafe din „The Death of Simon Fuge". Două manuscrise ale lui Barrie, considerate ca singurele rămase din Peter Pan.*

Cel mai mâzgălit manuscris şi mai plin de corecturi este al lui Wilkie Collins, împrumutat dela un membru din familie dimpreună cu manuscrisul unei nuvele a lui Rudyard Kipling, cu scrisul ordonat şi deslusit. Bernard Shaw a trimis, pe lângă manuscrisele sale, un vraf de foi scrise pe hârtie de India, a lui T. E. Lawrence, pentru recenta traducere a Odysseii. O altă foaie tot de T. E. Lawrence „Cei şapte stâlpi ai „Inţelepciunii" a fost trimisă de altă cineva. Să nu confundăm însă pe T. E. Lawrence, cu D. H. Lawrence, scriitorul bine cunoscut. Din manuscrisele lui a trimis unul singur soţia lui şi anume pe acel al romanului: „Fii şi amanţi".

Sunt apoi reprezentaţi din autorii moderni: Rose Macauley, Chesterton, Prestley, Granville Barker... Pe lângă interesul pe care-l provoacă manuscrisul ca atare, această expoziţie a mai avut şi avantajul de a aminti cărţi de o importanţă consacrată pentru cititorii luminaţi, doi sau trei scriitori cu cărţi care arată talentul lor în progres, sau revelează felul în care au fost lucrate. De pildă Strachey este reprezentat nu numai prin capo-d'opera sa „Regina Victoria", dar şi prin studiul asupra lui Othello care a rămas neterminat la moartea autorului.

Este apoi seria de scrisori a lui Richard Burton în care discută opera sa: „Book of Sword". Iar Bernard Shaw întovărăşeşte manuscrisul său Joan cu note arătând unde şi cum a compus diferitele porţiuni ale operei.

Publicul englez se arată foarte interesat de această parte a expoziţiei.

Mama lui Verlaine

In cartea sa „Verlaine tel qu'il fut" *François Porché, vorbeşte mult de mama lui Verlaine.*

Anii săi din urmă au fost cei mai nenorociţi. Lupta, care a făcut interesul străpungător şi drama vieţii sale, lupta împotriva răului din firea lui, e părăsită. El se dedă cu totul pasiunilor celor mai respingătoare. Şi pe când faima lui creşte şi admiraţia cenaclurilor literare îl proclamă „Prinţ al Poeţilor", „le pauvre Lélian" se tăvăleşte prin spitale, prin camerele mobilate cele mai rău reputate, în localurile de desfrâu, cu prostituatele. Se ştie că a murit în camera mobilată a unei astfel de prostituate, Eugenia Krantz. Aceasta pe când era el în agonie s'a dus la vecini să bea un păhăruţ. Când s'a întors l-a găsit mort, întins gol pe podele, în faţa portretului tatălui său.

Mama lui s'a arătat pururi ca cea mai îngerească personificare a iubirii materne. Niciodată această iubire totală, dezbrăcată de orice pretenţie sau cerinţă egoistă, nu s'a lăsat descurajată, nu a şovăit în faţa oricărui păcat, a oricărei decăderi a copilului ei. Par'că cu cât cădea mai jos cu atât îl iubea mai adânc şi cu mai mult devotament. Oricât s'ar fi înjosit el, oricât ar fi maltratat-o pe ea şi în această privinţă este tipică scena când se aruncă asupra mamei sale într'un acces de delir alcoolic şi o strânge de gât şi când poate ar fi omorât-o dacă nu ar fi intervenit servitoarea, ori cât s'ar fi tăvălit în noroi şi crimă, odată n'a făcut apel la inima ei fără să-i răspundă. Iertare şi milă, nesfârşită milă şi duioşie pentru nenorocitul ei vlăstar. Oricând îl ştia în nenorocire mergea să-l îmbrăţişeze cu dragostea şi blândeţea ei neturburată. Nu ştia ce să mai inventeze ca să-l aline. Ii dădu încetul cu încetul tot puţinul ei avut, pe care îl cheltui în modul cel mai destrăbălat, iar ea muri pe paie, într'un han murdar din Bastille. Muri tot îngrijindu-l pe el, care era bolnav de reumatism şi hydroaethroză, de o pneumonie căpătată la căpătâiul său.

Viaţa, pe care a închinat-o toată fiului său, nu a fost decât un lung şir de suferinţe şi sacrificii, care însă nu au turburat, o clipă, nesfârşita, dulcea şi duioasa ei iubire. Nu credem să fie în lume o pildă mai desăvârşită de complectă uitare de sine, de devotament şi iubire maternă, ca această pură, angelică bunătate a mamei sărmanului Lelian.

dela cunoaşterea cât mai profundă şi mai sigură a faptelor, şi să ajungem la *idealism*, în sensul etimologic al termenului adică la idei generale, la filozofia limbajului" (p. 447), care arată poziţia ce crede a urma.

Se dă apoi câte un *indice de lucruri, nume* şi *cuvinte*.

Prin caracterul ei şi voinţa autorului, cartea aceasta este un excelent manual pus în mâna studentului. Prin informaţia sa şi prin tonul cu totul obiectiv — o repetăm, — ea poate fi un îndreptar oricui; cred că profesorii de limba română, cum şi cei de limbi neolatine, nu pot cunoaşte din altă parte mai bine decât de aici, marea problemă a romanisticei. De aceea ea nu va putea lipsi din mâna nici unuia. Istoricii — care nu trebue să uite pe filologi — vor găsi şi ei informaţia care le e necesară pentru toponimia şi onomastica istorică. Nici unii, nici alţii nu vor mai fi siliţi să se informeze prin lucrări similare străine: o au acum pe a lor în limbă proprie.

Ceeace ridică şi mai mult valoarea acestei lucrări, e gândul cu care a fost tipărită: îndreptându-se către studenţi profesorul lor a lăsat la o parte remuneratorul editorial de cursuri şi le-a dat o carte bună pe un preţ modic în raport cu greutăţile întâmpinate. E deci şi un exemplu.

AURELIAN SACERDOŢEANU

* *Scopul şi metodele anchetelor dialectale* au format şi obiectul unui studiu al compatriotului nostru Sever Pop, care trebue luat ca ghid în astfel de cercetări prin corespondenţi. Câteva anchete de acestea, s'au rezumat în *Dacoromania*, altele sânt la Institutul din Cluj.



Cronica gastronomică

Din carnetul unui gastronom

Rostul bucătăriei e să pue în valoare alimentele insipide, nu să anuleze gustul celor savuroase. Un bucătar care numai din mania de a inventa, ar întrebuinţa o materie primă de calitate, cum ar fi de pildă icrele negre proaspăt tescuite, în cine ştie ce combinaţie complicată, se dovedeşte a fi tot atât de zevzec ca şi fabricantul care ar introduce un Stradivarius sau un Amati în mecanismul unei orchestre mecanice.

*

Când patru domni aşezaţi la o masă, cu câte o listă de mâncare în mână, se adresează în cor chelnerului aiurit cerând fiecare altceva şi dând simultan amănunte şi recomandări diverse, e clar că acei domni nu ştiu să formuleze o comandă. Dar când un singur domn, după ce a examinat lista şi şi-a fixat cu răbdare menu-ul se adresează unui chelner distrat, care după pronunţarea cuvintelor : adă-mi o... pleacă glonţ la bucătărie, fără să ştie dacă va trebui să ceară o ciorbă sau o friptură şi care se întoarce tot atât de agitat, întrebând candid : „Domnul ce doreşte?" — şi asta de mai multe ori — e tot atât de clar că se află în faţa unui chelner care nu-şi cunoaşte meseria.

Ambele scene pot fi văzute de câte două ori pe zi la absolut toate restaurantele din Capitală.

*

Nu e datoria clientului să memorizeze ce-a mâncat, ci a chelnerului să ştie ce-a servit.

*

Dacă nu puteţi renunţa la obiceiul de a desface oul fiert cu cuţitul, scoateţi-vă şi ghetele (poate vă strâng).

*

Dacă aveţi un musafir care îşi bagă cuţitul în gură, daţi-i un brici.

*

Nu faceţi tovărăşie cu bogătaşul care nu are totdeauna untdelemn fin şi oţet de vin pe masă şi unt proaspăt la bucătărie.

*

Pe omul bogat care invitându-te la masă îţi dă mâncare proastă şi vin ordinar, sub pretext că de d-ta nu se jenează, nu ezita să-l calomniezi, mai ales în faţa femeilor, exagerând cât poţi. Merită.

*

Dacă vă aflaţi la un amfitrion atât de meschin încât să-şi fi luat măsuri să se gătească de pildă exact atâtea pârjoale câte persoane sunt, luaţi două şi lăsaţi-l fără porţie. Ca lecţia să rămâie neuitată, e recomandabil să nu mâncaţi decât cel mult o jumătate de pârjoală, chiar dacă vă e foarte foame: face. Dacă întâmplător e câne în casă, daţi-i restul.

*

Bestia care ştiind că deteşti usturoiul sau că ai de făcut în acea zi o vizită, te asigură că mâncarea pe care o ai în faţă nu conţine pic, pentru a conveni surâzând, după ce te-ai otrăvit, că în adevăr i-a pus o ideie, n'o lua la palme: ucide-o! Curtea cu juri e mai comprehensivă decât justiţia obişnuită.

*

Antropoizii care îţi servesc cognac ordinar, turnat de ei înşişi în butelii originale de fine Napoléon, mă fac să regret inchiziţia. I-aşi vedea cu plăcere întinşi pe spate pe-un câmp de tortură, pe când gealaţii roşii le-ar turna pe gât prin pâlnii uriaşe conţinutul butoaielor, până când nu s'ar mai deosebi burţile de butoaie.

*

Falsificatorii de monedă, la puşcărie! Falsificatorii de vin, în pământ! Să dea înapoi pământului ce i-au furat: sânge!

*

Un vin mare într'un pahar ordinar e ca o cucoană frumoasă, nepieptănată, nespălată şi'n sdrenţe.

*

Vinurile de Bourgogne sunt sensuale. Se coboară în picioarele convivilor de ambe-sexe, le furnică, le agită şi le amestecă. De aceia, după ce s'a servit Bourgogne-ul socot deplasat gestul amfitrionului care se face că şi-a scăpat şervetul, pentru a controla sub masă. Dacă e gelos, să mănânce singur şi să bea apă.

*

Nimic nu-mi face mai multă poftă de mâncare decât un conviv jovial, grăsun, puţin chel, proaspăt ras, îmbrăcat cu îngrijire şi în a căruia mâni uriaşe cuţitul şi furculiţa par jucării.

PASTOREL



UN SCANDAL

Insemnări

Arta decorativă în teatrul modern

Muzeul Galliera, din Paris, a organizat o expoziţie de vară din cele mai interesante, reprezentând evoluţia decorului şi a costumului în teatru şi muzică, din 1910 şi până azi.

In 1910, pe vremea teatrului Antoine, punerea în scenă era de o exactitudine şi o conformitate cu realitatea atât de minuţioasă încât Antoine pretindea să fie şi clanţe, de adevărat, la uşi şi ferestre. De altfel Antoine, el însuşi, şi-a schimbat cu totul vederile până în cele din urmă.

Prima reprezentaţie, în care fantezia, poezia, culoarea şi lumina strălucitoare au luat locul meticuloasei exactităţi şi brutalei realităţi a teatrului naturalist, a fost aceea a „Sheherezadei", cu decoruri verde jad şi albastre. Decorurile acestea, au stârnit entuziasm de neînchipuit şi s'au păstrat la muzeul artelor decorative, de unde le-a împrumutat Muzeul Galliera pentru expoziţia sa.

Momentul culminant al acestei mari schimbări în arta teatrului şi a costumelor, a fost însă acel al apariţiei baletului rus. Baletul acesta a fost nu numai revoluţia unui gen şi crearea unei arte de o poezie, un avânt înaripat şi o fantezie extraordinară, dar şi semnalul unei adevărate revoluţii în lumea teatrului şi a artelor decorative de pretutindeni. Rouché, care a organizat reprezentaţiile, a obţinut pentru nouile sale concepţii scenice, colaborarea artiştilor celor mai mari şi concursul pictorilor cu technică nouă şi talent deosebit, ca Picasso şi Derain. O mişcare asemănătoare s'a pornit în toate ţările, în direcţia aceasta.

In Anglia Gordon Craig, în Germania Stern Orlic, în Franţa Charles Guerin, Segonzac, Matisse, André, Helle, în Rusia Corovin, Bilibin, A. Bendis, Sudeitin, au pornit o luptă însufleţită împotriva rutinii, banalităţii, a bogăţiei false, lipsită de gust şi incapabilă de a da iluzia cerută de piesele reprezentate.

Muzeul Galliera prezintă într'o panoramă plină de gust, toate inovaţiile, aduse de decoratorii şi regisorii din ultimii ani. Sunt expuse acolo machetele orientale ale lui Simon Lissim, *măreţele decoruri ale lui* André Boll *pentru piesele* „Le sang de Dalton", „Tristian şi Iseult", *costumele sale pentru* „Les joyeuses Commères de Windsor", *frumoasele prezentări ale lui* Reni Pior, Pedro Pruna, Gaston Baty, Exter, Nathalie Gutcharova, *ale grupului* Art et Action *şi mai ales decorurile simplificate şi totuşi pline de o bogăţie impunătoare ale lui* Paul Colin *şi altele, foarte numeroase, având fiecare o notă nouă şi îndrăzneaţă.*

In mobilierul teatrului se observă o uşoară reacţiune împotriva „nudismului" atât de neplăcut al timpului nostru. Sunt apoi expuse loje pentru artişti, delicios stilizate şi armonizate, un piano splendid lucrat în abanos macassar, viori cu desemne de Bernard Naudin—cărţi, afişe, programe, delicios lucrate, între care cităm pe ale domnişoarei Clouzot, *portrete-busturi, dansatoare în bronz ca acele ale lui* Degas, Rupert Carabin, Sandoz, *etc., în ceramică şi altele.*

Mai ales e interesantă sala caricaturilor: Mistinguette, Mayol, ale lui Hugon, Cécil Sorel, a lui Bils, Ivonne Printemps, a lui Cam, extraordinar de reuşite, în cruzimea, fantasticul şi nebunia unui humor irezistibil.

Menţionăm un procedeu nou, inventat de Sandoz, după care pe un fond pictat cu culori chimice, care primesc sau refuză unele raze, se proectează un decor, care se schimbă, schimbând numai eclerajul. Aceiaşi pânză, pe care nu apare nimic când nu e luminată, poate da diferite şi multe decoruri, după cum reacţionează la eclerajul ce cade pe ea. E o invenţie care va avea urmări importante pentru punerea în scenă în viitor.

Spiritul după Paul Valery

Intr'o conferinţă ţinută la Nouvelle école de la Paix, Paul Valéry emite interesante şi originale păreri asupra ceeace numim noi spirit.

O definiţie a spiritului, după el, ar fi aceea că spiritul este o putere de transformare. *Bine înţeles că această definiţie nu este o definiţie în senzul riguros al definiţiei geometrice. Este mai mult o încercare de a-şi reprezenta „în mod rapid şi istoric" şi pentru a le lămuri puţin, o serie foarte complexă şi dificilă de idei.*

Această „putere de transformare" se prezintă în omenire sub diferite forme şi în diferite grade, dela cele mai simple substituiri ale memoriei, până la cele mai complexe şi abstracte concepţii ale creerelor celor mai superior organizate.

Această putere de transformare, zice Paul Valéry, a influenţat asupra omenirii, pornind-o spre ceeace numeşte „Aventură". „Aventura" e, după părerea sa, depărtarea omului din ce în ce mai mult de condiţiile de existenţă ale speciei animale. Aceste condiţii, care sunt, de fapt, condiţiile normale ale vieţii, au fost create de natură. Rolul spiritului în evoluţia omenirii, de la primele încercări de civilizaţe, ale primilor oameni şi până azi, a fost de a depărta pe om, din ce în ce mai mult, de condiţiile naturale ale vieţii.

Spiritul a jucat acest rol, înfiripându-şi vise, *apoi cu un fel al său propriu de a lucra, a căutat, prin puterea sa de transformare, să se realizeze aceste vise. Ideile cele mai îndrăzneţe, realizările cele mai miraculoase ale civilizaţiei au existat, fără îndoială, sub formă de vise în legendele cele mai vechi ale omenirii. Nu a visat oare omul, în basmele primitive, la călătorii, în care să fie transportat, pe toată suprafaţa globului, mai iute ca gândul? nu a prevăzut el vorbirea la distanţă, fabricarea aurului, etc., şi nu a realizat omenirea cea mai mare parte din visurile sale?*

Paradisul din coloniile africane

André Demaison a scris de curând o carte ciudată în felul său, dar foarte impresionantă „Tropique". Ea poate fi displăcută imperialismului francez, care afirmă că lucrurile s'au petrecut în felul relatat de André Demaison, într'o epocă relativ depărtată, dar că în prezent totul este cât se poate de bine, într'o lume cât se poate de bună.

Oricum ar fi lucrurile, André Demaison a ţinut să-şi scrie cartea sub formă de confesiune şi mărturie a unuia care a trăit aventura groaznică pe care o povesteşte.

Ea se petrece într'un „comptoir" din Senegal, unde autorul vine să lucreze la vârsta de 19 ani. Indată însă simte cum se urzeşte şi se ţese în jurul său ameninţarea unei morţi inevitabile.

Şeful său un subofiţer, Panier, nebun primejdios, maniac autoritar, de o gelozie absurdă, îşi simte autoritatea ameninţată prin prezenţa subalternului său şi hotărăşte să-l suprime. Acesta simte din zi în zi cum se strânge laţul în jurul său şi îşi aşteaptă sfârşitul sub încordarea unei spaime veşnice, în mijlocul unei cete mici de europeni, în care presimte clocotind aceeaşi dorinţă ascunsă de a se suprima unul pe altul. In aceste condiţii de viaţă şi mai ales în atmosfera închisă şi copleşitoare a ţărilor tropicale, admirabil redată de autor, teama devine obsesiune, „coşmar", sufletul europeanului se descompune şi din adâncuri se naşte în tânărul civilizat grozavul impuls al uciderii. In timpul acesta, însă, Panier se îmbolnăveşte de friguri galbene. Subalternul său îl îngrijeşte, încordarea nervilor îşi dă drumul, drama se destinde. Panier scăpat, pleacă să moară, probabil, în alte paragini.

Din toţi cei evocaţi de André Demaison, numai negrii sunt simpatici, deşi se simte şi la ei crima şi vrăjitoria mocnind în ascuns. Cartea cucereşte atât prin încordarea dramei, cât şi prin accentul adevărului şi puterea sincerităţii cu care aventura grozavă e povestită.

Virtutea Roşie

Oricare ar fi părerile noastre despre Rusia sovietică, ea rămâne una din cele mai interesante experienţe, în ceeace priveşte puterea de stat, în viaţa modernă. Ella Winter, o scriitoare engleză care cunoaşte foarte bine limba rusă şi a stat un timp mai îndelungat printre prieteni în această ţară, a scos de curând o carte „Red Virtus" în care a căutat să pună în lumină noua etică şi noile relaţii sociale ce s'au creat şi s'au stabilit în Republica sovietică.

Starea generală a spiritelor este mai mult un fel de ascetism decât ceeace numim noi idealism. Domneşte, în genere, dispreţ *pentru confortul material şi* cultul ideei, *o credinţă, care pare că ar putea strămuta munţii din loc, se simte la cei mai buni dintre sovietici. „In Rusia, zice ea, vedem azi o rasă care şi-a croit un drum nou şi-şi călăuzeşte viaţa, după un plan conştient, spre un scop bine definit şi clar conceput". „Fiinţele omeneşti, au construit o ordine nouă, dar această nouă ordine formează la rândul său fiinţele omeneşti". Jucăriile copiilor, educaţia lor, conversaţia dintre ei, toate dovedesc că ei s'au deprins cu noua morală. Tineretul pare a fi devenit indiferent cu totul faţă de vechile credinţe, li s'au şters cu totul din minte ca şi când niciodată n'ar fi existat. E o lume cu totul nouă care se formează sub ochii noştri. Ella Winter tăgădueşte că ar fi acea întinsă şi nenaturală tiranie despre care se vorbeşte mereu. Ea numeşte această nouă putere de viaţă, acest nou fel de a judeca şi a dstribui valorile sociale şi morale :* „Virtutea Roşie".

Renaşterea studiilor istorice

In prezent asistăm la o renaştere a studiilor istorice. Un fapt e sigur, anume că sărăcia producţiilor romantice şi fantezia biografiilor romanţate a plictisit publicul, care arată un viu interes pentru lucrările istorice solid documentate.

De altfel, haosul lumii actuale, temerile formulate zi de zi şi viitorul civilizaţiei noastre, îndeamnă spiritele să cerceteze trecutul fie cu speranţa că vor găsi un sfat, fie în dorinţa de-a găsi numai cauzele şi explicarea dezordinei actuale.

Trebuie să recunoaştem deci că arhivele particulare se deschid pe zi ce trece mai mult, că istoricii posedă o documentare din ce în ce mai mare, că ei studiază mai metodic şi mai ştiinţific.

Pe lângă acestea, mai contribue şi faptul că lumea a ajuns la o perioadă a evoluţiei, în care tot ce era în germene în Evul Mediu şi-a dat roadele, ajungând la maturitate, aşa încât putem arunca uşor o privire de ansamblu asupra secolelor care s'au scurs, le putem privi ca un tot bine închegat, în care distingem totuşi urmările efectelor şi cauzelor.

Orice s'ar zice, trebuie să ne felicităm de renaşterea studiilor istorice. Vastele perspective sintetice pe care ni le prezintă astăzi erudiţii demni de încredere, din toate punctele de vedere — vor înlocui cu folos „mica istorie" — care-şi are meritul — dar care eri luase un avânt exagerat.

Păreri hitleriene

„Dacă ar vrea cineva să creeze o atmosferă de ură şi antipatie împotriva Germaniei, zice Nitti, *într'un articol, din publicaţia* „Le Mois", *n'ar avea decât să traducă în franţuzeşte, englezeşte şi spanioleşte şi să răspândească în mii de exemplare, cartea lui Hitler „Mein Kampf". Aceasta nu e numai o antologie de geşeli şi absurdităţi istorice, etnice antropologice, dar şi apologia crimei. Ceeace a scris Hitler despre Evrei este nu numai o ofensă împotriva oricărei legi morale, dar şi o ofensă a logicii.*

„De pildă, ce poate fi mai absurd decât teza hitleriană după care, Franţa, duşmana vecinică a Germaniei, vrea dominaţia lumii cu protecţia... Negrilor şi complicitatea Evreilor! Nimic mai stupid din punct de vedere ştiinţific decât consideraţiile sale asupra raselor şi ideia că Germanii sunt Arieni puri pe care Evreii îi vor contamina.

„In Europa şi chiar în Germania nu mai există rase pure, iar Franţa şi Italia sunt ţările cele mai amestecate. Din acest amestec de altfel au eşit civilizaţiile cele mai superioare şi mai rafinate.

Iar mai departe:

„Nimic mai stupid decât să vorbeşti de lupte dintre rase în Europa de azi; numai şarlatanii repetă stupidităţile lui Gobineau, care era el singur un şarlatan şi a creiat mitul arienilor, fără să cunoască nimic din antropologie şi etnografie sau istorie. Germanii, ei înşişi sunt un popor, dar nu sunt o rasă.

Articolul se încheie astfel: „Cred că nici o propagandă împotriva Germaniei nu poate fi mai eficace decât Hitlerismul. Dacă această mişcare nu se transformă, dacă nu-şi pierde caracterul originar, riscă a fi pentru ea mai nenorocit decât imperialismul lui Wilhelm al II-lea şi a nefaştilor săi colaboratori".

Balzac despre George Sand

Legenda ne-o arată pe geniala George Sand ca o amantă infidelă, pe cât de exaltată pe atât de schimbătoare şi fără inimă. Memoriile contimporanilor, jurnalul fraţilor Goncourt, dar mai ales corespondenţa dintre ea şi Flaubert, dintre ea şi Balzac, ne-o evocă în culorile cele mai frumoase şi în lumina cea mai simpatică.

Balzac scrie surorii sale d-na Surville: „O să-ţi povestesc devotamentele nemărginite ale acestei femei pentru aceşti doi bărbaţi (Musset şi Chopin) şi atunci vei recunoaşte că nu e nimic comun între îngeri şi demoni. Toate prostiile care le-a făcut ea nu sunt decât titluri de glorie pentru sufletele mari şi frumoase. A fost înşelată de toţi, La Dorval, Bocage, Lamenais, etc., etc., etc. Din cauza aceluiaş sentimentalism este trasă pe sfoară în prezent de Liszt şi d-na d'Agoult; dar îşi dă seama acum şi despre această pereche, cum şi-a dat seama despre La Dorval, căci este din acele spirite care sunt foarte puternice în cabinet, când e vorba numai de inteligenţă, dar foarte uşor de înşelat pe terenul realităţilor". Iar altă scrisoare, tot către sora sa, în 1839, zice:

„Nu are nici o micime de suflet, nici una din acele josnice gelozii care întunecă atâtea talente contimporane. Numai Dumas îi seamănă în această privinţă. George Sand este o prietenă foarte nobilă. Aşi consulta-o cu toată încrederea în clipele mele de îndoială asupra hotăririi celei mai logice de luat în cutare ori cutare împrejurare. Dar cred că spiritul critic îi lipseşte când o iei pe neaşteptate. Se lasă prea uşor convinsă şi nu ştie să combată motivele pe care le opune adversarul ca să-şi dovedească dreptatea".



Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR 664
DUMINICA 27 AUGUST 1933

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 }   FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

In memoria lui Alexandru Philippide

Sub forma unei triste ceremonii de vacanță, singura dată când pentru el s'au agitat străzile adormitei cetăţi moldovene, Ieşenii au condus la odihna veşnică pe unul dintre puţinii lor oameni aleşi. Un suprem, modest şi meritat omagiu al celor din jurul lui, la care se asociază şi rândurile următoare:

Alexandru Philippide a cărui moarte s'a întâmplat în Iaşi la 12 August, era născut la 1 Mai 1859, la Bârlad. După ce a ocupat funcţia de bibliotecar timp de trei ani, el a fost alţi patruzeci şi nouă de ani profesor de limba română la Liceul „Naţional" (1884—) şi apoi la Facultatea de litere a Universităţii din Iaşi (1893—), al cărui decan a fost în mai multe rânduri. Era cel mai vechiu membru al Academiei Române în viaţă (ales la 1900) şi timp de un deceniu a lucrat la dicţionarul acestei instituţii, adunând un material imens pe baza căruia se lucrează actualul dicţionar, redactând el însuşi mai bine de un sfert, rămas şi azi în manuscris.

Viaţa acestui savant a fost închinată în întregime specialităţii şi cursurilor sale. Rămas în urma morţii premature a lui Lambrior să-i continue opera sa abia schiţată, Philippide şi-a format o bună metodă de linguist la şcoala lui H. Suchier şi Sievers la Halle a. d. Sale, unde a stat între 1890 şi 1892. Inainte de stagiul său în Germania, Philippide scrisese mai multe studii importante, dintre care manualul său Introducere în istoria limbii şi literaturii române *(Iaşi, 1888) a fost foarte favorabil primit de critica străină şi română, mai ales pentru bibliografia imensă acumulată şi pentru claritatea lui. Mai târziu a colaborat la câteva reviste române* (Convorbiri literare, Arhiva şi Viaţa Romînească) *şi străine* (Literaturblatt für germanische und romanische Philologie şi Zeitschrift für romanische Philologie).

Adept convins al şcolii neogramatice după întoarcerea sa din Germania, Philippide a dat în româneşte o prelucrare a cărţii de linguistică a lui Hermann Paul, cu exemplificare complectă din domeniul limbii române şi cu un aport personal remarcabil în volumul Principii de istoria limbii *(Iaşi, 1894); acest volum trebuia să servească de introducere la o mare istorie a limbii române, pe care însă, din cauza ocupaţiei sale intense cu dicţionarul Academiei, n'a mai publicat-o. A făcut să apară ca o lucrare preliminară o gramatică descriptivă a limbii române comune* (Gramatică elementară a limbii romîne, *Iaşi 1896), în care sunt de admirat numeroasele distincţii şi fineţa în determinarea valorii sintactice a formelor limbii noastre. Posibilităţile lui Philippide pentru studiile de sintaxă erau uşurate în afară de talentul său special pentru acest fel de cercetări şi de cunoaşterea practică şi teoretică a unui mare număr de limbi vii şi moarte. A fost poate cel mai mare poliglot român din timpul nostru.*

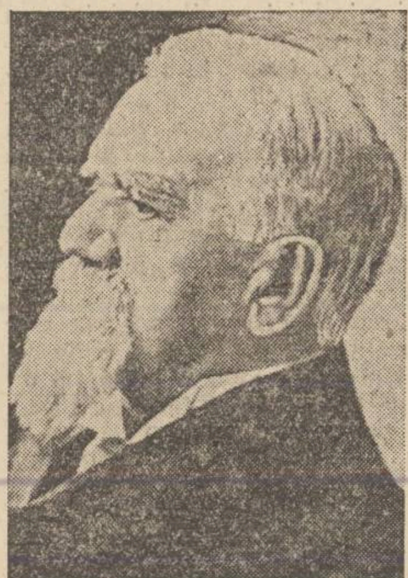
Cu toate acestea, în lunga sa carieră de profesor, considerând studiile de sintaxă română ca nefiind destul de avansate, el n'a făcut niciodată un asemenea curs la Facultate, alături de f o n e t i c ă *şi* m o r f o l o g i e; *în schimb, cursul său de filologie română suplinea în bună parte domeniile altor catedre, pe care chiar starea actuală a învăţământului superior în România n'a remediat-o: făcea un curs de linguistică generală şi altul de fiziologia sunetelor (domeniu pe care fostul elev al lui Sievers era deplin stăpân); un curs asupra originii poporului român, în care mai multe ştiinţe: istoria limbii, istoria, epigrafia şi etnografia îşi dădeau mâna pentru constituirea unei teorii originale asupra etnogeniei Românilor. Acest curs a fost apoi în parte tipărit în opera sa capitală* Originea Românilor *(Iaşi, 1925—1928, 2 volume), unde se întrec erudiţia şi munca îndărătnică a autorului pentru căutarea şi stabilirea adevărului. Depăşind obiectul principal al său, care este trecutul întunecat al poporului român în evul mediu, acest studiu este de o mare importanţă şi pentru domeniile învecinate: balcanic şi albanez (prezintând o teorie şi asupra originii acestui popor enigmatic). Este păcat că opera sa scrisă în limba română n'a fost rezumată — din timpul vieţii autorului — într'o limbă mai accesibilă savanţilor care se interesează de aceste cercetări.*

Philippide a aparţinut „Junimii" din Iaşi nu numai prin participarea sa — de altfel, după cum mărturisea singur, destul de rară — la şedinţele ei, dar şi prin spiritul de care era animată această societate. Cultul adevărului şi respectarea lui, chiar când venea în contrazicere cu sentimentele naţionaliste ale învăţaţilor rămaşi din „marea generaţie", duritatea atacurilor şi spiritul muşcător care apar în opera de critic a lui Philippide, se integrează în „direcţia nouă", mai ales ca o continuare a operei lui Maiorescu. Astfel unele dintre ideile lui Maiorescu apar în articolele lui Philippide din Convorbiri literare, *intitulate* Idealuri, *în polemica sa cu Dobrogeanu-Gherea şi cu Hasdeu.*



Alexandru Philippide

Alături însă cu aceste însuşiri, scrisul lui Philippide este caracterizat printr'o notă distinctivă faţă cu acel al lui Maiorescu ori Lambrior: această notă, dacă dă mai multă mişcare expunerii, poate fi considerată însă ca o însuşire negativă: este retorismul de catedră care invadează uneori pagini întregi din Principii *şi din* Specialistul român *şi care s'a temperat cu timpul până la prezentarea nudă şi obiectivă a faptelor din ultima sa operă. Acest retorism era şi mai accentuat în vorbire decât în scris; el făcea savoarea cursurilor sale, prin dialoguri însufleţite între savanţii care susţineau păreri diverse. Dialogurile mergeau uneori până la schimbare şi modulaţie de voce, toate terminându-se printr'un cuvânt de spirit ori prin reducerea la absurd.*



Titu Maiorescu

Sub o aparenţă mai mult severă, îndărătul ochilor vii care străluceau după lunetele groase, fixând pe interlocutor pentru a-i străbate profunzimile sufletului, se ascundea însă alături de raţionalistul devotat ideei şi adevărului, un sentimental. Amintirile sale din copilărie ori acele din timpul Iaşilor de altădată, desvăluite la foarte puţini, arătau suficient pe Philippide, credincios idealului său ştiinţific, a ascuns până la anihilare tot ceiace constitue sentiment şi pasiune: de aici dispreţul lui mărturisit pentru muzică şi chiar pentru poezie („instinct idiot"), deşi clasicii greci n'au avut un mai mare admirator pe pământul românesc. Unica pasiune pe care şi-a îngăduit-o, a fost aceia de a cunoaşte; de aici viaţa sa exclusivă de muncitor intelectual, şi tot de aici micile incidente cu acei care ar fi vrut să-i răpească timpul său preţios, incidente care au căpătat proporţii în ţări foarte îndepărtate (le-am auzit şi în Paris), ecouri datorite talentului verbal al celor pe care el nu i-a apreciat mulţumitor niciodată.

Acest solitar feroce, concentrându-şi cercul cercetărilor sale asupra unui domeniu limitat, a avut posibilitatea datorită spiritului său metodic să creeze o operă originală; solitudinea sa explică însă în mare parte şi opera lui de polemist, singura cale prin care natura sa combativă a depăşit pereţii sălii de curs.

Când a debutat Philippide nu mai exista pericolul mare al latinismului şi al celorlalte sisteme linguistice, în care se amestecau în măsură diferită naţionalismul şi ignoranţa şefilor de şcoli filologice. Cu rari excepţii, aveam în acel timp însă un pericol tot atât de mare, acel al competenţelor universale, isvorâte din diletantism şi închipuire prea mare de sine. Philippide şi-a pus ca ideal în viaţă, pe care l-a predicat tuturor celor ce se dedică muncii intelectuale: specializarea. *In* Introducerea *sa, găsim formulat acest deziderat pe care l-a urmărit în îndelungata sa carieră: „puterea minţii noastre este mărginită şi se poate scurge complect numai asupra unei minime părţi a lumii: cine caută să cuprindă cu a sa înţelegere prea multe lucruri, nu înţelege la urmă nimic dintrînsele; şi cu cât cercul de cercetare al său se lărgeşte, tot cu atât creşte şi superficialitatea. Fiindcă dar fiecare în parte nu putem şti decât foarte încurcat prea multe de odată, ar trebui să procedăm astfel ca măcar cu toţii la un loc să pricepem limpede cât se poate mai mult din lume: omenirea în asemenea caz ar poseda ea ceiace fiecare om în parte zadarnic s'ar sili să câştige. Şi dacă este dreaptă o asemenea dorinţă, apoi putem pune ca datorie pentru acel ce se devotează muncii intelectuale ca să-şi aleagă un cerc cât se poate mai strâmt de activitate. Diletantismul literar este negreşit interzis pentru oricare om şi curiozitatea ne împinge fără voia noastră să cuprindem cu mintea cât se poate mai mult; o cultură enciclopedică este poate chiar necesară pentru fiecare specialist: însă o privire limpede în natură nu ne este permisă decât într'o mică parte a acestia şi tot omul este dator să aducă obolul său de cunoştinţi precise la comoara de ştiinţă a omenirei".*

Dar şi specializarea în cultura română, după era enciclopezilor din epoca anterioară, a luat o formă particulară culturii noastre tinere. Şi în mai multe lucrări Philippide a arătat scăderile mari şi mici ale ştiinţii oficiale române, din diferite timpuri, produse ale aceluiaşi diletantism autochton, pe care el l-a numit: specialism român. *Aceste pagini triste prin constatările lor, au contribuit fără îndoială la remedierea răului, cel puţin în bună parte. Ele însă au afirmat mai mult în sufletul lui Philippide acel pesimism amar, care a culminat în una din ultimele lui dorinţe („Aşi vrea ca după moartea mea să mai trăesc o lună, să mă bucur că am murit").*

A fost Philippide o natură echilibrată, un spirit clasic, ceiace explică şi numărul restrâns al operelor sale pentru epoca noastră de condamnabilă inflaţie de tipărituri. Dar deasupra nobilei şi unicei sale ocupaţii, a fost Philippide un maistru venerat şi iubit, a cărui dispariţie lasă un gol sensibil în Universitatea unde a profesat şi în sufletele discipolilor săi.

I. ŞIADBEI

Opera lui A. Philippide

1. — *Incercări asupra stării sociale a poporului român în trecut,* Jassy, 1881 (71 pp.).
2. — *Cronica lui Huru (Convorbiri literare,* 1882, p. 245—58).
3. — *Introducere în Istoria limbei şi Literaturei române,* Iaşi, 1888 (242 pp.).
4. — *Idealuri (Convorbiri literare,* 1891, p. 1015—23; 1893, p. 289—320)
5. — *M. Gaster, Cresthomatie roumaine (Literaturblatt f. germ. u. roman. Phil.,* 1892 col. 128—132).
6. — W. *Rudow, Geschichte des rumän. Schriftums (ibid.,* 1893, col. 399—401).
7. — *Notiţă biografică şi bibliografică asupra lui Dimitrie Philippide (Arhiva Iaşi,* 1893, p. 162—67).
8. — *L. Şaineanu, Istoria filologiei române (Literaturblatt f. germ. u. roman. Phil.,* 1894, col. 91—93).
9. — *Principii de istoria limbii,* Iaşi, 1894 (346 pp.).
10. — *Rumänische Sprache u. Literatur* (în Mayer's *Konversations-Lexikon,* ed. 5-a, t. XIV, 1896, p. 1017—20).
11. — *Gramatică elementară a limbii române,* Iaşi, 1897 (384 pp.).
12. — *Specialistul român* (în *Omagiu lui Titu Maiorescu,* Bucureşti, 1900, p. 91—117; datat Iaşi, Octombrie 1899).
13. — *Limba dalmată (Convorbiri literare,* 1900, p. 102—112).
14. — *Ueber den lateinischen und rumänischen Wortaccent (Forschungen zur romanischen Philologie. Festgabe für Hermann Suchier,* zum 15. März 1900, Halle a. d. S., 1900, 28—44).
15. — *Altgriechische Elemente im Rumänischen* (Sonderabdruck aus *Bausteine zur romanischen Philologie. Festgabe für Adolfo Mussafia)* Halle a. d. S., 1905 (14 p.).
16. — *Istoria şi critica literară (Viaţa Românească,* 1906, I. p. 38—45).
17. —*Specialistul român,* Iaşi, 1907 (96 pp.; din *Viaţa Românească*).
18. — *Rumänische Etimologien,* I, *Lateinische Elemente* (Sonderabdruck aus der *Zeitschrift für romanische Philologie,* Bd. XXXI, 1907, p. 282—309).
19. — *Cum se apără specialistul român (Viaţa Românească,* 1908 VIII, p. 16—28).
20. — *Un specialist român la Lipsca,* Iaşi, 1910 (170 pp.; din *Viaţa Românească).*
21. — *Pseudoştiinţă contemporană* (Elise Richter; *Viaţa Românească,* 1911, XXIII, p. 57—78).
22. — *O rămăşiţă din timpuri străvechi, jioară=cristal,* Iaşi, 1914 (30 pp.; din *Arhiva).*
23. — *Coincidenţe,* Iaşi, 1915, (35 pp.; din *Viaţa Românească).*
24. — *Ion Trivale, Cronici literare,* Bucureşti, 1915 (34 pp.; Raport, *Anal. Academiei române,* tomul XXVII, desbateri).
25. — *Barangii în istoria Românilor şi în limba românească,* Iaşi, 1916, (28 pp.; din *Viaţa Românească).*
26. — *Prejudiţii,* Iaşi, 1916 (11 pp.; din *Viaţa Românească).*
27. — *Introducere în ştiinţa limbii,* Iaşi, 1921 (Curs litografiat).
28. — *Fizologia sunetelor,* Iaşi, 1921 (Curs litografiat).
29. —*Originea Românilor* vol. I *Ce spun izvoarele istorice,* Iaşi 1925; vol. II *Ce spun limbile română şi albaneză,* Iaşi, 1928. (XL+858 pp.; —829 pp.).
30. — No. 1 apărut şi în ediţia 2-a, Iaşi, 1896 (83 pp.; Colecţia Şaraga); câteva recenzii şi articole mici în *Convorbiri literare, Arhiva, Viaţa Românească;* rapoarte academice în *Anal. Academiei* (1909—16); articolele *Heliade-Rădulescu, Bolintineanu, Alecsandri, C. Negruzzi, T. Maiorescu, Junimisten, M. Eminescu, J. Negruzzi* în Mayer's *Konversations-Lexicon* ediţia 5-a.

In memoriam

Antinous, Antinous *

A efebilor mândrie,
Tu, ce mai frumos ca Bachus, întrupaşi de veşnicie
In a marmurei splendoare bărbătească frumuseţe,
Tu zaci azi pe rugul morţii, rece şi cu faţa pală !...
Unde-ţi sunt admiratorii ca pe-un zeu să te răsfeţe,
Unde-s blondele copile, să-ţi ofere cu sfială
Florile la sân păstrate, flori ce blând amor exală,
Antinous, Antinous !...

* * *

Chipul tău săpat în daltă, cine-ar fi'ndrăznit a spune,
Că sub suflul nimicirei astăzi trist se descompune?
Sveltu-ţi trup de zeu olimpic cine-ar fi crezut vreodată,
Că de timpuriu pieirii hotărât avea să fie
Şi va scobori spre Hades ca o umbră descărnată?
Acest trup ce plin de farmec ne'ncânta ca'ntr'o beţie,
Că'ncurând va fi cenuşa ce'n mormânt va sta pustie,
Cine-ar fi'ndrăznit a spune?

* * *

Unde sunt acele zile, când pe calea Appiană
Iţi plimbai pe carul mândru frumuseţea suverană?
Cobora din ochi privirea-ţi leneşă şi visătoare,
Vântul se juca prin bucle-ţi, zâmbetul pe roza-ţi gură
Şi priveau cu toţi spre tine ca spre-un răsărit de soare
Ce pe munţi voios mijeşte printre norii de purpură.
Te priveam şi ce divină ne-apărea a ta făptură,
De pe calea Appiană...

* * *

Şi pierişi !... Cu ne'ndurare te răpi 'n vâltoare-i Nilul
Şi'n zadar pe ţărmuri zeii îşi cereau'napoi copilul,
In zadar al Romei Cezar îi dă tot, doar să-ţi dea viaţa...
Tu pierişi, făcând o lume faţa'n doliu să-şi cernească,
Tu pierişi, cum piere-un nufăr, când pe lac l'atinge ghiaţa
Şi pieri de veci cu tine frumuseţea bărbătească
Ce de-acum în nimeni altul nu mai fi-va să'nflorească,
Antinous, Antinous!.....

I. M. MARINESCU

* Antinous, favorit al împăratului Hadrian, a fost cel mai frumos tânăr de pe vremea lui. El pieri înecat în Nil şi fu zeificat de împărat. Statuile lui, capodopere de frumuseţe, se pot vedea şi azi.

Din Opera lui A. Philippide

I

Stilul unui popor

Dar mai cu seamă în limbă se oglindeşte vorbitorul cu toate caracterele care-l aseamănă cu ceilalţi vorbitori şi-l deosebesc de dânşii. Fiindcă astfel stau lucrurile şi natura se desparte în bucăţi deosebite, care se oglindesc unele pe altele ca părţi omogene ale unui întreg omogen, limba trebue în adevăr să fie o imagine înainte de toate a celui care o vorbeşte şi, dacă vrei să-ţi dai socoteală de un popor, cercetează limba lui ori — căci e tot una—principiile de schimbare ale limbii sale. Aceste principii îţi vor descoperi părţile pe care le are comune acest popor cu toţi oamenii şi cu natura întreagă, dar îţi vor arăta şi părţile deosebitoare ale sale. De obiceiu caracterele specifice ale activităţii intelectuale se numesc stil. Dar limba nu numai caracterele intelectului le reflectează, ci şi ale fizicului, şi deci nu putem vorbi, în înţelesul larg în care discutăm noi lucrul aici, de stiluri. Cu toate acestea, pentru că avem trebuinţă de un termen scurt, ne vom servi de acest termen şi vom zice: în principiile de schimbare ale unei limbi se oglindeşte totul din care poporul respectiv face parte şi tot odată stilul poporului aceluia.

Astfel înşirarea preciză a cuvintelor în propoziţia nemţească, cea regulată ca după sfoară în poziţia diferitelor membre ale sale nu este o imagină a întregii firi nemţeşti cu eticheta cea aspră, cu saluturile ceremonioase chinezeşti, cu ierarhia sfânt observată a gradelor şi a titlurilor, care începe cu Herr wirklicher Regierungsrath şi merge prin tot felul de ober — şi unter — până ajunge la Herr Secretar? nu este o imagine a acelei oştiri disciplinate, care păşeşte ca un zid mişcător, fără nebun entusiasm la câştig şi fără destrăbălare la pagubă? Iar accentele lin deosebite dela o silabă la alta şi fraza scurtă, tonul cântător, frumuseţea sunetelor limbii franţuzeşti nu reflectează oare poporul cel plin de gust, Atenianul timpurilor moderne, şi plin de practicism, care nu se încurcă în ceremonii zadarnice, ci tinde la efectul repede atins fără multe încurcături şi chibzuire? Nu mai reflectează ele însă şi spiritul de mahala, cel care se îmbată de aparenţe şi sacrifică solidul luxului, spiritul de sclifoseală, care dela Paris a inundat Europa? Răstirea vorbirii ungureşti, începerea totdeauna cu un accent mult mai puternic decât cel dela sfârşitul cuvântului ori dela sfârşitul perioadei, răstire care caracterizează şi muzica ungurească, nu este închipuirea fidelă a acelui popor aspru, gata pentru acţiuni extreme la orice ocazie, dar tot atât de gata de a slăbi în proporţie egală, atunci când coarda cea prea întinsă ameninţă a se rupe? Nu se vede în ea întreaga istorie ungurească, cu invaziile demonice ale lui Atila sfârşite într'o împrăştiare de pulbere, cu loviturile eroicelor oştiri ale lui Ioan şi Matei Corvin terminate prin îngenunchiarea de secule sub picioarele paşilor dela Buda, cu strania tendinţă de a repeta în mijlocul Europei robiri asiatice ale popoarelor, tendinţă ce se va sfârşi probabil printr'o neputinţă egală? Răstirea vorbirii ungureşti în sfârşit, de care s'au molipsit toate naţiile din Transilvania, şi Românii şi Saşii, nu oglindeşte acele obiceiuri din topor, acea lipsă de civilitate, acea bădărănie, care încunjură pe călător dela Pressburg începând până la poalele Carpaţilor? Cine a auzit pe un Leah ori pe un Rus vorbind, cu sunetele cele multe tot din vârful limbii articulate şi cu gura plină de stupit, şi nu s'a gândit la supt ori la băutură?

Dar pe câteva particularităţi prinse din zbor nu poate cineva clădi caracteristica popoarelor, pe câteva particularităţi anume ale limbii ori ale restului vieţii. Mare noroc trebue să fi avut Zola pentru a se putea lăuda că cele mai multe (căci de *toate* nici vorbă nu poate să fie) case burghezeşti din Paris sunt ca cea din Pot-Bouille, că cei mai mulţi lucrători sunt nişte Coupeau, cei mai mulţi ţărani nişte Fouan. Apoi toate oştirile nemţeşti vor fi oare ca cele dela Sedan? Pe de altă parte o aşezare de cuvinte, o muzică, o răstire a vorbirii, adică un caracter dintr'o mie altele lăsate în ne-

(Continuare în pag. II-a)

băgare de samă, îţi pot da dreptul de a stabili egalităţi cu alte caracteristice tot atât de superficial constatate? Şi este adevărat cu toate acestea că atunci când vei fi scos în evidenţă cât mai multe din caracterele specifice ale limbii unui popor, vei putea cu toată siguranţa trage concluzii asupra stilului poporului aceluia şi stabili egalităţi între ele şi între toate caracteristicele de pe tot felul de terenuri, fizice tot aşa de multe ca şi psihice. O asemenea lucrare, dacă vei vrea să ai a face cu aceia ce este atât de caracteristic unei limbi, încât la nici o altă limbă nu se mai găseşte, este imposibilă, pentru că ar trebui să tragi în cercul comparaţiilor tale prea multe limbi, toate limbile de pe pământ, şi vechi şi nouă. Intr'un cadru mai strâmt însă, de pildă în sânul limbilor neolatine, ori germane, s'ar putea ajunge după multă muncă acolo ca să înşire cineva într'un tablou toate caracterele, ori măcar pe cele mai multe. Un asemenea tablou s'ar putea numi o istorie a stilului poporului în chestie şi am avea în el cuprins tot aceia ce în desfăşurarea universului aparţine, ca ceva propriu, poporului-microcosm cutare. Şi în mijlocul aceleiaşi limbi s'ar putea face acest studiu pentru dialecte, şi în mijlocul aceluiaşi dialect pentru subdivizii ale lui tot mai mici, până la individe. Şi cu atât mai mult s'ar putea face studiul acesta al stilurilor popoarelor şi individelor, cu cât începuturi s'au făcut, şi nu de eri de alaltăeri, ci de atunci de când au început în Europa şi studiile gramaticale, anume dela retorii şi gramaticii greci. Decât numai, pe când la studiarea limbilor oamenii au procedat dela mare la mic şi mai întâi au studiat limbile comunităţilor mai mari şi pe urmă pe ale celor mai mici, astfel că dialectologia este o ocupaţie modernă, în studiarea stilurilor s'a procedat din contra, Grecii adică au început cu cercetarea stilurilor indivizilor (precum de pildă Dionysius Halicarnasseus, — pentru ca să cităm un exemplu dintr'o sută), ori ale genurilor literare, mai ales ale discursului oratoric, pentru care probează retorica, studiu grecesc prin excelenţă, ale cărui subtilităţi, cu toată deşteptăciunea noastră modernă, de abia le putem pricepe, şi noi, işti de astăzi, am sfârşit cu cercetarea stilurilor popoarelor. Dar mult va mai trece până când — măcar că lucrul nu este mai greu cu mult — filosofii noştri vor putea produce o stilistică a unui popor, care să fie la înălţimea gramaticei lui Herodianus! N'ar fi trebuinţă deci de numiri nouă — precum poate de *filosofia limbii*, Gabelentz, Sprachwiss 372 — pentru a însemna un lucru atât de vechiu, care este stilistică curată, şi parada de pregătire la o muncă grea, de încurcătură de termeni tehnici, de răscolire a tot felul de banalităţi filosofice, şi mai ales de înecare a unei biete idei într'un nămol de cuvinte, ar trebui să dispară, măcar de ruşine înaintea bătrânilor Greci, care fără atâtea făgăduinţi şi opintele au arat cei dintâi acest ogor cu bună reuşită.

Munca, atunci când este vorba de a caracteriza popoarele prin limba lor, este grea din altă cauză, nu din aceia că am avea a face cu vreo straşnică filosofie. Anume istoricul este totdeauna prevenit, şi pe domeniul limbii sale proprii şi pe acel al limbilor străine. Mai profund cunoscător ar trebui să fie cineva negreşit în stilul poporului din care face parte. Dar care European ar îndrăzni să denunţe defectele naţiei sale, când este hotărît că noi toţi, Români, Unguri, Ruşi, Francezi, Nemţi, etc. suntem cei mai deştepţi, cei mai viteji, cei mai nobili, cei mai etc., oameni de pe faţa pământului? Este permis oare ca să aibă Francezul vreun defect, el care, după mărturia lui Victor Hugo, este singur în stare să ghicească secretele secolului (Le retour de l'empereur, IV: oh! t'abaisser n'est pas facile, France, sommet des nations, şi celelalte). Ori este permis să aibă Neamţul vreunul, cel solid şi sobru? Ar îndrăzni cineva fără pedeapsă măcar beţia să i-o pună în spinare? Şi Românul apoi, nepotul lui Traian, nu este ştiut de toată lumea că poate cuceri cât ai bate în palme toată cultura apuseană? că el n'are trebuinţă de prea multă frământare de minte, ci numai aşa prin puterea geniului său poate şti toate celea? Ai putea să le spui Românilor că cultura lor este în mare parte o formă goală, că genialitatea lor este de multe ori numai o nesocotinţă, că nimeni poate nu se ameţeşte atât de mult cu minciuna ca dânşii, fără să-ţi aprinzi pae în cap? — Iar când este vorba de limbi străine, noi suntem totdeauna dispuşi să găsim mai multe defecte decât sunt într'adevăr. Omului îi place cu ce s'a deprins şi, orice s'ar zice, îi place mai mult clopotniţa din satul lui şi limba de pe lângă clopotniţă decât un sat străin şi o limbă străină. Şi ţi se pare, de pildă, că se răsteşte Ungurul la vorbă, pecând din contra el vorbeşte mai armonios decât Italianul. Acestea sunt graniţe ale puterii omeneşti, peste care nimeni nu poate trece. Acestea sunt iarăşi probe ale încurcăturii în care ne găsim, când voim să aflăm adevărul, acestea sunt iarăşi reflexe ale naturii celei nebuloase în ea însăşi. Vom da un exemplu. Gabelentz (răposat anul trecut) era fiul unui poliglot şi poliglot el însuşi, cu o bogată cultură filologică de tot felul, profesor la universitatea din Lipsca, om aşezat, cuminte, la locul lui, cu toate garanţiile de a fi un judecător integru. Ei bine, punerea predicatului înaintea subiectului în limbile semitice o interpretează în următorul chip — de altfel foarte ingenios — op. cit. 392: „Aşezarea verbului înaintea subiectului este semn de o vie sensualitate. Primesc impresia unui fenomen şi o fac cunoscută, — acesta-i verbul. Tocmai după aceia vorbesc de lucrul care mi-a produs impresia, — acesta-i subiectul. Impresia căpătată este în mine, o parte a eului meu însuşi, care eu iesă astfel împreună cu dânsa la iveală. Pentru aceia numesc acest fel de a gândi şi de a se exprima, un fel *egoistic*. „Cade o piatră" se poate traduce astfel: „Văd sau aud ceva căzând şi acel ceva este o piatră". Această sensualitate este simţitoare şi sentimentală şi face din impresiile căpătate subiectul vorbirii, subiectul psihologic al propoziţiei. Cu această sensibilitate şi cu acest sentimentalism însă stă în legătură şi o puternică lăcomie, care pune uşor şi bucuros mâna pe lucrul străin. Dorinţa după noutăţi, de a vedea străinătatea, tragerea de inimă la nou şi la ştiinţă împinge oamenii din patrie spre ţări şi spirite îndepărtate. Iubirea de câştig face din ei, când e vorba de binele material, nişte negustori harnici, câteodată însă şi nişte hoţi şi nişte potlogari răutăcioşi, — când e vorba de bunuri spirituale, nişte discipoli lacomi de învăţătură". Iar punerea atributului înaintea substantivului în limbile indogermanice (fenomen analog celui de mai sus, căci atributul şi predicatul sunt mai acelaşi lucru) provoacă lui Gabelentz următoarele reflexii 381: „Mai mult preţ, decât pe mult lăudata tendinţă de a da naştere la forme nouă, pun eu pe altă aplecare a limbilor noastre, pentru care trebue să întrebuinţez iarăşi termeni în aparenţă dojenitori, anume pe acei de precipitare, grabă, anticipare. Această particularitate stăpâneşte în caracterul rasei şi al limbilor ei: un mers grăbit înainte, hotărît mai mult de dorul de a ajunge în viitor decât de aducerea aminte de trecut. Legile care hotărăsc sandhi în limbile noastre se bazează în cea mai mare parte pe această notă caracteristică: sunetul următor hotărăşte pe cel precedent, nu din contra. Şi umlaut în germana şi în vechea nordică, epenteza în vechea bactrică sunt numai manifestaţii mai puternice ale aceleaşi tendinţi. Adjectivul atributiv se aşează de obiceiu înaintea substantivului, căruia aparţine şi pe a cărui formă de gen, de caz şi de număr o împrumută. Iată ce se poate numi prevedere şi îngrijire de mai înainte! Când însă Slavul şi Lituanul în graba numărării prefac noimile după modelul zecimilor: deveti, desenti, devyni: deszintis,—aceasta e curată dare de-a tumba; şi o oarecare grabă după următoarele zecimi arată şi sanscrita unaviçati, şi latina duodeviginti, undeviginti". Unul şi acelaşi fenomen probează deci la Semiţi lăcomie după averea altuia, hoţie şi potlogărie, iar la Indogermani prevedere, îngrijire de mai înainte, grabă, progres! Şi nici nu putea judeca altfel un Indogerman.

(Principii de istoria limbii,
Iaşi, 1894, p. 276-281)



II

Specialistul român

Pe cât savantul român însă are mai multe meteline, care ar provoca indignarea în altă ţară, pe atât pătura cultă a noastră este mai darnică în glorii, şi pe cât în activitatea politică suntem mai orbiţi de patimă, pe atât în cea intelectuală domneşte în ţara noastră o seninătate olimpică şi un sânge rece fără păreche. Adecă, să ne înţelegem. Vreau să zic că poţi tu spune, ca savant român, orice prostie posibilă, nimenea nu se supără, savantul român însă, dacă s'ar încerca cineva să-i arate slăbiciunea, îşi pierde uneori sărita, şi cu cât e geniu mai mare cu atâta-şi pierde sărita mai tare, cum aşi putea cita între alţii pe cele două genii mai mari din ţara noastră, pe d. Hasdeu şi pe d. Gherea. Dar din chiar supărarea savantului, când te încerci să-i arăţi niscai lipsuri, se poate pune mai mult pe socoteala temperamentului *izbucnitor* decât pe acea a unei tendinţe generale. De obiceiu şi savantul român nu se supără, chiar când l-ai pişca cât de tare. Noi ne supărăm când suntem bolnavi ori suferim ceva în activitatea noastră privată ori în cea publică, dar că ni-a spune cineva că avem cutare neajunsuri în viaţa intelectuală... atâta pagubă în ţara Moldovei!

Poate că aşa-s învăţaţii noştri cu sânge rece, că de ce-s mai învăţaţi, de ce-s mai ingleji? Din nenorocire avem multe motive să nu admitem această părere. Mai întâi savanţii noştri sunt de o specializare extremă, aşa că nu găseşti decât câte unul de aceiaşi specie: cine ştie latineşte nu ştie greceşte, cine ştie greceşte habar n'are de latineşte şi cunosc eu care s'au specializat în cântul întâi din Iliada, aşa că dacă-i pui să citească la cântul al doilea, nu înţeleg bechiu. In asemenea împrejurări sângele rece vine sigur dela nepricepere. Omul se supără de lucrurile care-l interesează şi se interesează de lucrurile pe care le pricepe. Cum vrei să mă supăr eu de gândurile locuitorilor din planeta Jupiter, când habar n'am de dânsele? Apoi, dacă învăţaţii noştri ar fi cu sânge rece din cauză că-s cumpătaţi la minte, n'ar svârli cu pumnul laudele pe socoteala cui nu le merită. Cumpătul şi sângele rece îţi pot impune să nu batjocoreşti pe nimeni, dar nu să tăvăleşti laudele. La noi, unde cultura are atâtea neajunsuri, au ajuns însă geniile mai eftine decât apa. In al treilea loc, dacă laudele ar proveni la noi din priceperea unui savantism cumpătat, am întâlni măcar o reputaţie solidă, cum ar fi aceea a unui Mommsen, ori a unui Darwin, ori a unui Spencer. Gloriile noastre însă sunt trecătoare ca şi florile. Acelaşi membru al păturii culte, care te-a făcut ignorant şi prost eri şi s'a ridicat pe el însuşi mai presus decât tine, are într'o nimica de a săruta azi unde a scuipat, de a te proclama pe tine geniu, iar pe el însuşi pigmeu! Cuvintele de prost, geniu şi le svârl învăţaţii noştri unul altuia ca cum şi-ar da buna dimineaţa. Aceasta nu-i procedare de om cult cumpătat, ci de pseudo-cult copilăros. In sfârşit, dacă de savantism cumpătat ar fi vorba, n'ai auzi tocmai din gura quintesenţelor savantului român ocări ca de herghelegiu, când li arăţi vreo prostie. Pentru aceia eu socot, cu toată părerea de rău, că galantomia cu care împărţim gloriile şi indiferenţa cu care privim defectele savanţilor noştri sunt semnul numai al puţinei puteri cu care a pătruns cultura în ţara noastră.

Omagiu lui Titu Maiorescu,
(p. 115-116)

III

Coincidenţe

Le style, c'est l'homme (Buffon, Discours sur le style). Stilul este caracterul specific psihic (moral şi intelectual) prin care se deosebesc individele, clasele sociale, popoarele. El se manifestează prin acţiuni, dar mai ales prin vorbe şi prin urmare prin scris. Orice roman inglizesc vei ceti, vei găsi în el nenumărate scene de mâncare şi de băutură. Oricare ar fi împrejurările, chiar cele mai penibile, tot găsesc personajele ocazia de a îmbuca ceva şi de a bea o picătură, mai ales de whisky. Cu cea mai mare complezenţă se detaliază felurile bucatelor şi ale băuturilor, chipul cum forfotesc mâncările prin tingiri, cum miroasă oaspeţii aburul cu deliciu şi cum se răcoresc suflând în fundul ulcioarelor golite. Cu drept cuvânt romanele lui Dickens, de pildă, s'ar putea considera ca scrieri aperitive. Este unul din caracterele specifice ale psihicului inglizesc, *plăcerea* de a mânca şi a bea pe nică pe ceas *. Ce deosebire faţă de romanele franţuzeşti! In aceste din urmă, chiar în acele ale lui Alexandru Dumas tatăl, care era un mare mâncău, de abia dacă se pomeneşte de vreo iahnie pe ici pe colea mai în detaliu, în colo, şi dacă se descriu ospeţe câteodată, autorul trece repede asupra mâncărilor şi ajunge cu plăcere la orgia finală. In romanele inglizeşti nu se pomeneşte de adulter. Tot felul de scene interesante se povestesc pe tema iubirii, dar de adulter nu este vorba. Numai una din eroinele lui Thackeray este adulteră, dar şi aceia e o aventurieră şi pe jumătate franceză, căci mama ei fusese o franceză, cântăreaţă de café-concert. Să fie aceasta numai o afectare de ruşine exagerată, care a făcut pe unii traducători inglezi ai lui Herodot să lase netraduse locurile scabroase din acest autor şi a scornit în limba ingleză vorba *inexpressibles?* Ori să fie chiar un fapt real, o reală neexistenţă a adulterului în Englitera? Ori aşa, ori aşa, avem a face cu o trăsătură specifică a psihicului inglizesc. Ce deosebire faţă de romanele franţuzeşti! Aici, din contra, adulterul este izvorul principal de emoţii artistice. Cu atâta uşurinţă se petrece acest odios fapt, atât de repede cei mai serioşi bărbaţi şi cele mai serioase femei cad pradă acestui defect moral, încât nu mă încumetez să văd reflectându-se caracterul psihic al poporului francez, ci văd în această procedare a romancierilor francezi o trăsătură specifică a psihicului *breslei*. S'ar părea că poeţii francezi s'au separat de restul naţiunii şi au făcut un fel de castă, care-şi are gândurile ei aparte, cel puţin în ce priveşte viaţa de familie. Iaca un om de ştiinţă german. Tendinţa lui este de a face, ori el singur, ori în colaborare cu alţii, ceva colosal. Dacă-şi propune să facă un dicţionar al limbii latineşti şi este nevoit să lucreze singur la dânsul, va aduna tot ce au spus alţii, va mai spune şi el cât va putea mai mult, va tipări două volume enorme cu litere diamant, şi va intitula totuşi opera Handworterbuch, dicţionar manual, ia acolo un dicţionăraş. Pentru ca să scrie un dicţionar latinesc cum se cade însă, se asociază vreo sută şi mai bine de inşi şi culeg toată literatura latinească, da ştii, toată, şi o citează toată în milioane şi milioane de citaţii, într'o operă colosală ca volum, ca micime de literă, ca mulţime de înţelesuri, ca mulţime de citaţii, pe care trebue să te urci cu scara şi să o citeşti cu microscopul. Şi ce limbă cea nemţească! In formă de ceapă. Membrele propoziţiei se încleştează aşa de tare între ele, că nu poţi pricepe nimic până ce nu vei fi cetit cel din urmă membru, şi aceste membre sunt câteodată aşa de multe, încât, când ai ajuns la capăt, ai uitat începutul. Este muncă şi încordare şi tenacitate şi subordonare şi... Schwerfälligkeit. Ce deosebire faţă cu savantismul românesc! La Români autorul publică şase volume cu literă cicero, cu rândurile larg deosebite, cu mărginile late, o lucrare care, chiar cu garmond de s'ar tipări şi nu s'ar lăsa aşa late marginile şi aşa largi spaţiurile dintre linii, ar încăpea într'un volum! La noi, cu asemenea procedee formale, se înjghebează un dicţionar, se publică din el o părticică, plină şi aceia de tot felul de lucruri disparate, în trei volume, care s'ar putea reduce la o optime de volum, când tiparul ar fi cel din dicţionarele nemţeşti şi se botează această şubredă lucrare, pe care Neamţul, chiar gata dacă ar fi, ar numi-o Handwörterbuch, cu pomposul nume de *magnum etymologicum*. La noi cel dintâi lucru care-l face un autor nou este să-şi publice portretul, şi o mare parte din activitatea intelectuală şi-o perd autorii, şi mai vechi şi mai noi, cugetând asupra formatului şi copertei volumaşului ori broşurelei: se văd prin vitrinele librăriilor româneşti tot felul de invenţii din punctul acesta de vedere, nişte volume unde filele sunt mai mult late decât înalte, parcă ar fi nişte caete de caligrafie, altele la care tartaşii strălucesc în tot felul de culori, de desenuri, de mozaicuri. Acesta-i stilul românesc! Dar n'au avut Românii totdeauna acest stil. Erau oameni mai serioşi înainte de 1866. Vorba lui Eminescu, că noi işti de astăzi am fi nişte epigoni, e foarte adevărată. Noi işti de astăzi, de sus până jos, n'avem nici pe un sfert seriozitatea Românilor dinainte de 1866. Şi aşa au popoarele stil şi breslele au stil şi, mai ales, au stil indivizii. Mai ales, pentrucă istoriile literare şi criticele literare, care sunt două ocupaţii omeneşti foarte răspândite şi întru câtva comode, cu stilul indivizilor mai ales se ocupă. Negreşit că, după cum la fizic sunt unii oameni cu mai pronunţate caractere specifice decât alţii, după cum din punct de vedere al fizicului există indivizi, a căror nesemnificativă fizionomie se repetă în mii de exemplare confundate, tot aşa la psihic sunt indivizi cu mai vădite caractere specifice decât alţii. Dar, după cum este imposibil să existe doi indivizi identici fiziceşte, tot aşa nu pot exista doi indivizi identici din punct de vedere al psihicului. Pentru aceia vorba care se aude câte odată, că „cutare n'are stil", este o vorbă absurdă. Aşa ceva este imposibil!

Şi acum, ce au vrut să înţeleagă acei care, schimbând expresiunea lui Buffon, au răspândit proverbul „le style, c'est l'homme"? Foarte probabil aceia ce am spus noi mai sus. Altceva ce erau să înţeleagă? Dar straşnic de concisă vorbă „le style, c'est l'homme", şi care a putut pe mulţi induce în eroare! Cine ştie ce şi-au mai închipuit unii prin acest „le style, c'est l'homme"! Mai ales dacă n'or fi avut lămurită pricepere despre însemnarea cuvântului stil şi vor fi înţeles prin acest cuvânt numai felul cuvintelor şi al propoziţiilor.

A fost un om, care cu mult înainte de Buffon a spus aceia ce a vrut să spună Buffon, dar a spus mai lămurit. Apollinaris Sidonius (a trăit între anii 430-480 p. Chr.), Epistolae, VII, 18: *ita mens patet in libro, velut vultus in speculo* (într'o carte se vede mintea scriitorului aşa de lămurit, precum se vede într'o oglindă figura omului). Teuffel, Geschichte der röm. Literatur, V ed., 1198.

Şi după Apollinaris Sidonius a mai fost un om, care înainte de Buffon a spus acelaşi lucru caşi acesta. Pe la anul 1235 trăia în Perpignan poetul evreu Iosef ben Chanan Ezobi, care în epitalamul dedicat fiului său Samuel spune următoarele (în traducerea germană a lui Karpeles): „Achte auf einen guten Stil. Deine Gedichte müssen siebenfach geläutert und besonders in deinen Brifen muss die Sprache rein und fliessend sein. *An dem Stil wird der Mensch erkannt*". Karpeles, Geschichte der jüdischen Literatur, p. 716. „După stil se cunoaşte omul" al lui Ezobi este aproape cuvânt pe cuvânt = „le style, c'est l'homme" al lui Buffon.

Coincidenţe, extras din *Viaţa Romînească* Iaşi, 1915, p. 17-20).

IV

Cuvântul mire

„Din minutul în care şi-au schimbat cei tineri inelele, adecă din minutul în care s'au încredinţat, logodit, şi până după uncrop, feciorul încredinţat se numeşte în Bucovina *mire* sau *mnire* şi *nire*, iar fata încredinţată *mireasă, mnireasă* sau *nireasă*. Imprejurul Bucureştilor precum şi 'n alte părţi din România feciorul încredinţat se numeşte *ginere*, deminutiv *ginerică*, în loc de *mire*, nu numai de către socri, părinţii fetei, ci şi de către toţi ceilalţi nuntaşi; aşa bunăoară lăutarii zic: „să trăeşti domnule *ginere*, să trăeşti *ginerică*", în loc de „să trăeşti domnule mire". Fetei încredinţate însă şi aici i se zice *mireasă*. In sudul Transilvaniei se zice, ca şi împrejurul Bucureştilor, *ginere* în loc de *mire*, în celelalte părţi însă, ca şi în Bucovina, *mire* şi *mireasă*, deminutiv *miresucă*. In Banat se zice numai *june*. Cuvântul mireasă însă şi aici e cunoscut. In Selagiu şi Chior se zice asemenea *mire* şi *mireasă*, deminutiv *miresuţă*. In Macedonia, după cum mi s'a spus, nu există de fel cuvântul *mire* şi *mireasă*, ci mirelui i se zice *dzinire* sau *dzinere*, plural *dzinerli*, iar miresei, mai ales în părţile Tesaliei şi ale Albaniei, *nveasta noua*, plural *nveaste nale*. Dacă au trecut mai multe zile dela nuntă, se zice simplu *nveasta*. *Nevasta nouă* se numeşte mireasă şi în comitatul Zarandului, precum şi în unele părţi ale Transilvaniei. Ce se atinge de numirea *ginere*,... aceasta este pretutindenea lăţită şi cunoscută şi în Bucovina, însă aici nu are însemnarea de încredinţat, fidanţat (Bräutigam), ci numai de bărbatul fiicei măritate (Schwiegersohn).

In decursul nunţii se mai numeşte mirele pretutindenea, în toate ţările locuite de Români şi mai ales în oraţii, şi *împărat, împărat mare, craiu nou* şi *crăişor*, iar mireasa *împărăteasă* şi *crăiasă nouă*". Marian, Nunta, 175, 1599. „In aromâneşte mirele se chiamă *gione* (juvenem), termin întrebuinţat şi pentru desemnarea unui tânăr care a trecut peste vârsta de 16 ani, care nu mai e *fecior* (băiat), care e tânăr între 16-25 ani... La Meglenoromîni mirele se numeşte *tinir-juni*, „tânăr-voinic". Papahagi, Notiţe etimologice, p. 236. In româna din Istria cuvântul *mire* deasemenea nu se găseşte. Acest cuvânt, cunoscut numai la Românii din Dacia, e cu atât mai răspândit la aceştia, cu cât se îndepărtează cineva mai puţin de Moldova. In Moldova el se întrebuinţează exclusiv, pe când în celelalte provincii locuite de Români ori se întrebuinţează alături cu alte cuvinte sinonime, ori nu se întrebuinţează de fel.

Haşdeu în Columna lui Traian, anul 1873, pag. 110 a propus ca etymon pe albanezul *miră* bun, frumos. Pericle Papahagi, în Noţiţe etimologice, pag. 236 crede că „*mire* vine din latinul *miles* şi anume din nominativ, ca şi *om-homo, jude-judex*, etc". Iar C. Diculescu, Dacia romană în oglinda inscripţiilor, pag. 492, în Dacoromania IV, propune pe grecul *meirax* „tînăr".

Mirele e un *împărat*, nu un militar. Militari sunt tovarăşii lui, cei care compun oastea lui. Iată cum vorbeşte starostele: „Noi ce umblăm, ce căutăm, ori încotro ne 'nturnăm, bine samă să ne dăm. A nost tînăr *împărat* dimineaţa s'a sculat, pe obraz că s'a spălat,... pe cal negru-a 'ncălecat, mândră oaste a ridicat, etc.". Marian, Nunta, 108. „Conăcarii... îndătinează, când ajung la casa miresei, a ţine o oraţie, prin care dau de ştire părinţilor miresei precum şi tuturor celorlalţi nuntaşi adunaţi la aceasta ca să se îngrijească cât mai degrabă de conac şi de toate cele trebuincioase *înălţatului împărat*, care îndată are să sosească cu întreaga sa suită...: „Vă rugăm să ne arătaţi care este gazda solilor, să iasă să ne dăm soliile, să ne spunem poruncile. Căci noi prea mult nu vom zăbovi, ci cui ni s'a arăta de sfetnic împărătesc, aceluia numai să-i vorbim. Că al nostru tânăr *împărat* de Dumnezeu încoronat mare oaste a adunat şi la vânat a plecat, etc." Marian, Nunta 327. *Mirele* este un împărat şi mireasa o *împărăteasă*. Iată cum vorbeşte *vornicelul*: „Ce îmblăm, ce căutăm, nimănui samă n'avem să dăm. Am sosit, am nimerit, ne'nşelaţi, ne fărmăcaţi. Chiuind şi hohotind vom discuia şi vom intra la a noastră înălţată şi lăudată *împărăteasă* mireasă". Marian, Nunta 331. *Mirele* este un *împărat* şi *mireasa* o împărăteasă. Pentru aceia şi *cununia* înseamnă o *încoronare*, pentru aceia li se pun mirilor *cununi*, adecă *coroane* pe cap. *Mire* trebue să fi însemnând *împărat* şi aşa şi este: turcul pero (din arăbeşte) *mir=principe, şef stăpân* Zenker 899 b, cumanul *mir=principe* codex cumanicus, pag. 216. Românul a prins acest cuvânt din gura Cumanilor nu ca *mir*, ci ca *miri*, cu sufixul pronominal posesiv, pentrucă totdeauna se vorbeşte despre *principele* cuiva, despre *principele* nostru, vostru, lor, despre *principele, şeful* unei ţări, *şeful* unei oştiri, etc., şi în toate aceste expresii în limbile turceşti cuvântul primeşte sufixul pronominal posesiv: *mirim — principele meu, mirin—principele tău, miri—principele lui, mirimiz—principele nostru, miriniz—principele vostru, miri—principele lor; vilaiet miri, eialét miri, nemlekét miri—principele unei ţări, a unei provincii; haskér miri—şeful unei oştiri*, etc. Pe lângă acestea oridecâte ori s'a exprimat faptul de *a posede un principe, a avea un principe*, s'a întrebuinţat iar *miri* cu sufixul pronominal posesiv, pentrucă în limbile turceşti lucrul posedat prevăzut cu sufixul pronominal posesiv şi însoţit de verbul *várdir*, a fi, reprezintă pe verbul *am* din limbile indogermane, iar lucrul posedat prevăzut cu sufixul pronominal posesiv şi însoţit de verbul *iókdur*, a nu fi, reprezintă pe verbul *nu am* din limbile indogermane: *mirim, mirin, miri, mirimiz, miriniz, miri várdir (iókdur)* — am, ai are, avem, aveţi, au (n'am, n'ai, n'are, nu avem, nu aveţi, n'au) *principe; memleketin miri várdir (iókdur)* — ţara are (n'are) *principe*, etc. Pentru aceia şi sună cuvântul în româneşte *mire*, de a treia declinare, nu *mir*.

(Originea Românilor, II,
Iaşi, 1928, p. 377—378)

* Eu îl consider din acest punct de vedere, al *plăcerii*, al *sensaţiei*, al *sentimentului*. Dacă-l consideri din alt punct de vedere, acela al capacităţii de a îngurgita atâta fără să se îmbolnăvească cineva de stomah, apoi e un caracter fizic.

Gând rău

Moartea o să-mi pună 'n treacăt
Astăzi, sufletul subt lacăt...
Lacătul uitării greu,
Greu, să nu mă ştiu nici eu...

Ruginită de blesteme,
O s'arunce cheia 'n vreme.
— Până 'n fundul apei, unde
Ochiul viu nu mai pătrunde...

Beznă udă de ţărână
Răsturna-vor cioclii, până
De-aşi putea să-i strig din şcânduri
Aşi vorbi cu mine 'n gânduri...

IVAN DIMITRIEVICI

T a b l e t e

CRITICA

Din câteva feluri de a face critică profesională, genul felurilor e, întâi, în întregime detestabil, întrucât profesia de tâlmaci, pur şi simplu, e o profesie de chelner, care transportă pe tavă, dela bucătar la client. Al doilea, felul de gustător e cel mai puţin recomandabil în literatură. Să-ţi faci un meşteşug din a scoate cu lingura sau cu paharul şi din a freca pe limbă. Dacă din întâmplare, criticul are în ascendenţa lui un câine, ceeace nu pare cu totul exclus în stadiul cunoştinţelor actuale, vedeţi cât de colo ce preferă estetica limbii lui.

E o critică asemănătoare cu fascinaţia pe care o produce muzica militară, urmată de popor pe de lăturile trombonului şi tobelor mari — când e admirativă şi de aceeaş calitate cu veselia copiilor din mahala urmărind un cocoşat sau un dement, cu pocnitori şi pietre. Sinistră profesie şi lamentabil intelect de ceeace se chiamă la Freud refulare.

Panaiot, vechiul coleg de copilărie şi şcoală, adusese din satul lui în Bucureşti o vergea prelungită cu o spirală şi care servea tatălui acestui copil bestial, pădurar, la curăţit o puşcă. Duminica, Panaiot se deda plăcerii lui din ziua a şaptea. Aţâţa câinii din cartier prin zăbrele şi când animalul, îndârjit punea gura pe vârful vergelei, Panaiot cu o mişcare de spadasin i-o vâra adânc, zmucind-o cu sânge şi cu beregăţi. El n'a mâncat niciodată o bătae în toată puterea cuvântului, căci şi-ar fi îngropat în sine pasiunea de hingher şi cine ştie ce se întâmpla dacă ajungea director general de contabilitate sau critic literar. Se poate închipui orice.

Există personagii palide, intelectualizate şi a căror copilărie supraveghiată şi nobil derivată către preocupările de minte, a lăsat un oftat în viaţa sufletului sau o cruzime latentă. Am văzut unul care muşcând cu convingere dintr'un cartof crud, pretindea subt stăpânirea unui medic hipnotizator că savurează o pară bergamotă, debarasându-şi buzele până şi de nişte sâmburi imaginari. Era destul de copt—personagiul nu cartoful — căci avea vreo patruzeci de ani.

Spectacolul e de ordinul masturbării. Criticul în luptă cu o foaie de hârtie şi cu o carte—şi al magiei : envoutement. *In mănăstirile medievale, călugării iniţiaţi înfigeau un ac în efigia personagiului ce nu putea fi arestat de tribunalele inchiziţiei, cu credinţa că ochiul străpuns în portret corespundea în natură cu pierderea lui şi medicina timpului nu găsea alte origini junghiului intercostal decât practica dela distanţă a unei vrăjitorii bine administrată.*

Evident că a lua sugestii gata făcute din mâna unui autor nu e mult onorabil şi nu demonstrează în tabela de valori a Demonului decât sterilitate personală.

Ori atunci, în cazul criticei de zonă uşoară, i se cere condeiului care o exercită puteri de strălucire, de elasticitate şi de vigoare, în stare să înlocuiască absenţa obiectivului cu ceremonia parcursului. De obicei puterile acestea nu se pot asocia cu preocupările minore şi critica rămâne numai acră şi ca o tendinţă la un efect imposibil. Critica de această categorie are intenţii care nu fac doi bani şi rezultate în ceeace priveşte culoarea şi lumina, terne şi coriace.

Căci oricum s'ar plasa în cercul soarelui, critica e operă de artă şi fără geniu opera de artă de orice natură e tipografică, hebdomadară dar nulă. Efortul livresc şi cerebral savant—adaogă copiei criticului virgule, pauze, nazuri simili-stilistice, ştersături, clarităţi de peniţă, dar nu-o scoate din emfatica ei nulitate. Ce greu isbuteşte o asemenea critică să surâdă, când o caută şi cât de incolor sceptică este aluzia când vrea să ne facă să gustăm dintr'un scepticism care decorează o imensă insignifianţă !

Critica trebuie citită ca a poemă de inteligenţă şi supusă transparenţelor şi conturelor care regentează toată poezia, indiferent de sensul ei laudativ sau injurios, străin substanţei. Această critică nu e o dorinţă, e o realitate şi lectura ei constitue în sine o foarte delicată şi suavă petrecere intelectuală.

Profetul Gandhi

Apostolul Gandhi, redus la greutatea fizică a unui curcan şi hrănindu-se cu zece seminţe de grâu pe zi şi cu o tigvă de apă, se războeşte pentru a nu mai ştim a câtea oară cu imperiul Britanic, renunţând şi la hrana lui de scatiu. De câte ori Anglia îl închide — şi îl închide de 12 ori pe an, — păiajenul cu ochelari al firului de tors indian refuză să mănânce boabele cu care pleacă de acasă într'un buzunar.

Dar ceeace pare mai bizar în acest joc de-a postul schivnic este seriozitatea cu care cade în melancolie Stăpânitoarea mărilor, oridecâteori Indianul îşi pune stomacul în cui. Pofteşte să nu mănânci, de pildă, la Jilava, că nu te mai invită nimeni la masă. Oamenii de stat englezi se emoţionează numaidecât, metropola se pune în contact telegrafic cu Dominioanele, miniştrii şi guvernatorii schimbă idei şi consideră cazul cu o gravitate din ce în ce mai nouă, ca şi cum Gandhi n'ar mai fi postit la închisoare încă de 37 de ori.

Organismul fakirului fiind scăzut la dimensiunile unui crâmpei de sfoară, Britania se întreabă ce poate deveni el dacă proprietarul unui schelet învelit într'o manta de pânză albă va refuza într'adevăr să-l alimenteze — şi încep tratativele. Oferă Britania şi respinge Gandhi, tocmeala durează câteva zile, câteva săptămâni şi un reprezintant al mărilor în flacon închis se prezintă la poarta închisorii, salută respectuos şi Gandhi se duce acasă, râzând, din dispoziţie sau din tic. Nu s'a văzut încă o fotografie în care proorocul să nu facă un haz nespus de ceeace suferă şi vede.



Gandhi

De astă dată, tratativele ajungând la neant, Britania s'a hotărît să-l hrănească pe Gandhi cu sila, cu seringa. Se va vedea la experienţă dacă supus acestui regim ştiinţific Gandhi nu se va îngrăşa sau dacă nu cumva fakirismul lui va comanda muşchilor şi orificiilor lui o rigiditate de marmoră, care să frângă acul seringii şi să refuze hrana englezească.

T. ARGHEZI

N'aveţi dicţionar?

Cereţi

„Rebus-Lexicon"

Lei 10



D. Anton Bibescu despre Contesa de Noailles

Am cerut d-lui Anton Bibescu, ministrul României la Madrid, să ne vorbească despre vara sa, Contesa de Noailles. D-sa ne-a autorizat să extragem din memoriile sale (care formează un voluminos manuscris), câteva pasagii în care este vorba de vara sa.

Contesa de Noailles

Imi amintesc că Ana într'o zi, avea pe atunci 22 ani, mi-a spus: „Pe când aveam 16 ani, eram decisă să cunosc faima, nu ştiam eu însumi cum voi ajunge la asta, prin muzică sau prin poezie, însă voi ajunge". Nu i-a fost aşa de uşor s'o cunoască! Pe catafalcul dela Madeleine, o singură decoraţie: Cravata Legiunii de Onoare; singura femee căreia i s'a acordat această decoraţie. O panglică pentru o femee, ea însăşi unica.

Nu pot uita că, cu douăzeci de ani mai înainte, o gazetă ilustrată, vrând să pară bine informată, publicase un portret al Anei de Noailles cu textul „Poezia căreia i s'a acordat Legiunea de Onoare". Gazeta a fost însă un profet mincinos, căci Domnii din Consiliul Ordinului au considerat că nu o merita şi i-au refuzat-o.

Fratele meu Emanuel şi eu am avut multe verişoare. Nu le-am iubit pe toate deopotrivă. Cu Ana de Noailles, cu sora ei, Hélène de Chimay, din copilăria lor şi chiar după ce s'au măritat, am fost într'o intimitate într'adevăr frăţească. Ani dearândul tacâmul nostru era pus în permanenţă la masa Anei.

Eram fermecaţi de eloquenţa, de verva şi de spiritul ei. Nu s'a vorbit îndeajuns de acest „vis comica" pe care-l avea, acest dar de a pătrunde, de a descrie ridicolul altora.

Se discutau chestiunile cele mai grave, iar altă dată ne lăsa să ne încânte viaţa. Şi Ana avea prieteni demni de ea: extraordinarul Leon Daudet, prodigiosul şi distratul Maurice Barrès, Marcel Proust, Paul Hervieu, Painlevé, Caillaux şi alţii.

Ea era lacomă de viaţă, curioasă, orişice o interesa. Imi aduc aminte, şi mă mândresc cu asta, că eu am făcut-o să citească, pentru prima oară: „Fraţii Karamazoff" şi romanul pe care-l consider ca cel mai desăvârşit roman al lui Balzac: „La Duchesse de Langeais". Tot eu i-am vorbit cel dintâi de templul dela Segeste, una din minunele artei greceşti şi păstrez încă o carte poştală din Sicilia, cu vederea acelui Templu, cu aceste simple cuvinte: „In amintirea Ducesei de Langeais". Ana nu uită niciodată nimic.

Câteodată îi trebuia mult timp până să urmeze un sfat al nostru. La 1904 Emanuel şi eu, îi vorbisem de doi dintre cei mai mari pictori francezi pe atunci în viaţă: Vuillard şi Bonnard... o sfătuirăm să-şi facă portretul de către unul din ei. Ea nu a voit să ne asculte atunci. Au trebuit să treacă 29 de ani pentru ca sfatul nostru să fie urmat. In atelierul maestrului Vuillard, mărturie de imortalitate pentru unul şi celalt, marele pictor a terminat portretul Anei.

In 1904 am fost numit Secretar de Legaţie la Londra, unde am stat zece ani. Această mutare a pus capăt intimităţii noastre zilnice. Din timp în timp însă, când veneam la Paris, o revedeam. Nu se poate rezista atracţiei unui foc de artificii.

Tineri scriitori intimidaţi, şovăitori, îmi cereau tremurând să-l duc la ea. Le satisfăceam dorinţa. Mergeau speriaţi, însă Ana poseda acel dar le a-i face să se simtă bine.

Intâmplarea a vrut ca ultimele două ore, când am văzut-o pe Ana în viaţă, să fie într'un loc unde ea nu mergea niciodată: la teatru.

La Porte St. Martin prima oară, unde se reprezenta o piesă mediocră a lui René Benjamin cu titlul deopotrivă de strălucitor şi sdrobitor: „Paris".

René Benjamin scrisese despre vara mea Noailles, o carte unde dădea portretul ei stenografic, ironic, şi fantezist. Ea a fost foarte iritată de asta, dar nu purta ranchiună. Ana asista la reprezentaţie în loja lui Benjamin. Ne-am întâlnit în timpul antractului. Am izbucnit în râs (desigur am fi preferat ca asta să fi fost în timpul reprezentaţiei).

— Eşti răzbunată, îi spusei eu.

— E drept — îmi răspunse ea — dar vai! aş fi preferat să mă amuzez.

Apoi la Mathurins, am văzut-o la repetiţia generală a piesei mele „Care din ele ?" Piesa n'a prins prea bine (aveam desigur prea mulţi „prieteni" în sală). Ana a venit la mine, şi n'am să uit niciodată drăgălşenia cu care mi-a spus: „Vei vedea, poţi să ai încredere în piesa ta, ea va face înconjurul lumii". Apoi când a apărut în ziar o informaţie că „Laquelle ?" fusese jucată în peste zece ţări, (Franţa, Germania, Italia, Austria, Cehoslovacia, România, Ungaria, Statele Unite, Canada, Elveţia, Anglia) — „vezi — îmi spuse ea la telefon — poeţii sunt câteodată şi profeţi"..

Ii datorez Anei o mare bucurie: la 31 Ianuarie 1931 a apărut în „d'Ilustration" corespondenţa ei cu Marcel Proust. Intr'una din scrisorile sale, era această frază capitală a lui Marcel Proust: „O singură persoană mă înţelege: Antoine Bibesco". Bineînţeles că această frază a lui Marcel Proust a făcut mult sânge rău celorlalţi prieteni ai lui.

Ultima oară când i-am auzit vocea a fost la telefon: era bolnavă, şi chiar era puţin supărată că am deranjat-o în durerea ei, şi începu să-mi vorbească de mine şi părea că este cineva care-ţi spune adio: „Ţi se fac mizerii, dragul meu Antoine. Nu te plânge. Ignace de Loyola, când a fondat ordinul său, a cerut lui Dumnezeu *„Darul persecuţiei"*. Şi tu eşti persecutat, dar nu există oare în ţara ta un proverb care spune :

Numai în copacul încărcat se svârlă cu piatra. Există oameni care nu te iubesc pentru că eşti altfel decât dânşii, ori Stendhal a spus: „Diferenţa dă naştere urii".

Ştiu totul despre tine, bietul meu Antoine. Ştiu tot ce ai făcut în Anglia timp de zece ani — explicând tuturor englezilor pe care îi intâlneai, ce înseamnă „România irredenta". Tu ai fost acela care ai lămurit opinia publică engleză, după cum m'ai lămurit şi pe mine. Tu ai câştigat pentru România prieteniile preţioase ale unui Seton Watson şi a altora. Tu l-ai tradus pe Seton Watson în franţuzeşte. Tu ne obsedai cu această Românie Mare în care credeai şi pe care îmi venea greu să mi-o imaginez... Dragostea ta pentru ţară, pentru teatru..., darul de a prevedea — ai tradus doară pe Galsworthy mai înainte ca cineva să fi vorbit despre el, şi asta cu treizeci de ani înainte de a i se atribui premiul Nobel. Iţi cunosc şi marea ta bunătate, eşti ca smântâna dulce, dar câteodată fermenţii te înăcresc. N'am dat niciodată crezare răului ce se spune despre tine. Iţi cunosc sufletul". Şi a întrerupt convorbirea cu aceste puţine cuvinte : „Mi-e rău adio".

Există un punct asupra căruia Ana şi cu mine nu eram de acord. Era vorba — cum aş spune — despre „universalitatea" ei. Ea vroia să îmbrăţişeze totul, să cuprindă totul, era prietenă cu Caillaux, a fost prietenă şi cu Clemenceau, care făcuse ca acesta să fie condamnat. Această fiinţă pătrunsă de orient, se simţea jignită când cineva n'o considera franceză şi în timp ce dorea să fie soră cu Racine, se mândrea cu sângele ei grecesc. Punctul de discordie dintre noi era: eu atribuiam cu dreptate că datora sângelui ei românesc geniul ei.

Nimic nu este mai obositor decât oamenii care fac supralicitaţie de patriotism şi care îşi fac reclamă fluturând un steag. Dragostea pentru ţară este un sentiment atât de esenţial, atât de congenital, încât este adevărată numai când nu se vorbeşte de ea. Englezii îşi iubesc ţara, totuşi ei nu pronunţă niciodată cuvântul „patriotism". Cineva aparţine ţării lui aşa cum ţara îi aparţine lui. Este mâna ta, este ochiul tău. Nimeni nu vorbeşte de dragostea pentru propria-i mână, pentru ochii săi.

Ana utiliza pe Homer, pe Pindar, pe Eschyle, Sofocles, Euripide, Platon, Victoria dela Samothrace. Acropola, care toate serveau imaginilor ei poetice. Dar îmi pare rău că ea nu recunoştea îndeajuns ceeace datora patriei tatălui ei.

Dar, printr'o ciudată revanşă, când a fost dusă dela Madeleine la cimitirul Père Lachaise, între soldaţi ca Massena, Ney, Lobau, printre marii creatori ca pictorul Delacroix, scriitori ca Balzac, Michelet, poeţi ca La Fontaine, Molière, care au fost cei dintâi oaspeţi ai lui Père Lachaise Ana de Noailles se odihneşte în cavoul strămoşesc, printre neamurile ei româneşti, — alături de bunicul nostru domnitorul Munteniei George Bibescu.



Cavoul familiei Bibescu unde a fost înmormântată Contesa de Noailles

Un colţ, în Bucovina

O sosire în zi de Sabat

Conductorul anunţă nemţeşte ca pe vremea defunctei stăpâniri cezaro-crăeşti:

— Gura-Homora !

Şi cum trenul opreşte aci numai un minut, arunc geamantanele unul peste altul pe fereastră, strâng în grabă mâna d-nei Wappner, care merge la Vatra-Dornei şi sar din vagon târându-mi nevasta după mine.

Gura-Humorului... Cu ani în urmă, cuvântul acesta avea pentru mine resonanţe de spaimă. Refugiat, pe vremea războiului, în Folticenii şcolarului Creangă şi al venerabilului folclorist Artur Gorovei, trăiam apăsat de teama unei invaziuni austriace. Spre miază-noapte frontul se afla la Gura-Humorului şi la Iacobeni. Ruşii, care svântau băutura din toate crâşmele Sucevei, ne „asigurau" că la primul atac nemţesc vor părăsi poziţiile. Lumea dormea epureşte, cu geamantanele făcute şi nu rare erau nopţile când folticenenii mai înstăriţi apucau, la prima alarmă, drumul rohatcei spre Paşcani, spre a se întoarce acasă, cu demnitatea cam feştelită, atunci când svonurile despre iureşul duşman erau desminţite. Mi-aduc aminte că se glumea destul pe seama acestor bejenii în miniatură. Oricum, hazul era cam îngheţat. Frontul dela Gura-Humorului rămânea mereu ca un isvor de spaimă şi nesiguranţă. Chiar marele cântăreţ al răzăşilor şi al trecutului, d. Sadoveanu, nu se simţea prea bine, cu tot calmu-i cunoscut, în conacul dumisale din capul uliţei Rădăşenilor. In unele după-amiezi, când străbătea uriaş şi domol câmpia Clopoţelului, îi zăreai pe faţă o umbră de tristeţă şi de îngrijorare.

Toate acestea s'au destrămat de mult şi au trecut ca un fum. Din fragmente vechi şi din altoiuri nouă, a răsărit viaţa de acum cu oboselile şi luminişurile ei. Folticenii de altădată rămân patriarhal în urmă, cu amestecul pitoresc de boeri, gospodari şi evrei, cu Strada-Mare, cu Broscăria şi Tâmpeştii, cu încremenirea între grădini a locului „unde nu se întâmplă nimic", cu drumul de ţară care urca spre Băişeşti şi Cornul-Luncii, ca să ajungă la Gura-Humorului, unde tremurau, unii de frica altora, ostaşii nefericiţilor împăraţi.

Mă uit prin staţie după un hamal. Zăresc un omuleţ scurticel şi ţigănos la chip, purtând în cap o şapcă de ceferist. Il chem şi îl întreb de o trăsură.

— Ich kann nicht rumänisch !

Răspunsul mă derutează. Cetitor, din păcate, al megalomanului rassist. H. St. Chamberlain, îmi închipuesc că doar „marii dolicocefali blonzi" ar fi putut să mă întâmpine cu un aşa superb răspuns. Cum limba zeilor nordici, mierea Wallhalei, în gura unei haimanale scunde şi brune? Stimabile Chamberlain, eşti un „Dummer-Kopf" !

Explic interlocutorului meu, pe limba lui, că-mi trebue o trăsură.

— Unmöglich! face neamţul şi mă lămureşte că astăzi e Sâmbătă şi, cum toţi birjarii din Gura-Homorului sunt Evrei, n'am să găsesc ce-mi trebue până mâne dimineaţă.

Ce-i de făcut? Până la socru-meu, unde vom fi găzduiţi, e mai bine de un kilometru. Până una alta, ne instalăm puţin. Aşez dedesubt geamantanele cu haine şi lingerie, peste ele geamantanul cu mazăre, şi deasupra ne aşezăm şi noi. Am uitat să spun că m'am trambalat până aici, şase sute de kilometri, cu zece kilograme de mazăre cumpărată de nevastă-mea. O idee a ei.

— Inţelegi, e prea scumpă în Bucovina. Pe câtă vreme la noi...

O femeie, care-ţi demonstrează că o rochie de cinci mii de lei e un fleac nemaipomenit de ieftin, pretinde s'o admiri o viaţă întreagă, dacă odată, o singură dată, a realizat o economie de cincizeci de bani la o sută de verze.

Stăm aşa, pe geamantane, un ceas două, trei... Am ajuns la capătul răbdării. Ne împungem cu ochi răi. Cearta e gata.

— Sigur! Dacă n'ai fi fost dumneata, cu drumurile dumitale după mazăre, am fi sosit încă de eri şi n'am fi îndurat ce îndurăm acuma.

Răspunsul vine prompt :

— Pisălog!

Nu mă las:

— Pisălog e cine zice!

Final obişnuit în căsnicie:

— Tiranule!

Şi-şi prăbuşeşte, în sughiţuri de plâns, căpuşorul adorabil pe geamantanul cu legume.

Mai bine să mă plimb prin gară. Mişcarea mă linişteşte. Ascult în pacea dintre dealuri, ţârâitul greerilor şi ţăcănitul ritmic al *morsei d*in camera serviciului de mişcare. Din dreapta, se aude sgomotul de veacuri al Moldovei, curgând grăbită, adâncă şi încărcată de legende. La ceasul acesta de tăcere, pe coastele înalte împădurite cu fagi şi cu făcliile verzi ale brazilor, în întunecimi şi în singurătăţi, se adună în congres fragii, şopârlele şi hribii. Mă simt istovit de larma prăfuită a oraşelor din sudul regatului. Piscurile pierdute argintiu în zare ale Rarăului şi Pietrelor-Doamnei mă chiamă ademenitor, cu plaiuri de răcoare şi repauz, cu creste încununate de sborul ereţilor. Ca întotdeauna livresc, mi-aduc aminte de versurile de îndemn, cu care Heine îşi începea odinioară vestitele „Reisebilder" :

Auf die Berge will ich steigen
Wo die dunkeln Tanen ragen
Bäche rauschen, Vögel singen
Un die stolzen Wolken jagen.

*

Lebet wohl, ihr glatte Sälle
Glatte Herren, glatte Frauen!
Auf die Berge will ich steigen,
Lachend auf euch niederschauen.

— Poate că doriţi o trăsură?

Deşi tărăgănată şi cântată, româneasca ce-mi întrerupse şirul meditaţiilor, îmi plăcu. Ridicai ochii. Un ins cu caftan — se mai poartă pe aci — mă privea îmbietor printre genele înroşite de o conjunctivită ancestrală. După surâsu-i politicos, ghicii că omul era dispus să înfrângă sacra aşezare a Sabatului.

— Dacă vreau o trăsură? Ba bine că nu!

Mâhnirea-mi dispare ca prin farmec. Imi vine să-l îmbrăţişez pe bătrânul Calman Uscher — cum mi-a spus mai pe urmă că-l chiamă.

— Ei, bravo, îmi place că ştii româneşte.

— Da'ci crezi mata, răspunde Uscher, că noi, Evreii, sântem Şvabi încăpăţânaţi? Crezi că noi aşteptăm să se mai întoarcă împăratul şi baronii?

Nici cu româneasca şi cu românii nu-i prea merge strălucit, sărmanului Uscher. Caftanul peticit şi răpănos nu e dovadă de îmbelşugare şi cutele aspre depe chipu-i de o puritate biblică trădează o viaţă de greutăţi şi necazuri.

Luăm bagajele şi, urmaţi de nevastă-mea, ne îndreptăm spre trăsura lui Uscher, care în momentul de faţă prezintă pentru mine mai multă importanţă decât arca lui Noe pentru biserică şi lumea veche. Aceasta din urmă salvase neamul omenesc dela pieire; droşca bătrânului Calman salvează o căsnicie din naufragiu.

Pe capra trăsurii, o copilă de toată frumuseţea. Ştiţi, frumuseţea aceea de o clipă, momentul acela unic al unei înfloriri trecătoare, după care suflul unei clime prea aspre ofileşte crinii, sosiţi odinioară dintr'o ţară mai dulce şi mai însorită.

— E Mali, fata mea, mă dumireşte Uscher. Astăzi, mână ea.

Dacă n'ar păstra în priviri tristeţa plină de gânduri a rasei, Mali ar zăpăci un batalion de bucureşteni.

Urc în trăsură geamantanele, mazărea şi nevasta. Mă aşez şi eu în fund. Intre timp, Uscher Calman s'a suit pe capră, alături de fii-sa, de unde-mi vorbeşte bonom:

— La o zi mare ca asta, se cuvine ca Uscher să se plimbe şi el ca boerii, prin târg. Mali poate să facă treabă. Ea-i de lumea nouă; nu ţine Sabatul.

Eu am apucat alte vremuri şi-ar fi păcat să lucrez şi să iau parale astăzi.

Sistemul lui Uscher de a-şi face meseria *fără a munci* desminte pe toţi proştii care afirmă că Sâmbăta, Evreii de pe aci nu vor să-ţi întindă nici mâna.

In timp ce Mali trosneşte din bici şi-şi înjură caii în idiş şi pe româneşte, strig amuzat către Uscher:

— Ascultă, omule, toţi birjarii din Gura-Humorului ţin Sâmbăta ca d-ta?

— *Toţi* birjarii? Asta v'a spus-o Hanţ, hamalul. Are bacşiş dela comisia climaterică să spună călătorilor c'avem trăsuri multe. Una singură-i în toată Gura-Humorului şi aceea, să mă crezi mata, e a lui Calman Uscher.

Mali sudue gloabele costelive, trăsura pirîie din încheeturile neunse, nevastă-mea bombăne şi deodată, se'ntâmplă o minune: pornim. Ieşiţi din gara plină de fum ne afundăm cu voluptate în aerul uşor şi limpede, atât de limpede că vezi prin cleştarul lui frunzele copacilor pe dealuri şi, în fund, în mari depărtări, păsări rotindu-se spre vârfurile munţilor înalţi.

Mă afund împărăteşte în pernele trăsurii şi-mi las privirile să rătăcească liber, în orgia de culori şi de lumină a verii bucovinene. Versurile călătorului Heine bat săltăreţ în pragurile amintirii:

Auf die Berge will ich steigen,
Wo die frommen Hütten stehen,
Wo die Brust sich frei erschliessel
Und die freien Lüfte wehen.

Prezentare

Ca s'ajungă în tîrg, droşca tae apa Humorului pe un pod solid, construit de curând, apoi o cârmeşte drept pe strada principală. Fiindcă astăzi nimeni n'are de lucru, — Evreii din cauza Sâmbetei şi creştinii din cauza... Evreilor — toată lumea-i grămădită pe trotuare, în haine de şpaţir. Cu aerul fericit şi important al Evreului care reuşeşte în viaţă, Calman îşi dă bineţe cu prietenii şi cunoscuţii:

— Servus!
— 'ten Tag!
— Bună dziua!
— Helf Gott!
— Zdrasti!
— Gris (Grüss') Gott !

Saluturile acestea în trei limbi — cea evreiască constând mai mult într'o anumită sonorizare a cuvintelor — te fac să te crezi în turnul lui Babel. Patru neamuri de oameni îşi împart, aci, oraşul, averile mititele şi scurtimea unei vieţi lipsite de întâmplări. Cei mai mulţi sânt Germanii — o ramură şvăbească — apoi Evreii Românii şi câţiva Rusnaci. Românii sânt tare puţini. Socru-meu ştiu bine că-i de-al nostru, popa aşijderea, dar, dela dascăl încolo, mă îndoesc...

Răzbind cu greu printre căruţele ţărăneşti, care trec agale pe drumul nesfârşit dintre Suceava, Gura-Humorului, Vama, Câmpulung şi Vatra-Dornei, intrăm în piaţă. Ca la două sute de oameni voinici şi bine hrăniţi, încălţaţi în bocanci grei, cu ciorapi de sport, cu genunchii goi, purtând costume tiroleze, cu pană de cocoş la pălăriuţa verde, şed rezemaţi în alpenştocuri şi, tăcuţi, se

(Continuare în pag. IV-a).

uită unul la altul cu cea mai mare seriozitate posibilă. Parc'ar fi niște cavaleri dintr'o legendă medievală, așteptând, împietriți într'o grotă, întoarcerea lui Frideric Barbăroșie. Mai târziu am aflat că ceeace am văzut este un *ausflug* șvăbesc și că, deobicei, se termină la ceasurile douăsprezece din zi, în cârciuma d-nei Lotte Hilgarth, cu băutură și cu aria, populară pe aci:

Trink'Bier, liebe, liebe Liese!

Iată-ne în plin centru. De o parte și de alta, casele se înșiră, numai parter, cu acoperișurile ascuțite extrem de înalte, mai mult acoperiș decât casă. Pe zidurile dela stradă, fantezia constructorilor a desenat tot felul de lire, eșarfe măestrit răsucite și îngeri. Multe prăvălii. Un noian de firme cu nume streine. Intre ele, rătăcit și neaoș, un nume românesc și încă unul din cele mai autentice: Cristea Găină, măcelar.

Cetirea firmelor este amuzantă și instructivă. Probabil că toate sânt traduse. Anumite expresii din româneasca bucovineană arată că oamenii gândesc mai întâi în nemțește. Numai așa pot să-mi explic dece d-na Berta Schnapp anunță că are o „magazie de piele" (magazin de pielărie) și dece titlul unei societăți pentru ajutor mutual în caz de înmormântare sună:

Fiducitatea.

Societate de înmormântare reciprocă

Chiar la „Prăvălia Românească" a d-lui Rudolf Haas un afiș vestește că acolo se pot găsi apartamente pentru familii, cum și camere mobilate pentru persoane *singuratice.* La restaurantul Scherzer stă anunțat că prețurile sânt extrem de reduse. De pildă, *mittags, vier Gänge* costă numai 28 de lei. Dar nici d-l Haas dela prăvălia românească nu se lasă mai pe jos. La el, poți găsi „un amiaz cu băutură" numai cu 25 de lei, afară de considerațiunea că la prânz și seara „onor. vizitatorii vor fi distrați cu *arta prin muzică*".

Trecem prin fața bisericii catolice, un edificiu fără nici o frumusețe. Fără să vreau, mă gândesc la minunea de piatră a Voronețului, situat la câtiva kilometri de aci. Nimic nu-mi reține privirea afară de vitrinele de sticlă așezate afară, de o parte și de alta a intrării, și închizând în ele statuile de gips ale Maicei-Domnului și a lui Isus. Maica-Domnului, față de care catolicii au un cult special, e gătită cu pioasă grije: mantie de mătase albă, colane, mărgele și ghirlande de flori pe umeri și pe mijloc. O bătrână a încremenit îngenunchiată pe lespezile reci, cu ochii ațintiți în extaz pe chipul Fecioarei din galantar.

Judecătoria este singura clădire cu etaj, din Gura-Humorului. Sus, pe frontispiciu, autoritățile românești au zugrăvit emblema țării, dar dedesuptul picturii celei nouă se zăresc, într'o umbră viorie, cele două capete ale pajurii austroungare. Pe sălile instituției, lume puțină. Mai mult avocați: d. dr. Schärf, d. dr. Bătăușu, d. dr. Kimmelmann, d. dr. Etcetera. Impricinații nu vin la judecată. Și nici n'au dece, căci totul se face prin procură, automat, și cu acurateță, conform formidabilei colecțiuni de legi, novele, regulamente, ordonanțe și bun plac intitulată „Das Oesterreichische Recht", compilată de toți „justizrații" dela Maria Tereza până azi și față de care „Călăuza cetățenilor" a defunctului nostru Rădoi este un fleac și o impietate. Furnizând soluții gata pentru toate conflictele imaginabile în univers și în spiritul cârcotaș al căutătorilor de ceartă și chichițe, codexul austriac suprimă bătaia de cap, nuanțele interpretărilor, ezitările doctrinei și haosul controverselor. E un ghid infailibil în labirintul dreptății. — Ai, de pildă, un proces de *posesie* cu vecinul. Mergi la avocat, — fără avocat, te dă afară din judecătorie — acesta deschide codul cezaro-crăesc la cuvânt „posesie" și scoate de acolo un formular în care îți trece numele și jalba. Vrei să pui martori? Avocatul dumitale caută iarăș în cod la cuvântul „posesie" și „martor" și, acolo, în punctul misterios unde coordonatele juridice ale celor două noțiuni se întâlnesc, găsești un nou formular. La ziua hotărîtă, au loc pledoariile minuțios pregătite de avocați:

— No, domnule jude, spune avocatul dumitale, vă rog să ne admiteți acțiunea cu speze, conform formularelor 734 și 237 combinate cu articolul 12, aliniatul c, al legii imperiale din Aprilie 1876.

— No, domnule jude, răspunde advocatul adversarului, noi vă rugăm să respingeți acțiunea cu speze, conform formularelor 735 și 238 combinate cu articolul reșpectiv, aliniatul reșpectiv, al legii imperiale. din Mai 1876.

— Jesus-Maria und Iosef! strigă judecătorul, da' nu trebue atâta pledoarie pentru un proces așa de simplu. Judecata e luminată!

Și în timp ce avocații, obosiți, își șterg fruntea de sudoare și dumneata îți mai faci pe furiș o cruce, recomandându-ți cauza Judecătorului fără coduri, magistratul merge la un dulap imens, împărțit în rafturi etichetate, și din dreptul cuvântului „posesie" trage o planetă — pardon! un formular. Cum e scris acolo, așa e și dreptatea, fie că ai câștigat fie că ai pierdut.

Procedura aceasta se numește *Ziwilprozesordnung* și, pe umerii ei și ai unei administrații cu galoane și fireturi, au durat atâta amar de ani așezările drăguțului de împărat.

Dar iată c'am ajuns. Casa socrului meu este așezată lângă judecătorie. Uite-l și pe dumnealui. afară, în prag. Ne zâmbește cu ochii, cu fruntea, cu chelia.

Coborîm geamantanele. Cel cu legume tremură suspect, în mâni. Il deschid și mă uit bine: mazărea făcuse gărgărițe. Le arăt cu satisfacție nevestei-mii.

VASILE V. GEORG…

Caleidoscop

INTRE VIAȚĂ ȘI MOARTE

Există în adevăr o limită bine distinctă, bruscă și precisă, între viață și moarte? Această limită nu există.

„Există un moment unde, în condițiuni speciale, viața se confundă cu moartea, unde în cazuri particulare, diagnosticul morții e foarte greu. S'ar putea spune că numai de câțiva ani — grație descoperirii metodei Icard (injecții cu fluorescină) — posedăm mijlocul infailibil prin care suntem siguri de moarte. In trecut, în timpul marilor epidemii și-al războaielor, erau comise greșeli enorme.

Pliniu spune: „Noi, oamenii de știință (rerum natura experti) suntem în așa măsură jucăria zeilor, încât nu știm să ne pronunțăm cu siguranță dacă cineva e mort sau nu..."

Dacă în ora despărțirii, nesiguranța ne înspăimântă, ne putem consola numai dacă ne aducem aminte că viața noastră e o scurtă tranziție vizibilă între eternitatea de eri și cea de mâne."

TEATRU SOVIETIC

Există un teatru și o artă în genere sovietică, cu un caracter special? Această chestiune s'a pus de mult și de multe ori, dar răspunsurile nu au putut avea vreo valoare decât în urma expozițiilor numeroase și foarte bogate de la Moscova în ultimele timpuri. Aceste expoziții reprezintă opera a vre-o opt sute de artiști care caută să glorifice Armata Roșie și pe lângă aceasta o secție de vre-o 3500 de tablouri și busturi care arată dezvoltarea artei sovietice în timp de 15 ani.

Din aceste expoziții vizitatorii pleacă cu impresia că mișcarea, perspectiva, culoarea și compoziția, afară de puține excepții, este încă nedesăvârșită, nematurită în arta sovietică. Se desprinde însă foarte clar din ambele expoziții caracterul luptei de clase care o face să fie în adevăr o artă specific sovietică.

Cubismul, futurismul și alte forme ale artei moderne, nu sunt adoptate de artiștii sovietici.

In ceia ce privește teatrul, avem mărturia foarte prețioasă, a lui André Van Gyseghem, tânărul regisor al *„Teatrului Ambasadorilor"*, din Swiss Cottage, Londra, care s'a întors în luna Iulie dintr'o lungă vizită făcută teatrelor din Moscova.

El a fost invitat la Moscova cu prilejul „Olimpiadei mișcării teatrale a lucrătorilor". La această Olimpiadă regisorul a asistat o săptămână încheiată în fiecare seară. Reprezentațiile s'au dat într'o veche sală de varieteu foarte spațioasă. Jocul echipelor a fost arbitrat de un comitet. Regisorul londonez constată o technică cu totul diferită de acea a teatrelor obișnuite. La această Olimpiadă s'au primit și delegații din alte țări din Europa.

Piesele erau foarte scurte, nu durau mai mult de 20 minute, într'un decor oarecare ,așa cum s'ar putea impoviza într'o școală sau într'o sală a unei fabrici. In multe din aceste scene era o putere de invenție și o ingeniozittae surprinzătoare. Jocul ca ansamblu excelent, jocul individual al actorilor atingea însă rareori fineța și desăvârșirea cerută de arta scenică.

In ceia ce privește teatrul propriu zis din Moscova, ceia ce l'a impresionat pe regisor a fost faptul că teatrul era totdeauna plin până în cele din urmă locuri. Lucru aproape imposibil de realizat în teatrele londoneze. L'a impresionat apoi rigoarea cu care se observă regulele teatrului pentru spectatori. Odată ce se începe reprezentația, ușa teatrului se închide și nimeni nu poate să mai intre decât în pauză. Nu e permis să se fumeze nici în teatru, nici în foyer. Este însă o sală separată pentru fumători. Publicul fără a fi în ținută de ceremonie ,era îmbrăcat ca pentru sărbătoare. In special femeile aveau aerul că au pus pe ele tot ce aveau mai bun.

In ceia ce privește piesele care se dau acolo, afară de operă și teatru clasic, pe care nu le-a vizitat, a putut constata că toate piesele care se reprezintă în teatrele noi sunt piese de propagandă. De fapt sunt piese cu conflicte luate din viața fabricilor, din conflictele greutăților din fermele colectiviste, probleme din producția insuficientă, cu un cuvânt piese care pun în scenă lucruri zilnice din imediata realitate a vieții. Iar când autorul e talentat, faptul că piesa are o teză nu strică emoției artistice.

Publicul din teatru este alcătuit numai din tineret, oameni între 19 și 35 de ani.

Cu ce s'a întors regisorul londonez de acolo pentru teatrul său este simplicitatea și ordinea care domină în teatrul sovietic.

La ceia ce nu s'a așteptat a fost perfecțiunea eclerajului, care atinge o știință și o artă în cea mai fină nuanțare foarte greu de realizat în teatrele cele mai bune din Europa.

Decorul, punerea în scenă, par a fi trecut prin faza cubismului și a fi ajuns pe o culme dincolo de ele. Scenariul este cu totul subordonat interpretării care este cât se poate de simplă și directă. Efectele de scenă, decorurile, sunt adesea proectate pe fond printr'o minusculă lanternă magică. Astfel a fost proecțiunea unui imens decor cu coșurile nenumărate ale unei fabrice.

Totul în teatru e ușor de realizat, practic și nepretențios, iar decorurile grație procedeelor lor se schimbă foarte ușor, fără grozava plictiseală a lungilor antracte

PRIMII PAȘI

Intr'un fiord...

Balcic!... te-ași vrea închis într'un fiord.
cu țărmuri de granit și stânci abrupte,
să poposesc caic cu vele rupte,
canarisit apatic la babord....

Pe creste, scandinavi ghețari să lupte
cu soare oblic... înviorări de cord....
Kaliacra s'o asemui cu Cap Nord,
vânat de foci galeții să se'nfrupte...

In piele de urs alb pe cheu s'apar,
cercând cu deget scos dintr'o mănușă,
ger aspru cu hotar la cerc polar...

Iar vara când o ciocăni la ușă.
să fii gătit de gală ca un țar
și coaptă cea din urmă corcodușă....

CONSTANT RUSO

Reîntoarcere

Intr'o dimineață de început de toamnă, când soarele e încă văratec, și numai calendarul și firele lungi de păianjen arată că ai trecut în alt anotimp, pe drumul ce duce dela gară spre centru, într'o birjă hodorogită și trasă de o gloabă, — un om zâmbea.

Zâmbea vechiului și dragului târg de provincie pe care-l regăsea așa cum îl lăsase cu ani de zile în urmă, când pornise tânăr și entuziast, să cucerească lumea.

Zâmbea caselor aceleași ca odinioară, soarelui cald ce făcea aceleași umbre pe ziduri și trotuare, trecutului ce părea că reînvie la fiecare pas.

Desigur că după perdele aceiași curiozitate provincială stăpânea acum alți ochi, scrutători, care așteptau par'că de ani, dublul eveniment al zilelor ce se scurg nesfârșite la fel: sosirea trenului, dimineața și seara. Babele, cu basmale pe cap, cu mâna streașină la ochi, urmăreau lung drumeții. In stradă, copiii își continuau joaca întreruptă o clipă de trecerea trăsurii ce lasă în urmă un apreciabil nor de praf.

Un om a intrat în orașul copilăriei cu acelaș decor neschimbat, cu alți oameni în casele vechi, purtând în suflet credința că se va regăsi. Și de aceea zâmbea.

Pierdut în visarea ce ți-o dă revederea locului unde ai copilărit nu observă când ajunse în fața casei. Dar birjarul și gloaba se opriră singuri. In orașul trecutului, oamenii se cunosc toți, și nu mare lucru fu birjarului să recunoască în trăsăturile omului matur de astăzi, tinerețea obrazului de altă dată.

Intră în casa neschimbată. De pe pereți zâmbeau chipurile decolorate de vreme, la fel ca și înainte. Pe mese aceleași bibelouri păstrau locuri marcate de ani. O statuetă șchioapă își menținea echilibrul, rezemată de o veche fotografie cu carton, ce purta în colț numele unui fotograf dispărut de mult, și ca imagine, portretul unei doamne cu toaletă demodată și zâmbet naiv. Doar pereții păreau schimbați. Zugrăveala se ștersese mai mult, lăsând pe alocuri bucăți de tencuială.

Deodată o tresărire cuprinse pe acel ce voia să regăsească trecutul și pe dânsul. Intr'un colț de perete, la înălțimea mânei unui copil, un desen cu creionul ce reprezenta un oarecare animal patruped, mai dăinuia, pe jumătate șters. Oare câți ani trecuseră de atunci? Cinci, zece. o veșnicie ?

In albume, aceleași portrete ridicole de familie: tineri însurăței cu zâmbet stereotip de fericire, bătrânei înconjurați de nepoți sau adolescenți cu cunune de premii, în poziție de învingători și cu priviri de cuceritoare tinerețe. Oare câți dintr'înșii au realizat ceva din ceea ce umplea mintea și sufletul lor pe atunci ?

Trecu în ograda care ani de zile a răsunat de joaca și râsetele copiilor. Toate erau întocmai ca odinioară. Salcâmii ce dădeau fioare de două ori pe an, păstrau o cunună de frunze îngălbenite pe jumătate. Bălăriile par'că nu mai erau așa de înalte ca pe vremuri, sau poate ochii de copil le văzuse așa ? Stratul de regina nopților își aștepta trezirea la viață odată cu seara. Mai departe, condurașii, rozele, răsăreau, prin iarbă tot ca în trecut. Chaise-longue-ul rămas de cu sară afară, mai purta încă urma unui corp ce și-a căutat odihna.

Doamne, cum se poate atâta neschimbare ?

Și totuși, omul care se căuta pe dânsul nu se regăsi.

. . . .

O porni prin ulița din dosul casei, trecu grăbit pe lângă casa vecină unde avea altădată prieteni, evitând să fie văzut. Se temea de o deziluzie, de încă una la cele ce încercase.

Mecanic apucă pe drumul atât de cunoscut și adeseori bătut, ce duce la grădina publică.

In după amiaza de toamnă, bulevardul era pustiu.

Din când în când, un drumeț sătean ce avea o pricină la tribunal, rupea tăcerea cu pasul greoi de om ce-a umblat multe ceasuri. O trăsură mergea agale, trasă de un singur cal, ducând acasă pe birjarul aproape adormit.

Pretutindeni tăcere de toamnă, de provincie, cu case tăcute și jaluzele trase la ferești, cu grădini mirositoare și câni ce nu mai latră la nimeni, pentrucă toți oamenii le sunt cunoscuți. Pe gardurile din preajma grădinii, resturi de afișe mai lăsau să se vadă, că în Duminica trecută a avut loc o chermesă cu distracții, cu eterna alegere a „reginei serii", cu fanfară militară, confetti, tombolă și alte felurite surprize.

In fața porții principale, chioșcul cu limonadă era acelaș: vopsit verde, cu câteva feluri de bomboane colorate, o cutie cu rahat și pahare nespălate bine.

Și intră în grădina trecutului. Pe alei șirurile de bănci erau goale. Lacul părea adormit pe veci, numai havuzul din mijlocul grădinii păstra nota de viață eternă și neschimbată, par'că niciodată jet-d'eau-ul nu și-ar fi oprit strălucitoarea aruncare de picături.

Pe-o bancă, o hârtie mototolită îi aduse aminte de-o scrisoare aruncată, cândva, de mult, într'un moment de supărare. Dincolo, pe banca aceia sprijinită de castan, nu și-a trăit oare prima idilă ? Sau poate că nu mai ține minte... E atâta vreme de-atunci... Urcă încet scările ce duc la chioșcul de mesteacăn, ce domină din înălțime priveliștea întregii grădini. Caută, cu dorința de-a regăsi o inscripție tăiată cu briceagul în lemnul balustradei. Un nume însemnat acolo cu ani în urmă, într'un anumit moment sufletesc; cercetă zadarnic, căci vremea complectase ceea ce-a înfăptuit uitarea : a șters totul.

Coborî și eși pe portița din dosul grădinii, aproape de câmp. Drumurile duceau unul la cimitir și celălalt la mânăstire.

De câte ori au trecut pași tineri pe drumurile acestea, în dimineața cu rouă, ca să se întoarcă în oraș, în amurguri de vară.

Intoarcerile acelea, când luna răsărea după dâmb, când cântecele se auzeau din ce în ce mai încet, când buchetele de flori, deși ofilite păstrau parfum tare cu miros de câmp și fân proaspăt, întoarcerile acelea cu oboseală sănătoasă și somn de plumb, unde au rămas ?

Și atunci se înapoiă spre aceiași casă în care a trăit odinioară cu inima grea de-a fi regăsit tot ca mai 'nainte, fără a se fi aflat pe el.

ERNA S. GAL

Cântecul grâului

Arde câmpia
De aurul grâului,
Se 'ngână răzoarel
Cu șipotul râului.

Alunecă vântul
Legănând spicele,
Razele plouă
Sunând ca bicele.

Pe miriștea 'ntinsă
Se 'nșiruie snopii,
Și zarea pe dealuri
Se 'mbie cu plopii.

Secerătorii
Cu ochii de soare,
Privesc belșugul
Vărsat pe ogoare.

Când noaptea coboară
Pe miriști, molatic,
Clăile par
Grămezi de jăratic.

EMIL ZEGREANU

A APARUT

Cel mai complet dicționar de buzunar

REBUS-LEXICON

EDITURA „ADEVERUL" **Prețul 10 Lei**

Când e prea târziu...

Amurg de toamnă. Alexandru Marian urmărește distrat sborul de întrecere al norilor pe cerul cenușiu. Nu știe ce să facă. Să citească? Iar să citească? De când i-a interzis doctorul orice ocupație care l'ar putea întrucâtva osteni, își petrece zilele numai cu jurnale în mână. Jurnale și iar jurnale! S'a plictisit; ar mai vrea și altceva. Să-și găsească vre-o ocupație ușoară, să lucreze ceva, orice, dar nu să stea tot timpul în fotoliu cu o revistă în fața ochilor. Barem de-ar avea cu cine schimba două cuvinte. Dar n'are pe nimeni! Singurătatea asta îl omoară.

Azi a citit toate jurnalele care i-au fost aduse. Acum nu mai are ce face, deaceea privește cerul plumburiu. Dar nici așa nu e bine, nici așa nu poate să stea mult. Când privești cerul, îți vin câteodată gânduri atât de triste! De aceea se scoală și se duce să-și aducă o carte. Işi amintește că i-a vorbit cineva despre una frumoasă, pe care o are și el în bibliotecă, pe care însă n'a citit-o niciodată. O găsește și începe s'o răsfoiască. Dintre file a căzut o scrisoare. Se apleacă s'o ridice. „Trebue să fie de demult" deduce după culoarea gălbuie a hârtiei. Se uită: 14 Iunie 1905. Câți ani avea pe atunci? Vre-o 32. Pune cartea la locul ei, aprinde lampa depe birou și, uimit, începe să citească:

Sandule,

„Azi noapte n'am putut dormi și m'am gândit la tine. Asta nu e o noutate, căci de când te-am cunoscut — și sunt doi ani de atunci — nu m'am gândit decât la tine, în totdeauna. Dar noutatea constă în concluzia la care am ajuns de data asta, în concluzia neașteptată că nu te mai iubesc.

Nu mă crezi? De ce nu vrei să mă crezi? Uite îți jur că în noaptea asta am văzut clar de tot că iubirea mea pentru tine s'a sfârșit. Știu că nu te-ai fi așteptat niciodată la așa ceva. Erai atât de sigur că iubirea pe care ți-o purtam până acum câtva timp, durează și va dura atât cât vei voi tu, încât înțeleg pe deplin surâsul sceptic cu care primești acum această veste. Dar, vezi tu, în urmă tot va trebui să te lași convins căci acum sunt sigură că nu te mai iubesc.

De când am ajuns la acest rezultat, mi-am pus de mai multe ori întrebarea dacă e mai bine sau mai rău așa, și nu mi-am putut da până acum nici un răspuns precis. Pentru mine, nu știu încă cum e și cum va fi. Pentru moment sunt atât de buimăcită, Sandule! Pentru tine? Oh, eu cred că la tine n'are să se schimbe mai nimic, fiindcă tu nu m'ai iubit niciodată. Cel mult ai să simți câtva timp un gol sufletesc, cum simți un gol și în tren când sgomotul monoton al roților te oprește la vre-o stație. Da, ai să simți un gol — și atâta tot. Nici nu s'ar putea altfel; ți-am fost doar atât de indiferentă întotdeauna! Scânteia de simpatie pe care o întrezăream uneori la tine, în ultimul timp, n'avea alt scop decât acela de a alimenta iubirea mea, pe care o vedeai stingându-se treptat, treptat. Și știu de ce nu vroiai să pierzi această iubire. Numai și numai fiindcă ea însemna o unitate adăugată la numărul „succeselor" tale, și tu te mândreai cu acest număr mare. — Nu? — Să nu spui „nu" Sandule. E așa, și e foarte trist. Da, e foarte trist pentru mine, fiindcă, vezi tu. eu te-aș fi putut iubi cum nu cred să mai pot iubi vreodată pe altcineva în viață. Aș fi putut să-ți dau tot ce aveam mai bun în mine. tot, tot, dacă m'ai fi iubit măcar puțin — dar tu n'ai vrut.

Când ne-am cunoscut, acum doi ani, ai început să te joci cu mine. Ți s'a părut că vei putea astfel să mă cucerești foarte repede, și nu te-ai înșelat. Dacă totul ar fi rămas astfel, poate că m'ai fi iubit și tu. Dar nu mult după aceea a intrat „cealaltă" în viața ta, și atunci s'a schimbat totul. Din ziua aceea n'ai mai trăit decât pentru dânsa. Râdeai când știai că-i face plăcere să râzi, cântai când îi făcea ei plăcere să cânți — și eu priveam, priveam și trebuia să par indiferentă, căci n'avea voie nimeni să știe ce se petrece în suflet. Acasă, însă, când după o petrecere împreună cu tine și cu ea, mă culcam ostenită, resimțeam o durere atât de intensă, încât nu puteam închide ochii până dimineață. Când însă, câteva zile după aceea, vă revedeam din nou împreună, îmbrăcam iar masca veseliei — și așa trecea timpul. După câteva luni de practică începusem să joc teatru atât de natural, încât și tu, — care din ambiție nu vroiai să mă pierzi — crezând că veselia mea este adevărată, îți întorceai privirile spre mine și căutai să vezi în ochii mei dacă te mai iubesc. Și când, cu toată răceala aparentă, ajungeai să citești în suflet adevărul, te întorceai satisfăcut spre „dânsa" și-i șopteai că ți-e dragă.

Vezi tu, dacă aș citi undeva, într'o revistă de pildă, povestea noastră, mi-ar ajunge câteva rânduri pentru ca să las scrierea și să spun plictisită: vai, ce banal ! Dar când trăești tu însuți acest lucru banal, el ți se pare cel mai pasionant și mai captivant roman, — n'am dreptate?

Dar să lăsăm aceasta. Vreau să-ți aduc aminte, Sandule, că starea aceea de lucruri a durat un an și jumătate. Treceau serate pe care le petreceam în aceeași casă fără să vorbim un cuvânt împreună. Tu nu simțeai nevoia, și eu eram prea mândră să vin să-ți mai vorbesc când tu, în acelaș timp, te gândeai la altcineva. Incepuse lumea să mă întrebe dacă suntem supărați și dece. Atunci am început totuși să schimbăm câteva cuvinte: „ce-ți fac părinții ?", „crezi că mâne va fi timp frumos?" și sub pretext că avem de vorbit cu o altă persoană, ne despărțeam. Cred că nici n'aș fi fost în stare să-ți vorbesc altceva pe atunci. Și totuși câte n'aș fi vrut să-ți spun! Dar când te vedeam în fața mea, atât de rece și atât de indiferent, căutând să scapi cât mai repede pentru a merge spre cealaltă, nu mai puteam scoate o vorbă.

Și atunci, într'o bună zi, mi-am zis că trebue să sfârșească odată această situație imposibilă și mi-am pus în gând să te uit. A fost greu la început — dar în cele din urmă am izbutit. Da, azi noapte am văzut clar de tot că am izbutit.

E mai bine, e mai rău, așa? Nu știu. Tot ce știu pentru moment e că nu te mai iubesc și că sunt obosită, foarte obosită, Sandule. Aș vrea să fie liniște peste tot, pentru ca să mă pot însfârșit odihni...

In curând ne vom vedea iar. Iți voi întinde mâna ca și când nimic n'ar fi fost. Vom putea din nou râde și vorbi ca acum doi ani și lumea va lua pentru un început ceeace în realitate nu e decât sfârșitul sfârșitului.

Până atunci, la revedere! Am fost prinsă de o furtună puternică și acum, când s'a înseninat, vreau să mă odihnesc puțin. Liniște! Să nu vorbească nimeni... nimeni... nici tu să nu vii să mă mai scoli, Sandule... Ss...sstt!"

★

O scrisoare îngălbenită a căzut din mâni tremurânde de bătrân. In mintea obosită a lui Alexandru Marian a răsărit, vag, chipul unei fete de 20 de ani, cu ochi mari și negri. L-a iubit mult fata aceea, da, știa depe atunci că-l iubește, dar n'a luat-o în seamă. Așa era el.

Cum scria ? Că vroia prin iubirea ei, să-și mărească numărul „cuceririlor". Nu — s'a înșelat. Niciodată nu s'a ocupat cu așa ceva. Chiar și pe „cealaltă" a uitat-o repede. Dealtminteri o iubire care n'a durat decât câteva luni.

...„Și eu aș fi vrut să-ți dau tot ce aveam mai bun în mine, tot, tot, dacă m'ai fi iubit măcar puțin".

Se uită împrejur. Ce singur e în casa asta mare!

...„Și aș fi putut să te iubesc cum nu cred să mai pot iubi vreodată pe altcineva în viață."

Păcat ! Dece oare n'a înțeles ?

Afară s'a făcut noapte. O noapte neagră, fără lună.

Versuri uitate de mult îi sună în urechi:

Vivez si m'en croyez, n'attendez à demain
Cueillez dès aujourd'hui les roses de la vie.

Cine spusese așa ? Ronsard par'că. I se pare că deabea acum înțelege îndemnul poetului.

Și-a rezemat capul pe mâni. Cu ochii mari privește singurătatea odăii și pentru prima oară simte că i-i frig și frică în casa asta părăsită, unde locuește numai el.

NADA ELIAS



Paradoxe

— Viața, Lo!... Nu mi s'a părut niciodată mai frumoasă, mai plină, ca în clipele astea de tristețe caldă. Vezi, mă opresc uneori noaptea aci, în mijlocul parcului și în liniștea care mă înconjoară, mi se pare că totul s'a oprit în loc, că totul trăiește în mine cu intensitate, ca un rug interior...

Lo ridică încet lopețile, lăsând ca barca să alunece lin deasupra apei. Imi răspunde cașicum și-ar urma un gând început de înainte.

— Nu știu ce vrei să spui... Dar, în definitiv, viața nu se prezintă pentru tine decât ca un șir de experiențe personale, verificate prin contemplații și auto-flagelări. Și asta, — tocmai pentrucă iubești viața!...

— Poate, Lo...

Mă uimește logica ei clară, felul ei sigur de a privi și judeca lucrurile, uneori. Și tocmai aceasta mă face să nu-i răspund de-adreptul. Aș vrea câte-odată să priceapă mai puțin, să fie cât mai mult femeie, cât mai mult Lo, unica și singura...

Târziu, ne apropiem de mal. La debarcader, barcagiul ne privește ca pe doi atentatori la bunele moravuri și ne încasează dublu. In urma noastră lacul rămâne întunecat și tăcut, cu sclipiri metalice. Pornim pe o aleie lăturalnică, pierzându-ne în desișuri:

— Lo, a căzut o stea !

— Da?... Și capricioasă își plimbă privirea dela mine spre cer, dela cer spre mine.

— A căzut o stea? Foarte bine!... Știam că nu ești superstițios...

— Dar bine, Lo, nu te interesează simbolul? O stea care cade, e un suflet pierdut în lupta vieții... Cineva care a sperat, a luptat și a căzut totuși învins...

Lo coboară mânile în jos ca o școlăriță mică și umilă:

— Bine, omule, dar toți suntem niște învinși!...

— Atunci care e rostul vieții?

— S'o iubim!...

— Dar cum?

— Fiecare în felul lui. Tu o iubești în chinurile tale. — eu o iubesc în flori, în păsări, în liniște, în totul, totul... Și puțin în... tine.

Aș trebui să fiu măgulit și dezarmat. Dar diavolul discuției mă trage de limbă:

— Dar idealul?... Unde începe idealul?

Aici, Lo rămâne deadreptul deconcertată și învinsă.

— Idealul, idealul...

Privesc frumoasa ei față neliniștită și ochii din care lacrimile sunt gata să isbucnească de ciudă și trupul ei svelt a cărui umbră tremurătoare se proectează sub razele lunei. Mă năpădește o duioșie dulce și ciudată. Simt că tot eu trebue să inventez ceva, ca să repar repede, repede ce am stricat.

— Ascultă, Lo!... Ai cetit „Paradoxele lui Pompadour"? Scrie acolo:

„Păcătos e un tânăr care discută cu o femeie filozofie, sociologie, filologie, în timpul în care ar putea foarte bine s'o îmbrățișeze".

Și o îmbrățișez prelung.

M. MAUR

Cuptor

E plină zarea de lumină albă
ca fagurii prisăcilor de ceară.
Căsuțele îngenunchiate 'n nalbă
păzesc tăcerea holdei de secară.

E cerul larg ca rateșul de han
căci nourii trudiți dorm pe coclaur.
Un lan de grâu, asvârle-un bolohan
de soare copt pe cer, și-i cerul aur...

Pe șleahul vremii, nu-i nici o fântână
s'ascundă în cotlonul ei răcoare.
Stă dejghiocată ciutura 'n țărână,
și cumpăna se mută după soare.

In strana veche, dascălii bătrâni
se roagă prin ceasloave, pentru gloată.
Și-au aruncat icoanele 'n fântâni,
și-acum nădăjduesc zile cu sloată...

AUREL LEON

Reabilitarea unor premii naționale

Reproducem mai jos articolul d-lui Pamfil Şeicaru, publicat în ziarul „Curentul" cu prilejul decernării premiilor naționale pe 1933.

Niciodată cuvântul „cultură" nu a circulat mai mult decât după războiu. S'au înmulţit şcolile, — cu rost şi (mai ales) fără rost, în credinţa naivă că fiecare şcoală înfiinţată înseamnă în acelaş timp o nouă uzină de cultură; s'a confundat instrucţia publică, adică iniţierea disciplinată într'o serie de cunoştinţe din diverse domenii, cu proecţia creiatoare a sufletului unei naţii. In locul unor ateliere ale energiilor spirituale româneşti, am avut nesfârşite uzine de fabricat titraţi în serie. „Cultura" a dobândit forţa unei superstiţii: n'a lipsit din programul partidelor şi lista dezideratelor culturale. Fiecare pierde-vară incapabil de a-şi defini o profesie, fiindcă măcina pleava vorbelor s'a declarat pompos propagandist cultural, fie şi atunci când acest neprihănit apostol al culturii nu-şi ostenea mintea să citească o carte într'un an. Dar această deasă (am spune: obsedantă) întrebuinţare a cuvântului cultură nu corespundea unui conţinut sufletesc.

Era o vreme când nu circula atât de des cuvântul „cultură": dar cartea era atunci iubită, — erau înconjurate de respect forţele culturale. Omul retranşat singurătăţilor studioase, refractar contingenţelor actualităţii, şi pasionat de bunuri imateriale, era socotit ca o mare şi invidiată altitudine morală. Pe atunci, capetele nu fuseseră încă aplecate în jugul unui materialism brutal: nu fusese încă îngenunchiat sufletul. Alta era tabla de valori: un proaspăt pricopsit nu putea îmbrânci rânduiala morală a unei societăţi care punea o oarecare grijă să-şi recruteze elitele conducătoare. De aceea nu mai există azi evenimente culturale: fiindcă nu mai există acea pasionată curiozitate resfirată într'o caldă aşteptare, — fie a unei cărţi, fie a unei expoziţii de artă. In această atmosferă îmbâcsită, trivializată, cum ar putea să mai însemne oare „*premiile naţionale*" pentru literatură un eveniment?

Este adevărat că o frumoasă idee a fost greşit concepută şi meschin realizată. Un premiu naţional de literatură ar fi trebuit să însemne o târzie dar preţioasă închinare oficială în faţa unei mari bogăţii spirituale a naţiei. Asemenea valori se ridică în răstimpuri din maldărul încercărilor neisbutite, se fixează ca punct de hotar în istoria literară a unui popor. Or, la acordarea anuală a premiilor literare, absenţa oricăror criterii, a scăzut până la anulare, valoarea morală a acestor premii. Intr'un veac nu pot apărea 100 de poeţi naţionali, 100 de prozatori, 100 de critici, 100 de pictori, toţi reprezentativi şi rezumativi ai spiritualităţii unui popor. Nu vom pomeni nici un nume, nu vom căuta să desprindem sensul unei defilări de premiaţi, — întru nimic vinovaţi că au fost oropsiţi să capete o etichetă nepotrivită cu valoarea operelor. Dar greşeala concepţiei anulează însuşi interesul unei calificaţii. Şi dacă mai adăugăm şi atmosfera vremii pe care o străbatem, vom avea explicaţia totalei indiferenţe obşteşti, cu care nu s'ar fi cuvenit să fie primită decernarea premiilor naţionale de literatură.

Nu ştiu de unde a pornit anul acesta gândul bun, gândul celei mai potrivite răsplătiri a celei mai curate existenţe închinate literaturii: premierea lui G. IBRAILEANU. O mare iubire de tot ce poate depăşi robia unei vremelnice existenţe, — o pasiune de grădinar ce vrea tot mai împodobit parcul sufletesc al unei naţii. Animator trăind cea mai pasionată existenţă în cea mai exaltată singurătate, G. Ibrăileanu rezumă patetic aristocraţia unei sensibilităţi cuprinzătoare. Niciodată nu s'a lăsat ispitit de tumultul actualităţii; a trecut indiferent pe lângă huetul forului, credincios până la fanatism literaturii. G. Ibrăileanu a rămas ca o eloquentă mustrare pentru toţi cei ce-au utilizat ades literatura ca vehicul pe drumurile pragmatice ale unei ambiţii.

Anahoret al unei credinţe, G. Ibrăileanu a tras oblonul la chilia singurătăţii: ca nu cumva praful actualităţii vulgare să se aştearnă pe neprihănitele lui preocupări, ca nu cumva gândurile să-i fie strâmbate de preocupări străine religiei lui literare. Mai bine de un sfert de veac, omul melancolicei singurătăţi a priveghiat evoluţia literaturii româneşti; mai bine de un sfert de veac, stingherul G. Ibrăileanu a fost mentorul scrisului românesc. S'au bucurat alţii de aclamaţiile actualităţii; au răsunat alte nume, dar sfiosul îndrăgostit al poeziei, discretul G. Ibrăileanu a rămas tot mai respectat, cuvântul lui a căzut tot mai autoritar în cumpăna judecăţii literare.

Dincolo de opera lui scrisă, stă influenţa exercitată de acest mare înţelegător al literaturii. Nu a născocit mijloace de clasare pedantă (şi nu mai puţin stupidă), — nu s'a lăsat ispitit de dogmatismul sterp; a avut o sacră oroare pentru instrumentele de tortură ale unei gugumăneşti metode de cercetare critică a literaturii. G. Ibrăileanu a demonstrat, prin toate manifestările lui, valoarea intuiţiei în judecata literară: aptitudinea de a desprinde anticipările sensibilităţii de mâine a omului. Ce înseamnă altceva rezistenţa în timp a unei opere literare, decât biruinţa unui anumit timbru sufletesc, — expansiunea imperialistă a unei anumite forme a sensibilităţii ce creşte şi se amplifică, prin ecoul pe care îl găseşte în generaţiile următoare?... Până la 1885, volumele lui Paul Verlaine nu depăşeau 450 de exemplare o ediţie, care rămânea uitată în cine ştie ce ungher întunecos al unei magazii, în care se îngrămădeau rebuturile editurii. Or, a descifra în cuprinsul versurilor unui volum de poezii necitite forţa lor cuceritoare, dominaţia lor de mâine, freamătul armonios în sufletul generaţiilor ce vor veni, înseamnă să stăpâneşti nepreţuitul dar al divinaţiei, capacitatea de a pătrunde violând profetic enigmele sensibilităţii viitoare a umanităţii.

Şi numai imaterialele antene ale iubirii au însuşiri profetice: de aceia critica nu poate fi altceva decât spovedania unei mari şi cuprinzătoare iubiri literare. Arta este o continuă renegare şi depăşire, o permanentă insurecţie împotriva formelor de expresie anchilozate în tipic; neastâmpărul sufletului omenesc străbătut de tainele vieţii, fermentul acelei continui deveniri a omului. Acolo unde inteligenţa vrea să svârle ancora odihnei în portul siguranţelor mărginitelor noastre cunoaşteri, literatura şi arta desprind nostalgia rătăcirilor pe întinsele pustietăţi ale necunoaşterii. Literatura şi arta svârl necontenit patrule de recunoaştere în zona plină de taine a omenirii de mâine; aduc adierile metafizice ale depăşirii omului prin acel vag ecou sideral pe care îl coboară în adâncimile misterioase ale sufletului omului. Este o introducere în cunoaşterea mistică a vieţii,—formează propileele ce adumbreau intrarea în templul antic... Şi cine a închinat la noi o mai mare şi mai esclusivă iubire literaturii, decât G. Ibrăileanu? De câte ori am întâlnit acei ochi mari negri, — în care plutea o intensă şi invincibilă poezie, de câte ori am ascultat acea vorbă învăluitoare, caldă, trăgănată ca o elegie — de atâtea ori am avut înţelesul mustrător al acestei nobile singurătăţi închinate unei fanatice iubiri literare.

Premierea moldoveanului G. Ibrăileanu capătă sensul unei sărbători culturale. Şi am socoti necesar, anul viitor preţuirea echivalentului muntean al credinciosului literaturii, — premierea lui Ovid Densuşeanu.

Este singura cale de revalorizare a premiilor naţionale.

PAMFIL ŞEICARU





Maxim

La restaurantul „Doi Porumbei", altădată, veneau studenţi, mici funcţionari şi negustori din provincie. In sala cu reclame colorate, mesele albe se înşirau pe două rânduri. Fetele domnului Fanache, mlădiindu-şi trupul strâns în şorţuri de doc, se învârteau sprintene printre mese: fiecare servea o anumită categorie de clienţi. Locurile din faţă erau ocupate de negustori gravi, veşnic grăbiţi. La mijloc se aşezau câţiva funcţionari tăcuţi: ei se mulţumeau să asculte discuţiile studenţilor, care se adunau în fund. Şi speranţele acestora se reflectau în ochii lor împăinjeniţi de colbul arhivelor, ca într'o oglindă aburită de frig...

Astfel fiecare se învârtea odată cu mecanismul în care era prins, iar anii treceau, mistuindu-se în uitare ca un şir de umbre în întuneric...

Dar războiul schimbă toate aşezările restaurantului „La doi Porumbei". Nimic n'a mai rămas din viaţa dinainte. Traiul e greu; iar oamenii — răi, sgârciţi şi fără curaj, — aşa se plângea în fiecare zi domnul Fanache, trăgându-şi mustaţa albă cu un oftat adânc. In adevăr, toate s'au schimbat: şi lista de bucate şi felul clienţilor. Cei care îşi alegeau altădată locurile din faţă, astăzi trec pe lângă restaurant în echipaje luxoase. Cei din fund lipsesc şi ei din sala unde îi aştepta pe vremuri zâmbetul fetelor lui Fanache. Un nou soiu de oameni, răsăriţi din plămădeala războiului, ia loc acum la cele două şiruri de mese. Totuşi mai este un colţ, unde vin şi câţiva din clienţii de odinioară. La o masă — Iliescu şi Corman, doi studenţi vechi; la alta — Vasile Bruştuc, un fel de comisionar şi negustor universal, care a rămas credincios restaurantului pentru eftinătatea lui. Tinerii, deşi cuviincioşi, nu puteau ascunde un zâmbet de dispreţ pentru îmbogăţitul acela cu fălci mari şi ochi vicleni care — ferindu-şi necontenit hainele noui — se învârtea ca un automat. Adeseori seara, Corman şi Iliescu zăboveau la masă până târziu. Iliescu, mic de stat şi uscat dar vioiu, avea meşteşug la vorbă. Când se înflăcăra, ridica pumnul ca un ciocan gata să izbească, ochii îi scânteiau şi cuvintele loveau în plin. Corman, vânjos ca un brad, sta plecat peste măsuţa subredă şi asculta. Numai din când în când rostea câteva vorbe cumpănite, cu glasul lui grav.

Studenţii vorbeau despre paraziţii lumii acesteia, de nedreapta împărţeală a bogăţiilor şi despre cei slabi şi în nevoe.

Ascultându-i, Bruştuc zâmbea ca şi cum ar fi zis: „Dar voi ce sunteţi? Ia nişte sgârie hârtie care trăesc pe spinarea altora". Tinerii vorbeau mai departe despre cei care nu respectă munca cinstită. Bruştuc se ridica atunci supărat dela masă şi pleca scuipând — ca un venin — cuvântul „socialişti"...

Scena aceasta se repeta mereu. Dela o vreme, Bruştuc începu să-şi urască vecinii... Iată cine-s vinovaţi de toate mizeriile, îşi zicea, măsurându-i cu dispreţ. Din pricina lor, cel din urmă hamal îşi ţine capul sus, ca boerii!..." Dar mai mult: Vecinii aduceau cu ei la masă un dulău, căruia îi ziceau „tovarăş". Acest nou protivnic era un câne negru, cu pete albe, rămas dela Ruşii care cantonaseră în curtea restaurantului. Deşi stăpânul îi pierise de mult în luptă, pribeagul îl aştepta să se reîntoarcă la căruţa lor, în tabără. Rătăcea uneori pe uliţi, căutându-l pretutindeni cu privirea blajină şi tristă. Nimeni nu-l alunga, iar domnul Fanache îl lăsa să trăiască din mila clienţilor. Şchiop de un picior de dinapoi, cânele umbla în trei labe, printre mese. Când îi azvârlea cineva o bucată de pâne, el o prindea din sbor şi o înghiţea clămpănind de două ori din fălcile lui mari. Se aşeza apoi în două labe, privind cuminte pe cel care îl luase în seamă. Dacă mai primea ceva, se apropia încetişor de dânsul, punea botul pe genunchii lui şi-i cerşea o mângâere. Studenţii îl strigau Maxim, tovarăşul Maxim. I-au zis aşa, într'o noapte, când l-au întâlnit cutreerând străzile pustii şi l-au luat tovarăş în hoinăreala lor prin oraşul mut, sub întinderile negre ale cerului.

Numai Bruştuc nu-l putea suferi. El nu-i erta lui Maxim că atâţia oameni îi asvârleau pânea pe jos şi fierbea de necaz de câte ori tinerii de alături îi luau partea. Se îndârjea mai ales, când Maxim se plimba liniştit prin sală, cu toate că el, comisionarul, ceruse adesea să fie dat afară. Lumea şi-a pierdut simţul bunei cuviinţe: omul cu bani nu mai e respectat. Şi ar trece multe cu vederea... Dar să ajungă el, care înseamnă ceva, să vadă o javră cum şchioapătă pe lângă scaunul lui, fără să-i poată zice măcar „du-te'ncolo"? Asta nu o putea erta nici cânelui, nici celor doi vecini obraznici.

Intr'o zi, Maxim dormea liniştit la picioarele protectorilor săi. Clienţii fuseseră darnici. Sătul şi mulţumit, visa acum... Parcă regăsise pe vechiul lui stăpân, cu ochi albaştri şi obraz ciupit, pe care-l căuta într'una de când un obuz îl îngropase în tranşeele de pe Siret. Ca în alte vremuri, Maxim umblă în umbra făpturii bărboase şi înalte. Merg împreună pe drumul stepei fără margini, până când o pleoapă de neguri se lasă peste ochiul care se mişcase ziua întreagă pe cer. Atunci ajung într'un sat. Din fiecare colibă îi întâmpină feţe blânde şi mirosuri dulci de şuncă. Un bătrân în bluză albastră îl cheamă cu glasul ruginit şi-i întinde un os mare, când... o lovitură grea în şale îl face să urle şi să muşte. Bruştuc îl izbise cu piciorul.

— De ce baţi cânele? Ce ţi-a făcut? întrebă Corman.

— Nu puteam trece de răul lui, răspunse comisionarul uitându-se cruciş.

— Trebuia să-l ocoleşti ! strigară amândoi prietenii.

Atunci Bruştuc, care era fricos, se îndreptă cu grabă spre eşire, mârâind:

— Dac'ar fi pe-a voastră, ne-ar gâtui toţi vagabonzii !...

De atunci, Bruştuc începu să-l prigonească pe Maxim c'o ură înverşunată. Dar nu-l putea lovi măcar, deşi ar fi dorit să-l calce în picioare pe dânsul şi pe prietenii lui. Dacă s'ar fi mutat la alt restaurant, Bruştuc ar fi pus capăt acestor nemulţumiri. Insă Corman şi Iliescu ar fi găsit un prilej să se laude că ei l-au izgonit dela domnul Fanache. Şi el nu voia să se dea bătut. De aceia hotărî să-i nimicească prin orice mijloace.

Incepu deci să lucreze cu răbdare şi cu linişte. Nu mai protestă împotriva cânelui, ba chiar îi arunca oase sau bucăţele de pâne. Corman şi Iliescu credeau că Maxim, prin cuminţenia sa, îmblânzise inima comisionarului. Dar pe când ei gândeau astfel, Bruştuc socotea că a venit timpul prielnic pentru răzbunare. Intr'o seară pregăti două bucăţi de pâne otrăvite şi le luă în buzunar. Când zări pe Maxim, îl gâdilă un fior de mulţumire: „De-acum n'am să-l mai văd !" zise privind în ochii lui şi-i azvârli o felie mare, albă. Maxim o înghiţi fără nici o grijă, se aşeză în două labe şi aşteptă, mişcând rar din coadă. Atunci a doua bucată sbură, mai mare şi mai grea de otravă. Cânele o prinse şi îndată pânea se mistui între fălcile lui puternice. Apoi, clipind rar, Maxim se apropie încetişor, sprijini capul pe genunchiul lui Bruştuc, care îl dădu binişor la oparte şi plecă. Ajuns în stradă însă, el izbucni: „Mâne ai să dormi la gunoae, javră !"...

A doua zi, cei doi prieteni strigară zadarnic pe Maxim. Domnul Fanache le povesti cum se chinuise cânele toată noaptea în gemete prelungi, cu sângele aprins de otravă. Studenţii priviră spre Bruştuc şi înţeleseră totul. Dar chiar în clipa când Corman se aşezase în uşă, ţinându-i drumul, iar Iliescu voia să-l apuce de guler, domnul Fanache îi chemă cu glasul înduioşat: „Veniţi să vedeţi pe Maxim, e aici în curte..." Tinerii se supuseră şi urmară pe d. Fanache în curtea în care stau grămădite furgoanele părăsite de Ruşi. Sub o căruţă cu roate înalte zăcea Maxim, rânjit şi ţeapăn. Zăcea sub căruţa în urma căreia străbătuse singurătăţi nesfârşite până departe, în inima Răsăritului. Acolo, sub ea, venise în ceasul din urmă, când durerile îi rupeau măruntaele şi-i tulburau vederile, cu nădejdea că-şi va regăsi tovarăşul care să-l ocrotească de toate câte mintea lui nu le pricepea...

Şi poate ochii lui deschişi peste măsură, împietriţi în clipa din urmă, l-au văzut...

STEJAR IONESCU

Din poezia africană

Arabesc

După Frank Horne

De vale în Georgia
Se leagănă
Sus pe un copac
Un negru,
...Calcă în gol
Sub lumina veselă a soarelui.

O fetiţă irlandeză,
Cu păr roşcovan, ochi cenuşii
Şi rochiţă albastră;
O baby neagră
Cu scufiţa dantelată..
Căpşorul roşcovan
Sărută
Cu buze moi şi roşii
Atât de drăgăstos
Căpşorul negru.
Ochii cenuşii surâd
In ochii negri.
Şi voioasa lumină 'nsorită
Râde
— Potop de pulbere de aur...

De vale în Georgia
Sus pe un copac
Se leagănă un negru.
...Calcă în gol
Sub lumina veselă a soarelui.

AD. BYCK



FRIGYES KARINTHY

Ultima aventură a lui Harun al Raşid

Harum al Raşid fusese pe vremea lui foarte indispus şi plictisit. In timpul preumblărilor sale nocturne venise în atingere cu poporul — în vâltoarea căruia dorise nespus de mult să se amestece — dar această atingere îl umpluse de desgust. De câte ori îşi scotea masca sub care se ascundea — fie băiat de prăvălie, fie un ucenic de frizer sau cântăreţ de stradă — nu-i rămânea în suflet decât un gust amar. El se identifica totuşi atât de mult cu aceste roluri, încât, într'o bună zi se revoltase de-abinelea din pricină că un călător, pe care-l purtase mai prin tot Bagdadul, îl plătise foarte prost.

Astfel ajunse el la ultima-i aventură.

Inainte cu o noapte, Harun al Raşid descoperise undeva, pe la periferie, o panoramă cu artişti ambulanţi; care nu-i fu uimirea văzând pe unul din ei, înghiţind cuţite. I-ar fi plăcut să pătrundă în dosul culiselor, pentru a da şi el de urma vicleşugului; dar oamenii, crezând că au de-aface cu un vagabond, îl deteră afară, aplicându-i o sdravănă lovitură de picior.

In ziua următoare el dădu ordin garderobierului Curţii să-i aducă o pereche de pantaloni bufanţi, de culoare roşie, şi o scufiţă cu zurgălăi — apoi părăsi castelul, singur-singurel, prin tunelul ce dădea în grădină. El se prezentă stăpânului panoramei, căruia i se recomandă drept comediant armean, şi imitator al glasului animalelor. Fiind angajat, el se împrieteni cu unul care înghiţea cuţite şi învăţă pe dată meşteşugul acestuia. Mai târziu, când publicul începu să se adune în faţa panoramei, Harun al Raşid, cuprins de plictiseală, coborî scena şi se amestecă prin mulţime, unde ochise pe frumoasa fată etiopiană de pe urma căreia i se trase apoi toate belelele.

Această fată ducea o viaţă de vagabondă. Ea se numea Sorajda. Lui Harun al Raşid îi plăcuse cozile ei încolăcite şi braţele ei lungi, pe care le sălta asemeni unor bătătoare de treierătoare. La un moment dat, Harun vroise să renunţe la această aventură. Il mâna gândul să se ducă acasă, dând poruncă să i se aducă fata la palat; dar acest gând îl ruşină.

Fata se plimba cu un soldat de rând; şi Harun al Raşid constată că soldatul îi cam furase inima fetei, lucru ce nu-i prea venea la socoteală. Vechea meteahnă reaprinse în el, acea furie bizară — poate era svârcolirea duhului rău, care intrase în el pe vremea copilăriei — pe care n'o putuse înfrâna niciodată şi dela care îşi avea obârşia pornirea lui ciudată spre aventură. El, Harun al Raşid, în carne şi oase, puternicul Calif al împărăţiei Perşilor, simţea din nou că nu e numai o singură persoană, cum el credea în general şi după cum credea el însuşi despre dânsul când era treaz — ci două persoane: ceiace primea sau dăruia una din ele, nu aparţinea celeilalte, nu se referea la cealaltă, nu putea procura celeilalte nici un fel de satisfacţie. Şi în patima lui, el se hotărî, aşa cum se afla travestit, să zăpăcească mintea fetei.

Dar lucrurile mergeau greu. Fata nu punea mare preţ pe pantalonii lui roşii şi bufanţi, ea nu lua în seamă nici declaraţiile lui frumoase; ci privea cu toată atenţia taraba multicoloră şi pe scamatori, care păreau să fie mai pe gustul ei. Las' pe mine, — îşi zise în gând Harun al Raşid. Dimineaţa nu se mai duse acasă, ci rămase în mijlocul actorilor ambulanţi, pe care-i rugă să-i încredinţeze şi lui un rol cât de mic, nepretinzând în schimb nici o plată. Aceştia pregăteau tocmai o farsă pompoasă cu titlul „Califul", în care apărea şi figura lui Harun al Raşid. Când auzi acest nume, Harun al Raşid isbucni în râs. Apoi, luând o mutră serioasă, se oferi să interpreteze el rolul — întrucât cunoştea perfect toate particularităţile renumitului Calif, imitându-l aidoma. El fu supus unei probe, după care i se încredinţă rolul. După trei zile avu loc reprezentaţia. Harun al Raşid, actorul, (bine înţeles că apăruse sub pseudonimul Hassan) avu un deplin succes în rolul lui Harun al Raşid. El plăcu în special femeilor. După reprezentaţie, Sorajda se postă şi ea în dosul cortinei, unde veniseră toţi curioşii doritori să-l vadă; iar pe seară porniră amândoi spre locuinţa lui Hassan, pe care acesta o închiriase cu trei drahme din banii câştigaţi.

Urmară zile frumoase. Harun al Raşid sorbea cu nesăţioasă voluptate din licoarea dulce a dragostei, iar fata îl desmierda şi-l răsfăţa: îl numea dragostea ei, Dumnezeul ei, făuritorul fericirii ei, prinţul ei, căruia vroia să-i fie sclavă, singurul ei Calif nespus de dulce. Harun al Raşid închidea ochii, şi se gândea ce-ar spune Sorajda, dacă ar afla că exagerările ei entuziaste corespund adevărului.

In felul acesta se scurseră trei luni pline. Hassan mai jucă pe scenă de nenumărate ori rolul lui Harun al Raşid; iar Sorajda era invidiată din pricina iubitului ei, pe care lumea îl considera drept viitorul ei soţ. Harun al Raşid îşi amâna mereu plecarea — şi în fiecare seară îşi zugrăvea nemărginita fericire, dacă ar lua-o pe Sorajda în palatul lui, mărturisindu-i adevărul, drept supremă răsplată pentru iubirea şi fidelitatea ei.

Intr'o bună zi el se hotărî să-şi pună în aplicare planurile sale. Dis-de-dimineaţă, pe când Sorajda mai visa, se furişe afară din casă, luând drumul palatului. Dar aci găsi poarta, care dădea spre tunelul de sub pământ, încuiată pe dinăuntru: el porni deci spre poarta mare din faţa palatului. Garda îl opri să intre; iar când Harun îşi spuse numele cu glasul bubuind de mânie, soldaţii îi râseră în nas. Asta trebue să fie nebun de-abinelea, spuseră unii, habar n'are că Harun al Raşid doarme somnul de veci şi că acum domneşte în locul său Achmed. Dacă s'ar fi dat drept Achmed, atunci da, am fi spus şi noi că e cel puţin un căpcăun şiret.

Va-să-zică, iată ce-a devenit ultima aventură a lui Harun al Raşid! El mai făcu câteva încercări pentru a fi recunoscut; dar totul era în zadar. Spre nenorocirea lui, îşi lăsase atunci inelul acasă, şi presupusul cadavru al lui Harun al Raşid fusese înmormântat undeva în ţara Dravizilor, de unde pornise ştirea autentică precum că murise. Istovit şi amărât, el se înapoe la Sorajda, care-l primi răstită: frumoase apucături, ca un bărbat să-şi lase femeia singură, fără o leţcaie, săptămâni în şir şi fără să dea nimănui de veste! Una ca asta nu şi-ar fi îngăduit nici măcar Abdullah, soldatul de rând, care vroise să se căsătorească cu ea înainte de venirea lui Hassan.

Harun al Raşid, se mângâiase la întoarcere cu iluzia că-i va povesti cine este el şi ce a pătimit; dar acum, când auzi reproşurile femeii, chibzui că nu-şi are rost să-i mai spună ceva: aşa şi aşa nu-l va crede. Banii îi erau de asemenea pe sfârşite. Se duse deci la stăpânul panoramei. Aci află că între timp rolul i-a fost preluat de un alt actor, despre care publicul susţinea că imită vocea şi mişcările legendarului Harun al Raşid mult mai bine decât el, Hassan. Acest lucru îl afirmase până şi Sorajda, care luase parte la reprezentaţie în tovărăşia soldatului turc, pentru a-l vedea pe rivalul bărbatului ei.

După multe rugăminţi, Harun al Raşid primi o ocupaţiune oarecare. După o jumătate de an, trupa porni mai departe, desinteresându-se de soarta lui Harun. De nevoie, el încercă tot felul de îndeletniciri; căci Sorajda, cu cât înainta în vârstă, devenea tot mai amărâtă şi mai hârţăgoasă. Harun învăţase doar în viaţa lui aventuroasă o mulţime de meserii, care-i îngăduiau acum să le folosească şi mai bine şi mai rău. Doi ani îşi câştigă pâinea înghiţind cuţite, apoi deveni bărbier, şi în interval de câţiva ani fu pe rând vânzător de prăvălie, hamal, cântăreţ de stradă şi — într'o vreme cumplită, pe când cursul drahmei era foarte depreciat la Teheran — intră redactor la „Oglinda Bagdadului". Iar într'o zi, când redactorul şef al „Oglinzii Bagdadului" îi aducea elogii pentru scrisul său, Harun al Raşid roşi de bucurie, simţind parcă o reabilitare faţă de umilinţa pe care o suferise cu ani de zile în urmă, când transportase un călător prin tot Bagdadul, primind pentru serviciile sale numai câţiva gologani păcătoşi.



Mina Byck-Wepper — Desen

Carnet burlesc de vilegiatură

Poezia și tristețea plecării

Norei

E cald ! E cald ! La București, asfaltul e moale și cenușiu, ca spatele unui hipopotam. Nu se poate găsi, între Capșa și teatrul Național, un singur guler scrobit cum se cade, tare.

Oamenii umplu bodegile și suspină că nu pot umbla îmbrăcați în costum de bae.

Toată lumea pleacă...

A pleca ! Nimic nu-i mai trist decât o plecare, nu atât pentru cei care pleacă, cât pentru cei care rămân. Din cauza aceasta, aproape nimeni nu mai însoțește pe „cel care pleacă", nici chiar prietenii cei mai scumpi.

Domnul care-și conduce iubita la gară, a devenit ceva foarte demodat, și săruturile schimbate prin ușa vagonului seamănă cu niște cărți poștale răsuflate.

„Cei care pleacă" au, într'adevăr, un scop, cel puțin speră, fie chiar numai ținta călătoriei; de a fugi, de a pleca, de a schimba decorul, de a evada, de a merge aiurea, fie din obligație, fie din iubire pentru diversitate.

Și apoi, odată trenul pornit, au ocupații, spectacolul continuă pentru ei; prologul dela ușa casei lor până la gară, sfârșindu-se cu fluieratul locomotivei, înseamnă primul act al unei piese noui.

Dar pentru „cei care rămân", actori principali ai acestui prolog, totul se sfârșește în mod brusc prin trecerea ultimului vagon de marfă, care se micșorează și dispare, la capătul acelor linii cenușii care merg atât de departe...

Și ei rămân pe peron, triști și inutili, dându-ți impresia că nu vor avea niciodată, niciodată, nimic de făcut.

Cineva a spus: *„Poate că fericirea nu-i decât în gări"*.

Depinde în care, și încă...

Altcineva a spus deasemeni : *„Partir, c'est mourir un peu"*...

Dar a rămâne?...

*

Și totuși, a pleca ! Prima bucurie e, la fereastra vagonului, să domini grupul de prieteni, veniți acolo ca să vadă dacă-i adevărat că plecăm. Căci poți foarte bine să ai numai aerul că pleci, — și să rămâi, povestind apoi orice.

A pleca ! Cunoașteți cu toții acea ezitare, pe care o simți, atunci când e vorba să-ți părăsești căminul, spre a te duce într'o vizită plicticoasă?

Totul ți se pare fermecător: fotoliul moale, lumina blândă, cartea începută pasionantă. Afară, trebuie să înfrunți frigul, sgomotul indiferent al străzii și conversația unui imbecil...

La fel e starea de spirit a bucureștenilor, la începutul lui Iulie sau August.

Pentruce să plec? Știu bine, că există, undeva, marea...

Rémy de Gourmont a putut scrie: *„Dacă ne-am întreba care este cea mai originală creație a secolului al XIX-lea, am putea răspunde: marea"*. Și el explica că acum o sută de ani încă, nu-i trecea nimănui prin cap ca să privească „apa aceea verde și albastră"; malurile blonde de nisip, stâncile cenușii sau gălbui; marea nu era cunoscută decât ca un remediu: era obiceiul să fie aruncate în ea, persoanele atinse de turbare.

Astăzi, băile de mare nu vindecă numai turbarea, ci mai au și alte calități: vindecă de celibat pe multe fete sau domni tineri, care se pot studia, mai bine decât la bal...

*

Plecarea e foarte complicată și melancolică. Parcă pregătim o înmormântare — cu atât mai mult, cu cât unii își spun adio geamantanelor, pe care nu le vor mai revedea. Dar aceasta-i o excepție ! Și apoi, ce importanță mai prezintă lucrul acesta ! Destul că nu vom fi singurii care am rămas în București.

Să plecăm ! Să ne ducem să căutăm subiecte de nemulțumire și reportagii, dealungul plăjii. Să ne împrospătăm cunoștințele cu ceiace am putea numi prostia balneară și care n'are egal decât prostia de altitudine. Vom avea tovarăși de drum pe care nu i-am ales, camarazi de tenis sau de plimbare pe care, iarăși, nu noi i-am ales. Puțin neprevăzut va intra în existența noastră.

E îngrozitor ! Să plecăm. Iată că Zâna Naftalină a și pudrat apartamentul. Sora ei, Cicăleala și cealaltă, Frenezia, sunt neliniștite.

Ce mai așteptăm? Să plecăm!

*

Bucureștii care se înăbușe, exploadează ca o bombă prin întreaga sa rețea ferată și bucureștenii vor cădea pretutindeni, cu valizele lor.

Inaintea plecării se pun însă o grămadă de probleme: — Ce vom face cu patefonul și papagalul?...

...Dacă vom lăsa patefonul, îi vom simți foarte mult lipsa, în nopțile de insomnie, fără lună!

Iar papagalul, care-i obișnuit cu apă proaspătă, cu panglica de mătase roșie, se va usca pe picioare de plictiseală, îi vor cădea penele ca niște brațe desnădăjduite și va muri de durere, de mizerie și de sete.

„Ce vom face cu canarul, pisica și cânele?

...Să luăm cu noi și pe acest mic pekinez !... Ce complicații! Să-l lăsăm?... Cine va avea grije de el?...

...Vecina ia la dânsa papagalul, luăm *numai* patefonul, canarul, cânele și pisica și suntem gata de plecare.

— Șofer, la gară !

Și iată gara: îmbulzeală de familii, moloh împărțit prin sosirile și plecările sale, poartă deschisă spre munte sau mare, care te amețește de lume. Luăm biletele (oh! ce scumpe sunt călătoriile !), predăm bagajele și ca un fel de supliment, cumpărăm ziarele...

Vagonul e tras pe linie... Peronul e plin de lume...

Clac ! sună ușile. Un uruit scurt.

— La revedere... la revedere...

Supremul adio al batistelor...

Trenul alunecă și am lăsat pe peronul gării, trecutul, prezentul, lăsăm deoparte toate amărăciunile sentimentale. Bucureștii crispat, obosit, pe jumătate mort de căldură și praf, își elimină toxinele. Bucureștii își alungă bucureștenii, îi trimite la băi, în excursiune, sau la odihnă ! Sunt singur pe lume — pentru cât timp? — cu o doamnă în compartiment, care mă întreabă foarte politicoasă:

— Permiteți să fumez, domnule?

...Alții s'au dus să caute impresii noui la: Paris, Berlin sau Madrid.

Eu m'am dus să descopăr... Movila Techirghiol !

PAUL B. MARIAN

A APARUT
CRIMA PASIONALĂ
STUDIU DE DREPT PENAL ȘI DE PSIHOLOGIE CRIMINALĂ
de M. NEGREA RAMNICEANU

Mina Byck-Wepper — Desen



Actualități științifice

Cura de soare

Lumina soarelui, așa cum o primim prin atmosfera terestră, reprezintă o gamă de radiațiuni vizibile și invizibile, dela infraroșu (radiație caldă), până la ultraviolet (radiație chimică activă) și trecând prin toate culorile spectrului.

Expunând corpul nostru la soare, intră în joc simultan toate aceste elemente ale radiației complexe. Razele infraroșii dilată micile vase sanguine, nu numai la nivelul pielei, ci chiar și în organele profunde. Razele vizibile sunt deasemenea destul de penetrante. Cât privește ultravioletele, deși mai puțin pătrunzătoare, acțiunea lor, care se exercită pe suprafața pielei, este extrem de importantă, ba chiar cea mai importantă din punctul de vedere fiziologic. Acestor raze li se datorește culoarea bronzată a pielei, acea „înegrire" a corpului, pe care o râvnesc cu atâta febrilitate în sezonul cald vizitatorii diferitelor plaje. La aceste elemente se mai adaugă, în cura helioterapică acțiunea vântului și aerului, încărcat la mare cu particule chimice active, care sunt absorbite prin piele și prin respirație.

După cum vedem, razele ultravioletele nu sunt singurele care determină efectul terapeutic al băilor, așa cum se credea multă vreme. Stratul pigmentar care provoacă bronzarea pielei, sub acțiunea acestor raze, servește de fapt ca o apărare impotriva insolației. Pielea bronzată constitue într'adevăr, o protecție automată a organismului, un fel de ecran, care atenuiază într'o mare măsură efectele agresive ale soarelui. Stratul pigmentat absoarbe cea mai mare parte a razelor ultraviolete și permite în schimb trecerea aproape integrală a celor infraroșii cu acțiune profundă.

Așa dar, pigmentația, „bronzarea" în sine nu e binefăcătoare. In cura de soare, bolnavii care nu se „înegresc", se vindecă tot atât de bine ca și cei cu pielea foarte bronzată.

De altfel, în tratamentele prin razele ultraviolete artificiale, dar totuș intensive, pigmentația este relativ slabă, deși efectele curative se manifestă foarte marcate.

Cerealele și caria dentară

Din cercetările făcute de doi savanți americani, Mellamby și Pattison, rezultă că o hrană foarte bogată în cereale, favorizează caria dinților.

Incă de acum câțiva ani, Mellamby semnalase analogia ce există, din punctul de vedere al acțiunii asupra dinților — între o alimentație bogată în cereale și una săracă în vitaminele D (vitamina anti-rachitică). El preconiza, pentru compensarea acestei lacune, consumul de ulei de morun, gălbenuș de ouă, lapte și orice produs bogat în vitamine.

De curând, Pattison a studiat la rândul lui, modul cum variază compoziția salivei și în deosebi proporția sa de calciu în raport cu regimul alimentar.

A constatat astfel că proporția de calciu se micșorează în alimentația cu cereale și crește, în consumul de vitamine. Faptul prezintă o mare importanță, din punct de vedere dentar. Intr'adevăr, la începutul unei crize, calciul din salivă se depune în punctul amenințat al dinților și împiedică astfel un atac mai profund. Din statisticele relative la grupele de copii, supuși diferitelor regimuri alimentare, rezultă că, în general, caria dentară este mai frecventă și mai pronunțată la acei care primesc hrana obișnuită cu bază de cereale (inclusiv orezul) decât la persoane cărora li s'au suprimat cerealele și se alimentează numai cu carne, ouă și legume,

Faptul este de altfel confirmat și de observațiile recente făcute asupra populației insulei Tristanda Cumba, din sudul Atlanticului. In această insulă izolată, care nu primește decât odată sau de două ori pe an, vizita unui vapor, indigenii se hrănesc aproape exclusiv cu pești și cartofi și nu cunosc deloc cerealele. Cazurile de carie dentară sunt, proporțional cu populația, mai rare în această insulă decât în orice altă țară.

In rezumat, vreți să evitați cariile dinților? Nu consumați mâncări, făcute din cereale.

Viața e... un vis!

Profesorul Henri Pieron, celebrul psicholog francez, a uimit „Asociația americană pentru progresul științei", din Chicago, prin expunerile senzaționale făcute de curând în sânul acestui for de savanți yankei.

Intr'adevăr, d. Pieron a declarat, nici mai mult, nici mai puțin, decât că ultimele experiențe asupra mecanismului senzației și conștiinței, au dovedit într'un mod neindoelnic că viața este un simplu vis.

Pe ce se bazează psichologul francez, pentru a face astăzi pe un plan științific, o afirmațiune, care altădată alcătuia o interminabilă controversă a metafizicei?

„Intre noi și real" — susține d. Pieron — „există o barieră, pe care conștiința și știința noastră nu vor reuși niciodată s'o treacă". Ceiace vedem, auzim, atingem, simțim, gândim, toate acestea nu sunt decât umbre. Sunt simboluri de obiecte și nu obiecte reale. Ele sunt de aceeaș esență ca și visele noastre.

Nu numai simțul de orientare în spațiu, dar chiar și acel al duratei, al timpului, sunt cu totul produsul senzațiilor noastre.

Percepția timpului e bazată pe ritmuri organice, ea se poate deci modifica, după cum arată experiențele.

Astfel, secunda aparentă devine fizicește mai scurtă, în urma ridicării temperaturii interioare a corpului.

Faptele, pe care le-am reunit și le-am controlat, alcătuesc o dovadă formală că reprezentările obiectelor nu sunt decât simboluri sau semne ale obiectelor, pe care învățăm să le folosim, regulând și coordonând mișcările și actele noastre.

Toate senzațiile noastre se bazează pe circulația descărcărilor electrice în celule, care se stimulează unele pe altele și cu chipul acesta, ne formăm o reprezentare a lumii exterioare".

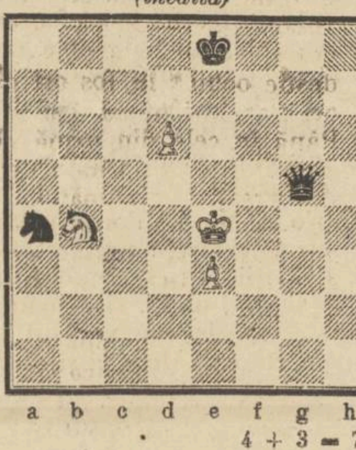
I. S.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 621

de **W. Pauly, București.**

(inedită)



4 + 3 = 7

Mat ajutor invers în 2 mutări.

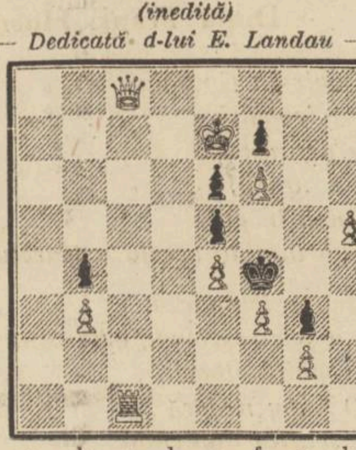
Hilfszüger. Selbstmatt in 2 Zügen.

PROBLEMA No. 622

de **ing. G. Heskia, București**

(inedită)

— Dedicată d-lui E. Landau —



5 + 6 = 15

Mat în 3 mutări

PARTIDA No. 154

Jucată la Folkestone (Anglia) în concursul popoarelor în ziua de 13 Iunie 1933.

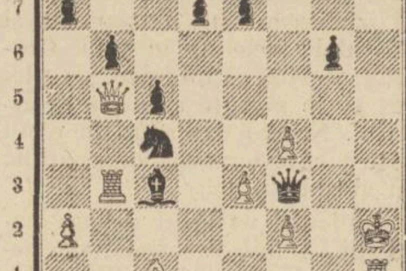
ALB : F. Regedzinski *(Polonia)*.
NEGRU : L. Betbeder, *(Franța)*

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c7—c4, c7—c6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Cg1—f3, g7—g6; 5. é2—é3, Nf8—g7; 6. Nf1—d3, Nc8—g4; 7. c4×d5, Ng4×f3; 8. g2×f3, Cf6×d5; 9. f3—f4, spre a împiedeca é5. 9.... 0—0; 10. Dd1—b3, Cd5×c3; 11. b2×c3, la D×b7, negru ar fi continuat Cd5; D×a8, Dc7. 11...., Dd8—c7; 12. h2—h4, până acum alb a jucat bine; întreprinde însă un atac împotriva flancului regelui advers prea de vreme, înainte de a se fi desvoltat. Mai bine ar fi fost Na3! urmat de Né4 și Tb1. 12..., c6—c5; 13. Ta1—b1, consecvent ar fi fost h5, é6; Na3, Cd7; Ré2 urmat de Tag1, 13..., b7—b6, 14 Nd3—é4, Cb8—c6; 15. h4—h5, Cc6—a5!; prin această mutare atacul albului slăbește, deoarece dama albă e gonită de pe diagonala b3—f7, căci la Dd5 ar fi urmat Tad8; Dg5, c×d; c×d, f5! (acum la Nf3, Dc2!, iar la Nd3, Dc6!). 16. Db3—a4, Ta8—d8; 17. h5×g6, h7×g6; 18. Nc1—d2? acest nebun se întoarce imediat înapoi. 18..., Dc7—d6!; 19. Nd2—c1, Dd6—é6; 20. d4—d5, dacă alb ar fi mutat nebunul din é5, ar fi pierdut pionul din d4. 20..., Ng7×c3+; 21. Ré1—f1, Td8×d5! frumos sacrificiu de calitate! 22. Né4×d5, Dé6×d5; 23. Rf1—g1, Dd5—d3; 24. Da4—b5, Ca5—c4; 25. Tb1—b3? prin această mutare regele alb rămâne complect expus. Nai bine ar fi fost Db3, ceeace ar fi permis albului să mai reziste. 25..., Dd3—d1+, 26. Rg1—h2; la Rg2, ar fi urmat Dg4+ (Rf1, Td8, iar la Rh2, Rg7). 26..., Dd1—f3!

Situația partidei după a 26-a mutare a negrului.

Negru : Betbeder.



Alb : Regedzinski.

27. Db5×c4 la alte mutări ca Tf1 sau Tg1 negru ar fi răspuns cu Rg7 urmat de h8 cu mat inevitabil în câteva mutări. 27..., Df3×f2+; 28. Rh2—h3, Df2—f3+; 29. Rh3—h2, Df3—f2+; 30. Rh2—h3, Rg8—g7!; o foarte frumoasă mutare hotărâtoare! 31. Dc4×c3+, f7—f6; 32. é3—é4, negru amenințase Th8+ urmat de Dg2‡. 32..., Tf8—h8+; 33. Rh3—g4, Th8×h1; 34. Tb3—b2, la Dg3 ar fi urmat Tg1. 34..., Th1—h4‡.

Conducătorul negrelor a jucat admirabil în olimpiada șahistă gin Folkestone. A obținut pentru Franța, alături de Alechin campionul lumei, 6 puncte din 9 partide jucate. Printre victimele sale se numără între alții Flohr și Monticelli, campionii Cehoslovaciei și Italiei.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Cinematograful

Pustiu cinematografic

Poate un cronicar să scrie ceva despre filme ca „Voia inimei", cu Alice Cocea sau Modelul" cu d-ra Florelle, și încă după celebra dramă a lui Bataille ? S'ar putea cel mult menționa filmul american în care joacă Clarck Gabel și Dorothy Mac'Kail, film produs de studiourile din Hollywood, deci perfect suportabil.

In genere tot ceiace iese din una din marile fabrici americane : Paramount, Fox, Metro-Goldwin, United artists, chiar dacă e mediocru ca idee, este însă aproape totdeauna jucat onorabil de actori care știu ce e cinematograful și care sunt aleși cu exact capul care convine rolului. Toate casele sus-menționate sunt în genere o garanție că nu vom fi agasați cu note false și — ceiace-i încă mai important—că nu ne vom plictisi. Cel mult vom avea de suferit de imbecilitatea anecdotei sau de nulitatea și naivitatea temei.

In zilele astea călduroase, când publicul bucureștean găsește un reconfort meritat în răcoarea grădinilor cu ecran sau chiar în quasi-răcoarea quasi-grădinilor zise cu plafon descoperit, ar fi echitabil să i se servească „premiere" de o calitate mai bună și de un gust mai puțin dubios; și asta ar fi, suntem siguri — și în interesul comercial al întreprinzătorilor de spectacole.

Știu că în genere ei sunt foarte încurcați când e vorba să investească însemnate capitaluri în închirierea unui film, și că mai totdeauna această operație constitue o loterie nesigură. Dar a cui e vina ? Bănuesc că acești cetățeni știu să citească franțuzește și nemțește. Admit că presa americană, care oglindește gusturile unui public total diferit de al nostru, nu poate să fie o bună călăuză. Dar cronicile cinematografice europene, mai ales cele nemțești și franțuzești, și în special cele franțuzești, îi pot da indicații folositoare. Desigur, francezii fac filme detestabile. Dar Francezii au recenzenți cinematografici de un gust foarte sigur — care tocmai sunt și ei de părere că filmul francez e o infamie — și care pot fi ascultați cu certitudinea că mai întotdeauna nu ne vom înșela. De ce nu întrebuințează negustorii de filme români această metodă a consultării oamenilor competenți în locul aceleia a dării cu bobii ?

In speranța că, dacă nu citesc presa străină, ei o citesc măcar pe cea românească, îmi voi permite să semnalez trei filme care pare-se sunt capodopere de humor cu adevărat cinematografic, și pe care le recomandă d. Alfred Savoir, după părerea mea cel mai subțire dintre cronicarii cinematografici — nu ezit — din lume.

Kid from Spain

In urma unei confuzii între două automobile identice, un june este luat pe sus de o echipă de gangsteri și dus în Mexico, unde, ca să scape de bandiți, se dă drept don Sebastian, ilustru toreador care trebue peste o săptămână să apară pe arenă. Desigur, nu va apărea; dar opt zile va fi un personaj ilustru, adorat de mulțime, și chiar de o anumită doamnă aleasă de inima sa.

„Este asta comic ? — întreabă d. Savoir ? Ați râs ? Sau măcar ați surâs ? Desigur că nu. Și totuș. Duceți-vă să vedeți „Kid from Spain"; este un film irezistibil comic. Și acum vă voi spune o altă poveste:

Phantom-President

„Candidatul la președinția Statelor Unite nu e nici bun de gură și nici sex-appeal nu are. Mare nenorocire. Riscă să fie învins, și el și partidul și interesele pe care le reprezintă. Din fericire, se descoperă un „sosiu", un cetățean care seamănă leit cu candidatul, un comis-voiajor cu fluid simpatic și cu exuberanță de vânzător ambulant. El va face campania prezidențială, el se va face admirat și adorat, el face conchista mulțimii. După care, va fi expediat discret în vreo insulă pustie din ținuturile arctice, unde va pescui moruni pentru a se odihni. Insă bandiții însărcinați cu răpirea sosiului, se înșală și răpesc pe candidatul cel adevărat. Și atunci comis-voaiajorul cel simpatic va fi, el, Președinte de-abinelea.

„Destul de anost, nu-i așa ? Ei bine, este filmul „Phantom President", care m'a făcut să râd cu lacrimi.

Moștenirea de un milion de dolari

„Poveste No. 3: pentru un motiv pe care l-am uitat și care nu este interesant, este la un moment dat nevoe să se dea gata o echipă întreagă de atleți. Pentru asta e însărcinată Mata-Mata, femee fatală de meserie, căreia nimeni, niciodată, nu i-a putut rezista. Și asta este scenariul complect, synopsis-ul dela „One million Dollar's Legs" — un cap de operă, cel puțin după părerea mea, care am râs ca un măgar, care am râs tot timpul, indecent.

„V'am povestit aceste trei filme ca să vă permit să faceți o deducție care va înmărmuri, poate, pe toți incompetenții studiourilor franceze, și anume concluzia că povestea care stă la baza marilor, adevăratelor filme comice, nu este, adeseori, comică în ea însăși, și, adaog : nici nu trebue să fie".

Așa spune Alfred Savoir. Urmează o întreagă teorie, adică o paralelă între comicul de teatru și cel de cinema, cel dintâi putând să distanțeze efectele, uneori o situație comică amorsată în actul întâi neisbucnind decât tocmai în actul ultim, pe când cel de al doilea comic, comicul de cinema, reclamând o continuitate și o succesiune apropiată de efecte humoristice, „gag"-urile fiind înlănțuite strâns, sau mai bine „lipite" direct unul de altul.

Iată de ce — adaogă Savoir — „cel mai bun scenariu de cinema comic nu este acel cu ideea cea mai ingenioasă, nici cea mai nostimă, nici cea mai hilariantă — ci acel cu ideea cea mai simplă, cea mai suplă".

Așa este. Și ne pare foarte bine că regăsim aci, spuse de sigur mai bine, ceiace cetitorul român a putut afla, încă de acum patru ani, din volumul meu despre cinematograf (în deosebi în capitolul : „Titlu, subiect și anecdotă").

Dar, revenind la actualitate : De ce cineaștii români nu aduc nici-unul din cele trei filme analizate mai sus ? Sau chiar pe toate trei ?

D. I. SUCHIANU

Lămpi cu „lumina neagră"

Sub denumirea comercială — de altfel impropie — de „lumină neagră", Americanii înțeleg acele radiații ultraviolete la care ochiul nostru nu este sensibil. Compania de lămpi „Westinghouse" a lansat de curând în Statele Unite o serie de lămpi speciale, care funcționează la curentul alternativ sau continuu de 110 volți și al căror înveliș de sticlă, colorat în roșu purpuriu, absoarbe de fapt toată partea vizibilă a spectrului, lăsând în schimb să treacă razele ultraviolete.

In interiorul lămpii se găsește un filament de încălzire, care străbate o catodă și o cantitate mică de mercur.

Lampa funcționează întocmai ca o lampă cu vapori de mercur, foarte bogată în raze ultraviolete.

Aplicațiile industriale ale acestei lămpi sunt foarte numeroase.

Ea e destinată să ușureze într'o mare măsură analiza minereurilor precum și expertiza pietrelor prețioase și a operelor de artă. Razele ultraviolete, fiind, din punct de vedere chimic, mult mai active decât lumina vizibilă, ele sunt folosite cu succes în studiul îngălbenirilor hârtiilor și învechirii picturilor.

Intocmai ca și lămpile ultraviolete existente, această nouă lampă va putea servi la realizarea a numeroase produse medicale iradiate, folosite în terapeutică.

Pe de altă parte, foarte multe substanțe, supuse la acțiunea razelor ultraviolete, dau loc la fenomene de luminiscență, care pot fi folosite în scopuri decorative, pe scena teatrului, sau în interioare. Prin picturi „luminiscente" adecvate, putem face vizibile în întuneric, luminându-le cu „lumina neagră", motive decorative de diferite culori și multe obiecte.

Cel mai ieftin dicționar
„Rebus-Lexicon"
Lei 10

Antologia Dragostei şi a Femeii

— *Dumnezeu, în divina sa prevedere, n'a dat barbă femeilor, pentrucă n'ar fi fost în stare să tacă, când s'ar fi bărbierit.* — (A. Dumas-tatăl)

— *O femee nestatornică este aceia care nu mai iubeşte; una uşoară, aceia care iubeşte un altul; una fluşturatecă, acea femee care nu ştie dacă iubeşte şi ceiace iubeşte; una indiferentă, acea care nu iubeşte nimic.* — (La Bruyère)

— *La treizeci şi şase de ani, o femee începe a se fixa, ca şi moriştele care ruginesc.* — (Dancourt)

— *In viaţă, ca şi la plimbare, o femee trebuie să se sprijine de un bărbat ceva mai mare decât dânsa.* — (Alphonse Karr)

— *Dragostea este o neînţelegere care încetează, pe dată ce acei doi îndrăgostiţi ajung să se înţeleagă prea bine.* — (Cl. Farrère).

— *Când iubirea şi-a dat seama de adevărata ei fiinţă, atunci piere.* — (H. Ibsen).

— *Nu poţi să zici prea mult bine despre femei, fără ca să vorbeşti puţin rău despre bărbaţi.* — (R. de Flers).

— *Florile aruncate peste dragoste, pot s'o ascundă sub ele, cum este ascunsă o capcană pentru fiare.*— (R. de Gourmont).

— *O dragoste este mare, mai ales prin dificultăţile pe care se fondează.* — (J. de Lacretelle).

— *Femeia cu experienţă este ca o cireaşă puţin ciugulită de vrabie — întotdeauna este mai dulce...* — (A. I. Kuprin).

— *In dragoste, una din cele mai mari încurcături este întâiu să spui că iubeşti; dar greutatea nu este mai mică de a zice într'o zi că nu mai iubeşti.* — (De Caylus).

— *Niciodată femeile nu scuză spiritul căci se tem de dânsul.* — Ch. Monselet).

— *Dragostea în genere este acţiune şi intensă, convine mai ales spiritelor întreprinzătoare şi deprinse cu riscul.* — (Nuat de Sirol).

— *Refuzul femeii este piatra de încercare a iubirii: în acel nu, stă toată puterea, toată vraja dragostei.*— (L. Stern).

— *Ochii fetelor sunt ca acele fântâni inverzite, în care printre necurăţeniile apei stătute şi inverzite, se oglindeşte cerul.* — (E. Renan).

— *O femee vede în soţul său totodată o forţă de combătut şi o slăbiciune de apărat.* — (J. Rostand).

— *Istoria unei iubiri este drama luptei sale contra timpului.* — P. Géraldy).

— *Femeia este o mâncare demnă de zei, când nu-i pune dracul mirodenii.* (Calderon Pedro).

— *Este tot atât de ridicol pentru un bărbat să creadă femeile că sunt credincioase, cât şi să le fie credincios.* — (Den. Diderot).

— *A iubi sau a nu iubi nu este de loc la alegerea noastră.* — (P. Corneille).

— *O femee se convinge mult mai complect că este iubită, prin ceia ce ghiceşte ea, decât prin ceia ce i se spune.* — (Ninon de Lenclos).

— *Defectele femeilor le-au fost date de natură pentru a exercita calităţile bărbaţilor.* — (Mme Necker).

— *Adesea doi îndrăgostiţi se iubesc pentru calităţi pe care nu le au, şi se părăsesc pentru defecte pe care iarăş nu le au.*—(Daniel Stern).

— *Dragostea este visul pe care o fiinţă îl aduce născându-se, ca amintirea Paradisului pierdut.* — (Raymonde Machard).

— *Spiritul femeilor este făcut din sedimente succesive aduse de bărbaţii care le-au iubit, după cum gusturile bărbaţilor păstrează imaginile confuze şi suprapuse ale femeilor care au traversat viaţa lor şi adesea suferinţele atroce pe care ne-a făcut să le suferim o femee, devin cauza dragostei pe care o inspirăm la o alta, şi a nenorocirii sale.* — (A. Maurois).

— *O femee care iubeşte este o captivă fericită care-şi iubeşte captivitatea şi se bucură de a o simţi din ce în ce mai strânsă.* — (Marcel Prévost).

— *Bărbatul legănat de mic copil la sânul unei femei, va visa totdeauna despre căldura lui.* — (A. de Vigny).

— *Niciodată nu se laudă frumos o femee când se laudă două. Laudele se distrug una pe alta; nu există decât un singur mod de a face un bun elogiu unei femei, de a zice mult rău despre rivala sa.* — (Mme de Girardin).

— *Pe lângă o femee cu adevărat pervertită, cel mai ticălos şi mai seducător Lovelace, nu va fi niciodată decât un copil.* — (Mme de Genlis).

— *Există cazuri când anumite iubiri celebre au intrat în istorie şi în literatură, dar prea arareori istoria şi literatura intră în dragoste.* — (Arno Luiest).

— *Prea multă fidelitate în dragoste, poate câteodată să însemneze şi blazare: exemplarul legitim ţi-a închistat dorinţa.*—(Ol. Notausier).

— *Când femeile consimt să păcătuiască, nu eşti bine venit să le spui că greşala lor nu există.* — (P. Louys).

— *Totdeauna se pare că o femee care scrie, se desbracă în public.* — (Myriam Harry).

— *Femeile n'au clasă socială, nici ţară. Nici rasă. Toate acestea se rezumă într'o singură realitate: frumuseţea.* — (G. de Maupassant).

— *Ceiace se face din iubire, se face totdeauna dincolo de bine şi de rău.* — (Fr. Nietzsche).

— *Unicul mijloc de a nu depinde de femei este de a le face să depindă ele de tine.* — (Rétif dela Bretonne).

— *O femee care nu mai provoacă nici o emoţie rămâne însă susceptibilă de a suferi mult.* — (Mme de Rémusat).

— *Femeile sunt nişte diavoli care ne fac să intrăm în iad prin uşa raiului.* — (Sf. Ciprian).

— *Femeile cărora le solicităm favorurile, sunt ca enigmele cărora le căutăm rezolvarea: îndată ce le-am deslegat, le uităm.* — (Sophie Arnould).

— *Femeile seamănă caselor spaniole care au multe uşi şi puţine ferestre. Este mai uşor de pătruns înnăuntru decât de a vedea limpede în ele.* — (J. P. Richter).

— *Femeia este un frumos defect al naturii.* — (Milton).

Extrase şi traduse de A. G. STINO

Mărunte

■ Cereţi la librăriile din toată ţara *Crima Pasională* de M. Negrea-Rîmniceanu.

„Lucrarea d-lui Negrea Rîmniceanu este o preţioasă şi documentată lectură, cu problemele bine studiate şi bine expuse. Este nu numai un folositor ghid pentru iniţierea într'o mult desbătută problemă, dar şi o lectură agreabilă". (Lucian Boz în Dimineaţa).

■ **DL. MARK** a deschis cu prilejul serbărilor organizate, în Parcul Carol, de către Uniunea Fundaţiilor Culturale Regale, cabinetul său ştiinţific de consultaţiuni *psihografologice, astrologice, cabalistice*, etc.

D-sa primeşte zilnic, între orele 10-12 a. m., 5-8 d. a., 10-12 seara, în *Pavilionul Regal* (par terre), stânga.

CU 20 LEI
cea mai deplină desfătare sufletească
Citiţi romanul
„PUI DE LUP"
de JAK LONDON
De vânzare la toate librăriile din ţară



Cărţi şi reviste

In China...

Două scriitoare engleze, Pearl Buck şi Nora Waln au scris două cărţi despre China, care au dat impresia că aceste autoare au pătruns cu adevărat în sufletul unei civilizaţii, închisă după zidurile sale pentru restul lumii, pe care o socoteşte „barbară".

Citind primele pagini din romanul *„The Good Earth"* de *Pearl Buck*, ai impresia că te-ai preschimbat în Chinez, gândeşti şi simţi cu totul astfel decât până atunci. Aceasta e din cauză că autoarea cunoaşte perfect pământul Chinei şi legătura Chinezului cu pământul său.

Pare că simţi în adevăr cum s'a rupt Chinezul din pământul galben, atât de adânc s'a identificat cu el, cu răbdarea, sobrietatea şi stricta sa economie. Chinezul nu poate suferi să se risipească o picătură din ceai sau măcar cea mai mică frunzuliţă. *„The Good Earth"* dă impresia că am pătruns la rădăcinile vieţii chinezeşti. Ţăranul este fiinţa esenţială, elementul de bază al acestei naţiuni, dar societatea chinezească este alcătuită din grupe cu legături indestructibile între elementele sale. In cartea lui Mrs. Buck vedem luând fiinţă o familie chinezească, pe care ne-o înfăţişează trăind în interiorul său, aşa cum trăesc de sute de mii de ani, mii de asemenea familii.

Nora Waln, în povestirea sa *„The House of Exile"*, ce se desfăşoară senină, liniştită, tratată cu o artă desăvârşită, s'a apropiat de sufletul chinezesc şi a pătruns în el, mai mult de cât oricare alt occidental până în prezent. Nora Waln este dintr'o familie americană de quakeri, care a stat în legătură timp de mai multe generaţii cu una din cele treizeci de familii, cărora li s'a acordat privilegiul de a face legături cu *„Barbarii"*. Căci Chinezii ca şi Grecii vechi socot drept „barbari" pe toţi cei de peste graniţele lor. Chinezii de altfel, în deosebire de Greci, îi ţin la distanţă dincolo de zid, pe barbari. Numai de când s'au dărâmat aceste ziduri şi, numai pentru că s'au dărâmat, mai putem vedea pe cei ce sunt dincolo de ele şi începem a-i cunoaşte cum au fost şi cum sunt.

Prietenii chinezi ai autoarei se numesc *„Lin"*, iar casa lor e denumită „casa exilului" pentru că aceşti chinezi au fost exilaţi acolo, din cauza unei alianţe romanţioase, cândva, în trecut.

Increderea între familia quakerilor şi acea a Chinezilor a crescut în urma unor lungi experienţe de bună credinţă şi corectitudine, deoparte şi de alta. D. şi d-na Lin călătoresc în fine în America şi invită pe Nora Waln în China pentru mai multă vreme; aceasta înseamnă că ea trebuie să devină formal un membru al familiei. „Mama ei adoptivă" îi aduce la cunoştinţă că va trebui să apară în faţa „Primei doamne în Autoritate". In prezenţa ei îi vor fi traduse în englezeşte cele câteva cuvinte de bună sosire din partea ei. Iată cum descrie Nora Waln scena:

„Replicai în englezeşte. Pe când Shun-ko îi traducea cuvintele mele, Kuei-tzu scoase un sunet ca şi când s'ar fi lovit o bucăţică de ghiaţă de cristalul unui pahar. Shun-ko îmi şopti să mă aplec până-mi va ajunge capul de podele şi să plec. Făcui precum mi se spusese.

„Puţin după aceasta veni şi Shun-ko. Ea îmi spuse că Kuei-tzu îi poruncise să mă ducă dinaintea ochilor ei şi să nu mă mai arăt decât atunci când voi fi îndestul de „civilizată", ca să ştiu să ascult şi să vorbesc".

Kuei-tzu, deşi era plină de bunăvoinţă, fiind bătrână, era foarte intransigentă pentru forme. Minunea era însă că se găsise o familie chineză care să îngădue în sânul său o străină. Aceasta însă numai cu condiţia să respecte cu stricteţă condiţiile şi formele, până în cele mai mici amănunte. Intre aceste condiţii era şi aceia de a pleca cu modestie ochii * în jos ori de câte ori s'ar întâlni cu un bărbat. Până în cele din urmă „Prima damă în Autoritate" după o conversaţie de jumătate oră, a consacrat-o „civilizată" şi a primit-o „pe uşa Orchideelor" fiind adoptată „fiică prin afecţiune" în clanul Lin.

Nora Waln subliniază toată frumuseţea şi delicateţa unor astfel de moravuri, dar arată şi umbrele şi neajunsurile lor. Atâtea forme înseamnă sclavie. In adevăr un chinez care aparţine unei familii, nu poate face nici cea mai mică acţiune fără asentimentul familiei întregi. Dacă cineva, într'o adunare a vreunui comitet, face o propunere care nu e primită, trebuie să se retragă, să plece acasă. Acolo numai un comitet poate hotărî ceva, răspunderea individuală este o idee care le e cu totul străină. In vechea Dietă poloneză un singur veto împiedica un proect de lege să devină lege.

In China cel ce e în disidenţă cu comitetul se izolează el însuşi. In concepţia tuturor este că, nu hotărîrea unui consiliu contează în conducerea treburilor, ci acţiunea continuă a familiilor.

In partea a doua a cărţii Nora Waln arată progresele propagandei şi intrigilor bolşevicilor din vremea din urmă în China. Impresia ei este că mişcarea a fost înăbuşită dar că a fost un timp în care s'au petrecut lucruri oribile, pentru că cei responsabili s'au dat la o parte, iar cei neresponsabili s'au dedat la prădăciuni. Numai încrederea şi blândeţea găsesc însă calea sufletului Chinezului. Dar dacă e o ţară în care guvernul să câştige mai uşor încrederea, desigur că e China şi aceasta pentru că Chinezii se ştiu fără nici o încredere în ei înşişi şi fără iniţiativă.

Iată un exemplu din cartea Norei Waln.

Intr'un timp apele lui Yangtse începuseră să crească. Clanul Lin îşi dădea seama că primejdia e iminentă, nimeni însă nu avea curajul să ceară cu energie administraţiei să ia măsuri. Au mers doar la cei mai mari oferind bani şi rugăciuni. Dar nu s'a făcut nimic.

Chinezul caută într'o lume plină de primejdii, să realizeze o viaţă ocrotită, pace şi idealism, după ziduri. Dincoace de poarta casei iubire de artă şi muncă, pietate, duioşie şi cele mai gingaşe tradiţii. Dincolo, în afară, nelinişte, şarlatanie, violenţa cea mai sălbatecă şi în formele cele mai bestiale. A fi bun, chiar în cea mai bună familie, nu este o garanţie că ai de a face cu un om bun şi detreabă în alte relaţii. O carte foarte captivantă şi plină de informaţii preţioase.

* Cred că aceasta era mai greu pentru o americană de cât a învăţa chinezeşte.

Cel mai puternic roman al revoluţiei ruseşti
„Copii Flămânzi"
de ALEXANDRU NIEVEROW
Romanu complect numa cu
20 LEI
De vânzare la toate librăriile din ţară

Partea visului

Publicarea esseurilor lui Alain provoacă în opinia franceză constatarea că Franţa nu şi-a avut până la el un adevărat „esseist", căci Joubert şi mai ales Amiel nu pot fi cu nici un preţ priviţi ca atare.

Totuşi „Jurnalul" lui Amiel cu toată dizgraţia prin care trece azi în lumea intelectuală franceză, este o lectură la care se va reveni şi care va rămânea veşnic „ataşantă" prin anume calităţi de nuanţă pe care le comportă.

De altfel confesiunile lui Amiel asupra lui însuşi ne dau cheia „slăbiciunii" care face puterea scrierilor şi personalităţii sale:

„In fond n'am dorit niciodată decât un singur lucru: să lucrez cu o dragoste mare pentru o cauză mare. Imi trebuia o viaţă secretă sublimă şi nu m'am putut niciodată resemna la parodia visului meu..."

Iar pentru că lumea n'a voit să-l înţeleagă, pentru că n'a putut să-şi realizeze visul de a trăi pentru alţii, de a se cheltui pentru o patrie, pentru o societate simpatică, pe care şi-a ales-o în Geneva, pentru că a trebuit să recunoască greşala ce a făcut-o alegând Geneva, a acceptat, ca o formă de sinucidere, un fel de „stoicism descurajat". De fapt a fost un om care a dezlipit cu totul fiinţa lui interioară de viaţa pe care a dus-o — şi care nu s'a întâlnit cu această fiinţă interioară decât în taina intimităţii cu sine însuşi.

De aci slăbiciunea operei lui Amiel — o viaţă de om meschin în lumina unui adevărat cugetător. Un singur lucru ar fi putut pune în valoare adevărata superioritate a simţului cosmic al autorului; darul unei imaginaţii poetice. Dar acesta i-a lipsit şi din cauza aceasta omul apare mereu în contrast cu visul şi aceasta dă oarecare ridicul pretenţiosului observator de sine care e Amiel.

Ceeace face însă atracţia şi dă un interes trainic şi mereu reînoit, jurnalului lui Amiel, este lipsa totală de complezenţă pentru el şi pentru mărturiile sale.

Dimpotrivă găsim în acel jurnal o sinceritate înduioşătoare: „In fond ce merit? Am lucrat eu ori am suferit atât de mult? Pot oare să mă plâng de asprimea şi nedreptatea soartei? De loc. Sunt desigur printre cei favorizaţi relativ. Atât numai că fericirea aceasta hărăzită de soartă mi se pare cam nesărată şi viaţa îndestul de săracă. Dar oare am scos eu tot ce se putea din ea? De loc, mi-a lipsit simţul practic, voinţa, energia. De ce mă plâng, în definitiv? Că n'am realizat un singur vis din acele ale tinereţii? A cui e vina? A dezarmoniei între mine şi împrejurările vieţii, adică, într'un cuvânt, neadaptării mele. N'am ştiut să-mi creez un mediu potrivit şi n'am putut să mă resemnez la o viaţă care nu-mi era pe plac?"

E sinceritate şi acel profund sentiment, acel patetism impresionant, cu care, fiecare din noi, luăm cunoştinţă, în anume momente ale vieţii, de mediocritatea noastră şi de acea esenţială a vieţii în genere.

Amiel presimte virtualitatea puterilor vieţii şi o exprimă prin visurile secrete de viaţă sublimă, din sufletul său, dar recunoaşte neputinţa de a traduce aceste virtualităţi visate în puteri trăite şi aceasta e, în fond, marea problemă a tuturor, marea imposibilitate a vieţii însăşi, pe care Amiel o trăeşte în intimitatea jurnalului său cu un patetism care va atrage mereu, în toate timpurile, pe orice cugetător care va reflecta la relativul veşnicii nedesăvârşiri a vieţii omeneşti, la caranţa permanentă, la deficienţa esenţială a sufletului omenesc.

De aceia înţelegem bine titlul pe care-l dă *Albert Thibaudet* esseului său *„Amiel au la Part du Rêve"* (Hachette).

Is. Sd.

Oamenii de afaceri în romanele lui Balzac

In *Balzac et le monde des affaires* (Payot)), d. Emmanuel Feuillettaz şi-a propus să arate ce competenţă surprinzătoare a dovedit Balzac în materie comercială şi că opera lui constitue un tablou complet şi instructiv al lumii de afaceri dela începutul secolului al XIX-lea.

Inainte de a trece la studiul tipurilor de negustori, pe care-i înfăţişează romancierul, d. Feuillettaz examinează fizionomia vieţii economice din primii douăzeci şi cinci de ani ai secolului al XIX-lea. D-sa semnalează marile progrese ale ştiinţelor şi, ca o consecinţă a acestora, avântul industriei; apoi, desvoltarea drumurilor şi a mijloacelor de transport, apariţia proletariatului, crearea a tot felul de ramuri comerciale, apariţia marilor magazine, a publicităţii jurnalistice etc.

In domeniul financiar, autorul studiului descoperă inovaţiuni importante, printre care: extensiunea creditului, a speculaţiei, operaţiile mari de bursă.

Din *Comedia umană*, d. Feuillettaz degajă figurile tipice de comercianţi şi de tripoteuri, ca aceia a lui César Birotteau, poate cea mai caracteristică şi mai impresionantă; a lui Gaudissart, genialul şi hilarul voiajor comercial; a lui Nucingen, financiarul fără milă; a lui Gobseck, cămătarul feroce; în sfârşit, o serie întreagă de oameni mai mărunţi, casieri, agenţi de schimb etc.

Balzac a expus în chip magistral afacerile acestora, mergând până la arătarea bilanţurilor, cu o desăvârşită cunoaştere a contabilităţii şi o rară iniţiere în dreptul comercial.

Multe din ideile şi doctrinele lui Balzac n'au avut o aplicaţie practică. Aşa se şi explică repetatele dezastre ale genialului scriitor, care a părăsit cabinetul speculaţiilor intelectuale spre a trece în biroul unei tipografii.

Cronica literară

Probleme psihologice în Istorie

Oricât de interesante ar fi biografiile romanţate, care au fost în vogă în ultimele timpuri, ele rămân literatură uşoară şi fluentă. Biografia trebue să se hrănească dintr'un fond mai substanţial. Documentul trebuie să fie la baza hipotezelor care se fac. Problemele care se pun trebue să fie probleme de o incontestabilă realitate istorică. Faptele trebuie să fie mărturia reacţiilor acestei realităţi asupra psihologiei oamenilor care o fac şi să dovedească în acelaş timp partea pe care o are psihologia lor în variaţia şi nuanţarea situaţiilor istorice, la care iau parte. Aci stă meritul şi caracterul, valoarea şi puterea de viaţă a biografiilor unui Strachey, mare autor de biografii din literatura engleză.

El a creiat un curent, o metodă, aş putea zice, în literatura biografică engleză şi a îndrumat pe urmaşii săi mai tineri să scrie, nu biografii întregi care ar fi riscat să fie mai mult istorice de cât istorico-psihologice, cum cere genul, ci analiza sagace şi pasionantă a problemelor din diferite „momente" din viaţa făcătorilor de Istorie şi a altor oameni reprezentativi.

Două cărţi, de acelaş autor, *Philip Guedalla*, s'au scris în ultimele timpuri sub acest nou „semn" al vremii în limba engleză: *„Gladstone and Palmerston"* şi mai caracteristic, mai interesant pentru orice om de cultură de azi: *„The Queen and Gladstone"*. Bine înţeles că dacă nu ar fi fost admirabila biografie romanţată „Disraëli" a lui André Maurois, care să creeze atmosfera în jurul acestor personagii, poate că opinia literară europeană ar fi rămas indiferentă faţă de aceste probleme, ce s'ar fi părut mai mult probleme pentru specialişti şi, mai special, pentru cititori englezi.

Publicaţiile asupra marelui om de stat Gladstone sunt nenumărate în Anglia şi pasiunea, cu care s'a desfăşurat partida dintre Gladstone şi Disraëli, este încă palpitantă în sufletul oricărui englez din vremea de azi. Acea pasiune a reînviat-o îndestul de puternic André Maurois în biografia sa romanţată, atât de mult gustată de cititorii de toate naţiunile, spre a interesa pe oricine la problema pusă şi soluţionată în cartea mai sus pomenită „ The Queen and Gladstone".

Cum şi când a început „cel mai mare dintre primii săi miniştri" să cadă în dizgraţia reginei Victoria? Este incontestabil că Gladstone s'a bucurat de o vie şi simpatică atenţiune din partea reginei încă din primele timpuri când s'au găsit împreună. In adevăr Gladstone era discipolul favorit al lui Peel, iar Peel era omul de stat cel mai agreat de prinţul Albert. Se ştie însă că prinţul consort Albert era pentru regina Victoria perfecţiunea pe pământ.

In asemenea condiţii tânărul debutant nu putea fi decât preţuit. Această simpatie s'a transformat în decursul unei lungi colaborări într'o desăvârşită *armonie* care părea că nu va lua sfârşit decât odată cu moartea unuia din aceşti doi colaboratori. Regina, e drept, nu prea agrea politica bisericii irlandeze, dar a sprijinit fără rezervă politica lui Gladstone în această privinţă. De asemeni a fost în perfectă unitate de vederi cu el, atât în ceia ce priveşte organizarea armatei, cât şi în ceia ce priveşte politica externă şi imperialismul numit gladstonian. Deci în legislaţia sa nu găsim motivele şi explicaţia disgraţiei sale. Si totuşi atitudinea reginei faţă de el se schimbă cu totul la un moment dat, deşi nu este dela început pentru ea *„oribilul bătrân"* de mai târziu.

Guedalla, bazat pe cele 535 de documente din cartea sa, caută să stabilească la ce epocă s'a petrecut această schimbare de atitudine.

Ea nu a avut loc imediat după moartea prinţului Albert. Schimbarea s'a realizat de fapt încet, după ce raporturile dintre suverană şi ministrul său s'au coborât treptat la o răceală din ce în ce mai pronunţată.

Intrebarea pe care şi-o pune Guedalla acum este când anume, a început această schimbare de atmosferă.

A început ea în timpul primului şi scurtului ministeriat al lui Disraëli (1874—80) sau mai înainte?! Din ce cauză?

Din corespondenţa şi documentele citate, reese clar şi neîndoios că neînţelegerea a început din cauze absolut psihologice. Gladstone silea mereu pe regina, în interesul Coroanei şi al ei propriu, a eşi din retragerea, în care trăia dela moartea soţului său, şi a-şi relua activitatea ei de suverană. In insistenţa sa, a comis, de sigur, greşeli de tact şi nu a înţeles îndeajuns starea de boală nervoasă în care se găsea regina Victoria în acea epocă. Disraëli a încercat acelaş lucru după el şi.... a izbutit. El era mai subtil şi mai îndemânatic decât Gladstone, în tot felul său de a fi. Poate apoi că l'a ajutat şi asemănarea dintre starea lui de văduv, plin încă de durerea pierderii soţiei sale, cu starea de suflet a reginei văduve, în veci neconsolată.

Pe când Gladstone se bucura de o desăvârşită fericire casnică, de notorietate publică.

Ceia ce e de notat e, că autorul, într'un esseu destul de lung cu care începe cartea, ce e de fapt o bogată selecţie din corespondenţa lui Gladstone cu suverana sa, izbuteşte să pasioneze pe cititor pentru aceste probleme şi să deştepte o curiozitate atât de ascuţită în cititor, în cât acesta îl urmează pas cu pas în cele 625 de documente din restul cărţii. Izvorul acestei documentări se găseşte în imensa colecţie care e în posesia editorilor *„Gladstone Trustus"* care conţine 6000 de documente, din care editorii au publicat pe alese 1500. In această colecţie se găsesc 800 scrisori şi telegrame scrise de mâna reginei, 900 de secretarul său particular şi vre-o 4500 scrisori de ale lui Gladstone. Dacă în documentele citate de Guedalla sunt 91 care n'au mai fost publicate, cititorul poate fi sigur că are la îndemână fruntea colecţiei. Dar pe lângă aceasta autorul a mai avut la dispoziţie multe şi interesante memorii, care dau o ideie foarte clară şi plină de interes asupra personalităţii „Marelui neîntrebuinţat", prinţul consort pe care atâta l'a jelit regina Victoria.

Deci dacă există undeva documentare bogată şi substanţială, ea se găseşte de sigur la temelia acestui vioi, iscoditor şi subtil esseu, ce poate fi luat ca model.

Is. Sd.



LUIGI LUCATELLI

Educaţie

Trebue să ştiţi că, ocupându-mă de educaţia băiatului meu, n'am pierdut niciodată din vedere acest principiu: virtutea e ca aritmetica; trebue să o ilustrezi cu exemple practice, nu cu teorii. Incerci să-l faci pe copil să ştie că 4 şi cu 4 fac opt, aşa... abstract. O să treacă o săptămână până să înveţe. Şi după aceia, dacă îl întrebi: „Cât fac 4 şi cu 4?", o să-ţi răspundă: „Napoleon I!" Dar ia întreabă-l: „Cât fac patru gogoşi şi cu patru gogoşi?" — imediat o să-ţi răspundă: „Opt gogoşi" şi poţi să-l omori că n'o să renunţe la nici una.

Aşa-i şi cu virtutea. Trebue s'o aplici la viaţa de toate zilele. Bună oară, într'o dimineaţă îmi chem băiatul şi-i spun: „Ţine minte: adevărul e tot ce-i mai de preţ pe lume. Să-l spui oricui în faţă, orice ţi s'ar întâmpla după aceia. Omul cinstit n'are decât o vorbă: adevărul. Ai să-mi spui că de-aia nu-l auzi niciodată? Asta nu are nici o importanţă.

Băiatul răspunde: „Bine, tăticule!", îşi ia cărţile, îşi suflă nasul în perdea şi pleacă la şcoală.

Să-l fi văzut, bietul, la ora mesei! Parcă era un agent al fabricei Palme, Ghionţi şi Cia, cu toate eşantioanele pe cap. Nici nu vă puteţi închipui ce vânătăi, ce cucuie, ce sgârieturi avea pe faţă şi pe ceafă.

Il întreb: „Ce-i uniforma asta de american, băiatul tatei?".

— Din pricina ta, tăticule.

— Cine a îndrăznit să dea în tine, copilul tatei?

— Am făcut ce m'ai învăţat tu; am spus la toţi adevărul.

Cu multă răbdare am izbutit să aflu tot ce i se întâmplase.

Băiatul începu a-mi istorisi că, în clipa în care dădea să iasă pe poarta casei, l-a zărit pe portar, un cocoşat, privindu-se în oglindă. Şi-i zice băiatul:

— Domnule Niţă, nu cumva te crezi Făt Frumos? Cu ghebul acela în spinare, par'ai fi o cămilă.

Portarul pune mâna pe un lemn şi-l svârle după ştrengar cu atâta putere, că, dacă l-ar fi nimerit în mijloc, ar fi făcut dintr'însul doi gemeni.

Şchiopătând, băiatul se duce la şcoală şi dă de profesorul de matematici, care îi dictează o problemă:

— Un negustor cumpără 372 de metri de pânză cu 4 lei şi 50 metrul. Vine după aceia un domn în prăvălie şi-l întreabă: Cât costă această pânză?" Negustorul îi răspunde: „Dacă înmulţeşti suprafaţa unui triunghiu, a cărui bază e de 82 şi înălţimea de 45, cu coeficientul fix 3,14 şi împarţi rezultatul prin 342, vei căpăta 5/8 din 9/10 a preţului total". Să se răspundă cât a plătit clientul pe stofă.

Dedesubtul acestei probleme, băiatul a scris:

Răspuns. — Clientul n'a cumpărat absolut nimic. Dimpotrivă, s'a luat la bătaie cu negustorul şi a trebuit să intervină poliţia.

Ii zice profesorul:

— Ce vrea să zică asta?

— Asta vrea să zică că clientul a răspuns: „Aşa înţelegi d-ta să faci negustorie? Iţi vine clientul în prăvălie ca să cumpere pânză şi d-ta îl pui să joace popa-prostu?".

— Tu eşti prostu, băiete.

— Ba d-voastră, domnule profesor, cu toţi elevii laolaltă.

— Trosc! Plosc! Ţipete, urlete... N'a mai lipsit mult să se verse şi sânge.

Câteva clipe după aceia, a venit rândul profesorului de literatură să dicteze:

Temă. — Georgică a spus o minciună. Remuşcările pe care le are şi care l-au împiedicat să doarmă toată noaptea. Dimineaţa se hotărăşte să-i scrie mamei şi să-i ceară iertare.

Băiatul se apucă să scrie:

Desvoltare. — Domnule profesor, se vede cât de colo că nu-l prea cunoaşteţi pe Georgică. Mai întâi, rar se întâmplă să nu spună decât o minciună. De obiceiu le toarnă cu droaia. Şi apoi, după ce le-a spus, se culcă pe ele ca pe puf.

A luat băiatul un zero la matematici şi un 1 la literatură.

Când să iasă pe poarta şcolii, se întâlneşte cu madam Amalia, vecina noastră.

— Doamne! Doamne! — îi zice ea, — ce-o fi zis mama, Nenule, că n'am venit Miercuri la ea?

— Ce să zică? Nu i-a părut rău deloc. Ba a spus că „ce bine că n'a venit batoza aia de Amalia, care-şi vâră nasul pe unde nu-i fierbe oala".

Şi atunci, madam Amalia, care-i neurastenică, suceşte umbrela şi dă în băiat ca într'un covor plin de praf.

In sfârşit, ce să mai întindem povestea, — cum zicea Messalina. Singurul care a ascultat adevărul în faţă a fost clopotarul de la Biserica Sfânta Maria de lângă noi.

— Ce nenorocire, — îi zice băiatul, — să ai o pătlăgea roşie în loc de nas!

— Mulţumesc, sunt bine; dar d-ta ce mai faci? Tot cu şcoala?

Dar mai târziu am aflat că clopotarul e surd.

In rezumat, băiatul a căpătat:

Palme: 5
Pumni: 12
Deziluzii: 1
şi un picior în spate...

VILEGIATURA IN TIMPUL CRIZEI

— Dragă d-le director, fă-mi o mică reducere şi mă oblig să lustruesc scările în fiecare dimineaţă, nevasta-mea să dea o mână de ajutor la spălatul veselei, iar băiatul să facă drumurile.

ARGUMENT SUPREM!

— Rosy, repet întrebarea pentru ultima oară! Vrei să te măriţi cu mine? Dacă răspunzi şi de data asta: „nu!"... fac un pas înapoi!

A. MARK
PSICHOGRAFOLOGIE - ASTROLOGIE - CABALISTICA
Parcul Carol
PAVILIONUL REGAE
(Par-terre, stânga)
Consultaţiuni: 10—12 a. m. —85 d. m., 10—12 noaptea.

Cronica gastronomică

Atafaflykess cu mixandre cubice

Lui Demostene Botez

Bunul meu amic Pericle Carpatino (Basul), era un client ciudat, dar un conviv foarte plăcut. Cu toate că n'a fost văzut râzând decât odată şi atunci numai de mine, era un mucalit fără pereche. Glumele lui făceau epocă. Se comporta însă în aşa fel că nici odată nu puteai şti când glumeşte şi când e serios. Era de statură mai mult înaltă, se îmbrăca numai în negru, cu cămaşă albă şi lavalieră neagră, purta un baston croit pe măsura atleţilor, era înzestrat cu o bogată barbă neagră, şi din întreaga lui figură păroasă şi foarte severă, nu se vedeau decât doi ochi mici care râdeau mereu. Fără nici un fel de talent la desen, oricine ar fi conturat o pălărie imensă şi dedesubt două puncte şi-o barbă cu lavalieră, ar fi făcut cel mai fidel portret al amicului meu. Avea o avere frumoasă şi era foarte larg. Furnisorii îl adorau. Ii punea însă uneori în încurcături din care nu ştiau cum să iasă. Aşa odată, intrând la un magazin de pe Calea Victoriei întrebă:

— Aveţi ciorapi de mătasă?

— Desigur.

— Arată-mi!

— Cum să fie?

— Negri.

Băiatul care-l cunoştea, îi prezintă ce avea mai bun.

— Nu aşa!

— Sunt cei mai buni, domnu Pericle.

— Lasă asta: cu degete!

Cred că în clipa aceia băiatul ar fi preferat să fie în fundul mării.

Căscase nişte ochi înspăimântaţi şi deschisese o gură în care suflarea se îneca, întocmai ca un peşte, scos deabea din undiţă şi aşezat pe mal.

Pericle lovi puternic cu bastonul în duşumea şi ieşi trântind uşa.

Altădată, la băcănie, a cerut macaroane. După ce a deschis cutia s'a încruntat:

— Nu-s bune!

— Dar ce au?

— Sunt uscate!

— Dar cum să fie?

— Verzi, proaspete... e primăvară!

Evident că nu trebue mai mult pentru a creia o legendă. Acolo însă unde svonul public depăşea fantasticul intrând deadreptul în absurd, era în ceiace priveşte alimentaţia acestui curios personagiu. Pericle Carpatino era acuzat că se nutreşte cu plante necunoscute şi cu animale vii, pe care le supune la torturi rafinate. E timpul să dau o categorică desminţire acestor calomnii.

Ani de zile am mâncat la aceiaşi masă şi eu ştiu perfect de unde vine asta. E drept că amicul meu s'a dedat de câteva ori (subliniez), la oarecare extravaganţe gastronomice, ca de exemplu cerând muştar la savarină, zahăr tos la bulion şi frişcă la pârjoale, în văzul lumii. Dar de aci şi până la a-l taxa de perversitate gustativă, mai va. Convingerea mea este că basul era superstiţios. Işi punea de pildă în cap că dacă nu-şi va satisface pe loc cutare curiozitate gastrică, îi va merge prost în cine ştie ce afacere. Altfel ar fi inexplicabil de ce, după o fantezie ca cea de mai sus, se hrănea îndelungată vreme, ca toată lumea. Cât despre cruzime, iată ce este. Pericle mânca odată singur la o cârciumă cu grătar bun şi vin vechi. Neavând ce face a intrat în vorbă cu cârciumăreasa.

— Eşti domnişoară?

— Nu, sunt măritată.

— Ai copii?

— Am.

— Mulţi?

— Trei!

— Sunt mari?

— Nu, mititei.

— Pune să-i frigă.

Alături de masa lui era un reporter, care a interpretat conversaţia cum i-a plăcut. Asta e tot.

Altă dată, la un dejun la Capşa, n'a mâncat decât o măslină, după care a băut singur trei sticle de şampanie. La întrebarea chelnerului dacă mai doreşte ceva, i-a răspuns după o lungă tăcere:

— Un compot!

— De care, vă rog?

Pericle privea în gol:

— De epure!

Dar aci e pură distracţie (şi poate şi puţină beţie). Probabil că îi era foame şi că uitase că a cerut compot.

Ultima oară când am mâncat cu el era posomorât. A parcurs lista de mâncare de câteva ori, fără să se hotărască. Deodată se adresă încruntat, chelnerului care aştepta:

— Afafaflykess, aveţi?

— Afa...

— faflykes, se răsti Pericle enervat,

Chelnerul se rătrăsese un pas înapoi, ca şi cum un pumn invisibil i-ar fi ameninţat fisionomia aiurită.

— Să întreb la bucătărie!

Peste puţin apăru un maître d'hôtel, *care aştepta, mut.*

Pericle îşi mângâia barba.

— Ei, ce-i?

— Chelnerul...

— Ei!

— Nu vă supăraţi, e un idiot!

— Ştiu!

— N'a înţeles ce-aţi comandat.

Pericle surâdea dispreţuitor:

— Comandă dumneata te rog o porţie dublă de afafaflykes... Dar nu cu morcov, cu mixandre cubice.

Maître-d'hôtel-ul *se înclină ceremonios şi dispăru. Aşteptam cu nerăbdare deslegarea enigmei.*

— Afafaflykess, afafaflykess, ce-o mai fi şi asta, afafaflykess?

Patronul însuşi se prezentă, foarte umil la masa noastră:

— Cucoane Pericle, începu el timid, dacă veniaţi cu cinci minute înainte, vă serveam. Ultima porţie am servit-o chiar acuma.

Pericle părea distrat:

— Ce anume?

— Ultima porţie...

— De ce?

Patronului i se muiaseră picioarele:

— Mâncarea ceia, îngăimă zăpăcit şi plecă iute.

Pentru prima şi ultima oară l'am văzut pe Pericle Carpatino râzând tare. Mă pregăteam să-i cer lămuriri asupra acestei mâncări, când două cucoane pe care le cunoşteam veniră la masa noastră. Dacă aceste limbute bârfitoare ar fi luat act de această ignoranţă, cariera mea de cronicar gastronomic ar fi fost încheiată. Am tăcut. Mă resemnasem să mă lămuresc a doua zi. De dimineaţă am pornit spre locuinţa amicului meu. Mi-a fost dat să asist la un spectacol unic.

Amicul meu zăcea mort pe-o canapea în timp ce rudele şi prietenii se ţineau cu mânele de burtă, râzând fără ruşine în faţa cadavrului. Indignat de acest sacrilegiu am cerut socoteală.

Un unchi al răposatului m'a luminat printre hohote de râs:

— Domnule, mi-a spus el, nebunul de Pericle s'a sinucis astă noapte înghiţind un sfert de kilogram de cue otrăvite, după care a băut un litru de Pelikan-Tinte, la gheaţă, cu Apolinaris.

N'a lăsat decât un bilet, adresat sub-comisarului din circumscripţie.

La vederea biletului sub-comisarul s'a făcut roş-sfeclă şi mi l'a întins zicând:

— Cetiţi-l dumneavoastră, eu nu înţeleg. Acum ceteşte-l şi dumneata, urmă unchiul pufnind de râs şi întinzându-mi biletul.

Cetesc:

— Monsieur le sous-commissaire, ou commisaire saoul (c'est égal). Comme vous le voyez bien, je viens de me suicider. Je vous écris en français, pour vous embeter.

Pericle Carpatino-Afafaflykess

Aşa se face că până în ziua de azi n'am aflat încă ce-i aceia afafaflykess, nici cum se găteşte cu mixandre cubice.

Cetitorul va recunoaşte cred că până în prezent i-am dat destule reţete de mâncări. De aceia, îmi permit să apelez şi eu odată la el. Anunţ deci pe acela care va descoperi reţeta şi mi-o va comunica, să se prezinte la administraţia ziarului, unde mă fac forte să-i obţin o bună recompensă.

AL. O. TEODOREANU

P. S. *Se vor întreba poate unii de ce am ortografiat cuvântul afafaflykess, aşa cum l'am ortografiat. Le răspund: din moment ce nu-l cunosc, n'am voe să-l ortografiez cum vreau? Şi apoi, amicul meu Pericle Carpatino, era (pe onoarea mea), grec.*

AL. O. T.

Insemnări

Cultură şi ştiinţă

José Ortega y Gasset a făcut originale observaţiuni asupra culturii ştiinţifice şi literare în lecţia de deschidere a cursului de metafizică pe care-l profesează la Universitatea din Madrid.

„Massa enormă a ştiinţei umane pe care şi-o asimilează orice student, s'a mărit considerabil. Cu cât creşte această ştiinţă se specializează, încât sarcina studentului de a-i recunoaşte autentica şi imediata necesitate, devine din ce în ce mai grea.

Intotdeauna a existat o corespondenţă redusă între tristul fapt care e studiul şi minunata ştiinţă umană.

José Ortega Y. Gasset

Prăpastia se adânceşte din ce în ce mai mult între cultura vie şi ştiinţa autentică a omului mijlociu.

Cultura şi ştiinţa n'au sens decât în măsura în care satisfac o dorinţă reală, răspunzând unei necesităţi evidente. Atunci când această necesitate nu e simţită, studiul, care are ca scop de a transmite cultura, rămâne zadarnic, iar omul mijlociu e obligat să grămădească materialele propuse de învăţământ fără a înţelege însă sensul şi necesitatea.

Sub această cultură primită, dar neasimilată autentic, omul mijlociu va rămâne incult şi barbar.

Atunci când ştiinţa a fost mai limitată, mai elementară, şi mai organică, era cu adevărat înţeleasă şi asimilată de omul mijlociu.

Astăzi ne găsim în faţa acestui paradox gigantic... Imensul progres al culturii a produs un tip de om indiscutabil mai barbar decât cel de acum o sută de ani.

Acumularea culturi determină într'un chip paradoxal dar automat o revenire reală spre barbarie".

Singurul mijloc văzut de Ortega y Gasset pentru combaterea acestui pericol, e de a sublinia în învăţământ, în transmiterea însăşi a culturii, necesitatea umană a acestei culturi. Orice materie de învăţământ trebue simţită ca ceva indispensabil şi nu ca o ştiinţă zadarnică şi factice.

Gyula Krudy

A murit de curând romancierul ungur G. Krudy. Odată cu el dispare unul din ultimii supravieţuitori ai boemei literare din Buda-Pesta.

Krudy obţinuse anul trecut, ca şi Moricz, marele premiu Rothermere de cinci sute lire sterline, decernat de Pen-Clubul ungar.

Cartea premiată: „Viaţa e un vis", pune vraja trecutului într'o atmosferă mai adevărată, mai vie decât tristeţea prezentului.

Krudy a publicat numeroase romane, care în general aduc în scenă de cele mai multe ori, o societate perversă şi vicioasă. Descrierile sale sunt atât de artistice încât uiţi amoralitatea în faţa atmosferei evocatoare a cărţilor sale.

Moda

In volumul său apărut de curând „La Vie parisienne sous le Second Empire", Henry d'Alméras se ridică cu multă severitate împotriva modei.

Crinolina şi-a făcut apariţia către 1855. Autorul ezită când e vorba să numească pe inventator. El reaminteşte numai că un anume Frick sau Fritsh, care venise în 1858 să se instaleze la Beaugency, unde-şi construise un castel în stil medieval, susţinea c'ar fi introdus această modă.

Odată cu el noua modă a creiat şi alţi fericiţi, printre care domnişoara Milliet, care graţie ei s'a ales cu câteva sute de mii de franci şi un castel la Vesoul.

Crinolina avea marele avantaj că da un aspect mai agreabil femeilor slabe.

Multe femei îndepărtau cu deosebit curaj agrafele de metal şi balenele incomode, înlocuindu-le cu o simplă fustă scrobită. Acestea erau mai puţin ridicole şi mai ales mai comode.

Cele mai multe femei se supuneau cu îndârjire capriciului modei, cu riscul de a incomoda intrarea în saloane aşa cum i s'a întâmplat la un concert monseniorului Morlot, arhiepiscopul Parisului. Spiritualul prelat nu-şi putea face loc printre rochiile enorme care descriau în jurul fiecărei femei o circonferenţă de câţiva metri în diametru. Una dintre ele a încercat să se scuze:

„Iartă-ne, părinte, croitoresele noastre întrebuinţează atâta stofă pentru rochiile noastre...."

„In adevăr, atâta încât să nu mai rămână nimic pentru corsaj", — a complectat arhiepiscopul surâzând.

Totuşi decolteurile purtate sub al doilea imperiu nu le întreceau pe cele de astăzi. Forma însă varia considerabil. Decolteul orizontal era cel obişnuit, el fusese lansat de împărăteasă pentru că avea umeri frumoşi.

Moda crinolinei a început să fie discutată în 1860, iar rezistenţa ei a mers dârză până către 1867. Pentru disgraţia ei au rămas celebre cuvintele croitorului Worth:

„Revoluţia din 1870 nu se poate compara cu revoluţia mea în modă, unde am reuşit să detronez crinolina".

O culegere de nuvele

Maria Luisa Fiumi a publicat de curând o culegere de nuvele intitulată „Ginestre", dintre care unele contează printre operele sale cele mai desăvârşite, fiind scrise într'o formă impecabilă. Forma aceasta a moştenit-o autoarea dela Giovanni Verga, Grazia Deledda, Pirandello. Moştenirea aceasta o mânueşte autoarea astăzi cu o mare uşurinţă de stil.

Nimic mai sincer, nimic mai simplu în adevăr, decât nuvelele „Palombes" sau „Fiul", care descriu câmpia ombriană — atât de dragă autoarei, — cu atâta justeţă de nuanţe.

Bucata cea mai reuşită din volum rămâne însă tot „Una mai mult", care se petrece în jurul unei femei, care, neavând copii, din dragoste nemărginită pentru soţul ei, se sacrifică pentru copilul acestuia, din altă căsătorie.

Pentru ca să asigure viitorul fetiţei, — care nu e a ei — ajunge chiar să moară cu fericirea întipărită pe figură.

Autoarea a ştiut să trateze fără multă sentimentalitate, subiectul acesta destul de dificil.

„Magazinul" pe Septembrie

Ultimul număr al „Magazinului" oferă o excelentă recreare intelectuală pentru cititorul fin. Bucăţi de actualitate, amuzante, instructive apar într'un cadru de artistică ţinută tipografică, întrecând din toate punctele de vedere publicaţiile similare străine.

Suntem în plină epocă de vilegiatură, şi cea mai mare parte a „Magazinului" e ocupată de schiţe şi reportaje cu subiecte luate din lumea celor care se agită pe căile ce duc la mare sau la munte.

Umoristului italian A. Campanile i se datoreşte schiţa din fruntea volumului. „O aventură stranie" e povestea unui călător plin de neastâmpăr, care trece prin momente de panică, fiindcă — zăpăcit de o frumoasă tovarăşă de drum — nu-şi găseşte trenul într'o gară foarte animată.

D. Fox semnează un reportaj plin de viaţă despre „Voiajurile de lux".

In „Mirajul depărtării", d. Al. A. Philippide ne dă o subtilă analiză a psihologiei călătorului de ieri şi a celui de azi. E o bucată atrăgătoare prin justele observaţiuni, ca şi prin poezia ce o străbate dela un capăt la celălalt.

Şi fiindcă nu toată lumea are putinţa să se deplaseze, condeiul lui Flip schiţează atmosfera toridă şi sgomotoasă a „Verii în Bucureşti".

Sub titlul „Poftiţi pe punte", Lt. Grall — un încercat călător şi amator de lucruri senzaţionale — povesteşte, într'o formă agreabilă, impresiile culese într'o îndepărtată călătorie pe mare şi pe uscat.

Poetul Ion Minulescu publică o poezie de suavă inspiraţie „Chibritul dragostei" şi o admirabilă cronică rimată „Scrisoarea apocrifă", în care sunt evocate aventurile galante ale unui citadin retras să-şi petreacă vara la conac.

D. Tudor Arghezi scrie despre „Muzica poporului" un articol de o scânteetoare ironie. Dela ţiganul „gurist" până la modernul „diseur", dela taraful de lăutari până la virtuoşii arcuşului, d-sa arată întreaga evoluţie a muzicii dela noi, şi — paralel cu ea — a gustului public.

Numeroase schiţe, articole cinematografice şi privitoare la modă, însoţite de o bogată colecţie de reproduceri după fotografii şi desenuri — completează strălucitul număr pe Septemvrie al „Magazinului".

Arta industrială

De curând a fost în Florenţa o expoziţie a artelor industriale din Italia, dintre care cea mai minunată acea a sticlăriei din Veneţia.

E una din cele mai vechi arte minore în Europa, căci se pomeneşte de maestrul cel mai vechiu Petrus Florianus „phiolarus" ca de cel întâi lucrător în sticlăria veneţiană pe la 1090. In 1224 se găsesc 12 maeştri cu renume bine stabilit. Dogii din Veneţia iau sub ocrotirea lor pe sticlarii maeştri şi caută prin toate mijloacele să apere secretul fabricării de spionagiile străine. Senatul înobilează pe fiecare maestru făcându-l „nobil burghez", patrician al lagunelor.

Un scriitor, Martino de Canale, a lăsat o descriere a procesiunii care s'a desfăşurat în 1208, pe străzile şi canalele Veneţiei, când s'a ales doge Lorenzo Tepolo. In această procesiune de „Serenisime" figurează „I Maestri Va trai di Murrano", îmbrăcaţi în purpură, cu franjuri de aur şi bogate şiraguri de mărgăritar.

Republica Veneţiei capătă venituri mari de pe urma acestei arte şi înăspreşte legile de ocrotire a tainei fabricaţiei sticlei de Murrano, condamnând la galeră pe lucrătorul care ar trăda secretul.

Secretul acesta învăluie casele de sticlă din Murrano în mister şi creiază legende în jurul lor. Furnalele dau naştere din când în când Salamandrelor, care nu sunt alta de cât spiritul focului ce se arată în viziunile sale de foc acestor măestriţi lucrători. Se vorbeşte apoi de cupe, fabricate sub influenţe astrologice, care se sparg dacă se pune în ele otravă sau a căror culoare dă o aromă divină vinului şi-i ia puterea de a îmbăta omul.

Gentlemanul sticlar din casele cele mai mari lucra, după descrierea din acea vreme, douăsprezece ore pe zi, gol şi în picioare. Sticla trece prin trei mâini, gentlemanul ucenic pregătea pasta, o trecea celui de al doilea, mai înaintat în artă, iar acesta o trecea maestrului gentleman — creatorul — care prefăcea massa informă după perfecţiunea ideii sale.

Sticla de Veneţia a fost foarte mult influenţată de arta bizantină, când după Cruciade, în 1204 s'au adus în cetate mulţi maeştri de artă orientală şi bizantină în fabricarea sticlei.

In secolul al XIII-lea renumele sticlăriei de Veneţia e pretutindeni. Iar în secolul al XV-lea sticlăriile din Murrano au monopolul mozaicurilor, a oglinzilor şi a acelor vase de forme şi decoraţiuni unice, care devin patrimoniul artistic al lumii.

Mulţi din aceşti artişti devin nume cunoscute în lumea întreagă. Astfel în 1250 Christofore Briani imită calcedona în sticlă, iar Moetto, ucenicul său inaugurează comerţul întins cu pietre de sticlă, imitând pietrele preţioase. Pe când Jacopo Tomasi creiază covorul din fire de sticlă ce se găseşte la muzeul civic din Murrano.

Cei mai mari maştri sticlari sunt însă acei din familia Berovieri din secolul al XV-lea şi în special Angelo Berovieri, care e surprinzător de modern în desemnele şi coloritul său, cu magnificile sale cupe nupţiale, cu fondul închis pe care sunt peisagiile şi figurile luminoase şi cu animalele sale, surprinzătoare ca viaţă şi mişcare, în sticlă colorată. Această sticlărie „cinquocento" este un moment culminant în arta dela Murrano.

Renaşterea modernă se datorează lui Antonio Salviati care a ştiut să combine visul lagunelor cu procedeele ştiinţifice şi industriale şi care menţine până azi Veneţia în fruntea tuturor celorlalte naţiuni producătoare.

A APARUT
EDITIA III-A
Camere Mobilate
roman de DAMIAN STANOIU
Ed. „Adeverul" PREŢUL LEI 60

CITITI TOŢI AZI CAPTIVANTUL ROMAN:
CASETA
DE
DOUSSIA ERGAZ
O mamă care fură regulat, cu chei potrivite, din caseta fiicei. Surprinderea. Crima. Halucinanta dramă sufletească.
în „LECTURA" — FLOAREA LITERATURILOR STRAINE —
Lei 4, Romanul complect — La chioşcari şi librari